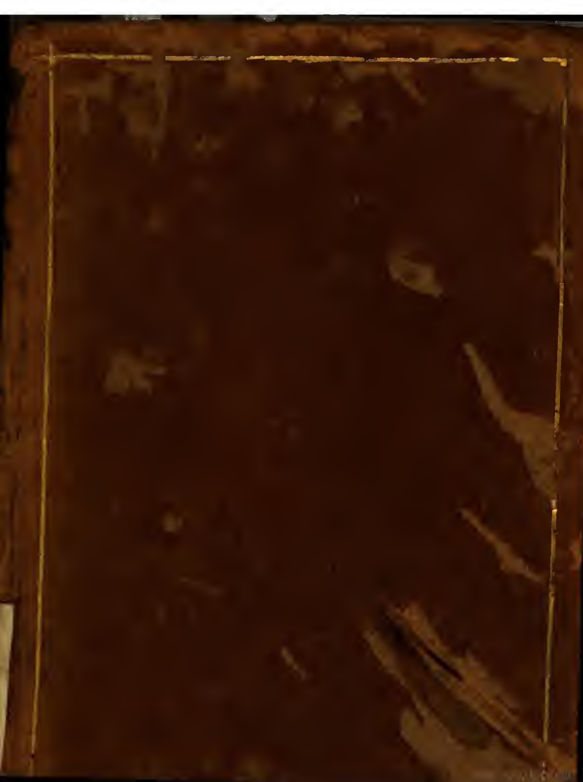
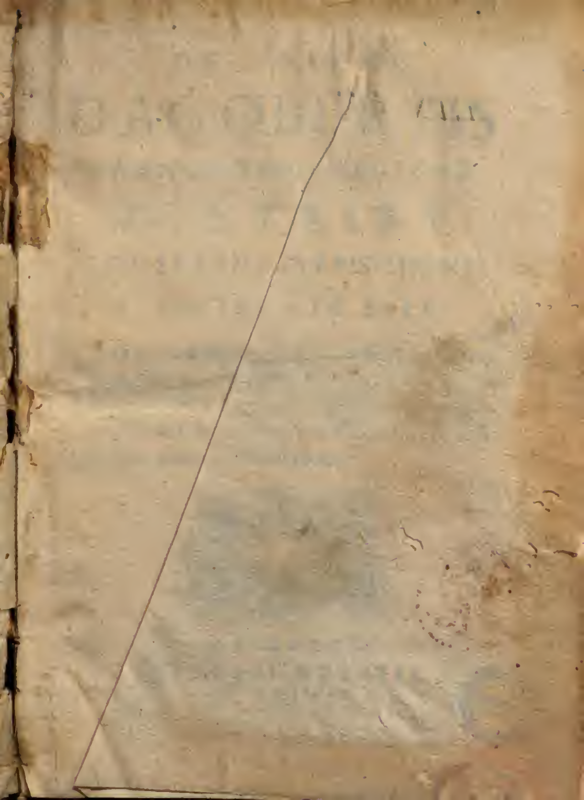

DE TRIBVS

DAGOBERTIS

FRANCORVM REGIBVS

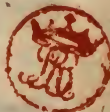
DIATRIBA

GODEFRIDI HENSCHENII

E SOCIETATE IESV.

In quâ horum Regum ac ſucceſſorum genus, tempus, acta indicantur: DAGOBERTO II, S. Sigeberti filio, regnum Auſtraſiorum vindicatur, & Chronologia ex Conciliis & Epiſcoporum geſtis illuſtratur.

ANTVERPIÆ,
Typis IACOBI MEVRSII,
Anno CIↃIↃCLV.

SERENISSIMO
LEOPOLDO
GVILIELMO,
AVSTRIÆ ARCHIDVCI,
BELGII BVRGVNDIÆQVE
PRO REGE CATHOLICO
GVBERNATORI.

Vm Francorum irrequieta tot iam annis, SERENISSIME PRINCEPS, *illuſtri ſapientiæ ac fortitudinis laude, arma ſuſtines ac repellis; eorum priſci duo Reges in* TVÆ CELSITVDINIS *conſpectum velut rediuiui aduenêre :* CHILDERICVS *nuper, Chlodouei* I *parens; modò* DAGOBERTVS,

S. Sigeberti *filius, Dagoberti* I *nepos. Illius refossum Tornaci cadauer: huius nomen ac regni decus, ingratâ mille propè annorum obliuione consepultum, in lucem postliminiò prolatum. Vterque in Belgicâ natus: primâ* Dagobertus; *quam totam ac secundæ partem, & Germaniam vtramque, ac trans Rhenum sitas prouincias imperio rexit.* Childericus *secundam Belgicam, vbi editus in lucem erat, ferè omnem tenuit, & primæ partem, Celticæq́; prolato ad Ligerim regno. Verùm is in alienas ditiones præter ius fasq́; inuadebat. Nemo enim est, qui ignoret, Francos Salios in eâ primùm Belgij plagâ, quæ Brabantia nunc appellatur, iuxta Toxiandriam-locum, oppidumq́; Diesthemiū, precariò sedes obtinuisse à Romanis: dein velut aspidem in sinu fotam, in ipsos Romanos Aborigines q́; impetum fecisse, ac sensim proxima quæque bello populatos.* Dagobertus *autem, postquàm assensione populorum, Pontificis Romani auctoritate, Imperatorumq́; Orientis approbatione, Francis erat regnum Galliæ pridem confirmatum, hæreditario iure, patris auiq́; successor, etsi quàm illi*

minùs

minùs latè, regnauit, haud tamen angustiùs CHILDERICO.

Expulsus à suis DAGOBERTVS *ac* CHILDERICVS: *hic ob effrænem lasciuiam, quâ etiam ingenuis Virginibus promiscuè vim afferebat. Licet enim (vt Saluianus Massiliensis testatur) perfidiosa esset iis temporibus gens Francorum, casta tamen erat: vsque adeò vt ne in Rege quidem immodicam illam libidinem passa sit.* DAGOBERTVS *autem Procerum quorumdam regno inhiantium fraude, innocenti pietate, penè puer attonsus in Clericum est, & in Hiberniam deportatus, Diuino cultui consecrandus.* CHILDERICVS *cùm etiam ad cædem designari se sentiret, in Thuringiam ad Bisinum Regem profugit. At neque hospitij reuerentia illic impuritates eius coërcuit, vt non regalem thalamum adulterio violaret.* DAGOBERTVS *autem sanctissimis Scotorum institutis ad omnẽ morum honestatem ac pietatem præclarè est exilij tempore informatus.*

CHILDERICVS, *VViomadi cuiusdam operâ, placatis paullatim Francorum animis, reuersus in regnum est: parte tamen eius aliquamdiu contentus,*

tus, quoad Ægidius vixit, quem, licet Romanum ac Christianum, sed militiæ peritißimum, Franci Regem sibi adsciuerant. Reuocatus ab exilio est DAGOBERTVS, *studio præcipuè Imnechildis matris, piißimæ prudentissimæq; Reginæ, cuius quoque illustre olim pluribus benefactis nomen, sed nescio quâ fortunâ propè oblitteratum, in lucem restituimus.* De Hiberniâ DAGOBERTVS, *vti VVillelmus Malmesburiensis lib.* 3 *de gestis Pontif. Angl. auctor est, ad S. VVilfridum Archiepiscopum Eboracensem* venit, *qui eum* hospitio recepit, & equis sociisque adiutum, patriæ remisit. *Ibi ille in paterni regni est portionem à Childerico patrueli suo, Chlodouei* II *filio, admissus.*

Bella exinde non pauca gessit CHILDERICVS: & *fortassis hominum illorum iudicio, qui veram nullam, nisi partam sanguine, gloriam agnoscunt, hac vnâ re* DAGOBERTO *superior habebitur. Nec iste tamen operum militarium expers fuit, etsi vacare pacis artibus mallet, subditorumq; populorum consulere tranquillitati: sed reprimere suum in regnum irrumpentem, cum crudelissimo Maiore-Domus Ebroino, Theodericum, patruelem itidem suum, coactus est.* Res

Res vna est: quam iure laudare in CHILDERICO *liceat, quòd, quamuis Paganus, Christianos tamen bello victos, suis vti palam legibus, Antistites sacra obire, sacerdotiorum prouentibus frui religiosos homines, passus est: quo pacto id euicit ipse, & filius eius, vt in vnum tandem populum Franci Romaniq; & Galli coalescerent. Quid, quòd sanctimoniæ famâ celebres homines suspiciebat ac honorabat, vti est à nobis in S. Genouefæ Virginis Vitâ ad diem* III *Ianuarij commemoratum? Illustrior hoc in genere* DAGOBERTI *laus fuit, qui & colebat ipse castè sanctéq; pietatem, & ad eam ceteros inuitabat, pluribus lautè fundatis religiosorum hominum domiciliis, erectis aut locupletatis Episcopatibus, liberaliter acceptis hospitio viris sanctis, qui aliunde in eius regnum aduentabant, nonnullis etiam, vt apud se domicilium figerent, inuitatis, adhibitâ quoque curâ, vt ad Frisones diuini Euangelij præcones mitterentur.*

Fortunatus, inquiet aliquis, CHILDERICVS, *qui stirpem reliquit, & gloriosam illam quidem. Fateor: è Basinâ, quæ libidine amens, relicto marito Thuringiæ Rege, ad eum vltro venerat in Galliã,*

Chlodo-

Chlodoueum suscepit, dignum qui honestiori thoro nasceretur: quippe qui Christiana demum sacra complexus, ac legitimus Galliæ Rex declaratus, ad limitem vsque Hispaniarum dominatum, pulsis Aquitaniâ Gothis, extendit, Alamannos vicit, Ripuarios Francos (non tamen absque paricidij scelere) subiugauit. Quantò sors DAGOBERTO *beatior! Liberos is plures suscepit, sed sanctè. Qui omniũ decursus vitæ fuerit, indagamus. Sanctorum virorum precibus adolescentulus filius vitam, valetudinem filia recuperauit. Ita Superis cara iam tum erat optimi Regis progenies. Filia alia S.* IRMINA *illibatam cælesti sponso virginitatem deuouit, in Horreensi parthenone, quem illa suis facultatibus ac patris construxerat, dotaratq; ita amplè, vt vigeat etiamnum opibus sanctâque disciplinâ.* S. IRMINÆ *soror* ADELA, *& ipsa Sancta ac Beata nuncupata à nonnullis,* GREGORIVM *nepotem ita educârat formaratq; ad virtutem, vt in ipso adolescentiæ flore S. Bonifacio Apostolo Germaniæ sese comitem vltro iunxerit, sitq; & ipse Cælitum deinde honores consecutus. Potestne honoratior cuiquam Regi posteritas obtingere?*

Demum

Demum ſepultus eſt DAGOBERTVS *Rotomagi, Chriſtianâ magis pompâ, quàm regio luxu, forſan etiam poſteà tranſlatus aliò, & honorificentiori conditus tumulo, atque, vt ſuſpicari non temerè licet, conſecrata eius diuinis honoribus ad aras memoria eſt.* CHILDERICVS *auitis ſuperſtitionibus immortuus, Regũ barbarorum ritu Tornaci tumulatus eſt, cum vario armorum ac cimeliorum apparatu. Reperta hæc vnà cum corpore, dum Tu,* SERENISSIME PRINCEPS, *Belgium Maximi Regis auſpiciis tueris ac gubernas, Tibi vt iſthæc vetera ornamenta, & Belgij quondam Celticæq; ſpolia, ſecundiſsimo auſpicio, oblata ab antiquo illo bellicoſiſsimo Galliarum domitore videantur. Rediuiuus itidem adeſt* DAGOBERTVS, *nullius egens ad ſplendorem ſepulchralis apparatus, cuius ſumptu conſtructa tot olim ampla & operoſa templorum ac monaſteriorum extant etiamnum, ad gloriam eius ſempiternam, ædificia. Huius à me nomen, & (ſi fas ita loqui) regnum reſoſſum eſt: non, vt* CHILDERICI, *ex ruinoſæ domus diſiectis fundamentis, ſed ex Sanctorum Actis, VVilfridi præſertim ac Salabergæ Abbatiſſæ. Illi nempe anno* IↃCLXXX, Epi-

ſcopatum Strateburgenſem, *quem Tu nunc*, SERENISSIME PRINCEPS, *feliciter adminiſtras, obtulit* DAGOBERTVS Rex Tranſrhenanorum Francorũ. *Idemq́, vt in S. Salabergæ Actis narratur, aduersùs Theodericum Regem in Auſtraſiæ Burgundiæq́ finibus bellum geßit.*

Vſque adeò Sanctorum virtute ſuſtentatur regnorum ſalus, vt non modò viui calamitatem à populis ac Principibus precibus ſuis ac benefactis auertant, iis Numen propitient, vtroſque ſalutari doctrinâ excolant, ſuiſq́ exemplis ad piè viuendum extimulent; mortui autem eos patrocinio tueantur, morboſq́ ac cetera humanæ vitæ mala auertant; ſed nuda ipſorum Acta vitam Regibus ipſis, regnis vetuſtum ſplendorem, reſtituere videantur. Certè neſciremus, qui ante CIƆCC *annos* AVSTRIÆ *Veſtræ, quod tunc Noricum Ripenſe dicebatur, ſtatus fuerit, niſi S. Seuerini, qui iuxta Viennam vrbem habitauit, Vita à coæuo auctore ſcripta extaret.* CAROLVM V, *omnium ſeculorum ſapientiſsimum, non modò fortiſsimum, Imperatorem, aiunt, quorumdam irridentem interminatas genealogias, dicere ſolitum, nolle ſe, vt altiùs, quàm à* RVDOLPHO *Habsbur-*

Habsburgico suæ stirpis origo repeteretur: quem cō-staret generis claritudine, scientiâ militarium artium gerendæq; Reip. longè celeberrimum, ideò ad Imperij Romani gubernacula euocatum, ab eo deinceps intaminata omnia plenaq; gloriæ. Vereri se, ne si retro quis vlteriùs tendere velit, fabulas admisceat, atque optimè nata dedecoret. Tamen ex S. Deicoli Abbatis Lutrensis editâ à nobis Vitâ, multa de ipsius RVDOLPHI *antiquissimis maioribus eruerunt Hieronymus Vignerius, & Ioannes Iacobus Chifletius, viri clarissimi; hic in Stemmate Austriaco, ille in Genealogiarum publicam in lucem dato volumine. Quàm multi nunc in tenebris atque æternâ iacerent nocte, ac sine nomine, Reges, nisi in Sanctorum Actis eorum fieret mentio, quæ nulla alibi extat! Sanè qui nostrâ ætate antiqui temporis historias scripsêre, pleraque ex Actis Sanctorum hausêre. Ipsi etiam Heterodoxi, licet adeò non honorent Sanctos, vt etiam ijs cultum deferentes irrideant; Acta tamen eorum sæpe ad antiquitatis illustrationem afferunt.*

Eapropter fore confido, SERENISSIME PRINCEPS, *vt, qui* CHILDERICVM *ita auidis oculis, ma-*

nibus, animisq́; suscepisti; vt, quæ de illo ab viro eruditissimo scribebantur, singula, priusquàm typis mandarentur, recensueris studiosè, Tuóque calculo comprobâris; DAGOBERTVM *quoque nostrum solitâ Tuâ facilitate in Tuum conspectum venire patiaris. Idq́; tantò æquius est me sperare, quòd Diœcesis Argentoratensis Tua, reliquaq́; Alsatia, vetusta Augustæ Vestræ Domus possessio, plurimis huius* DAGOBERTI *monumentis est condecorata: quorū pleraque erant ad auum eius Dagobertum* 1, *quædam ad Theoderici patruelis eius atque aduersarij nepotem, Iuniorem Dagobertum, translata. Nos ei, cuius sunt propria, ex veteribus diplomatis Actisq́; Sanctorum aliorum redhibemus. Atque vtriusque illius Dagoberti, vt certiùs nostro illi Austrasio decus suum constet, res gestas seriemq́; temporum, quibus regnauêre, exponimus. Plurimorum etiam Episcoporum atque Episcopatuum antiqua ornamenta è ruderibus, quibus erant nonnullorum scriptorum imperitiâ obruta, euoluimus. Tuæ certè* SERENISSIMÆ CELSITVDINIS *Episcopatum Argentoratensem Franciscus Guillimannus, integro volumine de*

de eius Antiſtitibus vulgato, Patruoq́; Tuo, tunc quoque Argentoratenſi Epiſcopo, Leopoldo Avstriaco *dedicato, affirmârat Dagoberti* I *temporibus eſſe fundatum, primumq́; ei præſediſſe tunc S. Amandum à Traiectenſi Sede euocatum. Verùm iſthic trecentis minimùm annis priùs ſanctos ſediſſe Epiſcopos oſtendemus. Aliarum quoque Eccleſiarum antiqua decora, præſertim quæ ad ſeculum Chriſti ſeptimum atque octaui initium ſpectant, illuſtramus. Hoc apparatu comitatuq́; in conſpectum venire* Tvæ celsitvdinis *geſtit* Dagobertvs *hic noſter, nec, vt placeat, aliis ſe cimeliis putat egere. Probatum iri autumat apud pium ac ſapientem* Principem, *quod ex illo diuite ſacroq́; armamentario profertur: è Sanctorum, inquam, Actis, quæ à nobis iam edita in lucem, adeò non contemni à* Te *nouit, vt etiam cùm fatigatum* Te *bellicis laboribus curiſq́; valetudo aliqua aduerſa detinet, ea* Tibi *prælegi mandes; potiſſimùm præſidalia Martyrum Acta, quæ à Notariis olim excepta, tranſmiſſaq́; ad poſteros ſunt. Quamquàm in aliorum etiam geſtis*

Sanctorum, præter eximiæ pietatis virtutumq́ aliarum exempla, inest etiam ille, quem diximus, fructus, vt veterum Regum ac Principum nomina ac res gestæ innotescant, aliis neglectæ scriptoribus, aut cum ipsis scriptorum monumentis abolitæ.

At si non eâ, quâ Anastasis Childericiana, vel Styli puritate, vel typi elegantiâ, vel ectyporum nitore comptus ornatusq́ hic rediuiuus Rex videbitur, CELSITVDINEM TVAM *orat, vt meminerit horridiore aliquantò cultu amictum prodire, qui adolescens seuerâ Scotorum eruditus fuerit disciplinâ, atque eâ vixerit tempestate, quâ minùs excolebantur bonæ litteræ: quare hîc quoque ex vetustis ferè diplomatis aut consimilibus monumentis consertâ oratione prædicatur.*

Illud ego ad extremum supplex precor, vt idem ille religiosissimus Rex, Cælitibus, quod minimè dubium est, additus, cum sanctâ filiâ IRMINA *ac pronepote* S. GREGORIO, *præsertimq́ sancto parente* SIGEBERTO, *Austrasiæ itidem, & proinde maximæ partis Belgij, quod feliciter pridem*

dem

dem moderaris, Rege, patrocinio TE *suo diu incolumem ac fortunatum conseruet. Ita voueo Kalendis Januarij* CIϽIϽCLV

SERENISSIMÆ CELSITVDINIS TVÆ

Deuotissimus cliens

GODEFRIDVS HENSCHENIVS
è Societate IESV.

INDEX CAPITVM.

LIBER PRIMVS.

DAGOBERTVS I *Rex Francorum.* pag. 1

LIBER SECVNDVS.

LIBER QVARTVS.

DE TRIBVS

DE TRIBVS DAGOBERTIS FRANCORVM REGIBVS DIATRIBA

GODEFRIDI HENSCHENII
E SOCIETATE IESV.

LIBER I.

DAGOBERTVS I.

Voniam eò præcipuè ſpectat noſtra hęc commentatio, vt DAGOBERTVM II, S. Sigeberti Auſtraſiorum Regis filium, è tenebris, in quibus eum tot iam ſeculis iacere ingrata ſuſtinuit poſteritas, in lucem ac regnum paternum reuocemus; de DAGOBERTO I illius auo priùs agendum. Nam hüic multa,

quæ nepotis erant, benefacta, insigniaque virtutum, scriptores tribuerunt. Vt quo fato olim, Francorum quorumdam Procerum ambitione ac dolo, deportatus in Hiberniam est, eodem posteà ex hominum memoriâ, ac multò etiam iniquiore, exturbatus videatur. Quod tamen fortassis non tam malitiâ æmulorum euenit, quàm posterioris ætatis turpissimâ inscitiâ: quâ factum, vt qui suas à Dagoberto Rege ædificatas Ecclesias fundataque monasteria legebant, cùm in Francorum, præcipuè Neustrasiorum, historiis, Dagoberti, illius aui, celebre nomen reperirent, eum esse fundatorem suum existimarint. Quo semel implicit errore, partem magnam historiarum perturbauêre, ac fortassis nonnumquàm temporum notas diplomatis Regiis appositas corrigere, aut veriùs adulterare, ausi sunt: cùm istæ diplomatum subscriptiones, expressaque in iis tempora certissimam historiæ facem præferant. Quam qui sequi negligit, in illam maximi Oratoris meritò reprehensionem incurret, vt *non quidem re totâ, sed; quod maximum est, temporibus erret.* Quæ eadem Cæsaris Baronij tomo 1 Annal. ad an. Christi 70 § 3 sententia est: *Ex quo videas*, ait, *quod sæpius inculcamus, quantùm conferat in rebus inuestigandis temporis ratio, sine quâ interdum labi in portentosos errores,*

errores, necesse sit. Eâ potissimùm ratione modoque, vt sua DAGOBERTO Austrasio decora, quæ auo mendosè adscripta erant, redhibeantur, enitar. Non tamen rerum omnium, quæ gessit senior ille DAGOBERTVS, historiam pertexam, sed Chronologiam præcipuè eius temporis, quo Semptemtrionalis primùm Austrasiæ, dein plurium etiam prouinciarum ad id regnum spectantium, posteà Neustriæ quoque, ac demum totius Galliæ gubernacula tenuit, explicabo.

I

Epocha annorum ab ortu Christi, seriùs ad ordinandam Chronologiam adhibita. Priscis historiis inscienter à posteris inserta.

Istoriæ neruus Chronologia est, siue temporum, quibus, quæ narrantur, res gestæ, explicatio. Hæc certis adstringi distinguique notis, minimè obscuris, solet. Græci Olympiadas, Syri ac Palæstini post tempora Alexandri Magni annos regni Græcorum, Romani Vrbis conditæ numerauêre: alia gentes aliæ lapsi temporis signa posuêre. Annos Christi nunc ad eum temporis computum adhibemus: eaque ratio confirmata iam vsu nouem seculorum, paulloq; ampliùs, prioribus etiam temporibus ad ipsum vsque Christi natalem aptatur, non absque maximis tamen difficultatibus. *Æram vulgarem, communemúe Epocham* appellamus. Eius principium

ducitur à *Kalendis Ianuariis, C. Cæsare & L. Æmilio Paullo Coss.* anno Iuliano XLVI, Vrbis conditæ secundùm computum Varronianum IƆCCLIV. quem qui præcedit annus Christi incarnatione ac natiuitate vulgò illustris habetur. Hanc Epocham Baronius in Annalibus biennio præuertit, inchoatque *Augusto Cæsare* XIII & *M. Plautio Siluano,* & huic suffecto *C. Caninio Gallo, Coss.* anno Iuliano XLIV, Vrbis conditæ IƆCC-LII. Ne tamen perpetuò in contextu Annalium à vulgari calculo dissideret, in eorum progressu annos sex imperij Probi ad quadriennium contraxit, & duo paria Consulum alibi prætermisit. Hoc ergo Epochæ vulgaris initium, communi vsu receptum, retinendumque (ni perpetuò nos, ac præcipuè lectorem, in molestissimas coniicere tricas velimus) quocumque demum anno natus fuerit Christus, seu qui Iulianum XLVI, vt diximus, immediatè præcessit, seu biennio antè, vt statuit Baronius, siue etiam quadriennio, vt Ioannes Deckerius ac Dionysius Petauius, aliique.

Verùm eâ Epochâ minimè vsi antiquiores: nec ferè, quę manu exarata extant antiquissima Chronica, Eusebij, Hieronymi, Prosperi, aliorumque veterum, annos Christi adnotatos habent. Adscripti margini sunt à posteris, prout cuiusque captus erat. Quare alios exhibet editio Scaligeri, Pontaci alios, ac Miræi & ceterorum. Idatius certè dum priora illa Chronica continuat, admonet, *ne anni Olympiadum turbentur,* se *annum eumdem* scribere *& Theodosij Magni vltimum & filiorum Arcadij & Honorij primum*: silet de annis Christi, qui si in vsu tunc fuissent, æquè, ne turbarentur, cauere debuisset. Et verò si quam Christi Epocham statuissent Eusebius, Hieronymus, Prosper, Marcellinus Comes, ac reliqui veteres, à Christi baptismo ac prædicatione, aut passione siue resurrectione exorsi eam essent, vt ex eorum Chro-

nicis poteſt fieri coniectura. Quam Epocham à paſſione aut reſurrectione ductam Gregorius Turonenſis in Hiſtoriâ Francorum ſub finem librorum 1, 3, & 10, Fredegarius in Hiſtoriâ Epitomatâ cap. 73, Victor Tunenenſis in fine Chronici, Auctor Hiſtoriæ Francorum iuſſu Childebrandi Comitis ſcriptæ, & Chronico Fredegarij ſubnexæ, cap. 109, confundunt cum eâ, cuius à Chriſti natiuitate ſtatui primordium debuiſſet, vt legenti perſpicuum eſt. Quæ res clarè innuit, necdum illo tempore viguiſſe conſuetudinem annos à Chriſti natiuitate aut incarnatione numerandi.

Quamobrem ad ſtabiliendam Regum Francorum Merouingicæ ſtirpis Chronologiam, ſuperuacaneum eſt, ad annos ab Chriſti natiuitate numeratos recurrere, quando ea annos à Chriſti ortu computandi ratio in antiquis hiſtoriis ante ſeculum octauum minimè fuit vſitata. Quo primùm auctore inoleuerit, non proditur. Excogitârat eam olim, non vndequaque tamen huic, quâ modò vtimur, congruentem, Dionyſius Abbas Romanus circiter annum IↃXXV. Sanctus Presbyter Beda ferè antiquiſſimus eſt, qui ad annos Chriſti digeſſit Hiſtoriam gentis Anglorum: quam conſcripſit, cùm Francis Carolus Martellus imperitabat. Ex eo tempore, præſertim ſub huius filio Pippino ac nepote Carolo Magno, modus ille à Chriſto nato aut incarnato annos ordinandi præcipuè inualuit, vt paſſim exinde Regum Annales ita recenſiti extent. Huiuſmodi Annales vulgauit Andreas Cheſnæus tomo II Scriptorum hiſtoriæ Francorum: qui finiuntur ad annum Chriſti, alij IↃCCXC, alij IↃCCC, quidam ad VI, VIII aut XIII ſequentis ſeculi: quando proinde eorum auctores vixiſſe videntur. Hi autem necubi aberrarent, ſuos illos Annales auſpicati ſunt ab vltimis Pippini Herſtalli annis eiuſque filij Caroli Martelli: circa quorum

tempora maior propterea auctorum consensus reperitur. Monachus S. Dionysij in gestis Dagoberti I & Aimoinus in Historia Francorum antiquorum, etsi iam longo recepta vsu ea annorum à Christo nato computatio esset, tamen ne quos se in errores induerent, eos solùm adhibuerunt temporum characteres, quos à vetustissimis & coæuis scriptoribus signatos notarant.

Regino Abbas Prumiensis, qui circa annum Christi IↃCCCC floruit, solùm posteriori Chronicorum libro, *à morte Caroli Martelli, per Incarnationis Dominicæ annos, tempora Principum & gesta declarat*: priore autem libro, omissis annis Christi, se *nihilominùs, quo tempore, quo loco, vel quid sub vnoquoque Principe actum sit, summatim demonstrare*, sub finem eiusdem libri monet. Seriem verò annorum ab ortu Christi inchoatam libro primo deesse alius quispiam inconcinnum ratus, eos infarsit, adeò tamen confusè ac perturbatè, vt vacuum integri ferè seculi interuallum reperiatur. Nam sub finem libri illius, præfixo anno Dominicæ Incarnationis IↃCLV, ista ponuntur: *Carolus Princeps* X *anno regni sui cum Baioariis pugnauit. Anno* XV *contra Lantfridum dimicauit. Anno* XVI *Eudonem Ducem Aquitaniæ protriuit. Anno* XVII *Saracenos expugnauit.* At liber secundus mox incipit ab obitu eiusdem Caroli Martelli his verbis: *Anno Dominicæ Incarnationis* IↃCCXLI *Carolus filius Pippini Maior-Domus & bellicosissimus Dux Francorum defunctus est.* En LXXX & ampliùs annorum spatium eidem adscriptum Martello, ac rebus gestis omnino inane. Quod quia perquàm absurdum, non putamus in Reginonem cadere potuisse. Quare toto libro primo, *annis Dominicæ Incarnationis* deletis, singulos paragraphos ab Imperatoribus inchoandos arbitramur, hac ratione:

Mauricius regnauit annos XX.

Phocas

Phocas regnauit annos VIII.

Heraclius regnauit annos XXVI. &c.

Hoc ergo modo Epochâ temporis per Imperatorum successionem vtcumque indicatâ, quas res eo tempore variis locis gestas esse credidit, subiunxit: nec tamen absque mendis. Nam DAGOBERTI I *Regis obitum*, qui contigit anno IↃCXLIV, ad *Imperium Iustiniani Rhinotmeti*, anno IↃCLXXXV inchoatum, distulit. Ast eiusdem Augusti Imperio præfixus *annus Dominicæ Incarnationis* IↃCXII, summam induxit rerum omnium perturbationem. Absurdius etiam illud, quòd Iustiniani huius pater *Constantinus Pogonatus* XVII *annos regnasse* dicitur, præscribiturque eius Imperio *annus Dominicæ Incarnationis* IↃCV, ad decennium integrum exerrante ratiocinio. Illos autem *annos Dominicæ Incarnationis* iam ab aliquot seculis appositos fuisse persuadent tum antiqui codices MSS. tum editi omnes, in quibus eodem modo anni expressi.

Reginone paullò antiquior est Milo monachus ac Sacerdos Elnonensis, à cuius calamo dedimus VI Februarij Vitam S. Amandi Episcopi Traiectensis, carmine heroico libris quatuor scriptam: item Historias Translationis & Eleuationis corporis eiusdem sancti Antistitis, cum miraculo cerei cælitus accensi anno IↃCCCLV à se spectati. Hic *corpus illius* tradit pag. 888 & 891 *eleuatum anno* IↃCCCIX, eumque numerat *annum à transitu viri Dei Amandi centesimum quinquagesimum*; cùm solùm interfuerint anni CXXIV, menses VII & dies XIV, à VI Februarij scilicet anni IↃCLXXXIV, quo obiit, ad XX Septembris anni IↃCCCIX, quo corpus eius eleuatum fuisse diximus. Ita annis XXIV legitimam Chronologiam Milo anteuertit. Eumdem aut consimilem errorem posteà errarunt Chronologus Gandensis, Theodericus Abbas S.

Trudonis,

Trudonis, Philippus Abbas Bonæ Spei, atque alij, qui seculo Christi XII in Belgio floruerunt. In Chronico Gandensi *annus Incarnationis Dominicæ* IↃCX coniungitur cum *anno* DAGOBERTI XIV, quo Blandinium conditum traditur, quod factũ anno IↃCXXXVI. S. Amandũ, qui anno Theoderici Regis II, Christi IↃCLXXXII, mense Aprili, testamentum suũ signauit, scribunt Philippus Abbas aliique, vitâ functũ esse anno Christi IↃCLXI. At Theodericus Abbas statuit S. Bauonem sub Rege Chlodoueo II vxorem duxisse, dein aliquot post annos Clericum ordinatum, tandem inclusum, ac biennio pòst mortuum, idque anno IↃCXXXI; cùm Chlodoueus anno demum IↃCXXXVIII natus sit: sub quo S. Bauo anno IↃCLVII vitâ functus est. In his ergo similibusque auctoribus antiquus, DAGOBERTI, Chlodouei, Theoderici, aliorumque Regum character, expunctis Christi annis, ferè seruandus est. Quæ extat duplex S. Vedasti Episcopi Atrebatensis Vita, à nobis VI Februarij illustrata, indicat *annos Episcopatus* eius *quadraginta*, reticet annum mortis: quem Æræ vulgaris IↃLXX fuisse tradit posterior Vita, in Lectiones ad Matutinum recitari solitas in Breuiario Atrebatensi distributa. Eumdem annum IↃLXX signant Sigebertus in Chronico, Baronius in Notationibus ad Martyrologium Romanum, aliique scriptores illustres: cùm tamen S. Vedastum circa annum IↃXL mortem obiisse certò constet ex dictis VI Februarij pag. 785.

In Galliâ interiore plurimæ Sanctorum Vitæ seculo Christi septimo conscriptæ sunt, earumque nonnullæ intrusis Christi annis posteà interpolatæ. Ita infrà ostendetur factum in Actis S. Wandregisili Abbatis Fontanellensis, & S. Ansberti Archiepiscopi Rotomagensis, in quibus ad Chronologiam rectè ordinandã annos IX aut X addi necesse

est.

eſt. Eodem modo auctor Vitæ S. Audoëni, qui circa an. Chr. nongenteſimum videtur vixiſſe, ac dein Fridegodus Poëta, qui circa annum IↃCCCCL metrico eam ſtylo vertit, appoſitis Chriſti annis. Epocham Regum Francorum ad XI aut XII annos præuenientes, Chronologiam interuertunt. Similia ſæpe in opere noſtro de Vitis Sanctorum notata reperiet lector: noſque infrà nonnulla attingemus. Quibus non accuratè obſeruatis, plures è recentioribus hiſtoricis ſuos Annales ac Chronica neutiquam appoſitè digeſſerunt.

I I

Epocha veterum Francorum per annos Regum diſtincta; non Pontificum, Imperatorum externorum, aut Indictionum. Epocha eadem characteribus hiſtoricis in progenitoribus DAGOBERTI I *firmata.*

NOn hîc diſquirimus, quæ à variis nationibus, præter iam indicatas, olim Æra aut Epocha annorum adhibita fuerit. Antiquitatem hiſtoricam Francorum, quæ ad propoſitam quæſtionem ſola facit, ſpectamus. Hanc ab vetuſtioribus aliquot Chronicis auſpicatur Cheſnæus: è quorum auctoribus Idatius Olympiadas atque Imperatorum annos potiſſimùm adnotauit. Proſper Aquitanus in Chronico priore, quod Petrus Pithœus olim edidit, ſolùm annos Imperatorum exprimit: in altero verò Chronico, Euſebij & Hieronymi Chronicis ſubnecti ſolito, ſingulos an-

nos propriis Consulibus distinguit. Hoc Prosperi Chronicon excipit Marius Episcopus Auenticensis, qui initio solos Consules numerat, quibus à Maximo Consule, id est, anno Christi IↃXXIII, adiungit Indictiones in antiquo Codice, qui apud nos extat. Gregorius Turonensis dum libro primo Historiæ Francorũ atque initio secundi, tẽpora ea pertractat, quibus Imperatores Romani rerum adhuc in Galliâ potiebantur, res gestas, ad eorumdem Imperatorum Epocham ordinatas, per sua tempora distribuit; recensitis etiam Consulibus Romanis, quos ad annum obitus S. Martini accuratiùs obseruatos repererat. Deinde verò, postquàm Imperio Romano è Galliis eliminato, regnum ibidem Francorum stabilitum est, solùm suorum Regum annos obseruarunt, qui dein primi res Francicas litteris tradidêre, Gregorius idem, Fredegarius, Fortunatus, Audoënus, Vrsinus, aliique Vitarum Sanctorum scriptores coæui, eosque imitati monachus S. Dionysij in gestis DAGOBERTI I, & Aimoinus suprà memorati.

At Romano Imperio ad Carolum Magnum eiusque posteros delato, Franci cum nomine Imperatorum vsum Indictionum, quibus Romani assueuerant, etiam susceperunt, quas diplomata Ludouici Pij & sequentium Imperatorum passim exhibent. Posteri ergo cùm viderent historias, suorum maiorum temporibus conscriptas, & priorum Regum diplomata, hisce Imperatorum & Indictionum notis, velut insigni ornamento, carere, ipsi suo calculo, sæpe inepto, suppleuêre. Trithemius, cùm appositis Indictionibus priscorum Regum annos validè firmatum iri censeret, eas suæ chronotaxi aptauit. Ita in Historiâ Francorum ab eo digestâ, *anno Christi* IↃCLXV, *Indictione* VIII, DAGOBERTVS I è vitâ excessit; & *anno* IↃCLXXXI, *Indictione* IX, *Chlodoueus* II:

idque

idque circiter xx annorum aberratione: quâ in compendio libri primi Annalium quadantenùs emendatâ, mortuus dicitur DAGOBERTVS *anno* ꟾↃCXLV, *Indictione* III, & *Chlodoueus* II *anno* ꟾↃCLXII, *Indictione* V. Eadem ratione in aliis Regibus erratum ab eo aliisque. *Chlodoueus* II in Chronico Moissiacensi *post* DAGOBERTI *decessum, regnum patris adsciuit, anno ab Incarnatione* ꟾↃCXLI, *Indictione* IV: *moritur* verò, *regnauitque filius eius Chlotharius pro eo, anno ab Incarnatione Christi* ꟾↃCLVIII, *Indictione* II. Quæ omnia, aliaque quàm plurima, licet Indictionibus additis videantur solidata, infrà subruemus.

Faciliùs se error prodit in annis Pontificum Romanorum adscriptis, cùm neque ea consuetudo facilè probetur apud antiquiores scriptores vsitata, & menda adeò enormia inspersa sint, vt auctoribus coæuis nequeant attribui. S. Martinus Papa, qui Theodoro anno ꟾↃCXLVII vitâ functo successit, passim coniungitur cum DAGOBERTO I, qui anno ꟾↃCXLIV mortuus. Imò Chronici Gandensis Scriptorem annum XIV DAGOBERTI & V Martini Papæ in Christi ꟾↃCX coniecisse suprà diximus.

Hanc ergo epocham Imperatorum, Pontificum, Indictionum in vsu non habuêre Franci veteres: sed Regum inuicem succedentium annis dispuncta ad seculum Christi VIII discrimina temporum sunt. Quæ tamen *computandi* ratio ad *annum chronicalem*, vti Gregorius Turonensis infrà producendus appellat, ab auctoribus refertur, atque initio à Kalendis Ianuarij aut Christi natiuitate sumpto, annis Iulianis cum Chronicis & Annalibus aliorum accommodatur. Quam ob rem aduertendum sedulò, qui vsus auctorum sit; & an ad Kalendas Ianuarias, quæ initium regni præcedunt, an quæ illud proximè sequuntur, primum annum Regum conferant, maximè si regnare cœperint mensibus ab

vtroq;Ianuario lõgiùs disiunctis. Hinc sollicitè Idatius monet, vt suprà diximus, se annũ eumdẽ scribere & *Theodosij Magni vltimũ & filiorum Arcadij & Honorij primum.* estq; is annus Christi CCCXCV *Olybrio & Probino Coss.* Quem annum Imperio Theodosij integrum relinquunt Prosper, Orosius, Turonensis, atque ab anno sequenti imperium filiorum Arcadij & Honorij ordiuntur. Mortuus est fortassis Theodosius, si coniectura non fallit, XVI Iulij: habuitque de eo orationem S. Ambrosius XXIV Augusti, in quâ testatur *assistente sacris altaribus Honorio Principe*, illius *obitum conclamatum esse*, iamque *quadragesimum diem celebratum*, quando *inhonorum adhuc honore tumuli corpus Constantinopolim transmittebatur*: cui translationi impendendi superfuerunt dies LXXV, nec plures distantia locorum postulat, ad VIII vsque diem Nouembris, quando corpus, Arcadio iusta paterno funeri soluente, Constantinopoli sepultum fuisse tradit Socrates lib.6 Histor. Eccl. cap.1. Apud hunc tamen, præter alia menda, quæ ad Vitam S. Sigeberti I Februarij pag.215 notamus, vitiosè scriptum, obiisse XVI Ianuarij. Iulij arbitror vel scripsisse eum, vel scribere debuisse. Si quis tamen maius spatium temporis requirat, ad corpus Mediolano Constantinopolim deportandum, mensis per me licebit adiiciatur, dicaturque sub medium Iunij migrasse è vitâ. Ita & ratio constabit, cur Idatius annum eumdem & patris vltimum & primum filiorum statuerit, quia dimidiâ parte anni vtrique imperarint. Quibus autem magis Orosij, Prosperi, Gregorij, totum eum annum patri assignantium, calculus probabitur, ij quoque credibiliùs vnà nobiscum ducent, vt ille sexto aut etiam septimo mense decessisse dicatur, quàm sub medium primi mensis. Quis enim æquum esse censeat, vt XI menses ac dies XV imperarint filij, & tamen omne illud

tempus

tempus patris iam mortui nomine celebretur ſigneturque? Capeſſiuerunt illi quidem mox ab eius morte imperium, ſed illud in horum ſcriptorum Faſtis non niſi à Kalendis ſequentis Ianuarij illis imputatur.

In Proſperi Chronico *Arcadio* IV *& Honorio* III *Coſſ.* adſcriptus eſt horum Imperij annus primus, qui erat Æræ vulgaris CCCXCVI. In Hiſtoriâ Gregorij Turon. lib. I cap. 45 *anno Imperij* eorum *ſecundo*, *Conſules* ponuntur *Atticus & Caſarius.* Is eſt annus Chriſti CCCXCVII, quo S. Martinus obiit, & quidem *anno ætatis ſuæ octogeſimo primo, Epiſcopatus autem vigeſimo ſexto.* Eos autem annos Iulianis aptatos auſpicatur is ſcriptor à proximè ſequente Ianuario. Quem morem obſeruare ſe teſtatur, vbi *ſequitur & ſupputatur annus Chronicalis.*

Apud Francos Chlodouco I, die XXVII Nouembris, anno IↃIX, vitâ functo, filij regnū quadrifariàm partiti ſucceſſerūt; ſed ita vt eorū primus annus ab initio ſequentis IↃX inchoëtur. Ex his porrò Chlodouei filiis Chlotharius I mortuis fratribus monarchiā poſteà aſſecutus eſt Francorum, deceſſitque anno IↃLXI, cuius regnū inter quatuor filios diuiſum, ita eſt, vt annus eorum primus apud Gregorium à ſequente Ianuario numeretur. Ex his Sigebertus I Rex Auſtraſiorum apud eumdem Gregorium lib. 4 cap. 46 interemptus, *obiit anno regni ſui* XIV, Chriſti IↃLXXV, eiuſque filius *Childebertus* lib. 5. cap. I *vix luſtro ætatis vno peracto, die Dominici Natalis regnare* cœpit. A quâ ſolennitate quia tunc Franci annum auſpicabantur, apud Marium *Sigeberto per fraudem interfecto, Childebertus ſuſcipit regnum Indictione* IX, *anno Conſulatus Iuſtini iunioris Auguſti* X, Chriſti IↃLXXVI, qui *Childeberti primus*, integer *S. Gunthramni* Regis Burgundiæ & *Chilperici*, patruorum Childeberti, voluitur *decimus quintus* apud Gregorium. Hinc lib. 5 cap. 26 horum *annus* XVII cum illius *tertio*

componitur, & cap. 28 illius *quartus* cum horum XVIII. Imò lib. 6 cap. 14 *mensis Ianuarius anni* VII *Childeberti* in patruorum XXI incidit. At lib. 9 memoratur *dies* IV *Kalend. Decemb. anni* XII *Childeberti &* XXVI *Gunthramni*.

Consensum cum annis Christi confirmant varij characteres, ad quorum normam chronologia alibi stabilienda est. Nam lib. 6 cap. 15 *dies Dominicus pridie Kalend. Februarij est anno Childeberti* VIII, Christi IↃLXXXIII, cyclo Solis IV, litterâ Dominicali C. Lib. 4 capitibus 10 & 22 collatis, *dies hebdomadæ quartus*, seu Mercurij, XVIII *Kalẽdas mensis quinti*, seu Iulij, *anno Childeberti* XV *& Gunthramni* XXIX, Christi IↃXC, cyclo Solis XI, litterâ Dominicali A, quo die terræ motus contigit. Libro 10 cap. 1 *Pelagio Papâ defuncto S. Gregorius eligitur anno Childeberti* XV, Christi IↃXC. Eiusdemque *Gregorij annus* V, ad calcem Historiæ, est Childeberti XIX, Christi IↃXCIV. Præterea S. Radegundis Regina (vt scribit in eius Vitâ Baudomina, quæ morienti adstiterat) *obiit quartâ feriâ manè Idibus Augusti*: addit Gregorius, qui eius sepulturæ præfuit, lib. 8 cap. 43, & lib. 9 cap. 2 *annum* tunc fuisse *Childeberti Regis* XII, *mensem* VI, *&* XIII *diem mensis*: quæ annum Christi IↃLXXXVII ostendunt fuisse, cyclo Solis VIII, litterâ Dominicali E. Eodem Gregorio teste lib. 5 cap. 17, *anno* II *Childeberti*, Christi IↃLXXVII, *dubietas Pascha fuit*. Nam cyclo Solis XXVI, litterâ Dominicali C, *apud Turones multasq́ Galliarum ciuitates Pascha celebratum fuit* secundùm Victorij canonem, XIV *Kalendas Maias*, cyclo Lunæ VIII: *apud Hispanos* verò secundùm antiquorum Latinorum Canonem XII *Kalendas Aprilis*, ipso Æquinoctij die. Sed apud Italos secundùm cyclum Lunæ Alexandrinum eo anno *Pascha fuit* VII *Kalendas Maias*: concurrentibus dicto anno in Dominicas XXI Martij, XVIII & XXV Aprilis. Simili modo lib. 10 cap. 23, *anno Childeberti*

deberti XV & *Gunthramni* XXIX, Christi IↃXC, *Turonenses Pascha* celebrarunt XXII, alij XV *Lunâ*, hi VII *Kalendas*, illi IV *Nonas Aprilis*: qui dies cyclo Solis XI, litterâ Dominicali A, in Dominicas conueniebant. Denique lib. 6 cap. 21 *anno Childeberti* VII, *Chilperici & Gunthramni* XXI, Christi IↃLXXXII, *Luna eclipsin passa est*, & lib. 10 cap. 23 *anno Childeberti* XV, *Gunthramni* XXIX, Christi IↃXC, *sol eclipsin pertulit mense octauo*, siue Octobri. Vtramque dictis annis eclipsin contigisse accurato calculo demonstrat Petauius de Doctrinâ temporum lib. 8 pag. 850 & 852.

Hæc placuit diffusiùs proponere, quæ qui scripsit, coràm spectauit S. Gregorius, Episcopus Turonensis factus anno Christi IↃLXXIII aut initio sequentis, biennio ante regnum Childeberti: vt lector agnoscat characteres è visceribus historiæ erutos, quibus discrimina temporum internosci debent, & certis quasi palis terminisque affigi ac circumscribi: intelligatque non sufficere externum quempiam annorum regni vniuscuiusque numerum, qui fallax est, stupiditati amanuensium, & fraudibus erroribusque variis subiectus, vt suprà ex Reginone constat.

Demum anni variorum Episcoporum aut Abbatum à coæuis scriptoribus obseruati, magnam Chronologiæ conferunt lucem, ac præclarè Epocham Regum stabiliunt. Cuius rei exempla infrà damus.

III Discri-

III

Discrimen vnius anni in successione filiorum Chlotharij I *inter Gregorium Turonensem & Fredegarium. Annus obitus S. Gunthramni, Childeberti & filiorum Theodeberti ac Theoderici: monarchia Clotharij* II *patris* Dagoberti I. *Huius infantia.*

FRedegarius initio Chronici præfatur, se *de eodem incipere tempore scribere, quo Gregorius finem Gestæ cessauit & tacuit, cùm Chilperici vitam finisse scripsit.* Interim, quod hactenùs non obseruaui ab aliis animaduersum, eius Chronologicum calculum anno vno præuertit, dum, quem Gregorius Turonensis primum annum regnorum Gunthramni, Chilperici & fratrum separat ab vltimo anno patris Chlotharij I; ac duos constituit; ipse coniungit, atque vnicum facit vltimum Chlotharij & primum filiorum Regum. Propterea qui calculum Fredegarij circa hos Reges chronotaxi Gregorij aptare cupiat, annum Fredegario demat necesse est. Quod sequentibus exemplis demonstratur: dum anni Gunthramni & Chilperici secundùm vtriusque calculum applicantur annis Childeberti Austrasiorum Regis, qui *patre Sigeberto* I interempto, vt suprà ostendimus, *die Dominici Natalis regnare cæpit.* A quâ solennitate inchoatus annus Christi IↃLXXVI, qui *Childeberti primus*, & *Gunthramni & Chilperici* patruorum apud Gregorium *decimus quintus* est: quem *decimum sextum* numerat Fredegarius.

Hinc

Hinc in Historiâ epitomatâ, quæ etiam Excerpta Chronica Gregorij Turonensis inscribitur, cap. 80 *annus tertius Childeberti* coniungitur cum *anno decimo sexto Chilperici & Gunthramni:* & *annus* illius *quartus* cum horum *anno decimo septimo.* Apud Gregorium Turon. verò lib.5 cap.26 horum *annus decimus septimus* componitur cum illius *tertio*. Dein cap.28 illius *quartus* cum aliorum *decimo octauo.* Imò lib.6 cap.14 *mensis Ianuarius anni* VII *Childeberti* in *annum* patruorum *vigesimum primum* conuenit:quem Fredegarius cap.87 solùm *vigesimum* censet. Prætereà Chilpericum tradit Gregorius lib.6 cap. 46 interemptum esse mense circiter Septembri, vt ex cap.45 colligitur, idque *anno* IX *Childeberti*, qui cap. 33 indicatur, & res eodem anno IX Childeberti gestæ adhuc referuntur lib.7 vsque ad caput 24. Illum annum idem Gregorius statuit conuenire in *annum Chilperici & Gunthramni vigesimum tertium*, quem Fredegarius in Chronico capitibus tribus primis numerat eorum *vigesimũ quartum*, eumdemque signat *annum primum regni* Clotharij II patris Dagoberti I, quamuis is patre moriente, quatuor tãtùm menses natus fuerit, neque annum illum integrum, qui eius regno tribuitur, vixerit: erat is, vt diximus annus Christi IↃLXXXIV.

Anno insequente, apud Fredegarium cap. 4, *vigesimo quinto regni Gunthramni*, huius iussu *Mummulus interfectus est:* cuius cædem Gregorius lib. 7 cap. 39 refert *anno Childeberti* X *& Gunthramni* XXIV: ad quem annum res gestæ lib.8 ab eo descriptæ, adhuc spectant. Anno Christi IↃLXXXVII Leouigildi Regis Hispaniarũ mortui regnũ obtinuit Recaredus filius: qui annus Fredegario cap.6 est *Gunthramni vigesimus septimus*, Gregorio lib. 8 cap. 46 eiusdem *Gunthramni vigesimus sextus, & Childeberti duodecimus.* Ita qui au-

ctore eodem Gregorio lib.10 cap. 10 dicitur. *Childeberti decimus quintus*, *& Gunthramni nonus atque vicesimus*, & cap. 24 *Childeberti decimus sextus & Gunthramni trigesimus*; apud Fredegarium est *Gunthramni trigesimus* & *trigesimus primus*: apud quem cap. 13 *anno* XXXII *Gunthramni ita à mane vsque ad mediam diem sol minoratus est, vt tertia pars ex ipso vix appareret*. Ea solis defectio accidit anno IↃXCII, qui ad Gregorij calculum foret annus Childeberti XVI, & Gunthramni XXXI: quem tamen Aimoinus etiam huius XXXII appellat lib. 3 cap. 80, qui initio calculum Gregorij Turonensis secutus, à cap. 75 eiusdem libri, sui immemor, posuit annum Guntbramni XXV & sequentes secundùm computum Fredegarij. Eamdem solis defectionem anno IX Mauritij, qui in dictum annum Christi IↃXCII conuenit, verno tempore contigisse scribunt Theophanes & Anastasius in historiâ. Visa autem est XVIII Martij, paullò antè horam IX, & duabus horis ac dimidiâ durauit, vti secundùm Parisinas tabulas accuratè demonstrat Petauius lib. 8 de Doctrinâ Temporum paginâ 853 & sequenti. Et hic solidus historiæ Fredegarij atque Aimoini character est, quo tempora sequentia niti possunt.

Anno ergo proximo ab hoc solis defectu apud Fredegarium cap. 14 *moritur Gunthramnus Rex anno regni* XXXIII, V *Kalendas Aprilis*, die eius venerationi deinceps sacrato. Fredegarium describit Aimoinus lib. 3 cap. 81. Annus is est Christi IↃXCIII, quem successio Childeberti, eiusque filiorum confirmat. In tabulis Chronologicis, quæ gestis Episcoporum Tungrensium, Traiectensium & Leodiensium, à Chappeauilleo editis subnectuntur, calculo Fredegarij secundùm computationem Gregorij Turon. perperàm posito, & relata solis defectio ad annum IↃXCIII statuitur, & obitus

obitus S. Guntramni, ſucceſſioque Childeberti, in annum ſequentem IↃXCIV reiicitur. Verùm dicto anno IↃXCIII nulla omnino eclipſis ſolaris fuit, in noſtro quidem hemiſphærio conſpicua. Nā è quatuor Nouiluniis, quæ prope Caput & Caudam Draconis contigerunt, & de quibus ſolis poteſt aliqua quæſtio moueri, tria pluribus poſt ſolis occaſum horis facta ſunt, vnicum interdiu, nempe II Auguſti, horâ circiter ſecundâ pomeridianâ, quod eclipticum non fuit. Dein ſi annis Gunthramni in eiſdem Tabulis ſignatis ſubſtituantur anni Childeberti apud Burgundos regnantis, vti actum eſt à Fredegario, & Aimoino, eius primordium neceſſariò ab anno IↃXCIII ſumendum eſſe, ex mox dicendis conſtabit.

Idem ergo annus Chriſti IↃXCIII à nobis aſſignatus, apud Fredegarium & Aimoinum & vltimus fuit S. Gunthramni Regis, & primus Childeberti in illius ſuſcepto regno: cuius regni Epocham tribus ſequentibus annis adhiberi diximus. Hic autem *Childebertus*, vt cap. 16 tradit Fredegarius, *anno IV, poſtquàm regnum Gunthramni acceperat, defunctus eſt, regnumq́, eius filij ſui Theudebertus & Theudericus adſumunt. Theudebertus ſortitus eſt Auſter, ſedem habens Metenſem, Theudericus accepit regnum Gunthramni in Burgundiâ, ſedem habens Aurelianis.* His conſimilia habet Aimoinus cap. 84. Eſt autem hic vltimus annus Childeberti, idem qui primus filiorum, Theoberti & Theoderici, conuenitque in annum Chriſti IↃXCVI, quo nempe eiſdem Regibus, epiſtolâ *Indictione* XIV ſcriptâ, S. Gregorius Papa commendauit SS. Auguſtinum, Laurentium, alioſque in Angliam proficiſcētes *anno Mauritij* XIV, vt ait Beda lib. I cap. 25: qui annus cum *Indictione* XIV incidit in annum Chriſti IↃXCVI. Eſt ea S. Gregorij epiſtola 58 libri 5 Regiſtri, cuius tum *menſe Iulio* ſcri-

ptæ meminit Baronius, & anno illo 596 num. 10, & an. 598 numer. 13. Ad quem annum distulit obitum S. Gunthramni Regis. quare & addit: *Dum verò aiunt*, Fredegarius & Aimoinus, *Gunthramnum Childeberto reliquisse regnum, non video, quomodò id fieri potuerit, cùm habitâ ratione annorum Gunthramni, ipsum Childebertum ante eum ex hac vitâ migrasse oportuerit anno* IↃXCVI, *vt ex litteris Gregorij Papæ monstrauimus*. Verùm secundùm chronotaxim nostram, omnia liquida ac perspicua sunt. De itinere SS. Augustini, Laurentij & aliorum per Gallias in Angliam egimus II Februarij ad Vitam S. Laurentij II Archiepiscopi Cantuarensis § 2 nu. 5.

7 Regni deinde *Theuderici anno* VII apud Fredegarium cap. 23, *Mauritij à se interfecti Imperium assumpsit Focas*. Annus is ex calculo posito est IↃCII, quo litterâ Dominicali G, cyclo solis XXIII, *die* XXVII *Nouembris, Feriâ* III *hebdomadæ, capite eum plexum* refert Chronicon Alexandrinum. Demum *anno regni Theodorici* XVII, Christi IↃCXII, *Theudebertus* prælio à fratre victus, cum regno vitam amisit. *Theudericus* verò *anno regni* XVIII, Christi IↃCXIII, *Mettis profluuio ventris mortuus* est: cuius filiis Sigeberto aliisque & auiâ Brunechilde occisis, Clotharius II anno regni paterni XXX, teste eodem Fredegario cap. 49, *in Burgundiâ & Auster regnum arripuit*, eiusque primus annus cum dicto anno IↃCXIII, quo Theodericus eiusque filij obierunt, computatur. Puer adhuc eo tempore DAGOBERTVS I erat, ex Bertetrude priore coniuge Chlotharij II natus.

IV *Tres*

IV

Tres gestorum Regis DAGOBERTI *scriptores præcipui, Fredegarius, Monachus S. Dionysij, & Aimoinus. Eius adolescentia, regnum Austrasiorum & matrimonium cum Gomadrude.*

ACturi de DAGOBERTO I, non quæcumque ab eo gesta traduntur recensebimus, sed potiùs, quod de rebus illi adscriptis ferri iudicium par sit, paucis ostendemus. Ac primò Fredegarius (quem infrà probamus, Chronicon ad caput LXXXX, siue ad quartum post obitum DAGOBERTI annum, solùm scripsisse) vnus est, cuius præcipuè stare testimonio possimus, vtpote DAGOBERTO coæuus, & qui præfatur, se *Acta Regum & bella gerentium, quæ legendo simul & audiendo, etiam & videndo, cuncta certificatus cognouit, huius libelli volumine scribere non siluisse, sed curiosissimè, quantùm potuit, inserere studuisse*. Et quiuis hoc Chronicon relegens, facilè aduertet ex dictione circa Acta DAGOBERTI magis incultâ, ea primò illius calamo exarata esse; non, vt priora magis nitida, ex aliis auctoribus descripta, aut saltem contracta.

Andreas Chesnæus tomo I Historiæ Francorum, exorditur DAGOBERTI Regis tempora à *gestis* eiusdem *Domni* DAGOBERTI, *scriptis à monacho S. Dionysij*, eumque *anonymum quidem, sed contemporaneum* appellat. Petrus de Marcâ, lib. I historiæ Bearniæ cap. 26, § 1 opinatur scripsisse illum *sub Chlodoueo* II, cum cuius obitu historiam finit. Verùm plura sunt, quæ hunc auctorem aliquot seculis iunio-

rem esse persuadeant. Sufficiant hîc paucula ex capite XLIII verba: *Vnum*, inquit, *quod in quadam vetustissimâ reperi chartâ, quam, vt ferebatur, B. Audoënus scripserat, quodq; memorato Regi eius post mortem contigit, breuiter narrabo miraculum.* Eiusdem DAGOBERTI Gesta quasi à pluribus scripta citat Aimoinus lib. 4 cap. 17. *Cuius* DAGOBERTI, inquit, *actus licet à nonnullis separatim digesti habeantur, tamen ne eos facta eius lateant, apud quos præfata non inuenitur scriptura, ea nos libuit perstringere.* Floruit Aimoinus monachus Floriacensis sub annum Christi CIↃ, suamque historiam inscripsit S. Abboni Abbati anno CIↃIV interempto, cuius & Vitam scripsit, XIII Nouembris à nobis publico dandam. Aimoino quantò antiquior ille S. Dionysij monachus fuerit, incertum est: antiquiorem tamen fuisse, ex dictis licet coniectare. Ambo præcipuam historiæ suæ auctoritatem mutuantur à Fredegario, à quo pleraque describunt. Reliquis eorum scriptis non tam securam vbique fidem esse adhibendam, infrà constabit.

Inter antiquas & fide dignas historias minimè numeraramus *Gesta Regum Francorum* ad Theodericum Regem, DAGOBERTI Iunioris successorem, continuata, atque à Marquardo Frehero, & Andreâ Chesnæo edita, cuius libri auctorem viri eruditi non immeritò *anonymum fabulatorem* appellant.

Hæc de auctoribus: ex quibus monachus S. Dionysij cap. 2 scribit, DAGOBERTVM *in annis puerilibus à genitore traditum esse Arnulpho Metensium vrbis Episcopo, vt eum secundùm suam sapiētiam enutriret, eiq; tramitem Christianæ religionis ostenderet, custosq; ac baiulus esset.* Ac quasi Metis dein Parisios rediisset, addit, *adolescentiæ ætatem venationibus exercuisse*, ac venerationem amoremque erga *SS. Dionysium, Eleutherium ac Rusticum*

cum concepisse: quando ipso insequente ad horum Martyrum ædem fertur ceruus confugisse. Quæ auctor ille, & primusquidem, prolixè narrat, cap. 2, 3, 4; dein cap. 5 obitum Bertetrudis Reginæ matris eius, quam Fredegarius cap. 46 tradit *mortuam esse anno Chlotharij* XXXVI, Christi IↃCXIX, ac biennio pòst DAGOBERTVM *super Austrasios Regem institutum, anno* XXXVIII *regni Chlotharij*, Christi IↃCXXI: quem adhuc adolescentem potiùs arbitramur tunc primùm S. Arnulpho Episcopo Metensi commendatum. Fredegarius cap. 58, *Ab initio*, inquit, *quo regnare cœperat, consilio primitus beatissimi Arnulfi Metensis vrbis Episcopi, & Pippini Maioris Domus vsus, tantâ prosperitate regale regimen in Auster regebat, vt à cunctis gentibus immenso ordine laudem haberet.* Et auctor Vitæ S. Arnulphi coæuus, & in pluribus testis oculatus, ait: *Arnulphum Episcopum Chlotharius tantâ fide & amore dilexit, vt cùm prolem suam* DAGOBERTVM *in Principatus culmine sublimasset, eidem regnum ad gubernandum, & filium ad erudiendum in manum tradiderit. Quem ille acceptum ita altissimâ & profundâ erudiuit prudentiâ, vt in se amborum ratione Rex nullus illi similis fuisse narraret.* Hæc illi, quæ nobis magis probantur, maximè quòd eum *adolescentem Austrasiorum regnum administrasse* etiam afferat Harigerus in gestis Episcoporum Tungrensium & Traiectensium cap. 29. Quem Fredegarius initi apud Austrasios regni, appellat *annum Chlotharij* XXXVIII, sequentē XXXIX tradit monachus S. Dionysij c. 12, eumq; secutus Aimoinus lib. 4 cap. 8, vbi ipsamet reliqua verba Fredegarij vsurpant. Verùm quia eadem vbique ratione tam in libris editis, quàm manu exaratis legitur apud Fredegarium *annus Chlotharij* XXXVIII, eum potiùs retinendum censemus, cùm codex MS. Alexandri Petauij appelletur *vetustissimus*, & codex Iacobi Sirmondi *vncialibus litteris exaratus*. videa-

videatur extitiſſe ante ætatem Aimoini & fortè monachi S. Dionyſij. Verùm mox ſequuntur Fredegarium, & Chrodoaldum iuſſu Dagoberti anno XLI tradunt interfectum.

In hac regni Auſtraſiorum inſtitutione *Chlotharius ſibi retinebat, quod Ardenna & Voſagus versùs Neuſter & Burgundiam excludebant.* Accipit auctor Ardennam, vt eam Iulius Cæſar lib. 6 de Bello Gallico cap. 29 deſcripſit, ad Neruios vſque extentam, cuius iſtic partem alij ſcriptores ſiluam Carbonariam appellant. Hinc B. Pippinum, quem cum S. Arnulpho ad informandum regiis moribus Dagobertum ſtatuerat Chlotharius, occaſione Pippini Herſtalli nepotis tradunt Annales Metenſes ad an. 687, *populum inter Carbonariam ſiluam & Moſam fluuium & vſque ad Freſionum fines, vaſtis limitibus habitantem iuſtis legibus gubernaſſe.* Quâ in ditione tunc Germaniæ ſecundæ, cuius caput Colonia erat, portio cenſebatur; atque vnà cum Germaniâ I & Belgicâ I, ac regionibus Tranſrhenanis in Dagoberti regno continebatur. Partem eam Belgicæ II, in quâ diœceſes Remenſis, Catalaunenſis, Laudunenſis & Cameracenſis ſitæ, ſibi retinuerat parens Chlotharius. Ea quoque, vbi matrimonium iniit Dagobertvs reliquis Auſtraſiis addita. Quæ ita narrat Fredegarius cap. 53: *Anno* XLII *regni Chlotharij,* Chriſti IↃCXXV, Dagobertvs *cultu regio & iuſſu patris honeſtè cùm Leudibus in Clippiaco, non procul Pariſius venit, ibiq́; germanam Sichildæ Reginæ, nomine Gomadrudem, in coniugium accepit. Tranſactis nuptiis die tertio inter Chlotharium & filium ſuum* Dagobertvm *grauis orta fuit intentio. Petebat enim* Dagobertvs *cuncta, quæ ad regnum Auſtraſiorum pertenebant, ſuæ ditioni velle recipere. Quod Chlotharius vehementer denegabat, eidem ex hoc nihil velle concedere. Electi ſunt ab his duobus Regibus* XII *Franci, vt eorum diſceptatione hæc finiretur intentio. Inter quos & Domnus*

mnus Arnulfus Pontifex Metensis cum reliquis Episcopis elegitur, vt benignissimè (sicut sua erat sanctitas) inter patrem & filium pro pacis loqueretur concordiâ. Tandem à Pontificibus vel sapientissimis viris Proceribus pater pacificatur cum filio. Reddensq́ ei solidatum, quod aspiciebat ad regnum Austrasiorum, hoc tantùm exinde, quod citra Ligerem vel Prouinciæ partes situm erat, sua ditioni retenuit.

Hæc Fredegarius, qui apud Burgundiones, & eos præsertim qui Meridiem versùs propinqua Rhodano tenent, egit ætatem. Ab his Aruerni, Albigenses, Gabali, Cadurci, vicinique populi, qui spectabant ad Austrasios, dicebantur *citra Ligerim fluuium* habitare. Suum Fredegarius affectum erga Reges Burgundionum vel maximè prodit, dum Chronicon & à laude ac virtutibus S. Gunthramni Regis auspicatur, & per annos illius, tum Childeberti, huiusque filij Theoderici, vt Regum Burgundiæ, deducit, omisso Theudeberto Rege Austrasiorum, licet natu senior foret, & neglecto Chlothario II Rege Neustriæ vsque ad annum regni XXX, quando reliquis mortuis etiam *in Burgundiâ & Austriâ regnum arripuit*, vt tradit cap. 43. Cum Fredegario prædictos populos *citra Ligerim* constituunt non solùm Aimoinus, qui in monasterio Floriacensi ad Ligerim degebat, sed etiam monachus S. Dionysij in Gestis illius cap. 13. *Hoc tantùm*, inquit, *exinde, quod citra Ligerim, vel Prouinciæ partibus situm erat sua ditioni retinuit.* Aimoinus cap. 12: *Hoc tantùm exinde, quod citra Ligerim, vel in regione, quam Prouinciam cognominant, situm est, sua ditioni retinuit.* De regione Rhodanum inter & Alpes, Romanorum olim Prouinciâ, egimus I Februarij ad Vitam S. Sigeberti Regis Francorum Austrasiorum, diximusque Austrasijs subiectam fuisse prouinciam Massiliensium, imò eam in plures subdiuisam. Nam *S. Bo-*

nitus, posteà Episcopus Aruernorum, olim *S. Sigeberti Referendarius*, sub huius successore Childerico factus est *Iudex in Prafecturâ Massilia prima Prouincia*, vt dicitur in huius Vitâ xv Ianuarij num. 4 A Sigeberto I Rege Austrasiorum ad Cabellicensem Cathedram in Prouinciâ promotum esse S. Veranum, habent huius Acta XI Nouemb. vti diximus VIII Februarij in Vitâ S. Honorati Episcopi Mediolanensis pag. 167 num. 25.

V.

Gesta DAGOBERTI *post matrimonium initũ apud Austrasios. VVormatiensi Ecclesia donata. Quid Argentoratensi & Spirensi ab eo præstitum.*

ANno post has DAGOBERTI nuptias, *regni Chlotharij* XLIII, vt scribit Fredegarius cap. 54, *VVarnacharius Maior-Domus moritur. Filius eius Godinus, animum leuitate imbutus, nouercam suam Bertanem eo anno accepit vxorem. Vnde Chlotharius Rex aduersùs eum nimio furore permotus: iubet Arneberto Duci, qui Godini germanam vxorem habebat, eum cum exercitu interficeret. Godinus cernens vita sua periculum, terga vertens, cum vxore ad* DAGOBERTVM *Regem perrexit in Auster, & in ecclesiâ S. Apri, regio timore perterritus, fecit confugium.* DAGOBERTVS *per legatos pro eius vitâ sapius Chlothario Regi deprecabatur. Tandem à Chlothario promittitur Godino vita concessa, tantùm vt Bertanem, quam contra Canonum instituta vxorem acceperat, relinqueret. Qui cùm ipsam reliquisset, reuersus est in regnum Burgundia.* Hæc Fredegarius, neque aliud quidquam ab DA-

GOBERTO

GOBERTO gestum narrat, quamdiu in viuis pater fuit. Adduntalij, DAGOBERTVM impigrè bellum cùm Saxonibus gessisse, & certamine inito, vulnus in capite animosè pugnàntem accepisse. Ei patrem Chlotharium re cognitâ suppetias tulisse, Bertoaldum Ducem in fugâ obtruncatum, & penetratâ regione, vastatisque tectis & agris, mares omnes deletos esse *spathâ Chlotharij* longiores. Hæc pluribus, eisdemque ferè verbis, narrant Aimoinus lib. 4 cap. 18, Monachus Sandionysianus cap. 14, Auctor gestorum Regum Francorum cap. 41 & senem depingunt Chlotharium, qui detractâ galeâ, nudum canisque niueum verticem hosti ad metum suique reuerentiam ostentârit: quem constat annum ætatis XLV vix ingressum decessisse. Nisi quis dicat, ex tot bellis, quæ ab ipsâ penè pueritiâ gessit, nec semper secundâ fortunâ, caput illi intempestiuâ canitie albicasse. Verùm quia de his omnino silet Fredegarius, & ea Aimoinus post mortem ipsius DAGOBERTI, ordine præpostero, narrat, non plenam saltem obtinent fidem.

Adiungo perscriptas hoc tempore tabulas, & publicâ DAGOBERTI Regis auctoritate signatas, à Marquardo Frehero in libro de Lupoduno editas: quibus in ipsius Lupoduni, quod iam tum Laudemburgum vocabant, perpetuam Ecclesia Wormatiensis missa possessionem est. Plura ex his tabulis, quæ ad tempora ac res gestas DAGOBERTI spectant, eruere licebit. Sunt autem huiusmodi.

DAGOBERTVS *Rex Francorum. Cunctos nosse volumus, qualiter nos de remedio animæ nostræ & de futurâ retributione cogitantes, omnino proposuimus in animo nostro Ecclesias Dei de allodiis nostris cohæredes facere, & loca Sanctorum augmentare. De hoc tulimus bonum consilium Procerum nostrorum, Pippini, qui est Maior-Domus, Arnolfi Metensis Episcopi, Huniberti Coloniensis Archiepiscopi:*

piscopi: & inde misericordiam Dei consequi, & eius Sanctorum suffragia promereri confidimus. Ideò omnes Dei fideles, & nostri, præsentes & futuri recognoscite, qualiter omnes res iuris nostri in pago Laudemburgensi, & quidquid ad nostram vrbem ambulare visum est, & omne quod ad fiscum nostrum hactenùs pertinebat (excepto Stipe & Comitatu) ex eo nihil dimittentes, tradimus totum ex integro, magnum & paruum, ad basilicam S. Petri Apostoli, quæ est in VVormatiâ ciuitate constructa, cui præest Dominus, vir Apostolicus, Amandus; hoc est, quod tradimus, ciuitatem nostram Laudemburg, palatium nostrum, ædificia, mancipia, vineas, terras cultas & incultas, agros, prata, campos, omne siluaticum in siluis Oyenvvalt, cum omni vtensilitate in omni pago Laudenburgensi & vndique in intrabâ, in pascuis, materiamina, aquas, aquarumq; decursus, piscationibus, quæsitis & inquirendis, omne teloneum, mercatum, & quidquid dici aut nominari potest, sicut priùs ad nostrum vsum ambulare videbatur, sic in anteà ad præscriptam basilicam pro æterna mercedis augmentum possidendum donauimus, & sub integrâ communitate omnia ad eamdem basilicam pertinentia, præceptione nostrâ à nouo confirmamus, sicuti priori anno communitatis tuitionem dedimus, omnes villas, facultates, seu Abbatias, & quidquid ad ipsam ciuitatem VVormatiam aspicere videtur, vt nullus Iudex publicus, nec caussas audiendo, nec freda exigendo, nec homines ipsius Ecclesiæ, tam ingenuos quàm & seruientes; distringendo, nullum impedimentum audeat facere, nisi pro parte ipsius Ecclesiæ, vel ipse Pontifex Amandus, aut successores hoc habent concessum atque indultum, quieto ordine possidere, atque dominari, quod partibus fisci nostri fuit consuetudo reddendi. Et vt anctoritas hæc firmior sit, manu nostrâ subscriptionibus subditis illam decreuimus roborare. DAGOBERTVS REX FRANCORVM. *Godefridus recognouit. Datum sub die* II *Kalend. Octobris, anno regni nostri* VI. *Actum Moguntiæ palatio nostro, feliciter satis.*

Hactenùs

Hactenùs tabulæ DAGOBERTI, quas dein confirmarunt Reges Childericus, Pippinus, eiusque filius Carolus Magnus: vti in huius diplomate apud eumdem Freherum paginâ 22 liquet. Ibi, vt Carolus declarat, *Erenbertus Ecclesiæ VVormatiensis Episcopus detulit præceptum* DAGOBERTI *Regis Fracorum, in quo tenebatur, qualiter idem* DAGOBERTVS *Rex Francorũ ad basilicam S. Petri Apostoli, quæ est in VVormatiâ ciuitate constructa, tradidit ciuitatem Laudemberg in pago Laudenburgensi sitam, cum omnibus rebus ad illam pertinentibus, hoc est, ædificia, mancipia, vineas, terras cultas & incultas, agros, prata, campos, omnem siluaticum in siluis Oyenvvalt, cum omni vtensilitate in omni pago Laudenburgensi in vndique in intrahâ, in pascuis, in materiaminibus, aquis aquarumq; decursibus, piscationibus, quæsitis & inquirendis: item teloneum, mercatum, & quidquid ad fiscum pertinebat, excepto Stipe & Comitatu, ex integro omnia concessit, & sub integrâ erumnitate omnia ad eamdem basilicam pertinentia suâ præceptione cõfirmauit. Præterea in nostram præsentiam attulit chartas & præcepta prædecessorum nostrorum, Regum videlicet Francorum, Hilperici, & genitoris nostri bonæ memoriæ Pippini, in quibus continebatur, quomodò ipsi Principes & Reges Francorum præceptum* DAGOBERTI, *& omnes prædicta Ecclesiæ res suis præceptionibus confirmassent . . . . Data mense Iulio, anno* XXX *regni nostri. Actum Valentianas.* Quod priuilegium posteà confirmarunt *Ludouicus Rex, Otto Imperator, Henricus Rex, Rudolphus Rex Romanorum*, & *Ludouicus* IV *Imperator*. Imò *telonei* à DAGOBERTO aliisque Regibus concessi priuilegiũ renouarunt *Ludouicus Pius Imperator, Lotharius Augustus*, & *Otto Imperator*, vti in eodem tractatu videri potest pag. 23 & 24. Demum *originale diploma* DAGOBERTI *Regis* suo tempore *adhuc integrum* fuisse *in archiuis Episcopi VVormatiensis* testatur Gaspar Bruschius in X Episcopo Wormatiensi. Quæ omnia dictò

diplomati fidem conciliant indubitatam, ac tres Antistites nominant, qui anno VI regni DAGOBERTI, Christi IↃCXXVI aut sequenti, sacras infulas gesserunt, Arnulphum Metensem, Chunibertum Coloniensem, & Amandum Wormatiensem.

Est hic *Amandus* II istius nominis Wormatiensis Episcopus, qui *tantâ religione*, vti asserit Bruschius, *ac tantis miraculis etiam claruit, quibus doctrinam Christianam confirmauit Deus, vt ei Senatus populusq; vrbis Vangionum templum gratitudinis ac pietatis ergô post mortem statuerent, quod hodie adhuc in suburbio situm, S. Amandi parochia appellatur.* Bertramus Limburgius Societatis nostræ olim apud Vangiones collegij Rector, de Sanctis vrbis Wormatiensis à nobis interrogatus, respondit anno CIↃIↃCXXXVIII, *corpus S. Amandi, huius nominis* II *Episcopi VVormatiensis, adseruari in Cathedrali ade, in eiusq; honorem extructum templum extare parochiale in suburbio, dictum S. Amandi, eiusq; festum celebrari* XXVI *Octobris, at Lectiones in Breuiario VVormatiensi recitari de S. Amando Belgij Apostolo, nullâ factâ Sedis VVormatiensis mentione.* Sed S. Amandus II Wormatiensis diuersus est ab S. Amando Belgij Apostolo, Episcopo Traiectensi. Hic iuuenis Biturigas profectus, S. Austregisilum eius vrbis Episcopum conuenit, non ante annum IↃCXII, quo infrà dicemus S. Apollinari mense Octobri anni IↃCXI mortuo successisse S. Austregisilum. Ab hoc *S. Amandus*, teste Baudemundo in eius Vitâ, *Bituricis inclusus, tribus ferè militans lustris, pane & aquâ corpus suum sustentauit.* Quibus lustris annos quindecim exprimunt, Anonymus Aquitanus, Milo Poëta, Harigerus, & Philippus ab Eleëmosynâ in eius Vitâ. *Sic*, inquit hic, *annis fermè quindecim viro Dei viuitur*, sub *SS. Austregisilo & Sulpitio Pio*, ad annum vsque Christi IↃCXXVII, quo Romam abiit, à reditu consecratus

cratus Episcopus: cùm Wormatiensis Episcopus Amandus iam prædicta bona à DAGOBERTO Rege anno IↃCXXVI aut sequente obtinuisset.

Spira ciuitas Nemetum, Wormatiam inter & Argentoratum, suos olim habuit Episcopos, sed quorum acta nominaque prorsus interciderunt, vnico excepto Iessæo, qui in Synodo Agrippinensi, anno Christi CCCXLVI cum aliis orthodoxis Episcopis Euphratam hæreseos condemnauit. A quo tempore collapsum volunt hunc Episcopatum, quem *Rex* DAGOBERTVS *feliciter instaurârit*, eique *præfecerit Athanasium, Sacellanum suum*: ideoque DAGOBERTVM *veluti primum suum fundatorem totam honorare & prædicare Spirensem Ecclesiam.* Verùm sicut quæ non firmis nixa sunt fundamẽtis ædificia, facilè corruunt, ita nonnullæ historiæ, quibus sua deficit ab antiquitate auctoritas, facilè dissipantur. Walafridus Strabo in Vitâ S. Galli Abbatis XVI Octobr. refert *à Gunzone Duce Constantiam ad eligendum Episcopum aduocatos esse Augustodunensem & Verdunensem Episcopos, cum multitudine Clericorum. Nemidone etiam, quæ à modernis Spira vocatur, venire iussum Episcopum.* Ita Strabo. In eo Episcoporum conuentu, S. Gallo id onus declinante, creatus est Episcopus Ioannes Diaconus circa annum IↃCXIII. Guilielmus Eysengreinius lib. 7 Rerum Chronologicarum vrbis Spirensis & Bruschius de Episcopis, hunc *Nemidonensem*, seu Spirensem, Episcopum appellant *Athanasium*, eiusque Sedi attribuunt *annos quadraginta*: vti & Demochares & Claudius Robertus: qui eidem successisse tradunt *Principium*, quem donationibus Ecclesiæ Treuirensi eiusque Episcopo Modoaldo à DAGOBERTO anno IↃCXXXII factis subscripsisse volunt: adeoque eius decessor Athanasius multis antè annis fuisset Episcopus, quàm DAGOBERTVS nasceretur.

tur. Verùm illud donationis monumentum fide auctoritateque carere infrà ostendetur.

Nicolaus Serarius enumerat antiquos vrbis Moguntinæ Episcopos, ac XXXVI censet *Luthvvaldum*, eique successisse *Leovvaldum*, quorum alteruter, si tamen diuersi sint, est *Lupoaldus*, qui Concilio Remensi anno IↃCXXIV aut sequenti subscripsit. Quidni simili modo Wormatiæ, Spiræ, Argentorati, quæ eidem Germaniæ I. in Notitiâ antiquâ Prouinciarum & Ciuitatum Galliæ attribuuntur, sui etiam fuerint Episcopi? Est autem nobilissima ditissimaque Argentoratensium Ecclesia, cui ab vno eodemque Rege DAGOBERTO præcipua bona volunt donata, posterioris æui passim omnes scriptores, eumque appellant *Argentinensis Episcopatus Fundatorem*. Iacobus Wymphelingus in catalogo Episcoporum Argentinensium anno CIↃIↃVIII excuso, originem huius Episcopatus ita refert: DAGOBERTVS, *Austrasiorum & Alsaticorùm Rex, cognitâ sanctitatis & virtutum Amandi famâ, ipsum, vt ex Traiecto vocatus, primus Argentinensis Ecclesiæ Antistes præficeretur, effecit anno Christi* IↃXCVI, scilicet quinquaginta antè annis, quàm Ecclesiæ Traiectensi præficeretur S. Amandus, circa an. IↃXCIV natus, quo tamen DAGOBERTVS Rex multò iunior fuit. Franciscus Guillimannus in Commentario de Episcopis Argentinensibus Wymphelingi errorem correcturus, scribit *S. Amandum ab* DAGOBERTO *Magno Francorum Rege, primum Argentinensiū institutum Episcopum circiter an. Domini nostri* IↃCXL. quem Episcopatum fundaturus *quidquid iuris aut regiæ superioritatis in eâ* Alsatiâ *sibi aut suis quocumque modo competeret, in Amandum & in eius in præsulatu legitimos successores liberrimè transfudit.* Quæ verba tamquàm *ex vetusto scriptore* deprompta, magni æstimat Iodocus Coccius in Dagoberto Rege

cap. 14

cap. 14, neque aliud, quo nitantur, fundamentum ostenditur. In antiquo Breuiario Argentinensi, annis 1478 & 1489 excuso, celebratur XXVI Octobris festum *S. Amandi Episcopi Argentinensis*, Lectionibus, quæ ad Matutinum recitantur, ex Vitâ S. Amandi Episcopi Traiectensis desumptis: vnde alijs videtur errandi occasio data, maximè quòd eodem die etiam colatur S. Amandus Traiectensis ob translatas eo die Reliquias. Infrà lib. 4 texemus catalogum Episcoporum Argentoratensium, qui tribus seculis ante regnũ DAGOBERTI isti Ecclesiæ præfuerunt.

VI

Regnum Neustriæ & Burgundiæ DAGOBERTO *delatum. Pars Aquitaniæ Chariberto fratri permissa. Sedes regni primis annis apud Austrasios. Epocha regni Austrasiorum. Sclaui & Auares. Illorum Rex Samo an ex* Belgio *oriundus?*

MOrtuo Chlothario anno regni sui XLV, Christi IↃCXXVIII, DAGOBERTVS, inquit Fredegarius cap. 56, *iussit vniuersis leudibus, quos regebat in Auster, cum exercitu promouere. Missos in Burgundiam & Neuster direxit, vt suum deberent regimen elegere.* Quod primò *omnes Pontifices & leudi Burgundiæ* fecerunt: dein & *Neustrasiæ Pontificum & Procerum plurima pars. Cumq;*, inquit cap. 57, *regnum Chlotharij, tam Neptrici quã Burgundiæ, praeoccupasset* DAGOBERTVS, *captis thesauris & ditioni suæ redactis; consilio sapientum vsus, Chariberto fratri suo cõcessit pagum Tolosanum, Caturcinum, Agennensem, Petroco-*

reum & Santonicum, vel quod ab his versùs montes Pyrenæos excluditur. Qui *Sedem Tolosanam elegens, in parte prouinciæ Aquitanicæ regnauit.* Erat is natus matre Sichildâ sorore Gomadrudis vxoris Dagoberti. Hic reuersus Metas, perrexit ad viii vsque annum post obitum patris & apud Austrasios habitare, & cœptam ab initio regni annorum Epocham continuare. Nicolaus Zyllesius par. 3 defensionis Abbatiæ S. Maximini pag. 9 vulgauit *diploma* Dagoberti, *datum Moguntiæ pridie Nonas Aprilis anno regni* xii, quod *Henricus Cancellarius ad vicem Ricolfi Archicapilani recognouit*, adiuncto signo Regis ex litteris nominis Dagoberti, secundùm æui illius morem, efformato, cum effigie eiusdem, & circumpositis his verbis: DAGOBERTVS REX D+ GRACIA. Annus hic xii regni secundùm Æram apud Austrasios cœptam conuenit in annum Christi ıↄcxxxii aut sequentem: nec potest applicari calculo regnorum eius à morte Chlotharij patris incepto. Nam *anno* xi *regni* Neustriæ, vt tradit Fredegarius cap. 75, *Sigebertum filium suum in Austerregnum sublimauit:* cuius in diplomate illo annus debuisset apponi, non Dagoberti, qui illud regnum abdicârat.

Ceterùm apud Fredegarium sex illorum annorum, quibus ab obitu patris Dagobertvs apud Austrasios moratus est, vacuum est, & inconcinnè initium capitis lviii dispositum his verbis: Dagobertvs *cùm iam anno* vii *regnaret, maximam partem patris, vt iam memini, assumpsit,* id est, post maximam partem regni patris assumptam, *Burgundias ingreditur* &c. Quæ verò ad illud vsque tempus egerat, sub finem capitis summatim repetuntur: *Vsque eo tempore,* inquit, *ab initio, quo regnare cœperat, consilio primitus beatissimi Arnulfi Metensis vrbis Pontificis & Pippini Maioris-Domus vsus,*

sus, tantâ prosperitate regale regimen in Auster regebat, vt à cũctis gentibus immenso ordine laudem haberet. Timorem verò sic fortem sua concusserat vtilitas, vt iam deuotione arriperent, suæ se tradere ditioni, vt etiam gentes, quæ circa limitem Auarorum & Sclauorum consistebant, eum promptè expeterent, vt ille post tergum eorum iret feliciter, & Auaros & Sclauos ceterasq́. Gentium nationes vsque manu publicâ, suæ ditioni fiducialiter spondebat. Hac laude gloriæque splendore cumulandus S. Arnulphus Episcopus, cuius sanctis moribus ac præceptis hactenùs institutus fuerat DAGOBERTVS. Sed pergit Fredegarius: *Post discessum B. Arnulfi* ad eremum, *adhuc consilium Pippini Maioris-Domus & Chuniberti Pontificis vrbis Coloniæ vtens, & ab ipso fortiter admonitus, tantâ prosperitate & iustitiæ amore cõplexus, vniuersas sibi subditas gentes, vsque dum ad Parisius, vt suprà memini, peruenit, regebat, vt nullus de Francorum Regibus præcedentibus suâ laude fuisset præcellentior.* At solùm antè dixerat, DAGOBERTVM post obitum patris anno VII venisse Parisios, is est annus Christi IↃCXXXIV: ad quod vsque tempus DAGOBERTVS felicissimè, & necdum luxuriæ vitiis corruptus, apud Austrasios vixerat.

Intereà S. Amandus creatus Episcopus ad prædicandum vbiuis gentium Euangelium, fundandasque Ecclesias, per S. Aicharium Episcopum Nouiomensem impetrauit epistolas DAGOBERTI Regis, quibus munitus intrepidè fidem Christi Gandauensibus annuntiauit: quod factum esse anno Christi IↃCXXXI diximus ad huius Vitã VI Februarij § 10 pag. 831. Notitia eidem tunc quoque inita in reliquo Bracbanto, pago Senonago, ac vicinâ Hasbaniâ: in quibus locis degebant B. Pippinus Maior-Domus DAGOBERTI, pater SS. Gertrudis & Beggæ; Walbertus parens SS. Waldetrudis & Aldegundis; Witgerus, à quo progenitæ SS. Gudila & Rainil-

Rainildis; omnes viri Principes, atque in aulâ Dagoberti Regis magno in honore habiti. Est autē pagus seu Comitatus Senonagus in antiquo Bracbanto à flumine Sennâ *Sennegavv* dictus, vti ab Hainâ *Hainegavv*, à Mosâ seu Masâ *Masegavv*. Exoritur Senna prope oppidum *Sonegiam*, quasi *Sennonegiam* appellatum, vulgò *Sennick*, Gallico sermone *Soignies*, ac dein interluit illustrem Belgij Principum ac Gubernatorum sedem *Bruxellas*: quæ vrbs num huic etiam fluuio suam debeat nomenclationem, non disputo. Est Pōtisara, Gallis *Pontoise*, Vexini Francici oppidum, cui pons Oesiæ siue Isaræ fluminis nomen dedit: an *Bruxella*, in antiquis chartis *Brughsella*, quasi *Bruchsenna* eodem modo appellata? Ita Brabantiæ eiusdem aliud oppidum, eisdem litteris mutatis, Thena Gallis Tillemontium dicitur. Sed his omissis, præerat Sclauis antè indicatis *Samo*, *anno Chlotharij* XL, Christi IↃCXXIII, *in Regem electus*, vt tradit Fredegarius cap. 48, *natione Francus, ex pago Senonago* oriundus. Acceptâ horum Sclauorum eorumque Regis Samonis notitiâ, S. Amandus vltra Rhenum Danubiumque profectus est anno IↃCXXXIII, æstuans desiderio aut hanc gentem eiusque Regem ad fidem Christi adducendi, aut martyrij palmam consequendi. Potuit litteris consanguineorum Regis in dicto pago Senonago habitantium, & religione Christianâ iam antè institutorum, instructus hoc iter fecisse S. Amandus. Dicebantur hi Sclaui cognomento Winidi ac Carentani, & occuparant prouincias transdanubianas, Carinthiam, vulgò *Karndt*, Marchiam Winidorum, & Sclauoniam hactenùs appellatas: quibus vicini Auares Chuni Pannoniam inferiorem detinebant, ab iis Hungariam dictam. Ibi *circa limitem Auarorum & Sclauorum* Marchiones constituti sunt, è quibus in Annalibus Fuldensibus ad annum IↃCCXCIII est qui-

quidam *Engiſcalcus*, ab Arnulpho Imperatore, cuius is filiam habebat vxorem, *Marchenſis in Oriente* factus: quales tum *Marchiones*, poſteà *Archiduces Auſtriæ* dominatum tenuerunt. De *Marca* iſtic *ordinatâ à Ludouico ſeniore Rege Germaniæ* legendi iidem Annales Fuldenſes ad annum ıɔCCCLXI.

VII

Sedes poſteà DAGOBERTI *vrbs Pariſiorum. Gomadrudis repudiata. Nanthildis aliæq; Reginæ & concubinæ adſcitæ. Filij S. Sigebertus & Chlodoueus* II. *Regnum Auſtraſiorum S. Sigeberto datum.*

MOrtuo Chlothario, populi Neuſtriæ & Burgundiæ annos regni DAGOBERTI ab hac ſucceſſione numerare cœperunt: cuius veſtigium extat in teſtamento S. Burgundoforæ fundatricis ac primæ Abbatiſſæ monaſterij Eboriacenſis in diœceſi Meldenſi, ab eâ *S. Pharæ* vulgò appellati. Edidit illud Labbeus in Miſcellaneis curioſis cap. 3 § 5 hoc exordio: *Anno quinto, regnante Domino* DAGOBERTO *Rege glorioſiſſimo ſub die* VII *Kal. Nouemb.* Progreditur ab anno VII regni Neuſtriæ, Chriſti ıɔCXXXIV, Fredegarius. DAGOBERTVS, inquit cap. 58, *Burgundias ingreditur. Tanto timore Pontifices & Proceres in regno Burgundiæ conſiſtentes, ſeu & ceteros leudes aduentus* DAGOBERTI *concuſſerat, vt à cunctis eſſet mirandus. Pauperibus iuſtitiam habentibus gaudium vehementer inrogauerat. Cumq; Lingonas ciuitatem veniſſet, tantam in vniuerſis Leudibus ſuis, tam ſublimibus quàm pauperibus, iudicabat iuſtitiam,*

ſtitiam, vt crederetur omnino Deo fuiſſe placibile; vbi nullum intercedebat præmium, nec perſonarum acceptio, niſi ſola dominabatur iuſtitia, quam diligit Altiſſimus. Deinde adgreſſus Diuionem, imoq; & Latona reſedens aliquantis diebus, tantam intentionem ad vniuerſum regni ſui populum iuſtitiâ iudicandum poſuerat. Huius benignitatis deſiderio plenus, nec ſomnum capiebat oculis, nec cibo ſatiabatur, intentiſſimè cogitans, vt omnes cum iuſtitiâ receptâ de conſpectu ſuo læti remearent. Hæc ibi cum illuſtri commendatione piæ inſtitutionis, quâ apud ſanctiſſimos viros Arnulphum & Chunibertum Epiſcopos, ac Pippinũ Maiorē-Domus fuiſſe DAGOBERTVM formatum ex eodem capite Fredegarij retulimus. Sed pergit idem auctor: *Eodem die, quo de Latonâ ad Cabillonum deliberârat properare, priuſquàm luceſceret, balneum ingrediens, Brudulfum auunculum fratris Chariberti interficere iuſſit, qui ab Amalgario & Arneberto Ducibus & VVillibado Patricio interfectus eſt.* Erat Brudulfus, frater Sichildis ſecundæ vxoris Chlotharij, & Gomadrudis ipſius DAGOBERTI vxoris: quem cap. 56 dixerat *voluiſſe Charibertum nepotem in regnum ſtabilire*, atque *aduersùs* DAGOBERTVM *cæpiſſe muſcipulare.*

Interfecto Brudulfo, DAGOBERTVS (verba ſunt Fredegarij) *Cabillonum iuſtitiæ amore, quam cœperat, perficiendæ intentionem dirigit: pòſt per Auguſtidunum, Auteſioderum pergens, per ciuitatem Senonas Pariſius venit, ibiq; Gomadrudem Reginam in Romiliaco villâ, vbi ipſam in matrimonium acceperat, relinquēs, eò quòd eſſet ſterilis, cum conſilio Francorum, Nanthildem vnam ex puellis de monaſterio, in matrimonium accipiens, Reginam ſublimauit.* Aimoinus cap. 19 *Nanthildem à monaſterio raptam* tradit. Monachus San-Dionyſianus, ſolùm *puellam ſpecioſiſſimi decoris* appellat, ſilentio præteriens Regis libidinem, quam cap. 60 ita depingit Fredegarius: *Luxuriæ ſuper modum deditus,*

tus. Nam tres habebat maximè ad instar Reginas, & plurimas concubinas. Reginæ verò hæ fuerunt, Nanthildis, Vulfgundis & Berthildis. Nomina concubinarum, eò quòd plures essent, increuit huic Chronicæ inseri. & hoc postquàm ab anno regni Neustriæ VIII, Christi IↃCXXXV *in Neptrico*, id est Neustriæ regno, *sedem patris sui Chlotharij deligēs, assiduè residere disposuit, cũ omnis iustitiæ, quam priùs dilexerat, fuisset oblitus, cupiditatis instinctu super rebus Ecclesiarum & Leudium, sagaci desiderio vellet omnibus vndique spoliis nouos implere thesauros.* Eadem tradit Aimoinus. Ob hanc DAGOBERTI Regis incontinentiam culpatam, S. Amandum fuisse in exilium missum, tradunt Vitæ eius scriptores. Eodem *anno* VIII, tempore verno, *cùm* DAGOBERTVS *regio cultu Auster circuiret, quamdam puellam Ragnetrudem stratui suo adsciuit, de quâ eo anno habuit filium nomine Sigebertum ... Pippinus verò eo anno cum Sigeberto filio* DAGOBERTI *ad Charibertum Regem accessit. Charibertus Aurelianis veniens, Sigebertum de sancto lauacro suscepit.* Hæc Fredegarius cap.59, 61, & 62, & dein alia refert eodē anno VIII, Christi IↃCXXXV, peracta, quo *Legati* DAGOBERTI, *quos ad Heraclium Imperatorem direxerat, nomine Seruatus & Paternus, ad eumdem reuertuntur, nuntiantes pacem perpetuam cum Heraclio firmasse.... Æga verò à ceteris Neptrasius consilio Dagoberti erat assiduus.*

Anno IX regni Neustriæ, Christi IↃCXXXVI, vt tradit Fredegarius cap.67, *Charibertus Rex moritur, relinquens filium paruulum, nomine Chilpericum, qui nec post moram defunctus est. Fertur factione* DAGOBERTI *fuisse interfectus. Omne regni Chariberti vnà cum VVasconiâ* DAGOBERTVS *protinùs suæ ditioni redegit*, factus totius Francici imperij monarcha.

Eodem anno inter Samonem Regem Sclauorum & DAGOBERTVM bellum est exortum, quòd *Sclaui*, inquit Fredegarius, *negotiantes Francorum cum plurimâ multitudine interfecissent,*

ciissent, & rebus expoliassent. Missus initio ad res repetendas Sicharius, sed quòd superbiùs ageret, de conspectu Samonis est eiectus. DAGOBERTVS mox triplicem aduersùs Sclauos concitauit exercitum, Langobardorum, Alamannorum, Austrasiorū. Austrasij re parùm prosperè gestâ diffugerūt. *At plurimum numerum captiuorum de Sclauis Alamanni & Langobardi secum duxerunt. Multis post hæc vicibus VVinidi in Thoringiam & reliquos vastando pagos, in Francorum regnum irruunt.* . . . . *Istam victoriam non tantùm Sclauiuorum fortitudo obtenuit, quantùm dementatio Austrasiorum, dum se cernebant cum* DAGOBERTO *odium incurrisse, & assiduè expoliarentur.* Hæc Fredegarius, qui cap. 74 aliam Winidorum irruptionem in Thuringiam, anno sequenti, Christi ıɔCXXXVII, regni Neustriæ X factam refert: quando Saxones se Francorum limitem conseruaturos addixerunt, modò Rex, quod pendere consueuerant tributum, non exigeret. *Quingentas,* inquit idem auctor, *vaccas inferendales singulis annis à Chlothario seniore censiti reddebant, quod à* DAGOBERTO *cassatum est.*

Cum his non obstantibus, *VVinidi iussu Samonis fortiter sæuirent, & sæpe transcenso eorum limite, regnum Francorum vastando, Thoringiam & reliquos pagos ingrederentur,* DAGOBERTVS *anno regni* XI, Christi ıɔCXXXVIII, *Metis vrbem veniens, cum consilio Pontificum, seu & Procerum, omnibusq́ Primatibus regni sui consentientibus, Sigebertum filium suum in Auster regnum sublimauit, sedemq́ Mettis ciuitatem habere permisit. Chunibertum Coloniæ vrbis Pontificem, & Adalgiselum Ducem Palatij ad regnum gubernandum instituit. Thesaurum, quod sufficeret, filio tradens, condignè (vt decuit) eum huius culmine sublimauit, & quodcumque eidem largitus fuerat, sigillatim præceptionibus roborandum decreuit. Deinceps Austrasij eorum studio limitem & regnum Francorum contra VVinidos vtiliter defensare noscuntur.* Hæc

Frede-

Fredegarius cap.75. qui cap.76, occasione Chlodouei nati, regnum Austrasiorum noua pactione stabilitum scribit, his verbis: *Cumq́ anno* XII *regni* DAGOBERTI, *eidem filius, nomine Chlodoueus, de Nonthilde Reginâ natus fuisset, consilio Neustrasiorum, eorumq́ admonitione, per pactionis vinculum cum Sigeberto filium suum firmare dinoscitur, & Austrasiorum omnes Primati, Pontifices ceteriq́ Leudes Sigeberti, manus eorum ponentes, insuper sacramentis firmauerunt, vt Neptricum & Burgundia solidato ordine ad regnum Chlodouei post* DAGOBERTI *discessum aspiceret. Auster verò, idemq́ ordine solidato, eoq́ quod & de populo & de spatio terra esset coaequans, ad regnum Sigeberti, idemq́ in integritate deberet aspicere, & quidquid ad regnum Austrasiorum iam olim pertineret, hoc Sigebertus Rex suæ ditioni regendum reciperet. & perpetuò dominandum haberet, excepto Ducatu Denteleni, qui ab Austrasiis iniquè abstultus fuerat, iterum ad Neustrasios subiungeretur, & Chlodouci regimini subiiceretur. Sed has pactiones Austrasij terrore* DAGOBERTI *coacti, vellent nollent, firmare visi sunt, quod posteà temporibus Sigeberti & Chlodouei Regibus conseruatum fuisse constat.* Hæc Fredegarius: ex quibus auersus ab Neustrasiis animus Austrasiorum perspicitur, quod infrà in successoribus manifestiùs perspicietur.

VIII

Maiores-Domus DAGOBERTI *B. Pippinus & Æganes. Referendarij, seu Cancellarij, Godefridus, Henricus, Chrodobertus, S. Audoënus. Monasterium S. Dionysij dotatum. Primi illius Abbates. Diplomata discussa.*

QVi DAGOBERTO Regi adfuerunt intimi, maximeque honorati ministri, sunt aut Maiores-Domus, qui vniuersis palatij rebus inuigilabant, aut Referendarij, ita dicti, teste Aimoino lib. 4 cap. 41, *quòd ad eos vniuersæ publicæ deferrentur conscriptiones, ipsiq́; eas annulo Regis, siue ab eo sigillo sibi commisso, munirent, firmarentq́;.* Maior-Domus, vsque ad annum Christi IↃCXXXV, regni DAGOBERTI post obitum patris VIII, id est, quamdiu apud Austrasios vixit, palatio eius præfuit B. Pippinus Dux, de cuius sanctissimâ vitâ agimus XXI Februarij die eius natali. Postquàm Rex Parisiis, quæ sedes Chlotharij patris vltima fuerat, domicilium fixit, *Æganem præ ceteris Neptrasiis consilio* DAGOBERTI *fuisse assiduum* tradit Fregedarius cap. 72. *Ipse namq́;*, vt dicitur cap. 80, *inter ceteros Primates Neptrici prudentiùs agens, & plenitudine sapientiæ imbutus, cunctis erat præcellentior. Eratq́; genere nobili, opibus abundans, iustitiam sectans, eruditus in verbis, paratus in responsis: tantummodò à pluribus blasphematus, eò quòd esset auaritiæ deditus. Facultates plurimorum, quæ iussu* DAGOBERTI *in regno Burgundiæ & Neptrico inlicitè fuerant vsurpatæ, consilio Æganis omnibus restaurabantur,* dum ab obitu illius *regnum Chlodouei*

filij

filij *& palatium condignè gubernaret.*

Inter Referendarios, quos Cancellarios poſteà appellarunt, primus refertur Godefridus anno regni Auſtraſiorum ſexto, ſecundus Henricus, anno eiuſdem regni XII, quando diplomata ſuprà relata conſignarunt. Poſtquàm ſedem regni Pariſiis ſtatuit, primus Referendarius videtur fuiſſe Chrodobertus, ille idem, qui in bello Sclauico Dux Alamannis præfuit anno Chriſti IↃCXXXVI, & anno ſequenti obtulit diploma regium, quo infrà lib. 4 dicemus S. Deſiderium fuiſſe *Idibus Aprilis* Epiſcopum Cadurcenſem denominatum. Præcipuus & maximi nominis Referendarius fuit S. Audoënus, cuius meminit Fredegarius cap. 98 ad annum Dagoberti XIV, Chriſti IↃCXLI, & virum laudat *ſanctæ religionis ſectantem.* Idem faciunt monachus Sandionyſianus cap. 39, & Aimoinus lib. 4 cap. 29, qui ait eum *religioſæ vitæ teſtimonium habuiſſe.* Auctor Vitæ S. Audoëni de dignitate Referendarij hæc habet: *S. Audoënus cognomento Dado, Auricularij locum in aulâ Regis ſortitur. Ipſe etiam ad ſignanda ſcripta, vel edicta regalia, quorum ipſe conſcriptor erat, ſigillum vel annulum Regis cuſtodiebat.* Quo eum anno Rex ad hanc dignitatem euexerit, non ſat liquet. Edidimus VI Februarij pag. 818 diploma DAGOBERTI, quo S. Amando confirmat Elnonem donatum ad monaſterij conſtructionem. Signatum diploma eſt *Pariſiis Kalend. Maij anno regni* Neuſtriæ XI, Chriſti IↃCXXXIX, & *recognouit Gerardus Notarius ad vicem Dadonis Cancellarij.*

Iacobus Dubletius lib. 3 Antiquitatum monaſterij S. Dionyſij plures tabulas profert, quibus DAGOBERTVS Rex confirmat priuilegia dicti monaſterij, aut varia eidem beneficia donat. Sed ſcatent ſubſcriptiones enormibus mendis. Anno regni eius XXV aut XXX quædam diplomata ſignantur,

tur, & tamen XVI regni anno viuere desiit. *Eligius* anno regni eius V, X, XIV & XV subscribit *Episcopus*, & rursus anno XV, XXV & XXX *aurifaber*, vti & *Dado Episcopus Rotomagensis* anno regni V. Qui ambo tertio post obitum Regis anno tantùm ordinati sunt Episcopi. Eadem plerorumque Episcoporũ, qui plurimi memorãtur ratio est. *S. Arnulphus Episcopus Metensis*, qui relicto Episcopatu circa annum ıↄCXXXI secessit in eremum, subsignat anno regni eius XIII, & XIV, & in priori cum *Chlodoueo filio Dagoberti*: cuius iterum diploma anno regni VII signat cum Gundoëno Comite Normanniæ & Charimundo Comite Flandrensi. Dubletius intereà testatur effigies Dagoberti & Chlodouei in sigillo cereo expressas videri appensas, quasi sic omnis dubitandi de sinceritate præcisa esset ansa. At vel ideò magis omnia suspecta. Alij sincerius esse censent diploma à Dubletio pag. 656 editum, cum hac subscriptione: *Ego* Dagobertvs *subscripsi. Dado obtulit. Datum die* III *Kal. Augusti anno* II *regni* Dagoberti, *Compendio feliciter in Dei nomine, Amen.* Agitur de mercatu annuo Idibus Octobris ad honorem S. Dionysij constituto: quem monachus S. Dionysij in Gestis Dagoberti cap. 36 tradit concessum anno XII Dagoberti, qui proinde annus esset restituendus. Neque Abbatum S. Dionysij in hisce diplomatis nomina omnem suspicionum materiam satis eximunt: quatuor omnino nominantur, *Aigulfus*, *Chunaldus*, *Dodo*, *Leobafarius*, quos hoc ordine primos illi monasterio præfuisse tradunt Dubletius & Claudius Robertus. Ex his *Aigulfus* memoratur in diplomate *anno* VIII & X *Dagoberti*: quo etiam X *anno Chunaldus* nominatur, vti *anno* XIV *Kalendis Augusti Dodo*: quo eodem anno *mense Octobri* iterum, quasi reuixisset, *Aigulfus* subscripsit, & dein *anno* sequente XV *Kalendis Nouembris*; quo tamen anno antè relatus

erat

erat III *Kalend. Augusti Leobafarius.* Sed rursus ad *annum Dagoberti* XXV, & XXX *Aigulfus* legitur, qui denuò signat anno VII Chlodouei: vt quatuor ab iis *Aigulfos* statui necesse sit: qui vnus *idemq́;* sub DAGOBERTO & Chlodoueo vixit. DAGOBERTVS, teste Fredegario cap. 79, *ecclesiam S. Dionysij condignè ex auro & gemmis & multis pretiosissimis speciebus ornauit, & condignè in circuitu fabricare praecepit, patrocinium ipsius pretiosum expetens. Tantae opes ab eodem & villae & possessiones multae per plurima loca ibi sunt conlocatae, vt miraretur à plurimis. Psallentium ibidem ad instar monasterij Sanctorum Agaunensium instituere iusserat. Sed facilitas Abbatis Aigulfi eamdem institutionem noscitur refragasse.* Hæc Fredegarius, quem monachus S. Dionysij describit cap. 44: vti priorem partem Aimoinus cap. 33, qui cap. 41 tradit *anno* XIV *regni Chlodouei, Aigulfum loci illius Abbatem* fuisse, quem tres alij sub Chlothario & Childerico aut etiam DAGOBERTO iuniore secuti videntur.

Idem Aimoinus de ornatu ecclesiæ S. Donysij hæc enarrat cap. 20: *Inter alia Ecclesiarum Galliae spolia, ex occasione basilicae D. Dionysij exornandae, direptas valuas fusili aere fabrefactas à templo S. Hilarij Pictauensis fertur abstulisse, Quas dum per Oceanum in Sequanam deuehi iussisset, vt per eam Parisius vsque ducerentur, vna earum fluuio absorpta, nec postmodùm dicitur fuisse reperta.* Ceterum ornatum interiorem ex auro, gemmis, aliâque magni pretij materiâ à S. Eligio confectum, DAGOBERTO Rege impensas præbente, in huius Vitâ exponit S. Audoënus, tunc Referendarius Regis: à quo alius est *Chadoindus Referendarius,* qui, teste Fredegario cap. 78 Dux exercitus Burgundionum, anno XIV regni DAGOBERTI, Christi IↃCXLI, rebelles Wascones domuit, *quondam temporibus Theoderici Regis multis praeliis strenuus probatus*, quando paruulus adhuc erat S. Audoënus circa annum IↃC natus.

Chadoindum Brunechildis poſt obitum Theoderici ad *Chlotharium direxit legatum*, apud eumdem Fredegarium cap. 40. At ſub quo Rege, aut quâ occaſione præfuerit ſigillo, non liquet. Præterea Vrſinum, Dodone Abbate S. Dionyſij, diploma Dagoberti obtuliſſe refert Dubletius pag. 670, ſed alius fortè Rex ſubſtituendus. Maior fides tribuenda iis, quæ monachus S. Dionyſij in Geſtis Dagoberti teſtimonio ſuo confirmat: à quo donationes ferme dicuntur anno regni XII & ſequentibus factæ: imò quæ hic cap. 17 & tribus ſequentibus narrat beneficia ſuo monaſterio præſtita, ad ea tempora referenda ſunt, quibus poſt relictos Auſtraſios cœperat Rex apud Pariſios habitare.

Quæ recenſet Labbeus in Miſcellaneis curioſis cap. 3 & 4 diplomata monaſterio Milebeccenſi apud Bituriges, & Prioratui ſanctæ Crucis in ſiluâ Cuiſiaco ac territorio vrbis Compendij à Dagoberto indulta, ſuis ſe ſubſcriptionibus deſtruunt. Dona priori monaſterio collata cum Dagoberto *filius Chlodoueus propriâ manu auctorizat & confirmat*, idque *anno ab Incarnatione Domini* IↃCXXXII, ſeptem ſcilicet annis, antequàm naſceretur. Alterum diploma ita incipit: *In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Ego* Dagobertvs *Chlotharij iunioris Francorum Regis filius, cùm poſt mortem patris glorioſiſſimè atque excellentiſſimè florerem.* Signant poſt Dagobertvm Regem *Flauius Archiepiſcopus Remorum*, is ſcilicet qui anno IↃXXXV Concilio Aruernenſi ac dein Aurelianenſi IV ante annos centum interfuerat, *Eligius Nouiomenſis Epiſcopus, Amandus Traiectenſium Epiſcopus*, quorum ille anno III poſt obitum Dagoberti ordinatus eſt, hic conſtitutus Traiectenſium Epiſcopus. Eiuſdem farinæ ſunt monumenta à Miræo lib. 2 Donationum Belgicarum cap. 1 & 2 edita, in quorum altero Dagobertvs Rex prædium Wallare, ſiue

Wallare,

Wallare in siluâ Faniâ ad extruendum monasteriũ S. Landelino donat: in altero illud in suam protectionem suscipit S. Autbertus Episcopus Cameracensis: quæ *duo diplomata* rectè obseruat idem Miræus *videri aut posterioris aui manu scripta, aut saltem immutata*. Quæ publicauit Iodocus Cocchus in DAGOBERTO *Rege & Argẽtinensis Episcopatus fundatore*, ea maximâ ex parte pertinere ad DAGOBERTVM II, filium S. Sigeberti, infrà probabimus.

IX

Obitus DAGOBERTI *Regis. Chronologia stabilita. Auctorum quorumdam errores indicati.*

B*Ellum à* DAGOBERTO *anno regni* XIV, Christi IϽCXLI, *rebellantibus VVasconibus* illatum, iisque *clementiâ* DAGOBERTI *vitam indultam anno* XV, Christi IϽCXLII, referunt Fredegarius cap. 78, monachus S. Dionysij cap. 36 & 42, Aimoinus lib. 4 cap. 28 & 31. Qui mox capitibus sequentibus addunt, DAGOBERTVM *profluuio ventris in Spinogelo villâ super Sequanâ fluuio laborare cœpisse, exinde ad basilicam S. Dionysij à suis delatum, anno regni sui* XVI exeunte, sub finem anni Chr. IϽCXLIII. Nam regno Neustriæ & Burgundiæ filio Chlodoueo tradito, eoque & Reginâ Nanthilde Maiori-Domus Ægani commendatis, ingrauescente morbo *humanis rebus exemptum esse* XIV *Kalendas Februarias*, obseruant in Gestis eius monachus S. Dionysij cap. 43, & Aimoinus cap. 43. Annus tum cœperat IϽCXLIV, qui primus Chlodouei II numeratur: cuius regnum eo anno initum solidissimè confirmat S. Audoënus, DAGOBERTI Regis antè Referendarius. Hic indicaturus,

turus, quem non poterat non optimè meminiſſe, annum & diem, quo Epiſcopi conſecrati fuerant, ipſe Rotomagenſis, S. Eligius Nouiomenſis, in huius à ſe editâ Vitâ teſtatur, ambos ſe *Apoſtolicam benedictionem meruiſſe eo tempore, quo apud Gallias à cuncto populo Rogationes celebrabantur.* Tum, inquit, *conuenientes ſimul in ciuitate Rotomagenſi decimo quarto die menſis tertij*, ſiue Maij, *anno tertio Chlodouei, iuuenculi adhuc Regis, die Dominico ante Litanias, inter cateruas populi, inter agmina Clericorum, inter choros pſallentium, conſecrati ſumus gratis ab Epiſcopis pariter Epiſcopi, ego Rotomago, ille verò Nouiomo.* Hæc S. Audoënus. Annus ab eo indicatur Chlodouei III, Chriſti IↃCXLVI, quo, cyclo Solis XI, litterâ Dominicali A, cyclo Lunæ I, Paſcha celebratum fuit Lunâ XVIII, die IX Aprilis, & ſolennitas Chriſti in cælos adſcendentis XVIII Maij, quam anteceſſit Dominica Rogationum, ſiue ante Litanias, XIV Maij. Quæ hactenùs à nobis traditam Epocham exactè confirmant.

Iuuenculus dicitur ab Audoëno. *Rex Chlodoueus*, annum ætatis agens ſeptimum, natus, vt diximus, anno Chr. IↃCXXXIX: & ita mutuus conſenſus auctorum, qui tum vixerunt, S. Audoëni, inquam, & Fredegarij, arctiſſimo vinculo Chronologiam connectit. Fredegarium ſequuntur monachus S. Dionyſij & Aimoinus: quorum *imprudentiâ duo regni* DAGOBERTI *primordia confuſa* eſſe, non rectè arguit Petauius par. 2 Rationarij temporum lib. 4 cap. 17, dum ſcribit Clodoueum natum potiùs eſſe anno XII regni Auſtraſiorum, vt ſucceſſoribus ætas conſtet, quâ liberos, quorum habentur genitores, procrearint. Quæ ratio infrà chronologiam poſterorum DAGOBERTI ſtabiliet firmabitque. Hîc ſufficit indicare, diſtinctiſſimè à Fredegario proponi à capite XLVII ad caput LV, quæ & Chlotharius & DAGOBERTVS in conſor-

tem

tem regni assumptus egerunt: à quibus exactissimè secernit à capite LV ad LXXIX, quæ à morte Chlotharij fecit DAGOBERTVS. Idem in Gestis DAGOBERTI exequitur monachus S. Dionysij, dum huius, viuo patre, regni administrationē exponit à capite XII ad XV, atque inde ad caput XLIII quæ ab obitu patris gessit. Vtrumque sequitur Aimoinus, qui lib. 4 cap. 8 in regni partem à patre cooptatum DAGOBERTVM tradit, ac post huius obitum quæ egerit à capite XIV prosequitur. Et hi anno DAGOBERTI XII regni Neustriæ, ante obitum V, id est Christi IϽCXXXIX, exactissimè tradunt Chlodoueum natum esse, quibus ostendimus S. Audoënum, qui tum DAGOBERTI Referendarius erat, prorsus consentire.

Anonymus fabulator in Chronico, quod *Gesta Regum Francorum* inscribitur, omnem luxuriæ & incontinentiæ infamiam à DAGOBERTO *in Chlodoueum* filium, maritum S. Balthildis transfert; *S. Sigebertum & Chlodoueum* facit fratres germanos ex eadem *Nanthilde* natos: DAGOBERTVM *in Spinogelo villâ mortuum esse*, & *regnasse annos* XXXIV, & quidem, vt antè insinuârat, *Monarcham in totis tribus regnis*, vt constat ex capitibus 42, 43 & 44. Verùm licet concedamus hîc annos DAGOBERTI ab inito regno Austrasiorum numerari, tamen mortem eius cogemur differre ad annum Christi IϽCLIV. Simili mendâ annos eius XXV aut XXX diplomatis monasterij S. Dionysij ineptè appositos esse suprà ostendimus. Iuo Carnotensis annos regni illius scribit XLIV, quasi ad annum IϽCLXIV aut IϽCLXXI vixerit. Anno IϽCLXV mortuum esse tradit Trithemius in Historiâ Regum Francorum. In fragmento historico, quod Chronico Alberti Argentinensis à Christophoro Vrstitio præfixum est, & inter scriptores Francorum ab Andreâ Chesnæo recusum,

ita legitur: *Anno Domini* IↃCLXXIV DAGOBERTVS *Rex obiit, & filij eius duo regno substituuntur*. Reginonem diximus suprà, obitum eiusdem DAGOBERTI referre sub Imperatore Iustiniano II, Rhinotmeto dicto, qui patri Constantino successit anno IↃCLXXXV. Non ergo mirandum, si plures anni posterorum regnis eripiantur, vt tandem in Carolo Martello, Pippino & Carolo Magno annorum calculus ad legitimum ratiocinium reducatur. De reuelatione factâ cuidam seruo Dei, quâ vidit animam DAGOBERTI patrocinio Sanctorum liberatam, silet Fredegarius, agit monachus S. Dionysij cap. 45; & hunc secutus Aimoinus lib. 4 cap. 34. De nomine eius sacris Fastis alicubi adscripto infrà agemus. De variis monasteriis tempore DAGOBERTI, aut eo etiam expensas conferente, per regnum eius extructis, frequens dicendi occasio est in opere nostro de Vitis Sanctorum.

X

Anni Chlodouei II *filij* DAGOBERTI. *Chronicon Fredegarij finitum anno* IↃCXLVII. *Historia Francorum iussu Childebrandi Comitis scripta, ab* IↃCLXXXVII *inchoata. Defectus* XL *annonorum in Annalibus antiquis quomodò supplendus.*

Post DAGOBERTI *discessum*, inquit Fredegarius cap. 79, *filius suus Chlodoueus sub tenerâ ætate*, quinque scilicet annos natus, *regnũ patris adsciuit. Omnes Leudes de Neuster & Burgũdiâ cum villâ Massolaco sublimant in regnum. Æga verò cum Reginâ Nah-*

Nanthilde, quam DAGOBERTVS *reliquerat, regebat palatium. Æ-gâ* anno tertio pòst febri extinctо, *Erchinoaldus, consanguineus* DAGOBERTI, *Maior-Domus efficitur. Anno IV in regno Burgundiæ Maior-Domus stabilitur Flaocatus*: qui, *Nanthilde Reginâ mortuâ, eodem anno mense Septembrio contra VVillebaldum Patricium pugnando conflixit. In eo certamine VVillebaldus interfectus est.* Post cuius necē *vndecimo die Flaocatus, iudicio Dei percussus, febre interiit.* Hæc pluribus cap. 90 Fredegarius: quo capite Chronicon finit ad annum regni Chlodouei IV, Sigeberti X, Christi IↃCXLVII: neque enim Chronicō vltra caput LXXXX produxit, reliquis, quę deinde subnectuntur, ab nō vnico auctore, neque eodem tempore conscriptis.

Ad hanc de Fredegario opinionem plurima nos mouent. Primò, quæ solius sunt Fredegarij, ea sola extant *in vetustissimo codice Iacobi Sirmondi Societatis Iesu vncialibus litteris exarato*, vt ante hoc Chronicon præfatur Andreas Chesnæus. Dein in eodem Chronico typis Wichelianis in Corpore historiæ Francicæ anno CIↃIↃCXIII cuso, ea post præfationem tantùm Capitula recensentur, quæ nos solùm à Fredegario conscripta arbitramur. Præthereà Aimoinus, quamuis historiam suam Francorum, vt in præfatione fatetur, *ad id temporis, quo Pippinus pater Caroli Magni regnare cæpit*, decreuisset deducere, eam tamen cum Chronico Fredegarij à nobis limitato finit, sagaciter perspiciens, se fidelibus ac solidis historicis, quos sequeretur destitui. Denique Fredegarium stylus & modus scribendi ab Continuatoribus planè distinguit. Ille, vt monet in prologo, imitatus Gregorium Turonensem, per annos Regum res gestas digerit; isti annis illis omissis, maximè disparata hoc similiúe modo loquendi connectunt: *igitur, quoque, hisce diebus, eodem tempore* &c. Ille procul à Galliis res ab Imperatoribus, Lango-

bardis, Hiſpanis aliiſque geſtas interſerit; hi ſolùm quæ Frā-corum ſunt, nar rant, &, vt varij fuerunt auctores, diſpari ſtylo ac fide.

Qui vltimam partem iuſſu Childebrandi Comitis ſcripſit, *Hiſtoriam vel geſta Francorum* appellat, non, vt Fredegarius, *Chronicon*: atque ea potiſſimùm attingit, quæ videntur ſpectare ad familiam Childebrandi, qui capite CIX dicitur *germanus Caroli Martelli*, & ad finem iſtius partis, *auunculus Pippini Regis*. Incipit autem illa pars à capite XCVII: in quo mox legitur, *mortuo Vulfoaldo Duce*, qui Maior-Domus erat, *Pippinum* Herſtallum patrem Martelli ſucceſſiſſe, quod cōtigit anno Chriſti IↃCLXXXVII. inter quem annum & IↃCXLVII, quo Chronicō Fredegarij deſinere diximus, vacuum interuallum eſt XL annorum. Tertius ergo acceſſit qui Chronicon Fredegarij alteri hiſtoriæ, iuſſu Childebrandi Comitis ſcriptæ, annectere voluit: vtque διάστημα XL annorum ſuppleret, proximum caput XCI de Chlodoueo II paucis verbis decerpit ex Geſtis DAGOBERTI à monacho S. Dionyſij ſcriptis: quibus mox deficientibus, confugit ad apocrypha Geſta Regum Francorum, quæ dum ſummâ incuriâ contrahit, ſuam in hiſtoricâ antiquitate inſcitiam prodit. In illis Geſtis poſt obitum Chlotharij III hæc cap. 45 leguntur: *Theudericus autem frater eius Rex eleuatus eſt Frācorum. Childericus itaque alius frater eius in Auſtriâ vnà cum Vulfoaldo Duce regnum ſuſcipere perrexit.* Quæ ita in illo ſupplemento contracta ſunt: *Theodericus verò frater in Auſtraſiâ à Francis in regnum eleuatus eſt apud VVulfoaldum Ducem.* En quanta vtriuſque regni confuſio. Sed quamuis omnia & ſingula verba inde accuratè forent deſumpta, eamdem mererentur cenſuram, nec digna eſſent, quæ ad illam lacunam explendam adhiberentur. Sunt ergo XL anni, qui neque in

vllo antiquo Chronico, neque in aliquâ veteris ſcriptoris hiſtoriâ per ſucceſſionem Regum deductâ explanantur. Deſinunt ad illa tempora Fredegarius & Aimoinus. Paucula in Geſtis DAGOBERTI de vltimis annis Chlodouei filij attinguntur: de S. Sigeberto & Auſtraſiis altum ſilentium. Illo eodem hiatu abſorptum eſt regnum Auſtraſiorum DAGOBERTI II, reciſi x anni Chlotharij III, plures Childerici fratris. Aliunde interuallum illud explendum eſt. Acta Sãctorum variorum illo eodem ſeculo ſcripta illuſtre ſupplementum conferunt, confirmant ipſorum Regum genuina diplomata, & ſimilia veterrimorum ſcriptorum, quibus fides tutò adhiberi poteſt, ſincera monumenta.

In ſupplemento illo cap. 92 poſt conſtitutum ab obitu Chlodouei Chlotharium III Regem, hæc adduntur: *Eodem quoque tempore mortuus eſt Erchanualdus Maior-Domus Palatij. Franci autem in incerto vacillantes, accepto conſilio Ebrainum in huius honoris curam ac dignitatem ſtatuunt.* Quæ eiſdem penè verbis in Geſtis Regum Francorum habentur cap. 44 & 45. Verùm aliquot ante *Regem Chlodoueum* annis *Erchenoaldum repentè extremum efflauiſſe ſpiritum*, ſcribit in Vitâ S. Eligij Audoënus. Succeſſor eius *Radobertus* ſubſcripſit *Maior-Domus* Præcepto Chlodouei de libertate monaſterij S. Dionyſij x Kalendas Iulij anno regni illius XVI, Chriſti IϽCLIX: quo aut breui defuncto, aut fortè per illam Francorum vacillationem ſubmoto, ſubſtitutus eſt *Ebroinus*: à quo *Maiore Domus, & Chlodoueo Rege* punitos eſſe interfectores S. Aigulfi Abbatis Lirinenſis docent huius Acta antiqua, à Vincẽtio Barrali Salerno in Chronologiâ Lirinenſi edita. Eumdem Ebroinum ſub mortem Chlodouei & initium regni Chlotharij III fuiſſe Præfectum palatij docet auctor coæuus in Vitâ S. Bathildis Reginæ verbis infrà proferendis.

Anno regni Chlodouei XVIII, Christi IↃCLXI, *Leodebodum Abbatem S. Aniani, & fundatorem monasterij Floriacensis laudabilis vitæ cursum sancto fine conclusisse* legitur in antiquis monumentis, cùm huius testamento editis à Carolo Saussseyo lib. 4 Annal. Ecclesiæ Aurelianensis cap. I num. 14. Monachus S. Dionysij, relatis pro monasterio suo XXII Iunij anni regni XVI signatis donationum tabulis, tandem cap. 52 & vltimo scribit, *Regem Reliquias S. Dionysij minùs religiosè* attrectantem, *in amentiam decidisse*; sed quantùm temporis post datum diploma ante hanc amentiam contractam interfuerit, non exponit. *Post hæc* addit, *vt sensum Rex recuperaret, villas quasdam illi loco traditas esse, & reliquias auro, gemmisq́; miro opere vestitas. Sed sensum ex aliquantulâ parte recuperantem, non autem integrè recipientem, post duos annos vitam cum regno finiuisse.* Quibus verbis finiunt Gesta DAGOBERTI Regis. Hinc in Fredegarij Chronico suppleto *Chlodoueus in extremis vitæ annis amens effectus, vitâ caruit, regnauitq́; annos* XVIII, quibus omnino expletis, mortuus est anno ætatis XXIV, Christi IↃCLXII.

XI

Chlothario III *anni regni* XIV *vindicati ab anno Epochæ vulgaris* IↃCLXII, *ad* IↃCLXXVI. *Anni regni* DAGOBERTI I *confirmati.*

CHlodouei II fuerunt tres filij, *Chlotharius* III, *Childericus, & Theoderitus*, quos *in morte eius paruulos* fuisse testatur in Vitâ S. Eligij Audoënus. Horum *natu maiorem Chlotarium illicò suscepisse regnum sub tutelâ S. Bathildis matris* tradit in

in huius Vitâ auctor coæuus. In huius Regis chronologiâ rectè disponendâ haud parum operæ per annos aliquot collocaui, cùm viderem annos regno eius quatuor tantùm à posterioribus omnibus chronologiæ atque historiæ Francorum scriptoribus assignari; & tamen, vt plures eius regno assignentur anni, antiquorum & coæuorum testium auctoritatem clarissimam grauissimamque euincere. Nam primò *quintum* annum regiminis indicat concessum monasterio Corbeiensi diploma regium, siue, vt istic appellatur, *Praeceptum*, de huius monasterij ab omnibus teloneis immunitate. Integrum legitur tomo I Conciliorum Galliæ ex peruetusto codice Virdunensi à Iacobo Sirmondo editum. Eius clausula ita habet: *Vt hac praeceptio firmior habeatur, & per tempora conseruetur, nos & praecelsa genitrix nostra Domna Baldechildis, Regina maxima, nostris signaculis subter eam decernimus adfirmare. Signum gloriosi Clotharij Regis. Signum praecelsæ Baldechildis Reginæ. Data sub die* XXIII *mensis Decembris anno quinto regni nostri.* Is est annus Christi IↃCLXVI.

Duo alia diplomata regni annum *sextum* exprimunt: horum alterum confecit *S. Audomarus Episcopus Teruanensis*, quo *basilicam S. Mariæ Sithiuensis* tradidit *S. Bertino Abbati sub die* XVIII *Maij*, VI *regni Domni Chlothacarij Regis.* Integrum habet Iacobus Malebrancus in Scholiis ad lib. 4 de Morinis cap. 3. Eiusdem meminit in MS. Chronico Bertiniano Ioannes Iperius capitulo I parte 10, titulo de Fundatione ecclesiæ S. Mariæ: qui dein titulo de Concambio quarumdum terrarum inter SS. Bertinum & Mommolenum tunc Episcopum Nouiomensem, aliud diploma allegat hoc exordio: *Dum & nos Dominus in solio Patrum* &c. hac verò clausulâ, *Actum sub die Kalend. Februar. anno* VI *regni nostri.* Iperius, quòd regno Chlotharij *anni quatuor* tantùm passim

passim tribuerentur, addit, *hæc duo priuilegia data fuiſſe anno ſexto regni Chlotharij: ſigillum enim regium nec fallere nec falli.* Vbi clarè innuit ſe primigenia diplomata ac ſigillum regium coràm inſpexiſſe, & diligenter examinaſſe.

Septimum regno annum aſſignat *Bertefridus Epiſcopus Ambianẽſis* tomo 1 Conciliorum Galliæ, vbi concedit *monaſterio Corbeienſi* priuilegium libertatis à plurimis Epiſcopis ſubſcriptum *ſub die* VII *Idus Septembris anno* VII, *regnante Chlothario Rege.* Ex Actis S. Wandregiſili eumdem VII annum Chlotharij mox communiemus.

Statutos hactenùs Chlotharij annos præclarè promouet Vrſinus in Vitâ S. Leodegarij Epiſcopi Auguſtodunenſis, quam iubente Anſoaldo Pictauorum Epiſcopo, & vrgente Audolpho Abbate S. Maxentij, qui ambo viuente adhuc S. Leodegario, eum dignitatis gradum obtinuerant, ipſe eruditiſſimo vir iudicio conſcripſit. Vitam illam elimato nonnihil ſtylo, vt præfatur, edidit Surius II Octobris, atque ex illo Cheſnæus tomo 1 Hiſtoriæ Francorum. Nos eamdem primogenio ſtylo ex quatuor optimæ fidei codicibus MSS. nacti, huc paucula conferimus. Ita ergo ſcribit: *Cùm quidam Pater ex monaſterio, quod eſt ſitum in honore S. Maxentij, obiſſet, iuſſu Pontificis Pictauorum Didonis, auunculi ſui, idem ſuſcepit Leodegarius regendum, quod per ſex ferè annos ſtrenuè rexit, illudq́ magnis opibus dilatauit. Sed cùm iuxta ſuum Pontificem idoneum ſe præparaſſet, & clarus haberetur præ omnibus, odor eiuſdem ſuauitatis intantùm proceſſit, vt vſque ad palatium Regis redoleret. Erat enim eodem tempore minor Chlotharius cum Baldhilde matre Rex, Francorum regens regnum, qui agnitâ eius prudentiâ, cupientes eum ſecum habere in aulâ regiâ, petierunt Pontificem, vt habitâ ipſius licentiâ, cùm ipſis eſſet in palatio. Qui ſtatim iuſſa complens, magnis rebus ditatum, & ſapientiæ floribus adornatum, obtemperans*

rans eorum voluntati, destinauit ad palatium; quem Rex atque Regina videntes, honorificè susceperunt. Qui in paucis diebus tam dulcia sua verba & bonitatem ostendit intantùm, vt Rex simul atque Regina & plerique Pontifices ac Proceres supra omnes eum in amorem susciperent. Et quia eum videbant dignum ad suscipiendum honorem, cunctorum consensu, præcipuè Francorum, ad honorem Pontificalem eum esse idoneum proclamarunt. Quem ad hoc electum omnes Augustiduno, quæ est Æduorum ciuitas, fecerunt Pontificem. Quam cùm per annos decem strenuè gubernaret, eodem tempore Rex Chlotharius, qui eum Episcopum constituerat, defunctus est. Hæc Vrsinus, ex quatuor, vt diximus, præclaris codicibus MSS. cùm summo assensu *in decem annis* assignatis, quos Surius ita expressit: *Quo munere* Episcopali *decem annis strenuè cùm functus esset, Chlotharius Rex, qui eum promouerat, excessit è viuis:* iam pridem ante hos Episcopatus illius *decem annos* Rex erat Chlotharius, cùm S. Leodegarius & Abbas esset S. Maxentij, & deinde in aulâ degeret, eò ab ipso Chlothario euocatus. Hoc indicat odor boni nominis ex Aquitaniâ vsque ad Regis palatium redolentis. Hoc exigit etiam perfecta eius in aulâ viuendi ratio, quâ ipse ex Aquitaniâ accersitus, Procerum animos sibi tantopere conciliârat.

Quæ simul cum Chlothario aduocârat S. Leodegarium Bathildis mater, eadem inter regni administrationem anno regni illius VII vnà contulit priuilegium, quod à Bertefrido Episcopo concessum fuisse monasterio Corbeiensi suprà monuimus. Ceterùm, vt Acta MSS. S. Bertilæ Abbatissæ Kalensis, danda IV Nouembris, tradunt, *S. Bathildis Regina monasterium Kalense puellarum construxerat, quatenùs cùm ad legitimam ætatem filius suus Domnus Chlotharius peruenisset, & regnum sibi commissum per semetipsum regere potuisset, tunc ipsa, re-*

 lictâ

licitâ curâ regali, sub religionis ordine in prædictum ingrederetur monasterium. Quod executa est *Chlothario filio adulto, cum consensu Optimatum suorum, & in monasterio supradicto sub obedientiâ Bertilæ se abdidit Abbatissæ.* Verùm, vt in ipsius Bathildis Vitâ legitur, *Primores & Proceres Francorum, vt cœnobialem vitam in monasterio duceret, differebant, quia eius sapientiâ palatium regebatur, & pro sanctâ suâ conuersatione ab omnibus amabatur.* Iam verò se *ad legitimam ætatem peruenisse* anno regni sui XIV, tum annos XVII natum agnoscit S. Sigebertus Rex Austrasiorum patruus Chlotharij, in secundo diplomate donationum monasterio Stabulao & Malmundario factarum, à nobis ad Kalendas Februarias edito pag. 235: vt vel simili ætate adultus Chlotharius, matre in monasterium profectâ, regnum videatur solus administrasse; assumptâque dein maiore viuendi licentiâ, thori sociam, siue illicito concubitu, seu potiùs legitimo coniugio, adsciuerit. Nam à morte eius, fratrisque Childerici, *Ebroinus* eiusque asseclæ, *quemdam Chlodoueum paruulum, quem Chlotharij fuisse confinxerunt filium, in partibus Austri secum leuarunt in regnum*, vti infrà constabit ex alterâ S. Leodegarij Vitâ, Ermenario, eius in Episcopatu Augustodunensi successori, inscriptâ, editâque tomo 1 Historiæ Francorum Andreæ Chesnæi.

Adultam hanc Chlotharij ætatem præclarè confirmat S. Drauscius, siue Drauscio, Episcopus Suessionensis, qui memorato antè priuilegio Bertefridi Episcopi anno VII Chlotharij indulto subscripsit. Hic aliud priuilegiũ, quod instar epistolæ inscripsit Bertefrido aliisque Episcopis, concessit monasterio B. Mariæ, potissimùm à Lentrude vxore Ebroini fundato, editum anno CIↃIↃCXXXIII à Melchiore Regnaldo in Epitome historicâ vrbis Suessionis, fol. 2 Probatio-

num

num, cuius hæc est clausula: *Actum Augustæ Suessionum, sub datâ sexti Kalend. Iulij anno decimo quarto regni Domini nostri Chlotharij gloriosissimi Regis.* Idem *Chlotharius*, vt legitur in Vitâ S.Wandregisili Abbatis, *fastigium regni post patrem Chlodoueum adeptus, rexit populum Occidentalium Francorum annis quatuordecim.* Ibidem in expositione eorum, quæ S. Bathildæ prædixerat S. Wandregisilus, additur: *Chlotharius maior natu quartum decimum regni agens annum, consortiis subitò caruit humanis. Childericus temerè ab insidiatoribus interemptus, à præsenti sublatus est vitâ. Tertius Theodericus matri superstes, regni suscepit gubernacula.* Quo regnante auctor Vitam illam inscripsit S. Lantberto eius successori, tunc Archiepiscopo Lugdunensi. Annos regiminis S. Wandregisili infrà probamus numerari *à die Kalend. Martiarum anni Chlodouei Regis* XI, Christi IↃCLIV, quo monasterium Fontanellense construi cœpit. Hinc consensus annorum Chlotharij cum epochâ Christi vulgari confirmatur. Nam *S. VVandregisilus*, vt in eius Vitâ legitur, *anno regiminis sui* XV, *adiit Chlotharium anno regni eius* VII, *& priuilegium regiæ confirmationis super areâ cœnobij sui liberalissimâ datione accepit*: ergo anno Christi IↃCLXVIII aut initio sequentis. *Expleuit S. VVandregisilus annos regiminis* XIX, *menses* IV, *dies* XXI, *mortuus* XXII Iulij, seu XI *Kalendas Augusti*, ergo anno Christi IↃCLXXIII, qui annus XII *regni Chlotharij* statuitur in eius Vitâ. Annos ergo XIV regni Chlotharij ab anno Christi IↃCLXII cœptos, finimus cum anno IↃCLXXV aut initio sequentis IↃCLXXVI, quo primùm Theodericus, tum hoc pulso Childericus successerunt, ambo adultâ iam ætate, Childericus etiam ductâ ab aliquot annis in vxorem Bilichilde, matrimonio coniunctus. Secundùm hunc calculum nostrum à XIX Ianuarij anni IↃCXLIV, quo demonstrauimus DAGOBERTVM decessisse, ad

initium anni IↃCLXXVI, siuè obitum Chlotharij III, est interuallum annorum XXXII, è quibus annos octodecim Chlodoueo II, & quatuordecim Chlothario III cum auctoribus coæuis aut certè illorum ætati vicinioribus vindicamus. Baronius obitum DAGOBERTI coniecit in annum IↃCXLVII, Chlodouei II in IↃCLXIV, post quem quarto anno statuit Chlotharium puerum anno IↃCLXVIII vitâ functum esse. At viri quidam eruditi volunt hunc regnasse ab anno IↃCLX, ad IↃCLXIV, assignatis regno Chlodouei solùm XVI, & Chlotharij IV annis. Præiuit fabulator celebris in Gestis Regum Francorum, cap. 45. *In his diebus*, inquit, *Chlotharius Rex puer obiit, regnauitq; annis quatuor.* Sed qui eius scriptoris sequi auctoritatem tutò se arbitrantur, an cum eo XXXIV annos tribuent Dagoberto?

LIBER

LIBER II.

DAGOBERTVS II REX AVSTRASIORVM.

Lter hic eſt DAGOBERTVS, prioris nepos: qui etſi regni amplitudine ac diuturnitate neutiquam par auo, pietate tamen & præclaris ad propagandam religionem operibus, nec ipſi, nec ſuperiorum Regum vlli ſecundus fuit, ſi parentem eius Sigebertum, & fortaſſis Gunthramnum, exceperis, quorum vterque in Sanctorum tabulas relatus. Verùm decora iſthæc pleraque ad auum ſunt, alioſúe agnatos Reges, fœdè tranſlata; Principúmne inuidentiâ, an potiùs ignorantiâ ſcriptorum, in ambiguo eſt. Ea nos illi vindicatum imus. Sed priùs ex Hiberniâ eum reducemus, quò adhuc puerum deportandum curârat Grimoaldi Ducis, vt ferunt, perfida ambitio, in Clericum attonſum vi aut dolo, necatis etiam forſan minoribus eius fratribus. Sed dedit mox pœnas tyrannus. Suffectus in regnum patruelis Childericus, huiuſque educatio ac tutela, & regni adminiſtratio Imnechildi matri DAGOBERTI commiſſa.

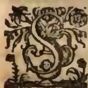
miſſa. Ea ſenſim alumnum Regem induxit, vt in partem regni reſtitui Dagobertvm pateretur. Reuocatus igitur ab exilio, præfectus eſt Adrhenanis Francis, quæque illis ſubiectæ erant in Germaniâ nationes. Ipſo deinde interempto Childerico, qui, fratre mortuo Chlothario, totius reliquæ Galliæ imperium tenebat; Auſtraſia reliqua ſe Dagoberto ſubmiſit, quamuis Theoderico fratre Childerici, atque Ebroino Maiore-Domus, bello ei obſiſtentibus. Multa ille, in Alſatiâ præſertim, illuſtria ſuæ pietatis monumenta erexit, quæ hîc proſequemur.

Hanc porrò vt aggrederemur commentationem de Dagoberti huiuſce regno, quem plerique in exilio extinctum arbitrantur, auctor præcipuè nobis fuit Albertvs Rvbenivs, Regis Catholici arcano Concilio à ſecretis, vir nobilis, iuris ac litterarum, omnigenæque antiquitatis ſcientiſſimus: cuius humanitati plurimùm nos debere lubentes profitemur.

I Dagoberti

I

DAGOBERTI II *parentes S. Sigebertus & Imnechildis. Illius obitus. Exilium* DAGOBERTI.

Anctus Bonitus Aruernorum Epiſcopus partem ætatis in S. Sigeberti aulâ egerat, gratioſus & carus illi miniſter, primùm *Princeps pincernarum*, dein *annulo ex manu Regis accepto Referendarij officium adeptus*, vti ſcribit auctor coætaneus in eius Vitâ, ex tribus veteribus MSS. ad diem xv Ianuarij à nobis editâ, vbi num. 4 *filios* S. Sigeberto fuiſſe oſtendit. Ex his ſolius DAGOBERTI, qui ſenior fuit, nomen exprimunt auctores: quem a Rege Sigeberto nomine patris ſui fuiſſe appellatum adnotat Sigebertus Gemblacenſis in Vitâ eiuſdem S. Sigeberti, ad Kalendas Februarij à nobis illuſtratâ.

Natus eſt S. Sigebertus, primogenitus DAGOBERTI, anno, vt ſuprà diximus, regni DAGOBERTI in Neuſtriâ octauo, Chriſti IↃCXXXV, & Rex Auſtraſiorum conſtitutus anno regni illius XI, Chriſti IↃCXXXVIII: qui Imnechildem in matrimonium duxiſſe potuit circa an. Chr. IↃCL aut paullò pòſt. Nihil enim certi tradunt auctores, cœptâ iam illâ XL annorum lacunâ Chronologiæ Francicæ, Annalibus Chronicíſque antiquis deficientibus, ex alijs veteribus monumentis ſupplendâ. Hinc in obitus S. Sigeberti aſſignando tempore admodùm variant viri alioquin doctiſſimi. In tabulis Chronologicis ad Chapeauillæum de Epiſcopis Traiectenſibus hæc leguntur ad *annum* IↃCLIV: *Sigebertus Rex*

Auſtraſiæ

Austrasiæ moritur I *Februarij. Vita. Molan. & quidem* XVI *anno regni sui. Vignierius in Chronico Burgundiæ. Anno* XI *à morte patris. Baronius.* Tabulas illas sequuntur Bartholomæus Fisen, Iacobus Malebrancus, Autbertus Miræus aliique, sed non præiuerunt qui in iis indicantur auctores. Baronius & Vignierius defunctum tradunt anno IↃCLVIII; Vignierius præterea *annum regni* statuit XVI *vel* XVII. At Vita habet *obiisse Kalendis Februarij, ætatis suæ anno ferè tricesimo primo, regni vicesimo octauo, ab Incarnatione Domini anno sexcentesimo sexagesimo secundo, à transitu S. Martini anno ducentesimo sexagesimo tertio.* Molanus in Natalibus SS. Belgij ex Vitâ eosdem ætatis, regni, & epochæ Christi annos retinet. Sed qui tempore Sigeberti Gemblacensis, illius Vitæ auctoris, annus Christi numerabatur IↃCLXII, nobis annum à Ianuario inchoantibus esse sequentem IↃCLXIII sæpius monet Bucherius. Est autem hic annus Christi medius inter duos extremos adiunctis characteribus indicatos. Nam annus à transitu S. Martini CCLXIII, ex calculo alibi à nobis accuratè probato, conuenit in annum Christi IↃCLX, & contrà annus ætatis S. Sigeberti XXXI, eiusque regni XXVIII incidit in annum Christi IↃCLXVI. Quàm hæc procul absunt ab anno IↃCLIV, quem illi auctores probandum susceperant! At post annum Christi IↃCLX S. Sigebertum aliquot adhuc annis vixisse confirmat Episcopatus S. Remacli Traiectensis, quem anno IↃCL susceptum decem annos administrauit, in Chronico MS. cœnobij Trudonensis expressos: eosque exigunt tum Acta S. Trudonis lib. 2 Diatribæ nostræ de Episcopatu Traiectensi cap. 6 citata, tum monasteria Stabulaus & Malmundarium à Rege Sigeberto anno VI Episcopatus S. Remacli extructa, & triennio pòst à S. Remaclo adhuc Episcopo Traiectensi dedicata: qui post annum

IↃCLX

IↃCLX relicto Episcopatu, ibidem annos aliquot vixit, quãdo & bina ei à Sigeberto signata sunt diplomata, quibus vtrũque monasteriũ regiè dotauit. In iis dicitur *vir venerabilis Remaclus Episcopus, Christo auspice, Abba praesse*, vt vel inde annus obitus Sigeberti in Actis indicatus necessariò inferatur. Quin & S. Sigebertus dum in secundo diplomate reuocat donationes à se factas, antequàm *ad legitimam peruenerat ætatem*, casque solùm ratas censet, quas *ab anno regni sui decimo quarto* concesserat, prouectiorem se ostendit, & plures post decimum quartum lapsos esse annos. Ipsa diplomata integra excusa sunt 1 Februarij pag. 234 & 235. Quibus omnibus collatis cum annis regni Chlodouei fratris, & huius filiorum Chlotharij III, Childerici & Theoderici, arbitramur obitum S. Sigeberti conferendum in Kalendas Februarij anni Christi IↃCLXIII, ætatis XXVIII, quando filius DAGOBERTVS potuit natus esse annos decem aut circiter, aptus qui in Clericum attonderi se pateretur, & procul extra Galliam ablegaretur.

Mortuo ergo S. Sigeberto, DAGOBERTVM filium, cui iure hæreditario regnum Austrasiorum debebatur, *factione Magnatum pulsum esse* tradit Willielmus Malmesburiensis lib. 3 de Gestis Põtificum Anglorum in Vitâ S. Wilfridi Archiepiscopi Eboracensis, ab Heddio Stephano (quem S. Wilfridus ex Cantio euocatum cantui Ecclesiæ suæ tradendo magistrum præfecerat) scriptâ. Ipsum autem S. Wilfridum fuisse DAGOBERTO singulari amicitiâ coniunctum infrâ constabit. Porrò inter Magnates, à quibus ablegatus est DAGOBERTVS, auctoritate & potentiâ præualebat *Grimoaldus Maior-Domus*, qui in eâ dignitate B. Pippino patri suo anno IↃCXLVI, mortuo successerat. Huius ergo aliorumque Magnatum factione *in Clericum attonsum esse* DAGOBERTVM tra-

tradunt Acta SS. Audoëni Archiepiſcopi Rotomagenſis, & Remacli Epiſcopi Traiectenſis, Sigebertus in Chronico & in Vitâ S. Sigeberti, Auctor anonymus in Fragmento, quod Chronico Alberti Argentinenſis in MSS. præfixum reperit ediditque Chriſtophorus Vrſtitius tomo 2 Rerum Germanicarū pag. 74 & ex eo Andreas Cheſnæus tomo 1 Scriptorum Franciç pag. 782. *Grimoaldus* ergo *filium Sigeberti, nomine* Dagobertvm, *Didoni Pictauenſi Epiſcopo detonſum ſub cuſtodiâ direxit*, vti narratur in libello vetuſti ſcriptoris de Maioribus-Domus Regiæ. Aut certè *attõſus eſt* Dagobertvs *conſilio Didonis Epiſcopi Pictauenſis, & per manum ipſius Didonis in Scotiam directus ad peregrinandum*, vti legitur in Actis S. Sigeberti apud Cheſnæum ex MS. Petauij, in Chronico Sigeberti, apud Continuatorem Aimoini lib. 4 cap. 42, alioſque. Per *Scotiam* intelligit Malmesburienſis *Hiberniam inſulam, ex quâ* Dagobertvm *ad ſe venientem hoſpitio recepit S. VVilfridus.* Erat eâ ætate, ſeu pactis fœderibus, ſeu ſolùm ingenuâ hoſpitalitate, Galliæ arctè deuincta Hibernia, vt vltro citroque frequentiſſimi commearent. Ita *Agilbertum*, dein Epiſcopum Pariſienſem, *in Hiberniâ non paruo tempore legendarum gratiâ Scripturarum demoratum fuiſſe*, tradit Beda lib. 3 cap. 4. At, qui Dagobertvm in Hiberniam deduci curauit *Dido*, erat *ex præcelſâ & nobiliſſimâ Francorum progenie ortus*, à Chlothario Rege, cùm vniuerſæ Francorum monarchiæ præeſſet, datus Pictauenſibus Epiſcopus, patruus S. Leodegarij, à cuius ſorore prognatæ dein fuêre Bildechildis vxor Childerici Regis, & Berſuinda mater S. Odiliæ, Didonis proneptes, vti tradunt Vrſinus in Vitâ S. Leodegarij, Auctor Vitæ S. Odiliæ, memoratus antè anonymus ab Vrſtitio editus. Adde Leudeſium, qui conſilio Leodegarij factus fuerat Maior-Domus, patrem fuiſſe *Adalrici*,

ſiue

siue *Athici*, patris S. Odiliæ. Ex quibus familiaris Episcopi Didonis cum Grimoaldo & Magnatibus Austrasiis notitia coniici facilè potest.

II

Reges Austrasiorum, Childebertus intrusus, dein Childericus sub tutelâ Imnechildis amitæ, matris DAGOBERTI. *Huius ab exilio reditus, & regnum in Alsatiâ & confiniis. An in Thuringiâ habitârit?*

DAGOBERTVM factione Procerum relegatum esse *exilio irreuocabili* aiũt Acta S. Sigeberti apud Chesnæum, proque eo in *regnum Austrasiorum* intrusum *Childebertum filium Grimoaldi*: à quo S. Niuardum Archiepiscopum Remensem Ecclesiæ suæ à teloneis aliisque tributis immunitatem impetrasse, atque ab eius patre Grimoaldo villas Calniciacum & Victuriacum S. Remigio oblatas tradunt Flodoardus lib. 2 Historiæ Ecclesiæ Remensis cap. 7, & Auctor Vitæ S. Niuardi Kalendis Septembris. Huic Childeberto in breuissimo Chronico Regum Austrasiorum tomo 1 Chesnæi pag. 781 tribuuntur VII *anni*, quot ille annos haudquaquam regnauit. Annus illi integer aut sesquiannus in Chronico Sigeberti assignatur. Vt autem regnum Childeberti magis firmaretur, duplex per ditiones Austrasiorum sparsus rumor est; scilicet DAGOBERTVM vitâ functum esse. Ita post obitum Childerici fratrem eius *Theodericum defunctum* etiam esse, *cum sacramento omnes asseruisse* infrà exponemus

ex Vitâ S.Leodegarij. Alter vulgatus rumor, Childebertũ, pridem à Sigeberto Rege fuisse adoptatum regni. Austrasiorum hæredem, si ipse liberos non reliquisset. Vnde posteriores scriptores, sumptâ errandi occasione, arbitrati videntur Sigebertum diu prole caruisse. Auctor Vitæ S.Boniti xv Ianuarij scribit num.4 *post obitum Sigeberti, filijsq́; defunctis, pronepotem eius*, imò nepotem ex fratre, Childericum nomine, *suscepisse sceptra Austrasiorum: cuius conspectui ita paruit gratus Bonitus, vt eligeretur Iudex præfecturæ Massiliæ primæ prouinciæ.*

De regno Austrasiorum in Childericum translato hæc scribit coæuus Auctor in Vitâ S. Bathildis Reginæ, huius matris, ex MSS. à nobis xxvi Ianuarij editâ: *Deo iubente Rex Chlodoueus*, inquit, *vir eius migrauit à corpore, relictâque sobole filiorum cum matre, suscepit illud filius Chlotharius quondam Francorum regnum.... Tunc enim & Austrasij pacifico ordine, ordinante Domnâ Bathilde, per consilium quidem Seniorum, receperunt Childericum filium eius Regem Austri.* Quando etiam *iuxta Domnæ Bathildis magnam fidem, Deo gubernante, ipsa tria regna* Neustriæ ac Burgundiæ sub Chlothario, & Austrasiæ sub Childerico *inter se tenebant pacis concordiam.* At Grimoaldum captum Parisios deductum, carceri inclusum, perque varios cruciatus vitam finiuisse, plures tradunt scriptores. Factum id labente anno DCLXIV, cùm iam Chlotharius altero anno in Neustriâ regnaret.

Quæ fuerat S.Sigeberto vxor Immechildis (& filio abducto in Hiberniâ, forsan Parisios fugerat, opem imploratura contra regni inuasorem) dein cum Childerico adolescentulo Austrasios rexit, à quibus regni illius anno II, Kalendis Augusti, impetrauit S. Amandus monasterium Barisiacum in agro Laudunensi. Donationis diploma edidit Miræus

lib.

lib. 1 Diplomatum Belgicorum cap. 3, sed pro Reginâ Imnechilde substituitur Bildechildis, quæ eidem Childerico posteà, virilem adepto ætatem, vxor fuit. Labbeus in Miscellaneis curiosis cap. 4 § 3, quòd in diplomate legatur, eũ *propter imbecillam ætatem minimè potuisse subscribere*, & tantùm *manu propriâ subtersignasse*, nomen *Bildechildis* debere abesse ratus, iudicauit substituendam esse *Baldechildem* matrem Childerici, sed hæc cum Chlothario seniore filio, etiam adolescentulo, Neustriam regebat & Burgundiam: neque propter *Austrasiorum æmulationem* (de quâ alibi) tam amplâ dominatione potuisset illius quoque partis administrationi intendere. Antiquus Codex noster MS. in Appendice ad Vitam S. Amandi tradit *cellulam, quæ vocatur Barisiacus, cum adiacentibus sibi appendiciis Childericum Regem & Imnechildem Reginam illi condonasse*. Quæ etiam refert Chesnæus tomo 1 pag. 647. In codice MS. Amandino ita legitur: *Childericus Rex Francorum, & Chinechildis Regina, viro illustri Bertuino Comiti*. & sub finem: *Signum Childerici Regis. Chinechildis Reginæ subscripsi. Datum sub die Kal. August. anno* II *regnante Domno nostro Childerico Rege*. Quæ *Chinechildis* eadem est *Imnechildis*, cuius expuncto ex ignorantiâ nomine, substituta est *Bildechildis*. Eam Childerici donationem ratam habuit post Ludouicum Pium Lotharius Imperator, petente *Adalleodo viro venerabili Abbate monasterij S. Amandi*, vti in diplomate legitur, quod sic incipit: *In nomine Domini nostri Iesu Christi Dei æterni. Hlotharius Diuinâ ordinante prouidentiâ Imperator Augustus. Si postulationibus fidelium nostrorum iustis & rationabilibus Diuini cultus amore fauemus.... quatenùs villam, quam pridem Childericus Rex prædictæ Ecclesiæ ob communem inibi degentium Fratrum commoditatem delegauerat in pago Laudunense, quæ olim Barisiacus dicebatur* &c. & *recognouit Eichardus ad vicem*

 Agil-

Agilmari. Eiusdem Reginæ Imnechildis consilio traditur etiam Childericus fundasse Monasterium in valle S.Gregorij in Alsatiâ superiore, vulgò *Munster in S. Gregorien-thal.* Huius fundationis meminerunt Munsterus in Cosmographiâ, Matthæus Merianus in Topographiâ Alsatiæ, Sanmarthani lib.4 Genealogiæ Franciçæ cap. 5, rati Imnechildem fuisse priorem vxorem Childerici, & materteram S. Odiliæ, quæ Bilichildis fuit, vnicâ illius coniux.

Imnechildis ergo summæ prudentiæ Regina, non solùm pro Childerico adolescentulo regnum Austrasiorum admistrauit, sed etiam postquàm is adoleuit, iamque ductâ Bilichilde vxore, regnum administrabat, illum adhuc fideli consilio iuuit, ac tandem pro eodem, in Neustriam euocato, Austrasiis imperauit. Potuit denique eadem Regina & Childerico nepoti regnum adseruare, & DAGOBERTO filio, ex Hiberniâ reduci, in locis magis remotis partem regni adsciscere, & inter vtrumque Regem pacem concordiamque fouere.

Reditum DAGOBERTI, regnique paterni portionem receptam his verbis indicat Malmesburiensis ex Heddio Stephano, vt suprà diximus, auctore coætaneo: *Iamq; se*, inquit, *verna temperies aperiebat in flores, cùm VVilfridus* Archiepiscopus Eboracensis *itinere reincepto ad* DAGOBERTVM *Regem Transrhenanorum Francorum venit. Is non immemor, quòd eum quondam factione Magnatum pulsum, & de Hyberniâ ad se venientem, hospitio receperit, & equis sociisq; adiutum patriæ remiserit; benignè habuit, multisq; precibus fatigauit, vt prouinciam remanentiâ suâ dignaretur, Episcopatum Strateburgensem accipiens. Cùm ille rogantem ad reditum suum Româ distulisset, cum Deodato Episcopo suo ire laxauit.* Erat S. Wilfridus in summo honore apud varios insulæ Britanniæ Reges, Wulfherum Merciorum,

ciorum, Egbertum Cantiorum, & maximè Oswium eiusque filium Alcfridum Nordhumbrorum: ordinatus in Galliâ anno IↃCLXIV Episcopus, sed non nisi anno IↃCLXVIII ad finem vergente ad Sedem Ecclesiæ Eboracensis admissus, ac decennio pòst expulsus. At Rex DAGOBERTVS circa annum IↃCLXX, aut priùs aliquantò, à Wilfrido videtur in patriam remissus: nec diu pòst matrimonio iunctus, varios, vt infrà dicetur, liberos procreauit. S. Arbogastum dein ad Episcopatum Argentoratensem promouit: quem Episcopatum S. Wilfrido obtulerat; cuius hospitalitatis aliorumque *quondam* acceptorum beneficiorum dicitur *Rex non immemor* fuisse.

Illac porrò iter Romam versùs instituit S. Wilfridus, vt insidias *Ebroini Ducis Francorum* & *Theoderici Regis* declinaret, *quibus à Britanniâ mandatum erat, vt VVilfridum Episcopum caperent & spoliarent.* Et verò *Adalgisum* Frisiæ *Regem gentilem ad necem vel expulsionem viri Dei Ebroinus epistolis tentauit, aurum immensum pollicitus*: sed *irritus fuit*, vt deinceps narrat idem Malmesburiensis, qui ideò videtur DAGOBERTVM *Regem Transrhenanorum Francorum* appellare, quia hoc iter per illius ditiones vltra Rhenum sitas confecerat S. Wilfridus, Vltraiecto (vt credibile est) Argentoratū. Wimphelingus in Vitâ S. Arbogasti DAGOBERTVM *Francorum Germanicorum Regem gloriosissimum*, & in Vitâ S. Florentij, itidem Argentoratensis Episcopi, *Germanorum Regem* appellat. Est autem Argentoratum, antiquia Tribocorum vrbs, Germaniæ primæ in Notitiâ Imperij attributa, Argentina posteris, Strateburgum, & Strasburgum appellata, & antiquæ Galliæ adscripta. Vrbem hanc perlabitur Bruscha non ignobilis Alsatiæ fluuius, postquàm oppida Dachstenium & Molshemium alluit, vnde haud procul distat

Kirche-

Kirchemium, palatium DAGOBERTI, in quo eum *domicilium fixisse* Acta S. Florentij indicant: & ipse DAGOBERTVS infrà in diplomate *regalem suam habitationem* nuncupat: & passim historici confirmant. Inter DAGOBERTI Transrhenanas ditiones Thuringia fuit, in earum extremo limite, à Theoderico I Rege Austrasiorum olim subiugata. Cui à DAGOBERTO I Dux præpositus Radulfus, fœdere cum Winidis inito, contra S. Sigebertum rebellauit: quando egregiam S. Sigeberto operam nauauit Ænoualaus Comes Sigiontensis, vti auctor est Fredegarius cap. 87. Apud Thuringos DAGOBERTVM è regno expulsum cùm coniuge suâ habitasse tradit ex Chronicis MSS. Matthæus Merianus in Topographiâ Archiepiscopatus Moguntini, agens de Heiligenstadio Eichsfeldiæ vrbe primariâ, quem locum sua exordia DAGOBERTO debere aiunt, castrumque istic extructum, quod *Antiquum-burgum* etiamnum appelletur: eidemque diuinitus ostensas Reliquias *SS. Aurei* & *Iustinæ* Martyrum, ob quorum memoriam *Heiligenstadt* loco nomen sit factum, quod vrbē, vel locum sanctum aut Sanctorū sonat; atque ob basilicam liberalibus impensis ædificatam, & collegium Canonicorum amplâ dote instructum: etsi eorum quædam à posteris, potissimùm B. Rabano & Willigiso Archiepiscopis Moguntinis, credantur adiuncta. An mox à suo ex Hiberniâ reditu illic aliquamdiu habitârit, indeque in Alsatiam euocatus sit, nolumus ex nudâ coniecturâ pronuntiare. Ad certiora properamus.

III *Paci-*

III

Pacificè regnatum à patruelibus, DAGOBERTO *in Alsatiâ & trans Rhenum, Childerico in reliquâ Austrasiâ. Huius coniux Bilichildis ab Imnechilde matre* DAGOBERTI *diuersa. Episcopi Argentoratenses Ansoaldus & Rodharius. Monasteria extructa à SS. Deodato, Hildulpho, Arbogasto, Florentio.*

REgnum Childerici reuisamus, apud quem, etiam matrimonio iunctum, degebat prudentissima Regina Imnechildis, Regis DAGOBERTI mater. Dedimus Kalendis Februarij illustre Childerici Regis diploma, quo donationes monasteriis Stabulensi & Malmundariensi à S. Sigeberto factæ confirmantur: cuius diplomatis aliud exemplar Bambergâ nobis transmisit Ioannes Gamansius noster ex archiuo Ecclesiæ Bambergensis, vbi aliquæ S. Remacli Reliquiæ adseruantur, descriptum: ex illo nonnulla huc transferimus.

Childericus Rex Francorum, Emnechildis & Bilihildis gratiâ Dei Reginæ, cùm viris illustribus Gundoino Duce, & Hodone Domestico. Ad æternam procul dubio mercedem credimus pertinere, si petitionibus Sacerdotum vel quorumlibet deuotorum iusta petentium perducimus ad effectum. Igitur Domnus & Pater noster Remaglus Episcopus Clementiæ regni nostri petiit pro monasteriis suis Stabelau siue Malmundario, quæ bonæ recordationis auunculus noster Sigebertus quondam Rex suo construxit opere. Vnde & ipsius Principis regiminis tale præceptum nobis ostendit relegendum ....

vt per consilium Pontificum ipsius temporis, id est, Chuniberti, Nemoriani, Gisloaldi, cùm illustribus viris, Grimoaldo, Fulcoaldo, Adregisilo, Bobono, Ducibus, Chlodulfo. Ansegisilo, Gariberto Domesticis, taliter actum fuit . . . Vnde iussimus pro hac re Domno & Patri nostro Theodardo Episcopo, vel inlustri viro Hodoni Domestico, cùm forestariis nostris ipsa loca mensurare & designare per loca denominata . . . vt absque vllius impugnatione forestariorum vel cuiuslibet personæ, liceat ipsam familiam Dei quieto ordine residere, & pro vitâ nostrâ & stabilitate regni Francorũ die noctuq́; Domino famulari. Et vt hæc præceptio nostra in membranis conscripta, firma & inuiolabilis perseueret, manu nostrâ subter eam decreuimus adfirmare. Signum gloriosi Domni Childerici Regis. Signum Emnechildis Reginæ. Signum Bilihildis gratiâ Dei Reginæ. Signum Gundoini Ducis. Data quando fecit mensis September dies VI, *anno* VIII *regni Domni Childerici Regis. Traiecto feliciter.*

Annus is Christi est IↃCLXXII: quo tempore florebat, in diplomate nominatus, Theodardus Episcopus Traiectensis, anno IↃCLXXVI palmam martyrij adeptus. Reliqui Pontifices sunt S. Chunibertus Coloniensis, S. Nemorianus, aliis Numerianus, Treuirensis, & Gisloaldus Virdunensis. Dux Gundoinus, qui Regias tabulas etiam signauit, videtur ille esse, quem Ansigisus ad maximos militiæ honores promouit, à quo dein miserè peremptus est; quemq́ue filius eius Pippinus, necem paternam vltus, interemit; vti infrà iterum dicetur. Ceterùm huius donationis meminerunt, tum Childerici frater, Rex Theodericus, & huius filius Chlodoueus III, quorum monumenta infrà damus, tum Imperatores Otto II & Henricus II, ac Pontifex Romanus Leo IX, vti ex eorum diplomatis infrà citandis constabit: sed potissimùm Ludouicus Pius Imperator, in cuius priuilegio ipsum Childerici diploma totidem ferè verbis repetitur, *Detulerunt nobis,*

bis, inquit, *Præceptum Childerici Regis, in quo continebatur, qualiter vir sanctus, Remaglus scilicet nomine, qui nunc eodem in monasterio requiescit, detulisset ei præceptiones Sigiberti Regis: in quo erat insertum, qualiter easdem cellulas nouo opere construxisset, & de suâ foreste duodecim leugas vndique mensuratas, siue quæ infrà erant, pro Diuino amore concessisset. Sed prædictus Pater magis diligens quietè Domino seruire, quàm tumultuosam seculi perturbationem perpeti, deprecatus est eumdem Childericum Regem, vt sex leugas eis subtraheret, propter quietudinem monachorum ibidem consistentium, & sex eis per suum Præceptum confirmaret, atque vndique designari iuberet. Sicut & idem Rex libenter procurauit, id est, de monasterio Malmundario vsque Siccum-Campum.* Ac dein longo ordine loca finitima per circuitum in vtroque diplomate assignantur, & tandem *ad Siccum-Campum* determinatio reducta completur. Hæc ibi. Claram ergo atque indubitatam hæc omnia diplomata sibi inuicem adstruunt fidem. Præcipuum ad ea, quæ diximus, roboranda, primo inest pondus, cui subscripserunt post Childericum Regem, Emnechildis Regina vidua S. Sigeberti, & mater DAGOBERTI Regis, Bilichildis Regina, vxor Childerici, ab illâ prorsus diuersa.

Duo in Catalogo Bruschij referuntur Episcopi Argentoratenses, à Childerico Rege constituti, qui saltem tempore regni eiusdem eam Ecclesiam administrarunt: *Ansoaldus*, qui fortè primos eius attigerit annos, & *Rodthartus Ducali origine & stemmate natus,* atque *ex regiæ curiæ Magistro ac strenuo equestris ordinis viro Episcopus.* Quo tempore *S. Deodatus Episcopus Niuernensis extruxit monasterium Vallis-Galileæ ad Mortam fluuium.* Et hæc *certissima esse, & vetustis diplomatibus etiam demonstrari* addit Bruschius. In Vitâ S. Deodati (quæ auctoritate Leonis IX. Pontificis anno Christi CIƆXLIX

 approbata,

approbata, in Ecclesiâ solebat legi, & anno CIↃIↃCXIX Nanceij plenius est excusa) hæc traduntur: *Liberalis munificentia Childerici excellentissimi Regis à fisco abscissam eamdem Vallem-Galilæam, cum omni integritate, viro Dei successoribusq; eius, annulo suo firmauit in æuum.* Vtinam illud diploma obtineri posset! Aliud concessit S. Deodato S. Numerianus Archiepiscopus Treuirensis, in quo expetit pro Childerico Rege preces fundi. Illius solam inscriptionem producit Ioannes Ruerus par. 3 Antiquitatum Volagensium lib. 1 cap. 1, estque eiusmodi: *Dominis sanctis & summi culminis Apostolici Pontificalis Cathedræ speculæ præsidentibus, in Christo fratribus Chidulpho, Chodoaldo, & Eborino Episcopis comprouincialibus, Numerianus Archiepiscopus, supplex & fidelis vester præsumit mittere salutem.* Fuerunt autem hi Episcopi *Chidulphus*, aliis *Chlodulphus*, Metensis, *Chodoaldus*, suprà *Gisloaldus*, Virdunensis, *Eborinus* Tullensis. Quæ tres Sedes, eæque solæ, subsunt Archiepiscopatui Treuirensi. Eum Archiepiscopatum mortuo S. Numeriano, suscepit S. Hildulphus: qui, vti idem Ruerus in antiquioribus MSS. legi testatur, priuilegia, immunitatesque à S. Numeriano, & Pontificibus Romanis datas, S. Deodato confirmauit: dein mitrâ positâ eremiticam vitam elegit, arctissimo amicitiæ vinculo S. Deodatum complexus; & Medianum monasterium ad eumdem Mortam fluuium extruxit, cui simul & Valli Galilææ à morte Deodati præfuit.

Præceteris comites S. Deodato adhæsisse feruntur Arbogastes, & Florentius, quorum prior in sacro nemore, quod Teutonico idiomate Heiligisforst vocitatur, eremiticâ vitâ est functus, indeq; ad Episcopatum Argentinæ ciuitatis raptus: cui decedenti alter à solitudine Hasale abstractus, successor est datus. Ita Acta S. Deodati, quæ stylo nonnihil emendato edidit Surius ad XIX Iunij.

apud

apud quem ita legitur: *Præ ceteris comites fuerunt Arbogastus & Florentius* &c. Auctor fragmēti historici Chronico Alberti Argentinensis apud Vrstitium præfixi, tradit *B. Arbogastū & Florentium circa annum Dominicæ Incarnationis* IϽCLXXIII *claruisse*, scilicet quando apud Austrasios regnabat Childericus, & apud Francos Rhenanos DAGOBERTVS filius S. Sigeberti. Acta S. Arbogasti ex duplici codice MS. hæc habent: *Tradunt namq; S. Arbogastum in temporibus* DAGOBERTI *Regis, cum sancta Ecclesia longe lateq; flores doctrinæ Catholicæ suaue redolentes diffunderet, & verbum Dei vsquequaque propere curreret, de Aquitaniâ progressum*, primò, vt diximus, in *Heiligisforst* eremiticâ vitâ functum, dein *Diuino nutu (quod postea signis testantibus patuit) Argentinensis Ecclesiæ Cathedram consedisse, susceptumq; culmen regiminis felici gubernatione diu rexisse. Qui beatus Christi Sacerdos præfato Regi amicâ familiaritate adeò est innexus, vt eo intra Regalem aulam adscito, illius alloquio, quasi mellis dulcedine degustatâ delectaretur, & consilio vteretur.* Hæc ibi, quæ eadem referuntur in Breuiario Argentinensi anno CIϽCCCCLXXXIX excuso, ac recitari solent XXI Iulij, die S. Arbogasti cultui dicato. Auctor huius Vitæ videtur esse Vtho, ordinatus anno IϽCCCCL Episcopus Argentoratensis, à quo scriptam esse Vitam S. Arbogasti tradunt Eisengreinius in Catalogo testium veritatis, Posseuinus, Vossius, aliique.

Arbogasto successit S. Florentius, eί anteà vitæ eremiticæ, ac dein monasticæ, socius & amicus; cuius Vitam ex codice MS. Bodecensis Canonicorum regularium in Westphaliâ monasterij, & eodem antiquo Breuiario Argentinensi, edemus VII Nouembris: in quâ hæc leguntur: *Temporibus namq; illustris Francorum Regis* DAGOBERTI, *præclarus Pater Florentius ineffabili tam odore quàm decore virtutū floruit... adsci-*

tis sibi eiusdem sancti propositi sociis, Arbogasto videlicet, Theodato atque Hildolfo . . . fines attigit Alsatiæ, & eo locorum, vbi riuulus, qui ab incolis Haselach nuncupatur, Vosaga terminum ponens, fluuio cui nomen Bruscha est, illabitur, manendi sibi requiem elegit. Prædictis itaque sociis eius ab ipso recedentibus, non longè à riuulo repertâ planitie consedit. Similia referuntur in eiusdem Florentij Vitâ breuiore, ex MS. Coloniensi edendâ, quæ ita incipit: *Temporibus* DAGOBERTI *Regis S. Florentius, comitantibus secum S. Arbogasto, Theodato atque Hildolpho, de Scotiâ venit in Alsatiam.* Eo eadem tempora antè indicata confirmantur; quibus Childericus (in cuius ditione degebant SS. Deodatus & Hildulfus) gubernabat Austrasios, & DAGOBERTVS populos Alsatiæ, in quâ Vitam eremiticam egerunt SS. Arbogastus & Florentius. Bruscha flumen, vltra oppida Dachstenium & Molshemium, non procul à Mutzighemio amnem Haselam illabentem suscipit, vbi monasterium Hasela, siue Hasla, Rex DAGOBERTVS fundauit. Qui inde versùs confinia Palatinatus è regione Badensis ditionis Sura fluuius in Rhenum influit, Suraburgo, quod alluit, nomen dedit: vbi collegium Canonicorum, quod monasterium est *Heligeforst* olim dictum, fundatorem agnoscit S. Arbogastum, intra limites Alsatiæ & ditiones DAGOBERTI Regis. At supra Bruschæ fontes, Morta flumen est, iuxta quod extruxerunt S. Deodatus monasterium *Vallem-Galilæam*, nunc *S. Deodati*, vulgò *S. Die*, nuncupatum, & S. Hildulfus *Medianum monasterium*, vulgò *Moien-moitier*. Quæ loca, vti hoc tempore Ducibus Lotharingiæ, ita tum Childerico Regi subiecta erant.

IV *Childe-*

IV.

Childericus Neustriæ Rex factus. Huius successor Theodericus. Ab Austrasiis assumptus Chlodoueus. Regnum DAGOBERTI *in Alsatiâ. Aduentus S. VVilfridi Episcopi.*

MOrtuo Chlothario III, Neustriæ ac Burgundiæ Regi, successit tertius frater Theodericus. Dein hoc paullò post pulso Childericus, qui anno regni Austrasiorum XII, Christi IↃCLXXVI, vnà imperium Neustriæ, obtinuit, quod ita demonstratur. Baldericus lib. I Chronici Cameracensis cap. 27 edidit diploma donationis monasterio Maricolensi ad Helpram in Hannoniâ fluuium à S. Humberto Abbate factæ, aliquantò correctius relatum à Miræo in Codice Donationum piarum cap. 5, quod nos ex autographo, ipsius Humberti sigillo munito, descriptum habemus, hoc exordio: *Anno duodecimo regni Domni nostri Hildrici gloriosi Regis, ego in Dei nomine Humbertus.* interponitur apud Baldericum XV *Kalendas Aprilis*, quo die fuisse datum, aliunde potuit didicisse. Annum illum XII regni in IↃCLXXVI cōuenire confirmat in clausulâ diplomatis, *subnixâ adstipulatio idoneorum testium, Domni videlicet Vindentiani Episcopi & Fulberti fratris Humberti.* Nam (vt ex tabulis antiquis sibi à Claudio Despretz cōmunicatis probat Colueneriųs in Notis ad cap. 19 Balderici) *S. Autberto Episcopo Cameracensi* XIII *Decembris anno* IↃCLXXV *defuncto* successit *Vindentianus*, seu *Vindicianus* assignato anno IↃCLXXVI, *temporibus Theoderici Regis, qui post Chlotharium fratrem summam regni suscepit, renitentibus*

tibus plurimis ex Francorum Principibus, maximè propter Ebroinum, qui Maior domus regiæ illis permolestus erat, vt tradit idem Baldericus cap. 20, vbi vtriusque & Theoderici & Ebroini subiungit eiectionem. *Erat autem Ebroinus* (vt monet in Vita S. Leodegarij Vrsinus) *Francis odiosus, quia quod per eumdem sub Rege Chlothario sustinuerant ponderis iugum iterum metuebant*, potissimùm postquàm *multitudo nobilium, qui ad Regis noui properabant occursum, Ebroino mandante, itineris accipere repudium* fuerat coacta, vti ex altera S. Leodegarij Vitâ habemus. Quare *Optimates*, conspiratione factâ, *Theodericum* cum Ebroino, *quòd non esset iis præsentibus solenniter, vti mos est, sublimatus, persequuntur: tandem captum, & violenter iniuriis affectum sub monachali habitu monasterio includunt: & fratrem suum Childericum subrogant in regnum*, vt referunt Acta MSS. S. Amati Episcopi Senonensis XIII Septemb. danda. En regnum Theoderici, quamuis breui tempore finitum, quo S. Vindicianus anno ƆCLXXVI Episcopus factus, donationi S. Humberti subscripsit XVIII *Martij, anno* XII *regni Childerici.* Hic deinde *in Neustriæ regno confirmatus, super omnem domum suam S. Leodegarium Pontificem sublimauit, & Maiorem Domus in omnibus fecit*, vti in huius Vitâ prosequitur Vrsinus, qui addit *tribus penè annis* Regem sub eius directione imperasse tam Neustriis, quàm Austrasiis, qui antè felicissimum eius regimen per annos duodecim fuerant experti.

Toto eo tempore superfuisse Imnechildem Reginam, matrem DAGOBERTI Regis, & dum forsan aliquis Childerici filius Austrasiis Rex daretur, hisce præfuisse, innuitur in Vitâ S. Præiecti Episcopi Aruernorum XXV Ianuarij ex MS. Vltraiectino editâ, vbi num. 11 ita legitur: *Cùm vir Dei Praiectus*, in ius ab Hectore Comite vocatus, *se vndique ar-*

ctatum

ctatum cognouisset, necessitate compulsus, ita respondit, se caussas Ecclesiæ Imnichildæ Reginæ ditioni commendatas habere. Cumq; hanc assertionem cognouissent, imperfectum opus remansit. Beatus igitur Praiectus operis sui laborem, & quomodò per fideiussores venisset exhibitus tandem depromit. Rex verò & Regina Bilichildis (ita in alterâ Vitâ nomẽ exprimitur) *timore perculsi, veniã corã omnibus expetunt, & pro eius labore mærore sunt inflicti.* Erant autem *solennes vigiliæ Paschæ*, anno Childerici in regno Neustriæ IV, Christi IↃCLXXIX, quando S. Leodegarius declinaturus iram Regis, cuius animum excitata æmulorum flatibus inuidiæ scintilla paullatim incenderat, Luxouium secessit. Nec diu superfuit Rex, *Optimatibus Palatinis Neustriæ* minùs gratus *ab insidiatoribus impiis* vnâ *cum Reginâ pragnante interfectus, & cum filiâ Rotomagi in basilicâ S. Petri sepultus*, vt colligimus ex Vitâ SS. Audoëni, Leodegarij, Wandregisili & Lamberti. In Promptuario antiquitatum Tricassinarum Nicolai Camuzati, post Vitam S. Bercharij Abbatis Deruẽsis sequitur *Priuilegium à Childerico Rege S. Berchario* IV *Nonas Iulij anno* III *regni eius datum*, cui etiam *S. Leodegarius* subscripsit, quo prædicti anni in regno Neustriæ confirmatur. De filio Childerici cædi erepto, & in monachum attonso, Daniele nuncupato, ac dein ad Francorũ regnum reuocato, ac Chilperico dicto, infrà agemus, & de Theoderico vltimo eius nominis Rege, qui forsan alter eius filius fuit.

Childerico Rege defuncto, frater eius Theodericus ad regni sceptra peruenit. Ast Ebroinus Austrasios sibi amicos asciuit. Hi acceperunt quemdam paruulum, quem Chlotharij fuisse filium confinxerunt, hunc in partibus Austri secum leuant in regnum. Quanti autem per hoc calliditatis figmentum Theodericum tunc defunctũ, & Chlodoueum Chlotharij esse filium crediderunt? Hæc enim erat simulata occasio, quia omnes cum sacramento Theodericum asserebant

bant esse defunctum. Non diu post multis perpetratis sceleribus, cùm sibi Ebroinus flagitiorum socios adiunxisset, in Francorum fines per vim inuasit: immanissimamq́ exercens tyrannidem, de Rege quem falsò fecerat, declinat ingenium, &, vt in Theoderici palatium rediret, quorumdam factione suscipitur, & iterum subitò Palatij Maior-Domus efficitur, in pristinum gradum restitutus. Hæc auctores coæui in Vitâ S. Leodegarij.

Eodem adhuc anno *VVinfridus*, nuper Episcopatu Licefeldensi deiectus, ex Angliâ discedens, *Gallico littori fortè appulsus, in Theodericum Regem & Ebroinum Ducem Francorum incidit, quibus à Britanniâ mandatum erat, vt VVilfridum Episcopum*, Sede Eboracensi, pridem ab Egfrido Rege pulsum, *caperent & spoliarent. Quem illi errore nominis acti, sociis occisis, & rebus ablatis, abire sinerunt. Luit ergo ille ambiguitatem vocabuli, alienumq́ periculum suo redimens, vel nudus profugit à latronibus. At VVilfridus, cuius prudentiam hostilium consiliorum machinæ non laterent, leui Fauonio prouectus in altum, proras in Eurum obuertit, vt Frisiam nauigaret: exceptusq́ à Rege & populo honorificè, ibidem hyemem, quæ imminebat, exegit .... Iamq́ se verna temperies aperiebat in flores, cùm VVilfridus, itinere reincepto ad* Dagobertvm *Regem Francorum Transrhenanorum peruenit*, vt tradit Malmesbur. lib. 3 de Gestis Pontificum Anglorum. Annus is erat ıↃclxxx, quo *Episcopatum Strateburgensem à Rege* Dagoberto oblatum *cùm VVilfridus ad reditum suum de Româ accipere distulisset, cum Deodato Episcopo Romam ad Agathonem Papam* perrexit: vbi *Episcopatu suo Eboracensi inuentum esse dignum* docet Beda lib. 5. cap. 20. S. Deodatum Episcopum, fundatorem monasterij Vallis-Galileæ, de quo etiam suprà egimus, Romam quoque profectum fuisse, ibidemque priuilegia & varias monasteriorum immunitates impetrasse, tradit Ruerus lib. 1 Antiq. Vosagens. par. 3 cap. 1.

Eumdem

Eumdem *Deodatum regnante Theoderico Chlodouei filio, & Childerici fratre, sub quo pessimus apostata Ebroinus excellentissimum Martyrem Leodegarium Episcopum variis tormentis vexatum capitali damnauit supplicio, de morte ad vitam transiisse* referunt eiusdem Deodati Acta. Hinc eum itineris Romani socium S. Wilfrido fuisse, vel ideò probatur magis, quòd alius, qui ex Angliâ eius comes venerit, nõ assignetur Deodatus. De annis Christi in pluribus Sanctorum Actis non rectè adiunctis suprà egimus. At quâ occasione à Rege DAGOBERTO oblatus Episcopatus Argentinensis Wilfrido fuerit, non æquè liquet, Num Rodtharius tum vitâ primùm functus? An *S. Arbogastus à vitâ eremiticâ ad episcopatum raptus*, hac occasione sperarit solitudinem sibi denuò licere petere? Ita certè *VVilfridus rogantem Regem ad reditum suum Româ differre* potuit.

V

Filius DAGOBERTI *Regis à S. Arbogasto Episcopo Argentoratensi ad vitam reuocatus. Varia à* DAGOBERTO *Ecclesiæ Argentoratensi & monasteriis Schutterano & Saraburgo donata.*

AVctor fragmenti historici Alberto Argentinensi præfixi tradit, *filium* DAGOBERTI *per S. Arbogastum à morte suscitatum*. Erat is *calcibus equi miserabiliter protritus*. Euocatus *S. Arbogastus, in oratione pernoctauit. Inter orandum puer quasi de graui somno excitatus, caput extulit, quem viuum erexit Arbogastus*. Ita in MSS. Actis S. Arbogasti, in quibus & DAGOBERTI Regis munificentia his verbis prædicatur: *Rex Cancellario*

accito coram Optimatibus suis testamentum facit, vt Rubiacha cum omnibus appendicijs confinibusq; ad se pertinentibus, etiam cum villis, totum & integrum amodò & deinceps sit sub dominio sanctæ Argentinensis Ecclesiæ, seruienti Dei genitrici Mariæ, stabili & inextricabili stipulatione subnixum. Dein *ipse quoque Rex ad Argentinensem Ecclesiam se Dei genitrici seruiturum contradidit, & plurima prædia eidem Ecclesiæ in proprietatem dedit*: vti addunt eiusdem S. Arbogasti Acta vulgata par. 2 Legendę SS. anno CIↃCCCCLXXXIII atque iterum biēnio pōst excusæ. Extat datum Argentinensi Ecclesiæ *Priuilegium Tageberti Regis super tribus curtis in Rubiaco, & in Bischouisheim & in Species*: in hoc priuilegio agnoscit Rex, se olim *exhæreditatum propriis bonis* (ita legi censemus, non *filiis*) ad protectionem & patrocinium Deiparæ Virginis Mariæ confugisse. Diplomatis huius partem ex membraneo codice Arginentinensis diœcesis edidit Iodocus Coccius in DAGOBERTO Rege cap. 15, quam hîc damus, estque eiusmodi:

In nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. TAGEBERTVS *Diuinâ fauente clementiâ nobilissimus Rex. Notum sit omnibus sanctæ Dei Ecclesiæ fidelibus, natis & nascendis, qualiter ego* TAGEBERTVS *exhæreditatus, Christo valente, propriis bonis, S. Mariam mihi in hæreditariam hæredem acquisiui.... dans in honorem Matris Domini ad Ecclesiæ Argentinensis monasterium tres curtes meas optimas & electas, quas ita discernebam à ceteris vt praeessent cunctis: quarum vnâ sita est in pago Bischoffesheim & in Comitatu Chilcheim, altera in pago, qui vocatur Rubiaca, & in Comitatu Ilchichâ, tertia in pago, qui nuncupatur Species & in Comitatu Bargensi, scilicet has supradictas curtes ad supradictum monasterium cum seruientibus Optimatibus, vel etiam equitibus ad easdem curtes pertinentibus eo iure tradidi..... Acta sunt hæc in Senburg: & vt à nobis facta credantur, & à posteris nostris non infringantur,*

tur, manu propriâ roborauimus & sigillari iussimus. Signum Domni TAGEBERTI, *Regis pij. Ego Turandus Concellarius Regis, ipso iubente, rescripsi.*

In Actis S. Arbogasti excusis idem Cancellarius *Durandus* appellatur. Quæ apponitur clausula, alicuius descriptoris est, nec vllo modo cohæret, estque hæc: *Acta sunt hæc* IV *Nonas Aprilis, Luna* VII. *Anno ab Incarnatione Domini* IↃC-LXII, *Indict.* V, *regnante* TAGEBERTO *Rege anno* XXXII *regni sui.* Verùm illo anno erat Indictio XV, & DAGOBERTVS senior iam annos duodeuiginti è vitâ decesserat, qui tamē in Fragmento historico Alberti Argentinensis Chronico præfixo traditur *anno Domini* IↃCLXXIV *obiisse*: quia eius filius innuitur esse, qui à S. Arbogasto ad vitam suscitatus ibidem traditur: quod vlteriore non indiget refutatione. Coccius eodem cap. 15 *oblatam* ait *Argentoratensi Ecclesiæ, hodieq; in eius possessionibus perpetuare, amœnissimam terrarum regionem cis vltraq;* R*ubeaquas, fœcundis Elli vtrimque ripis ad vsque ferè Nouientum porrectam, ipsumq;* R*ubeacense oppidum cum arce regiâ Isenburgo, accuratâ finium typothesiâ hodie oppidorum pagorumq; circiter triginta duûm definitum.* Ei, autem tractui ait *Mundati appellationem inditam ab singularibus exemptionum & immunitatum prærogatiuis.* & DAGOBERTVM in suprà laudato priuilegio cauere, *vt qui in monasterij Deiparæ Virginis Argentinensis potestatem veniunt, liberaliter degentes sub Aduocati iure in liberalium virorum numero teneantur, nullumq; famulatum (præterquàm Ecclesiæ, cui addicti sunt) Domino illius loci, vel etiam* R*egi exhibeant, nisi ab eis beneficia teneant. Habeant quoque liberam potestatem emendi, vendendi, dandi, habendi, & posteris eorum propria iura dimittendi: denique vt iustitiam inueniant supra omnes, qui illic subditi sunt.* Hæc ibi DAGOBERTVS. Wimphelingus in Arbogasto ait, R*ubiachum oppidum cum populo, pagis*

& *vniuersis possessionibus appellari superius Munus datum* : vnde *Mundatum* : quod aliis dicitur quasi *manu datum*. Dagoberti filius in dictâ arce regiâ Isenburgo natus videtur, ac de sacro baptismatis fonte renatus. Quod Philippus Simonis in Historicâ Episcoporum Spirensium descriptione in Principio III Episcopo, aliique nonnulli, vt asserit Coccius cap. 12, attribuerunt S. Sigeberto filio Dagoberti I, quem *Aurelianis à Chariberto de sancto lauacro exceptum* fuisse suprà ex Fredegario ostendimus. Nomen filij forsan *Sigebertus* fuit, quem nomine patris sui appellauit Dagobertvs, vti ipse suum acceperat nomen.

Idem *Arbogastus*, teste Wimphelingo, *etiam* Dagoberto *Francorum Germanicorum Regi gloriosissimo persuasit, vt monasterio Schutterano curtem seu curiam aut prædium in pago Herlisheim Basileensis diœcesis dono daret. Vnde & inter singulares monasterij illius benefactores & apud veteres & apud recentiores Schutteranos monachos imaginibus depictus est.* Est Schutteranum cœnobium trans Rhenum Argentinensibus ad Schutteram fluuium in Mortinauiâ ditione. At prædium Herlisheimense cum agrorum certis limitibus à Dagoberto isti cœnobio donatum Colmariâ itinere duarum horarum distat. De eo in antiquas cœnobij tabulas hæc relata tradit Coccius cap. 8. Dagobertvs *Francorum & Germanicorum Rex, suasionibus S. Arbogasti Episcopi Argentinensis, curtem seu prædium in pago Herlisheim Basileensis diœcesis dono dedit anno Domini* IↃCXXX: imò potiùs IↃCLXXX. Hinc maiori cautelâ annus à Wimphelingo omissus est. Reliquias S. Arbogasti Suraburgi, quod Heilegen-forst ab eo conditum monasterium olim dixerunt, in locello affabrè facto atque inaurato adseruari tradit Coccius cap. 19. vbi & illud monasterium refert à Dagoberto fundatum dotatumque.

. V I *Filia*

VI

Filiæ DAGOBERTI *Regis ope S. Florentij visus ac loquela reddita. Kirchemium aliaq́ loca monasterio Haselacensi attributa.*

EOdem tempore *S. Florentius*, qui Arbogasto posteà in Episcopatu Argentoratensi successit, apud Haselacenses, vt suprà dictum est, degebat, haud procul à Kirchemio *Regis* DAGOBERTI palatio, cuius *filiam à dæmonio vexatam liberauit*, vti legitur in Fragmento historico Alberto Argentinensi præfixo. Acta eius varia hanc *Regis filiam* tradunt *à natiuitate cæcam & mutam* fuisse. *Rex igitur cognitâ* illius *sanctitate, vt ad se veniat, deputatis honestis nuntiis interpellat. Beatus verò Florentius accersitus, palatium Regis adiit, sed Regis filia, viro Dei cominùs existente, videndi pariter & loquendi dona percepit, præsentibus omnibus suæ salutis annuntians auctorem. Ecce, inquit, ecce venit sanctus Dei Florentius, cuius meritis me Diuina illuminauit gratia, & vsum loquendi concessit. Ad tanti nouitatem miraculi contremiscit mater, obstupescit & pater... Rex ne ingratus videretur, quid honoris, quid beneficentiæ Dei famulo valeat impendere, diligenter attendit. Deinde quod gratius Sancto Dei nouerat, locum quem inhabitandum elegerat, perpetuò possidendum donauit. Adhac humanis ne quid deesset necessititudinibus, his scilicet qui ibidem Deo forent seruituri, domicilium quod ipse inhabitabat, Kircheim scilicet cum omnibus suis appendicis liberè contradidit, donationemq́ factam auctoritate regiâ roborauit.* Hactenùs Acta ex MS. Bodecensi. Quas speciatim ei possessiones donârit, in MS. Coloniensi ita exponitur: *Quare cùm*

Rex

Rex & omnes mirarentur, tradidit eidem sancto viro magnam partem eiusdem siluæ ad cellam ibi ædificandam, villasq́, adiacentes & prædia multa dedit, quæ vsque hodie ad claustrum Hasaelahe pertinent. Hæc ibi. Limites agrorum à S. Florentio asino circumuectos, quo tempore Rex Dagobertvs corpus balneo abluebat, liberali munificentiâ donatos fuisse refert Coccius cap. 17. Eadem in Actis carmine heroico descriptis in suprà memorato Breuiario Argentinensi ita paucis legũtur.

Charta perpetuæ sub confirmante libello,
Rex concessit ei, quantùm transiret asello.
Balnea dum fineret Rex, & ab his vestitus abiret.
Tempore duplato non iret eques stimulatus,
Quantum transiuit prunelli pes agitatus,
Donec Rex sumpsit chirothecas, amne rigatus.

Diploma aliquod, seu documentum regium fundationis Haselacensis recitat idem Coccius, sed, vt Dagoberto seniori accommodaretur, aliquot mendis interpolatum, quibus omissis, quæ hanc donationem attingunt, excerpimus. Ita ego incipit.

In nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis Amen. Dagobertvs *Diuinâ fauente clementiâ Francorum Rex. Omnibus, regni sui Principibus, imò cunctis fidem Christianam profitentibus, tam futuris quàm præsentibus, gratia vobis & pax ab eo, qui est & qui venturus est Omnipotens. Votum, quo Deo & Sanctis se quis obligauerit, sine maculâ reatus irritum fieri non poterit. Et quantò maior & dignior est is cui vouetur, eò ferietur grauiori iudicio vouentis & non reddentis præsumptio. Debemus igitur & volumus nos quoque reddere, quod vouimus Domino terribili & ei qui aufert spiritum Principum, terribili apud omnes Reges terræ . . . . . Igitur sub certâ spe indulgentiæ & remissionis peccatorum meorum, reddens alacri studio votum, quod feci, monasterium in honorem sanctæ*

cta Trinitatis,ac S. Mariæ perpetuæ Virginis,quod Haselaque vocatur, in meo regno ac diœcesi Argentinensi situm construxi. Sed honorabili Florentio Dei amico, ac tunc ibidem in solitudine commorante,diuini instinctu Spiritus à me impetrante,iam dictum monasterium sublimare & regali munificentiâ ditare decreui. dans prædicto monasterio,& in perpetuum datum esse volo,de rebus fisci mei illic adiacentibus, quidquid ad me spectat, tam in villis quàm mancipiis,siluis, vineis, campis, pratis, pascuis, aquis, aquarum decursibus: & omnia hæc in vsum monasterij antedicti, & Fratrum ibidem Deo seruientium seu famulantium, sub canonicali tamen regulâ degentium, liberâ donatione redigo. Trado etiam venerabili Dei cultori Florentio suæq; Ecclesiæ locum ac vallem terminorum Vosagi, quæ scilicet pro solitudine seu eremo,nec non pro requie & expectatione generalis resurrectionis sibi suisq; sequacibus fideliter elegit. Sed & ne seruitores diuini cultus ibidem videlicet & loco & ecclesiâ prædictis, penuriam aliquam vel aliquem materialis substantiæ paterentur defectum; regalem meam habitationem benè ordinatam seu procuratam Kirchhaim cum suburbiis Marley, Vallem-Coronæ, Virdenheim, Villam-Vene, castellum situm in monte iuxta stratam Tabernensem,vsque ad riuulum Osellum,cùm omnibus adiacentibus hubis,siluis, vineis, campis, pratis, pascuis, aquis, aquarum decursibus, ipsis trado. Locum autem prædictum, quem singulari amplectimur dilectione, nunc & deinceps ab omni seruitutis oppressione liberum sub regali tuitione esse volo, ita videlicet vt nullus iudex publicus ex iudiciariâ potestate quidquam potestatis vel negotij in ipsis marchis exercere vel habere præsumat, nec homines locorum antè dictorum adstringere, vel ad caussas audiendas,freda vel tributa soluenda, postremò nihil penitùs audeat ab iis exigere. Vt autem mea traditio & iuris & concessa dignitatis institutio stabilis & inconcussa iugiter permaneat, chartam hanc inde conscriptam dispo sui,adiectione sigilli mei appensioneq; roboratam signaui.

Hactenùs diploma. Annus Christi adscriptus est IↃCXIII, enormi mendo, cùm eo tempore puer adhuc esset DAGOBERTVS senior: cuius duo filij adiunguntur Chlodoueus & Sigebertus: verùm illo necdum nato, hic creatus fuerat Rex Austrasiorum anno IↃCXXXVIII, cuius dein subiecta erat dominio Alsatiæ regio. Datum ergo dictum diploma est à DAGOBERTO filio Sigeberti, postquàm ille, vt mox dicemus, regnum Austrasiorum accepit. Potuit huic traditioni interfuisse filius antè à S. Arbogasto, vt suprà dictum est, à morte suscitatus, Potuit etiam, vt traditur, interfuisse Regina, legitima coniux, cùm filiâ Rathilde, quam meritis S. Florentij sanatam fuisse plerique arbitrantur. De liberis huius DAGOBERTI infrà pleniùs agemus.

Dictus *Florentius* in Actis appellatur *Scotorum indigena*, ac *de Scotiâ venisse*, & in Vitâ metricâ, *Vir* est *flos Scotorum nobilibus parentibus ortus*. Ioannes Leslæus lib. 4 Rerum gestarum Scotorum in Eugenio VI, Rege LVII, hæc scribit: *Hoc tempore Scotia Ecclesiæ edidit acerrimum veritatis propugnatorem, Florentium quemdam, præclaris natalibus illustrem. Hic peregrè profectus, multos paganismi tenebris oppletos, Christi splendore impleuit. Vitam austeram in intimis densissimæ siluæ recessibus non procul à Bruschio celeberrimo Alsatiæ fluuio egit. Monasterium peregreginum ad suos (qui ex Scotiâ ad illum frequentes religionis ergô confluebant) excipiendos erexit. Hunc Argentinenses posteà suum Episcopum, Rothario mortuo, crearunt. Tumulatur in monasterio, quod Scotis peregrinis eum extruxisse diximus.* Hæc Leslæus: ex cuius & Hectoris Boëthij lib. 9 historiæ Scotorum, calculo, Eugenius VI anno IↃCLXXXVIII Rex creatus est, quo regnante, mortuo S. Arbogasto, quem Rothario successisse suprà demonstratum est, S. Florentius creatus Episcopus, ad finem circiter istius seculi VII superfuit: à quo

quo *aliud D. Thomæ sacrum cœnobium Scotis accipiendis ab eodem intra vrbem Argentoratensem collatum esse* tradit ex veteribus schedis Coccius. Guillimannus de Episcopis Argentinensibus, *eius operâ*, ait, *& auctoritate constructum Argentinæ Scotis monachis & peregrinis primò diuersorium, siue hospitale, (vt vocant vetera monumenta legum) pòst etiam templum in honorem D. Thomæ Apostoli, quod postremò in collegium Canonicorum conuersum, multis viris egregiis quondam refertum, & vnde nonnulli Episcopi sumpti.* Hæc ibi. Potuit initio S. Florentius in Haselacensi cœnobio, in quo sepultus est, Scotos etiam monachos admisisse.

Translato ad Haselacenses S. Florentij cœnobitas Kirchemio, DAGOBERTVS Rex aut habitauit Argentorati, vbi *in palatio regio* Lotharius Imperator, eiusque frater Ludouicus Rex Germaniæ signarunt diplomata, à Guillimanno edita lib. I de Episcopis Argentinensibus cap. 5, aut certè ad regnum Austrasiorum, de quo iam agemus, administrandum tunc fuit euocatus.

VII.

Regnum Austrasianum DAGOBERTI. *Bellum in confiniis inter eum & Theodericum Regem Neustriæ & Burgundiæ.*

VAcuum annorum XL interuallum in Annalibus Chronicisque Regum Francorum repertum, alto silentio inuoluit regnum Austrasiorum à Dagoberto aliquot annis administratum: quod tamen adstruunt genuina diplomata, aliaque antiquorum scriptorum sincera momumenta.

Hactenùs diploma. Annus Christi adscriptus est IↃCXIII, enormi mendo, cùm eo tempore puer adhuc esset Dagobertvs senior: cuius duo filij adiunguntur Chlodoueus & Sigebertus: verùm illo necdum nato, hic creatus fuerat Rex Austrasiorum anno IↃCXXXVIII, cuius dein subiecta erat dominio Alsatiæ regio. Datum ergo dictum diploma est à Dagoberto filio Sigeberti, postquàm ille, vt mox dicemus, regnum Austrasiorum accepit. Potuit huic traditioni interfuisse filius antè à S. Arbogasto, vt suprà dictum est, à morte suscitatus, Potuit etiam, vt traditur, interfuisse Regina, legitima coniux, cùm filiâ Rathilde, quam meritis S. Florentij sanatam fuisse plerique arbitrantur. De liberis huius Dagoberti infrà pleniùs agemus.

Dictus *Florentius* in Actis appellatur *Scotorum indigena*, ac *de Scotiâ venisse*, & in Vitâ metricâ, *Vir* est *flos Scotorum nobilibus parentibus ortus*. Ioannes Leslæus lib. 4 Rerum gestarum Scotorum in Eugenio VI, Rege LVII, hæc scribit: *Hoc tempore Scotia Ecclesia edidit acerrimum veritatis propugnatorem, Florentium quemdam, præclaris natalibus illustrem. Hic peregrè profectus, multos paganismi tenebris oppletos, Christi splendore impleuit. Vitam austeram in intimis densissimæ siluæ recessibus non procùl à Bruschio celeberrimo Alsatiæ fluuio egit. Monasterium peregregium ad suos (qui ex Scotiâ ad illum frequentes religionis ergô confluebant) excipiendos erexit. Hunc Argentinenses posteà suum Episcopum, Rothario mortuo, crearunt. Tumulatur in monasterio, quod Scotis peregrinis eum extruxisse diximus.* Hæc Leslæus: ex cuius & Hectoris Boëthij lib. 9 historiæ Scotorum, calculo, Eugenius VI anno IↃCLXXXVIII Rex creatus est, quo regnante, mortuo S. Arbogasto, quem Rothario successisse suprà demonstratum est, S. Florentius creatus Episcopus, ad finem circiter istius seculi VII superfuit: à quo

quo *aliud D. Thomæ sacrum cœnobium Scotis accipiendis ab eodem intra vrbem Argentoratensem collatum esse* tradit ex veteribus schedis Coccius. Guillimannus de Episcopis Argentinensibus, *eius operâ*, ait, *& auctoritate constructum Argentinæ Scotis monachis & peregrinis primò diuersorium, siue hospitale, (vt vocant vetera monumenta legum) pòst etiam templum in honorem D. Thomæ Apostoli, quod postremò in collegium Canonicorum conuersum, multis viris egregiis quondam refertum, & vnde nonnulli Episcopi sumpti.* Hæc ibi. Potuit initio S. Florentius in Haselacensi cœnobio, in quo sepultus est, Scotos etiam monachos admisisse.

Translato ad Haselacenses S. Florentij cœnobitas Kirchemio, DAGOBERTVS Rex aut habitauit Argentorati, vbi *in palatio regio* Lotharius Imperator, eiusque frater Ludouicus Rex Germaniæ signarunt diplomata, à Guillimanno edita lib. I de Episcopis Argentinensibus cap. 5, aut certè ad regnum Austrasiorum, de quo iam agemus, administrandum tunc fuit euocatus.

VII

Regnum Austrasianum DAGOBERTI. *Bellum in confiniis inter eum & Theodericum Regem Neustriæ & Burgundiæ.*

VAcuum annorum XL interuallum in Annalibus Chronicisque Regum Francorum repertum, alto silentio inuoluit regnum Austrasiorum à Dagoberto aliquot annis administratum: quod tamen adstruunt genuina diplomata, aliaque antiquorum scriptorum sincera momumenta.

 Occiso

Occiso Childerico, gratissimo Austrasiis Rege, Vulfoaldus eius etiam apud Neustrios Maior-Domus per fugam vix euasit, & ad Austrasios reuersus est. Theoderico deinà Neustriis Burgundisque ad regnum reuocato, Austrasij, ab his eorumque Rege auersi, Chlodoueum quemdam, qui Chlotharij III credebatur filius, sibi Regem constituunt, & Ebroinum, olim eiusdem Chlotharij Maiorem-Domus, illius palatio præficiunt, famâ diditâ ad maiorem regni huius securitatem, Theodericum mortuum esse. Verùm Ebroinus spiritu superbiæ tumidus, flagitiorum sociis adiunctis in Neustriam irrupit, ac pristinam, vt diximus, apud Theodericum dignitatem recuperauit. Tunc, inquit Vrsinus in Vitâ S. Leodegarij, *Rector palatij & Maior-Domus effectus, cogitare cœpit de vlciscendis inimicis, qui eum habere Subregulum noluissent. Itaque instar leonis rugientis per Francorum terras rugitus eius insonuit: cunctique qui olim aduersùs eum egerant, qui tamen eadem effugere potuêre, fuga præsidia captarunt.* At Austrasij, perspectis Ebroini insidiis, reiectoque Chlodoueo, quem is falsò Regem statuerat, videntur legitimum regni Austrasiorum hæredem euocasse DAGOBERTVM II, S. Sigeberti filium, cuius mater Imnechildis ad ea vsque tempora superstes pro Childerico regnum hactenùs præclarè administrârat. Et hac ratione DAGOBERTVS, qui Alsatiâ finitimisque ditionibus solùm potiebatur, videtur ab Optimatibus oblatum patris Sigeberti regnum, id est, totam Austrasiam potiùs accepisse, quàm armis ac vi bellicâ subegisse. Quod factum esse labente anno IↃCLXXX arbitramur. Hoc noui belli Austrasios inter & Neustrios excitandi semen fuit: quod annis sequentibus à Regibus Theoderico & DAGOBERTO gestum est. Non tamen eas obtinuisse prouincias videtur DAGOBERTVS, quæ trans Ligerim sitæ,

olim

olim ad Reges Austrasios pertinebant.

Colitur XX Septembris S. Salaberga Abbatissa, anteà bis nupta : Ricranno primùm, quo post duos menses mortuo, etsi inter sanctimoniales montis Vosagi reliquam agere vitam præoptabat, tamen, ne Rex DAGOBERTVS I offenderetur, data est à Gunduino patre, Blandino, cognomento Basoni, Principi aulæ regiæ, coniux: cui & genuit duos filios, Eustasium, intra pueriles annos defunctum, & S. Balduinum, ac tres filias, Saretrudam, Ebanem & S. Austrudem. Verùm marito dein ad vitam sanctiorem conuerso, liberisque Deo sacratis, religionis vestem assumpsit, vti legitur in Vitâ eius MS. quam habemus ex codice Longpontico à Nicolao Belfortio descriptam, cuius partem edidit Andreas Chesnæus tomo I Scriptorum historiæ Francorum paginâ 647, quam auctor coætaneus inscripsit S. Austrudi Abbatissæ, eius filiæ, quæ illi, inquit auctor, *in curâ & regimine Sororum processu temporis, cunctâ annuente caterua, successit. Quæ hactenus Christo auspice, diuinis pollens priuilegiis, nunc superest.* Hæc auctor ille, qui dein bella inter Theodericum & DAGOBERTVM in confiniis vtriusque regni gesta ita narrat.

Cœnobium puellarum in suburbio Lingonicæ vrbis in hæreditate vel successione paternâ conatur extruere. Ad quod opus peragendum venerabilis VValbertus solamen, artificesq; ac viros industrios præbuit atque commisit. Qui locus licet Austrasiorum finibus immineret, vicinus tamen Burgundiæ erat, distans à Luxouio monasterio, paullò minùs millibus quadraginta. Ibiq; adunatis centum, seu ampliùs, tam ex nobilium liberis, quàm ex proprio officio puellis, illum Christo Domino dicauit. Sed cùm iam pars maxima fabricæ monasterij instructa esset, cœpit famula Christi præsaga, vtpote Spiritu Dei repleta, sagaci cum virê trutinare animo, non esse in eodem loco puellarum cœnobium tutum, nihilq; stabilitatis habere mu-

nitionisq; locum. Nam licet barbaries procul abesset, Regum tamen limitibus hinc inde admixtis, periculi indicium futuris temporibus erat: quod periculum nos deinceps vidimus. Denique nuper ciuile bellum inter Reges Francorum Theodericvm *&* Dagobertvm *circa illos fines est actum; loca vicina quoque depopulata, agri, villæ, ædes, & ipsa, quod grauius est, Sanctorum corpora igne sunt cremata. Vnde liquidò patet diuino eam Spiritu fuisse imbutam, quæ pridem anticipauit discrimen.*

Hæc Acta illa & MSS. & vulgata à Chesnæo, cum illustri rerum dictarum comprobatione, nec minore nostræ Chronologiæ consensu. S. Salaberga tempore Dagoberti Regis nupta, liberos quinque marito peperit: thoro seiuncta, dictum cœnobium in suburbio Lingonensi cœpit exstruere, sed, vt auctor Vitæ habet, *prolibus antè Deo sacratis, & religionis veste acceptâ.* Qui eam in extruendo monasterio adiuuit S. Walbertus, Luxouiensis Abbas, dedit etiam S. Theofridum primum Abbatem Corbeiensibus, postulante S. Bathilde Reginâ illius fundatrice. Verùm eo dein loco relicto, *Laudunum* migrauit Salaberga, ab vrbis illius Episcopo Attelano benignè excepta. Fuit hic Episcopus cùm Chuniberto Coloniensi, Gisloaldo Virdunensi & Theofrido Tullensi, in concilium adhibitus à S. Sigeberto Rege Austrasiorum, quando hic extructis à se monasteriis Stabulao & Malmundario vicinas siluas & alia circumquaque loca donauit, cùm istic S. Remaclus, relicto Episcopatu Traiectensi, Abbas præesset, post annum ɪↄᴄʟx, vt alibi demonstrauimus. In extructo tunc Lauduni monasterio, *intra exigui temporis spatium,* inquit auctor Vitæ, *adunatæ ibi sunt plus minùs trecentæ famulæ Christi*: interque eas *Odila, nupta Leudino, cognomento Bodoni,* fratri seniori S. Salabergæ, qui *incisâ cæsarie, monachi agebat officium*, dein *Tullensem* adeptus Episcopatum

ſcopatum eſt: cui Eborinus ſucceſſit, quem ſuprà diximus cum S. Numeriano Epiſcopo Treuirenſi tempore Childerici Regis vixiſſe. Mortuâ S. Salabergâ, ſucceſſit, ex eius deſignatione, filiarum iunior S. Auſtrudis, annos tum viginti nata, poſt fugam nuptiarum Deo ſacrata: vti traditur in Vitâ S. Balduini fratris, VIII Ianuarij. Fuiſſe S. Balduinum Archidiaconum Seculphi Laudunenſis Epiſcopi, ac videri temporibus Ebroini interfectũm eſſe, eiuſque funeri S. Anſtrudem Abbatiſſam interfuiſſe, ibidem diximus. Succeſſit Seculpho Omatarius Epiſcopus Laudunenſis, cui, vnà & S. Anſtrudi Abbatiſſæ, & Salabertæ, inſcripſit Vitam S. Salabergæ auctor coæuus, vt quæ narrat ciuilia bella Regum Theodorici & DAGOBERTI, non potuerit non accuratè noſſe. Omittitur hic *Omatarius* à Claudio Roberto, niſi forſan is ſit, quem *Madalgarium* appellat, aitque ſediſſe *tempore Pippini Principis*: Pippinum autem ab anno IↃCLXXXVII Maiorem-Domus apud Auſtraſios fuiſſe conſtat.

VIII

Diploma monaſteriis Stabulao & Malmundario à DAGOBERTO *anno* IV *regni Auſtraſiani, Chr.* IↃCLXXXIV *ſignatum.*

INter illuſtriora monaſteria à S. Sigeberto patre DAGOBERTI extructa, eminent Stabulaus & Malmundarium, vt dictum ad illius Vitam Kalendis Februarij. DAGOBERTVS, factus Auſtraſiorum Rex, eiſdem monaſteriis donationem à patre ſuo factam confirmauit. Cuius hîc tabulas adiungimus,

mus, illustre regni Dagoberti apud Austrasios testimonium. Ita ergo habent.

Dagobertvs *Rex Franchorum, illuster vir. Illud nobis ad stabilitatem regni in Dei nomine prouenire confidimus, si facta Domni & genitoris nostri Sigeberti quondam Regis pro nostris oraculis in Dei nomine firmare deliberamus. Atque ideò vir venerabilis Goduinus, Abba de monasterio Stabulau & Malmundario, clementiæ regni nostri suggessit, eò quòd Dominus & genitor noster Sigebertus Rex, S. Remaclo ex villâ cognominante Germiniaco in pago Remense ad suprascripta monasteria, quæ sunt in Arduennâ, quæ ipse Princeps suo opere construxit, ipsa villa Germiniacum cũ omni integritate, appendiciis suis pertinentibus ad se, id sunt molendini duo sub vno tecto, Cumaria super fluuio Suppiâ, vinea in Beterio cum vineatore, hoc totum & ad integrum ad ipsa monasteria, quæ sunt in honore* Patronorum *nostrorum SS.* Petri & Pauli & *S. Martini vel Sanctorum ceterorum, qui ibidem ad ipsa loca venerari noscuntur, per suam præceptionem concessisset. Unde & ipsam præceptionem memoratus vir venerabilis Goduinus Abba, suis etiam manibus roboratam, nobis in præsenti protulit relegendam: & asseruit, quòd pars ipsius monasterij ipsam rem superiùs intimatam, tempore præsenti possidere vel dominari videatur. Sed rei totius firmitate nostram se.... petit, vt pleniùs ex hoc ad supradicta monasteria per nostram præceptionem in Dei nomi-*

nomine confirmare deberemus. Cuius petitionem, sicut vnicuique iusta petentibus, præstitisse, & in omnibus confirmasse cognoscite. Præcipientes enim vt, sicut constat per inspectam præceptionem iam dicto Principe, ipsa villa superiùs intimata, cum omni integritate & soliditate suâ terminum ad eamdem vel ipsa fornaria seu vinea cum vineatore, taliter per suam præceptionem ad ipsa loca Sanctorum visus est concessisse, & hoc ad præsens pares ipsius monasterij possedisse, vel dominari videntur; ita deinceps per hanc præceptionem nostram tam terris, casis, mansis, mancipiis, ædificiis, cum vineis, campis, pratis, siluis, cultis & incultis, aquis aquarumúe decursibus, pleniùs in Dei nomine confirmatum, ita vt pares prædicti monasterij hoc habeant, teneant, atque possideant: & ipse Goduinus successoresque sui perhennis temporibus hoc valeant possidere vel dominari, qui potiùs monachis, qui ibidem ad ipsa monasteria deseruire videntur, vel pauperes, quibus ad ipsa loca Sanctorum alimoniæ exportantur, meliùs delect... pro stabilitate regni nostri Domini misericordiam adtentiùs exorare. Et vt hæc præceptio pleniorem obtineat Dei nomine nostris & futuris, auxiliante Deo, temporibus vigorem, manus nostræ subscriptionibus subter eam decreuimus adfirmare.

Hæc ibi. Eiusdem diplomatis S. Sigeberti mentio fit in quodam exemplari donationis Grimoaldi Maioris Ducis S. Sigeberti, nobis & Bambergâ & Stabulao transmisso. Illi

hic præfigitur titulus : *Confirmatio Grimoaldi Ducis facta de villâ Germiniaco ad eumdem sanctum virum*, scilicet *S. Remaclum*, cui villam Germiniacum dederat S. Sigebertus. Ipsum autem diploma est huiusmodi:

Domino sancto & in Christo Patri Remaclo Episcopo, vel omni congregationi, monasterio Malmundario seu Stabulau consistentium Grimoaldus. Recogitans molem peccaminum meorum, qualiter veniam obtinere merear, dono vobis donatumque esse volo pro compendiis ipsorum seruorum Dei, qui in ipsa monasteria conuersare videntur, loco cognominante Germiniaco, in pago Remensi, quem Domnus gloriosus Sigebertus Rex nobis concessit. Ipsam villam Germiniaco cum omni integritate suâ, domos, ædificiis, mancipiis, acolabus, pecuniis, campis, aquis, cum omni soliditate, appendiciis, id est, duos molendinos in Supiâ cùm areâ & terrâ, vineâ vnâ in Boterio, & alia appendicia, quæ dicitur Terune iuxta fluuiolum Axina, quem de Godetrude dato pretio comparaui, domos, mancipiis, campis, pratis, vineis, aquis, aquarumúe decursibus cum omni integritate ad se pertinente, concedo vobis à die præsente perpetualiter: vt ipsam villam Germiniaco vel appendiciis suis superiùs cognominatis, teneatis, possideatis, vel quidquid inde facere volueritis, liberam & firmissimam habeatis potestatẽ. Et si sanè, quod fieri nõ credo, aliquis de hæredibus meis, vel aliqua opposita persona, cõtra hanc firmationẽ de parua munuscula, quæ in arâ summi

Dei

Dei omnipotentis offerre non dubito, venire tentauerit, inferat in sacro fisco auri libram vnam, argenti pondera quinque, & nihilominùs facta mea irrumpere non valeat.

Hactenùs illud diploma Grimoaldi, anno IↃCLXIV ob filium Childebertum ad regnum Austrasiorum contra ius fasque elatum interempti. Annus, quo *factis exemplaribus* exhibitum diploma est DAGOBERTO Regi, addebatur his verbis: *Facta exemplaria sub die Kalend. Augusti anno quarto regni Domini nostri* DAGOBERTI *Regis*. is est Christi IↃCLXXXIV: quo præcedens diploma DAGOBERTI etiam signatum arbitramur, quando iam pridem obierat S. Remaclus, cui illas donationes fecerat Grimoaldus.

Benedictus delle Riue monasterij Stabulensis Sacerdos, bibliothecæ & archiui præfectus, de quo ad Vitam S. Sigeberti egimus, pro singulari suâ humanitate hæc IV Februarij anni CIↃIↃCLIV inter alia scripsit: *Bona, quæ circa Geminiacum possedit, & debet possidere monasterium, anno circiter* CIↃCCCXIX *elocata fuêre Remis Abbati S. Remigij, & postmodùm perperàm ab ipsis Remigiensibus bonis præpositura de Mers ab eis dependenti adiuncta. Pro quibus recuperandis etiamnum pēdet lis indecisa, sed propter bellorum strepitus interrupta.* Ita ille. Memoratum suprà flumen *Suppia*, infrà *Iuppia*, Flodoardo lib. 2. Hist. Eccl. Remensis cap. II *Suippia*, aliis *Suippa*, exoritur in agro Remensi, non procul ab oppido eiusdem nominis Suippâ: alluit deinde Pontem-Fauergij, ac tandem in confiniis Tiraschiæ Axonæ miscetur, quod itidem in eodē diplomate nominatum flumen: ex quorum situ in reliquorum locorum notitiam faciliùs deuenitur.

Confirmant has Sigeberti & DAGOBERTI donationes tum varia Imperatorum diplomata, tum S. Leonis IX, ex E-

piſcopo Tullenſi anno Chriſti CIƆXLIX ad ſummum pontificatum euecti, conſtitutio, à Miræo in Notitiâ Eccleſiarum Belgij cap. 127 vulgata, in quâ hæc leguntur: *Ratum decernimus, quidquid dedit primus conſtructor locorum, Sigebertus videlicet Rex Francorum, qui Germaniacum in pago Remenſi, & molendina duo ſub vno tecto ſuper Iuppiâ, & vineam cum vinitore in Bethereo, & telonea quæ ad portum Vetraria ſunt ſuper fluuios Taunaco & Ista, & portum qui dicitur Sallis, & Vogatium ſuper fluuium Ligerim, ipſi adhuc viuenti S. Remaglo tradidit. Eadem quoque firmitate vigoramus acta & inſtituta Regum, Chlodouei,* DAGOBERTI, *Childerici, Theoderici, qui eadem præceptis ſuis confirmauerunt, aliaq; perplura addiderunt, nec non Imperatorum Karoli, Ludouici, Lotharij, & trium Ottonum, Henrici etiam primi & ſecundi... Auguſtorum, qui conſtructores & defenſores fuère locorum ipſorum.* Hæc S. Leo IX. Papa, apud quem ſucceſſio Regum ſecundùm ætatem, quâ ſinguli rexerunt, non ſeruatur. Imperarunt autem Auſtraſiis hoc ordine, Sigebertus, Childericus, DAGOBERTVS, Theodericus, Chlodoueus III. Extat in codice Bambergenſi *Priuilegium Gregorij V Papæ, per Notkerum Epiſcopum Leodienſem Abbati Rauengero miſſum, datum* III *Nonas Iunij anno Dominicæ Incarnationis* IƆCCCCXCVI, *Indictione* IX. vbi hæc traduntur: *Quia poſtulaſti, Frater, à nobis, quatenùs monaſteria in honore S. Petri conſtructa, id eſt, Stabelaus, & Malmundarium, ſita ſaltu Ardennenſi, priuilegio noſtræ auctoritatis muniremus: & quia iuſta viſa eſt nobis petitio tua, aſſenſum ei præbentes, per huius noſtri Apoſtolici priuilegij conſtitutum ſancimus atque decernimus, ſecundùm antiquorum edictum Regum, id eſt, Sigeberti, Chlodouei &* DAGOBERTI, *qui & eorumdem conſtructores fuère monaſteriorum, nec non & Imperatorum Karoli, Hlodovvici & Ottonis Auguſtorum* &c. Idem diploma ſed mutilum edidit Miræus in Notitiâ Eccleſiarum Belgij cap. 89 attri-

attribuitque antè memorato S. Leoni IX.

Habemus etiã diplomata MSS. Ludouici Pij & triũ Ottonum Imperatorum, ex quibus Otto II DAGOBERTVM inter dictorum monasteriorum *cõstructores* & defensores collocat. *Abbas* Rauengerus, inquit, *postulauit à nobis, quatenùs secundùm prædecessorum nostrorum morem, id est, Sigeberti, Hilderici, Chlodouei,* DAGOBERTI *Regum, qui & eorumdem monasteriorum fuerunt constructores, nec non & Imperatorum Karoli, Ludovvici, sed & serenissimi beatæ memoriæ Ottonis genitoris nostri Augusti Imperatoris, concederemus monachis ibidem Deo militantibus electionem regularem, quod & fecimus.* Hæc Otto II, mortuus anno IↃCCCCXCIII. Similia habet Henricus II Imperator: *Petente,* inquit, *Poppone Abbate, iuxta antiquorum Regum Sigeberti, Hilderici, Chlodouei,* DAGOBERTI, *qui constructores fuerunt præfati loci, nec non & Imperatorum Karoli, Ludovvici, Ottonum trium, Henrici, sed & serenissimæ memoriæ Chuonradi Imperatoris, genitoris mei, sancita .... firmauimus auctoritate nostrâ.* Obiit S. Poppo Abbas an. CIↃXLVIII, XXV Ianuarij, quo die eius Acta dedimus. Hactenùs ea diplomata, in quibus DAGOBERTVS ferè postponitur Chlodoueo III, tum quòd hic toti monarchiæ præfuerit, tum fortè quòd pro DAGOBERTO filio Sigeberti minùs noto, DAGOBERTVS III filius Childeberti sit creditus. Ita etiam innuitur in titulo apud Stabulenses ipsi diplomati à posteris affixò, his verbis: *Exemplar præcepti* DAGOBERTI *Regis Iunioris de villâ Germiniaco, dati Domno Goduino Abbati.* Hæc infrà in diplomate Theoderici clarè refellentur.

Quidquid autem sit de posterorum scientiâ, aut abolitâ apud eos memoriâ DAGOBERTI Regis Austrasiorum, ipsa verba diplomatis eius clara adeò sunt, vt ne quidem in dubium vocari id possit. In aliis dictorum monasteriorum di-

plomatis agnoſcunt *genitorem* ſuum *Henricus* II *Chuonradum*, & *Otto* II *Ottonem* I, vti *Otto* III hunc *auum*, illum *genitorem*. At *Chlodoueus* III *Childericum* nominat *auunculum*, quem *germanum* ſuum aſſerit *Theodericus* pater Chlodouei. Demum *S. Sigebertum* vti *auunculum* agnoſcunt dicti *Childericus* & *Theodericus*, ita *genitorem* ſuum geminatis vicibus appellat DAGOBERTVS. Non poſſe autem attribui DAGOBERTO Iuniori Childeberti filio oſtendit ipſe, qui tunc pro monaſteriis ſuis illud priuilegium expetiit, impetrauitque, S. Goduinus Abbas, iteratis vicibus in illo memoratus : cui priuilegium aliud indulſit Rex Theodericus, poſt annum IↃCXC, quando à Pippino ſuperatus, diplomata pro Auſtraſiis ſignauit. At Chlodoueus III nouum dein priuilegium donauit *anno* II *regni*, XXV *Iunij*, Chriſti IↃCXCV, poſtulante Abbate *Apoſtolico Domino Papaleno Epiſcopo*, qui Goduino iam antè mortuo ſucceſſerat. Non ergo vixiſſe Goduinum anno IↃCCXIV, regni DAGOBERTI Iunioris quarto, infrà prolatis diplomatis Theoderici & Chlodouei manifeſtum atque indubitatum reddetur.

IX

Friſiorum ad fidem conuerſio à DAGOBERTO *Rege commendata Epiſcopo Colonienſi. Epiſtola S. Bonifacij hac de re ad Stephanum Papam.*

DIximus ſuprà, ex libro 3 Guilielmi Malmesburienſis de Geſtis Pontificum Anglorum, *S. VVilfridum Epiſcopum Eboracenſem*, Sede ſuâ pulſum, ne à *Theoderico Rege & Ebroino Duce Francorum caperetur & ſpoliaretur*, in *Friſiam nauigaſſe* :

cuius

enim ad prædicationem Adalgisus Rex gentilem tumorem inflexit, faciliorem q; in ceteros prædicationis viam aperuit. DAGOBERTVS Rex à S. Wilfrido, quem è Frisiâ ad se venientem, in Alsatiâ anno IↃCLXXX exceperat, didicit, quæ is illâ hyeme beneficia & à Rege Frisiæ acceperat, ac vicissim illi eiusque subditis contulerat. Euocatus eodem adhuc anno ad regnum Austrasiorum, cum eodem Rege Frisiæ, prouinciis suis conterminæ, amicitiam coluit: quam quia religione Christianâ illuc introductâ stabiliorem fore sperauit, vt Frisios Christianis mysteriis erudiri procuraret, Episcopo Coloniensi mandauit. Rem gestam describit S. Bonifacius Archiepiscopus Moguntinus, & Episcopus Vltraiectinus in epistolâ ad Stephanum anno IↃCCLII in Pontificem Romanum consecratum. Edita est ea à Nicolao Serario inter epistolas eiusdem S. Bonifacij num.97, ab Autberto Miræo in Codice Donationum piarum cap. 9, & in Notitiâ Ecclesiarum Belgij cap. 21. Inserta quoque est à Ioanne de Bekâ Chronico Episcoporum Vltraiectinorum in Bonifacio Episcopo II cùm hac præfatione: *His diebus dissensio quadã exorta est inter Ecclesiam Coloniensem & Traiectensem. Postquàm enim Bonifacius Archiepiscopus Traiectensis, iubente Zachariâ Papâ, Pippinum Ducem Suessionis vnxisset in Regem Francorum, quem Clemens quidem baptizauerat in regno Germanorum; Archiepiscopus Coloniensis asseruit castrum cùm Ecclesiâ Traiectensi donatione* DAGOBERTI *Regis ad Metropolitatum suum spectare: & contrà præfatus Traiectensis Archiepiscopus affirmauit Ecclesiam suam ad Sedem Apostolicam sine medio pertinere. Quapropter & Bonifacius præsentis epistola consultationem scribi fecit, quam sanctissimo Patri Domino Stephano Papæ destinauit.* Est ea huiusmodi:

Venerando ac diligendo Domino, Apostolatus priuilegio prædito

prædito, Stephano Papæ Bonifacius, exiguus Legatus vel Missus Germanicus, Catholicæ & Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ. optabilem in Christo caritatis salutem.

Tempore Sergij Apostolicæ Sedis Pontificis venit ad limina sanctorum Apostolorum Presbyter quidam miræ abstinentiæ & sanctitatis, generis Saxonum, nomine VVillibrordus, & alio nomine Clemens vocatus, quem præfatus Papa *Episcopum ordinauit, & ad prædicandam* Paganam *gentem* Fresonum *transmisit in littoribus Oceani occidui. Qui per quinquaginta annos prædicans præfatam gentem* Fresonum *maximâ ex parte conuertit ad fidem Christi, fana & delubra destruxit, & ecclesias construxit, & Sedem Episcopalem & Ecclesiam in honore S. Saluatoris constituens in loco & castello, quod dicitur Traiectum, & in illâ Sede & Ecclesiâ S. Saluatoris, quam construxit, prædicans vsque ad debilem senectutem permansit: & sibi Coëpiscopum ad ministerium implendum substituit, & finitis longæuæ vitæ diebus, in pace migrauit ad Dominum.* Princeps *autem* Francorum *Carolomannus commendauit mihi Sedem illam, ad constituendum & ordinandum Episcopum; quod & feci. Nunc autem Coloniensis Episcopus illam Sedem præfati Episcopi Clementis à Sergio* Papâ *ordinati sibi vsurpat, & ad se pertinere dicit, propter fundamenta cuiusdam destructæ à Paganis ecclesiolæ, quam VVillibrordus dirutam vsque ad solum in ca-*

stello

stello Traiecto reperit, & eam proprio labore à fundamento construxit, & in honore S. Martini consecrauit. Et refert, quia ab antiquo Rege Francorum DAGOBERTO *castellum Traiectum cum destructâ ecclesiâ ad Coloniensem parochiam donatum eâ conditione fuisset, vt Episcopus Coloniensis gentem Fresonum ad fidem Christi conuerteret, & eorum praedicator esset, quod & ipse non fecit. Non praedicauit, non conuertit Fresones ad fidem Christi, sed Pagana mansit gens Fresonum, vsquequò venerandus Pontifex Romanae Sedis Sergius supradictum seruum Dei VVillibrordum Episcopum ad praedicandum supradictae genti transmisit, qui illam gentem, vt praefatus sum, ad fidem Christi conuertit. Et modò vult Coloniensis Sedem supradicti VVillibrordi praedicatoris sibi contrahere, vt non sit Episcopalis Sedes subiecta Romano Pontifici, praedicans gentem Fresonum. Cui respondebam, vt credidi, quod maiùs & potiùs fieri debeat praeceptum Apostolicae Sedis, & ordinatio Sergij Papae, & Legatio venerandi praedicatoris VVillibrordi (vt & fiat Sedes Episcopalis subiecta Romano Pontifici praedicans genti Fresonum, quia magna pars illorum adhuc Pagana est) quam destructae ecclesiolae fundamenta diruta, & à Paganis conculcata, & per negligentiam Episcoporum derelicta. Sed ipse non consensit. Sed modò Paternitatis Vestrae iudicio mihi intimare dignemini: & si hoc iustum sit responsum & Vobis placeat, quod*

O illi

illi Coloniensi Episcopo reddidi, vestrâ auctoritate roborare, vt præceptum Sergij Papæ & Sedes illa stabilis permaneat. Sic enim potestis nos, si Vobis placet, adiuuare, si de scrinio Ecclesiæ vestræ exemplare iubetis, & mihi transmittere, quidquid præfato Episcopo VVillibrordo ordinato S. Sergius preciperet & conscriberet, vt ex auctoritate Sanctitatis Vestræ contradicentes, conuincere & superare valeam. Si autem aliter iustius Sanctitati Vestræ videatur, consilium Paternitatis Vestræ mihi insinuare dignemini, vt sequar.

Addit Beka: *Hanc igitur consultationis epistolam Bonifacius ad Romanam curiam transmisit, qui, modico dehinc elapso tempore, negotio nondum expleto, vitam cum martyrio consummauit,* anno IↃCCLIV Nonis Iunij.

Hactenùs controuersia illa atque epistola S. Bonifacij, cum illustri DAGOBERTI huius laude & chronologiæ nostræ consensu. *Honorificè susceptus,* inquit Beda lib. 5 cap. 20, *S. VVilfridus à barbaris ac Rege illorum Aldgislo, prædicabat eis Christum, & multa eorum millia verbo veritatis instituens, à peccatorum suorum sordibus fonte Saluatoris abluit. Et quod postmodùm VVillibrordus reuerendissimus Christi Pontifex in magnâ deuotione compleuit, ipse primus ibi opus Euangelicum cæpit.* Ij ergo ad fidem anno IↃCLXXX conuersi, videntur sub DAGOBERTI patrocinio tutelâque vixisse, facultatemque ecclesiæ sibi construendę impetrasse, cui Episcopus Coloniensis, ex præscripto eiusdem Regis, Sacerdotem pręficere debebat: Aldgislo, siue Adalgiso, Regi successit Radbodus, sub quo circa annum IↃCLXXXVIII aut sequentem in Frisiam venit S. Vulfrannus Archiepiscopus Senonensis, ac dein S. Willibrordus

brordus anno IↃCXC, post quinquaginta annos huius gentis conuersioni impensos, VII Nouemb. anno IↃCCXXXIX vitâ functus. Wilhelmus Heda cap.5 Historiæ Vltraiectinæ, tradit DAGOBERTVM *filium S. Sigeberti Regis* à *Grimoaldo constitutum Episcopum Pictauensem*, & hāc *Ecclesiæ Vltraiectinæ originem* ad DAGOBERTVM I transfert: quæ aliaque eius menda vltrà refutare nil opus. Colitur dictus Vulfrannus XX Martij. De eo nonnulla inquirimus IV Februarij ad Vitam S. Ansberti Archiepiscopi Rotomagensis pag. 346.

X

S. IRMINA *Abbatissa Horreensis, filia* DAGOBERTI II. *Diploma fundationis Horreensis monasterij.*

INter alia quàm maximè intricata, in regno huius DAGOBERTI constituendo, est recta liberorū eius notitia. Inter hos præcipua est S. IRMINA Virgo monasterij Horrei apud Treuiros prima Abbatissa, etiam Fastis Martyrologij Romani ad XXIV Decembris adscripta. Huic filiæ suæ DAGOBERTVS Rex id monasterium extruxit, dotauitque: cuius fundationis diploma antiquum, Amplissimus Dominus Ægidius Gelenius, Serenissimi Electoris Coloniensis Historiographus, ac libris eruditis de antiquitate Ecclesiasticâ editis clarus, nobis pro suâ humanitate communicauit ex volumine XXX Farraginis diplomatum historiæ seruientium, attestans illud se Treuiris ex archiuo Horrei Dagobertini anno CIƆIƆCXXXVII, beneficio Annæ Ameliæ ab Hattstein eiusdem monasterij Abbatissæ transcripsisse. Est autem huiusmodi,

In nomine sanctæ & indiuiduę Trinitatis DAGOBERTVS *Diuinâ præordinante prouidentiâ Rex. Si Ecclesiasticis negotiis & seruorum & ancillarum Dei vtilitatibus quęque necessaria prouiderimus, & de nostris rebus aliquod beneficium conferre studuerimus, id nobis ad temporalis nostri regni statum, & æterni promerendum præmium, incunctanter credimus profuturum. Comperiat ergo omnium sanctę Dei Ecclesiæ fidelium, præsentium, & futurorum, industria, quia rogatu dilectæ coniugis nostræ Reginæ... monasterio in Treuericâ valle in honore sanctę Dei Genitricis ab* IRMINA *filiâ nostrâ constructo, & sanctimonialium coadunatione decorato, ex rebus proprietatis nostrę in pago Muselense, in Marcâ Burense, has villas, Machare, Lorriche, Baldebrunno, Hildenesheim, VValeheim, Speia, cuius termini incipiunt in Disenidene, & sic vbi agri coli possunt, & sic vsque Entire; & inde in ripam Dinkolter, & inde sursum ripam vsque ad Aldenfalkenborne, & sic vsque Spalden; & inde ad viam quę dicitur Retweh vsque Richenheiden, & inde inter siluam de Cameric & Breidenwisen, & sic inferiùs vsque Beiheigen, & inde vsque Engelmanneſſcuren & ad fontem S. Humberti, & ad Engelburne & sic vsque ad Aldenbuche, & inde per rectam viam vsque ad Odenburne, vsque vbi Bure terminatur, & inde in Gizenhelden vsque ad ripam, quæ cadit super molendinum, & inde vsque Engelgere,*

re, & sic superiùs vsque viam saxorum, & inde vsque Fredebertiscilen vsque in Renum Brunniche, cum terris cultis & incultis, vineis, molendinis, pratis, pascuis, siluis, aquis, aquarumúe decursibus, viis & inuiis, exitibus, & regressibus, & quidquid habuimus, legali auctoritate contradidimus; eâ scilicet conditione, vt pauperes Christi inde in reliquum temporalia subsidia habituræ, æternæ vitæ subsidia nobis supplicationibus suis apud Deum possint præparare. Prætereà fidelibus nostris, tam præsentibus quàm futuris, notum fieri volumus, qualiter dilectissima filia nostra IRMINA *allodium suum, quod in Laudunensi Episcopatu, in his locis, Ludusa, Aneia, Balbengeis, VVartengeis, cum omnibus appendiciis ad eadem loca iustè & legaliter pertinentibus, à sponso suo, Hermanno scilicet Comite, in dotem legali traditione suscepit, pro remedio animæ suæ & prædicti sponsi sui, ad idem monasterium, quod vocatur Horreum, cum* XL *mansis in ipsâ Treuericâ valle sitis, & extra vrbem istis villis, Orneua, Munzefeldt, VVilare, Ruzfurt, VVinterstorff, Rubera, per nostram manum cum omni integritate contradidit, eâ scilicet ratione, vt sanctimoniales, inibi, Deo sanctęque Genitrici eius perpetualiter famulantes, in eisdē bonis nullius personę magnę vel paruę violentiam patiantur: sed victum & vestitum in semper absque omni inquietudine consequantur; & vt hęc pręsens traditio tam sua quàm nostra stabiliorem*

 in

in Dei nomine ſemper poſsit habere firmitatem, pręceptum hoc inde conſcriptum manu propriâ ſubtus firmauimus & ſigilli noſtri impreſſione inſigniri iuſſimus.

Hactenùs diploma Dagoberti, cui clariſſimum lumen affert Theofridus Epternacenſis in Vitâ eiuſdem S. Irminæ: vbi de ſponſo eius & extructo monaſterio hæc habet: *Hanc in primæua adhuc ætatis flore Hermannus quidam Comes Gallicanus, nobilis & egregiæ indolis, conſcriptâ ſibi ampliſsimâ dote in Tyraſio & aliis locis deſponſauerat: ſed ante diem nuptiarum immaturâ morte præreptus, magnum triſte ſuis, magis autem ipſi ſponſæ ſuæ parauerat. Quam cùm pater benignè conſolaretur, & ditiorem & potentiorem maritum ei polliceretur; illa de hoc promiſſo patris fidem exegit. Quâ acceptâ, protinùs Chriſtum Regem Regum ditiorem & potentiorem omnium, cui ſeruire regnare eſt, in ſponſum elegit. Vnde Rex pietate ac ſapientiâ mirificus ... fauens electioni eius, ad vota ſua animum ſuum laxauit, & præter dotem priuati Comitis, quod eam de hæreditate paternâ vel maternâ contingebat, ad ædificanda Sanctorum loca pro magnificentiâ regali alacriter ei delegauit ... Vnde Treueri in honore Theotocos Mariæ ædificato monaſterio, in loco, qui dicitur Horreum, aggregauit ibi cætum ſanctimonialium, quarum ipſa facta eſt Abbatiſſa. Quem locum fundis, prædiis & ampliſsimis redditibus ditauit, & regali ditioni tunc temporis eum aſſignauit ... Diligebat præcipuè ſanctiſsimum Dei virum VVillibrordum, qui illo tempore merito & officio digniſſimus Antiſtes ſanctæ Traiectenſis Eccleſiæ primus honeſtè aurigabat currum.*

Hæc ibi, quæ à pleriſque ſcriptoribus, ob memoriam huius Dagoberti oblitteratam, ad Dagobertvm I transferuntur: quaſi S. Irmina ex eius vxore Nanthilde nata foret, quã (Gomadrude ob ſterilitatem repudiatâ) eum anno ɪↄc-

xxxv

XXXV duxisse constat, id est, annis solùm nouem & aliquot mensibus, antequã ipse Rex DAGOBERTVS moreretur, relicto ex Nanthilde Chlodoueo II, nondum quinque annorũ puerulo, regnorũ Neustriæ & Burgundiæ hærede. Verùm esto: ante hunc Chlodoueum genita dicatur S. IRMINA; quomodò tamen credi potest, patre superstite, monasterio iam constructo, & sanctimonialibus collectis, memoratum suprà priuilegium ab eo, rogatu matris, impetrasse? Quomodò Treuiris id ab eodem patre dotatum in regno Austrasiorum, quod ab anno IↃCXXXIIX S. Sigebertus, alter DAGOBERTI filius ex Ragnetrude natus, obtinebat? Non fauet etiam subscriptio diplomatis, consultò à nobis in hunc locum reiecta, quæ hoc modo fœdè assutis laciniis reconcinnata: *Actum anno* IↃCXLVI *Incarnationis Dominicæ, Indictione* IV, *data* VII *Kalend. Septemb. per manus Grimoaldi Maioris-Domus regiæ, anno regni Domini* DAGOBERTI II. *Actum Treuiris in Dei nomine feliciter. Amen. Signum* DAGOBERTI *Regis*. Obiit DAGOBERTVS I anno IↃCXLIV die XIX Ianuarij. Expungendus ergo cum Indictione annus Christi, temporibus regni Francorum primæ stirpis Merouingicæ discernendis, vt sæpiùs monuimus, neutiquam solitus adhiberi, à posteris, vt passim alibi, ineptè intrusus. S. Pippino Duce eo anno mortuo, præfecturam aulæ susceperat quidem Grimoaldus, sed sub S. Sigeberto filio DAGOBERTI. Cuius proinde etiam submoto nomine hæc fortè verba solùm reponenda: *Data* VII *Kalend. Septemb. anno regni Domni* DAGOBERTI VII. *Actum Treuiris in Dei nomine feliciter. Amen. Signum* DAGOBERTI *Regis.* quod signum ex litteris nominis more illius æui efformatum erat. Annus is VII DAGOBERTI II, filij Sigeberti, conuenit in annum Christi IↃCLXXXVI: quando S. IRMINA potuit egisse annum ætatis decimum sextum. Quod cõiugi

iugi Dagoberti matri S. Irminæ nomē fuerit, neſcitur. Fuêre Dagoberto I, præter alias, duæ coniuges Reginæ Nanthildis & Berthildis; Chlodoueo II Bathildis, ſeu Baldechildis; S. Sigeberto Emnechildis; Childerico Bilichildis: iſta in diplomate iam memorato dicitur Nanthildis, nomine aut à poſteris intruſo, qui diploma Dagoberto primo affinxerunt; aut certè, ſi illud ei nomen, aliudúe non abſimile fuerit, inde arrepta occaſio errorum: ad quos euitandos nomen eius in diplomate non expreſſimus.

X I

Beneficia à S. Irmina *filiâ* Dagoberti *præſtita S. VVillibrordo, potiſsimùm pro Epternacenſi monaſterio.*

Dagoberto II igitur, filio S. Sigeberti, Regi Auſtraſiorum, filiam fuiſſe S. Irminam perſuadent tum regnum illius Auſtraſianum, tum ætas filiæ, ac præcipuè quòd temporibus S. Willibrordi Vltraiectini Epiſcopi, SS. Baſini & Lutwini Treuirenſium, Pippini Herſtalli Maioris-Domus, Regumq́ue Dagoberto II iuniorum vixerit. Cùm apud Treuiros degeret S. Willibrordus, monaſterium Epternacenſe, in Ducatu nunc Lutzeburgenſi ſitū, ad Surā fluuium S. Irminæ prouocatus liberalitate, condidit, rebuſq́ue neceſſariis ad vſum habitationemq́ue cœnobitarum inſtruxit. Diploma donationis edidit Miræus lib. 2 Diplomatum Belgicorum cap. 4 & in Notitiâ Eccleſiarū Belgij cap. II. Signatum *Treuiris ſub die Kalendarum Nouēbris anno* IV *Domni noſtri Childeberti Regis*, id eſt, Chriſti IↃCCI. aliud dein ſub titulo Teſta-

Testamenti conscriptum *ex Theofrido & MSS. Theoderici Epternacensis* refert Browerus lib.7 Annalium Treuirensiũ, sed *verbis*, vt asserit, *paullulùm deflexis*: quod, quia minùs vulgò notum, hîc damus.

IRMINA *in Christi nomine Deo sacrata, etsi indigna, gratiâ Domini Abbatissa, sana quidem, Deo propitio, sanoque consilio testamentum perscribendum rogaui, idque negotium fratri in Christo meo Huncioni Presbytero mandaui. Dono itaque in præsentiâ tam pro remedio animæ meæ, quàm pro nonnullâ mercedis etiam huius in illis sempiternis gaudiis accessione, Basilicæ sanctæ Trinitatis, beatæ Genitricis & SS. Petri & Pauli Apostolorum honori consecratæ, quæ est in prædio nostro extructa Epternaco ad amnem Suram, vbi Dominus &* Pater *noster in Christo VVillibrordus Episcopus, rector & gubernator esse videtur; donatumque esse iubeo, quidquid id est, quod ex patris ac matris successione creuit, domos, ædificia, casas, mansos, vineas, prata, campos, siluas, & horum omnium appendices, Baidelingum, Matholfingum, portionemque nostram in Oxinuillario, cuncta, inquã, hæc lego cùm pastoribus, bubulcis, subulcis, opilionibus, armentariis, horum item greges, armenta, & eorum promiscuũ omne peculium; quibus tamen libertos annumerari non volo, quos per epistolas meas manumissos, ingenuos pronuntiaui, Gararium, Cuntoaldum, Archildem, Theodfridum & alios complures. Iterum dono, quidquid ad ministerium loci,*

P *quem*

quem diximus, subsidiumque paratum hactenùs & à me cõquisitum est, tam in auro, quàm argento, gemmis, vestimentis, altarium velis, cortinis, vtensilibus tam æneis quàm ferreis ligneisque: omnia verò de sententiâ consilioque tam Virginum, quæ mecum vnà congregatæ viuunt, quàm Apostolicorum virorum Basini & Lutuuini Episcoporum. Ego Húcio in Christi nomine Presbyter, rogante & iubente Dominâ meâ Irmina, *hoc testamentum perscripsi, & ipsa subter manu propriâ vnà cum testibus firmauit. Ego* Irmina *hoc testamentum meum relegi. Ego Lutuuinus Episcopus. Ego Theodfridus & ceteri subsignauimus. Actum Treberi die Kalendarum Decembris anno quarto regni D.N. Childeberti Regis.*

Is est annus Christi ıↃCCI. Habebat Pippinus Herstallus luculentas possessiones Epternaci, quas S. Willibrordo etiam donauit, secundùm hanc formam è Theoderico editã à Browero:

Ego in Dei nomine illustris Vir Pippinus, filius Ansgisi quondam, nec non illustris matrona mea Plectrudis, filia quondam Hugoberti, reputantes varios nobiscum humanæ fragilitatis casus; quo nimirùm & præteritæ vitæ possimus abluere sordes, & donante Domino ad æterna gaudia peruenire; donamus monasterio in loco, qui cognomentum gerit Epternacum, pagoq; Bedensi ad Suram amnem extructo, cui virum strennum & Dei cultorem, Apostolicum VVillibrordum Episcopum, cùm turbâ monachorum imposuimus, illud Epternaci dimidium, quod Theodharius quondam Dux ibidem obtinuit, & posteà filius eius Theodhardus nobis quondam tradidit:

iis

iis tamen facultatibus exceptis, quas IRMINA *in ipso Epternaco possedit. Actum Gaimundis* III *Idus Maias regni D.N. Childeberti anno* XII. *Pippinus & Plectrudis, item Chudbertus, Bernarius, Charibaldus, Constantinus, Iosephus, VVinetharius subscripsêre.* Fuit is annus Christi ıɔccıx aut ſequens. Vtramque hanc Epternacenſibus factam donationem & S. IRMINÆ & Principum Pippini ac Plectrudis paucis deſcribit Theofridus in Vitâ S. IRMINÆ.

Ab hac dein euocatus S. Willibrordus Treuirim, Horreenſe monaſterium peſte liberauit: quod beneficium carmine heroico celebrat Alcuinus Flaccus in Vitâ S. Willibrordi. Viſitur iuxta Horreum antiquæ religionis parœcia S. Paulo ſacra, & monaſterio attributa, quam S. Willibrordum, Sacerdotum duodecim prouentu ab S. IRMINA locupletatam, ſolenni cæremoniâ conſecraſſe, ſcribit idem Theofridus in huius Vitâ, additque illi ab eâ etiam Montisvillam in pago Zulpiaco traditam eſſe.

XII

Horreensis Abbatissa post S. IRMINAM *Anastasia, non S. Modesta. S. Chlodulfus Episcopus Metensis fuit, non Treuirensis.*

TRithemius in Compendio libri I Annal. Francor. opinatur *huic* IRMINÆ *in regimine ſanctimonialium ſucceſſiſſe Modeſtam cœnobij Romarici alumnam, & filiam ſororis B. Modoaldi Archiepiſcopi Treuirorum, dein Anaſtaſiam, & quarto loco Baſiliſſam.* Quæ Browerus m onet, *Trithemium* ſcribere, *priuata monumenta ſecutum,* eamque *ſucceſſionem non eſſe certam.* Imò

 idem

idem Trithemius lib. 3 de Viris illustribus Ordinis S. Benedicti cap. 143 agit de S Modestâ Abbatissâ, atque ipsemet, quod alibi scripserat, refellere videtur. *Volunt autem quidam,* inquit, *quòd hæc sacrata Virgo fuerit secunda Abbatissa in Horreo Treuirensi: quòd an ita sit, temporis dissensio me non sinit discernere. Probet alius.* Scilicet qui antè scripserat hanc successionem contigisse sub Chlodoueo filio Dagoberti i, etiam lib. 3 de Viris illustribus cap. 138, subiungit S. Irminam *S. VVillibrordo,* aitque *claruisse anno Domini* ıↃccx. Et hac de causâ Browerus S. Modestam inter Treuirenses nusquam recenset, innuens *alumnam esse cœnobij S Romarici, quod apud Mosellam est, nunc simul oppidum Lotharingiæ,* in Comitatu Auendēsi à S. Romarico extructum, cuius fundationis diploma legitur apud Ruerum lib. 4 Antiquitatum Vosagensium sub finem Vitæ S. Romarici. Hinc in Vitâ S. Gertrudis Niuellensis illius cōsobrinæ, quæ anno ıↃclxiv statim à morte illi apparuit, non legendum est: *In Treuirensi monasterio Abbatissa fuit, Modesta nomine;* sed potiùs, *In Auendensi monasterio.* Neque enim Treuiri monasterium, sed vrbs erat, varia complectens cœnobia. Nec vnicus ille error inibi est, Sequitur enim: *Cùm autem crastinus dies aduenisset, ciuitatis Episcopus, nomine Clodulphus, venit ad monasterium prædicta Modesta. . . . Ille per ordinem narrauit staturam corporis eius & speciem decoris eius.* Est hîc S. Chlodulphus Episcopus Metensis, cuius frater Ansigisus Dux S. Beggam sororem Gertrudis vxorem duxerat. Addendum igitur, *ciuitatis Metensis Episcopus,* pro quâ voce in aliis MSS. substitutum, *ciuitatis eiusdem Episcopus.* At Surius mutato stylo edidit *Treuirensis Episcopus.* Nam anno illo ıↃclxiv præerat Ecclesiæ Treuirensi S. Numerianus, electus tempore S. Sigeberti Regis, & posteà sub Childerico mortuus. Ex illâ nihilominùs mendâ alius

lius & peior succreuit error, quo S. Chlodulphus relictâ Sede Metensi, dicitur factus Archiepiscopus Treuirensis: sed de tempore inter auctores non cõuenit. Alij cum Claudio Roberto substituunt S. Modoaldo ante Numerianum, alij cum Scheckmanno ac Meurissio in sequens reiiciunt seculum, quo dicunt S. Lutwino successisse, rati etiam tum S. IRMINÆ successisse Modestam: quasi eò vsque vixisset S. Gertrudis, & mox ab obitu S. Modestæ apparuisset.

Successisse S. IRMINÆ cum Browero opinamur Anastasiam, de quâ Theodericus ex veteribus testamentorum codicillis hæc refert apud eumdem Browerum: *S. VVillibrordus & Domina Anastasia Abbatissa puellarum in Horreo fecerunt inter se commutationem vinearum, & dedit Dominus VVillibrordus Dominæ Anastasiæ vineæ petituras duas, in monte Paginse iuxta flumen Rhenum, cum vinitore & omni peculio suo, quæ sibi illustris fæmina Irmentrudis filia Pantini, consobrina S.* IRMINÆ, *dederat. Et recepit ab eâ alias duas petituras in monte Cabracensi super flumen Mosellæ cum vinitore & omni peculio.* Hæc ibi. Willibrordus Boschartus dissertatione 99 de Frisiæ veteris primis Apostolis, duas obtrudit IRMINAS, filias Regũ DAGOBERTORVM, quarum alterã scribit DAGOBERTI I filiam, Horreensis cœnobij fundatricem primam, quòd post huius discessum S. Modesta cũ Modoaldo Archiepiscopo Treuirensi, auunculo suo, fundationem promouisse dicatur in priuilegio isti monasterio dato à Leone Papâ: quem ipse cum Miræo, qui illud edidit lib. 2 Diplomatum Belgicorum cap. 3, attribuit S. Leoni II, qui sedit à XIV Augusti anni IϽC-LXXXIII ad XXVIII Iunij anni sequentis. Browerus cõtrà tradit impetratum à Leone III, qui præfuit Ecclesiæ ab anno IϽCCXCV ad annum IϽCCCXVI, censetque *à posteris interpolatum*, vt inde nihil certi confici possit. Alteram IRMINAM

arbitratur Boschartus fuisse *filiam* DAGOBERTI II *qui ab anno* IↃCCXVI *ad* IↃCCXXII *regnârit*, eamque *S. VVillibrordo deuotam*, cuius dein *donationis chartulam* edit, signatam *anno* IV *Childeberti Regis*, patris dicti DAGOBERTI, vt eam Irminam necesse foret ante auum, qui iuuenis cœpit regnare, natam fuisse. Huius etiam DAGOBERTI filiam censet Scipio Dupleix S. IRMINAM fuisse. Ipsum Leonis diploma damus, vt eius diiudicatio sit penes lectorem. ita ergo legitur:

Ego Leo Vicarius S. Petri Principis Apostolorum, meritis quidem impar, vice tamen ipsius dignitate Romani fungens præsulatus, cœnobium Horreense à Modovvaldo Treuirorum Archiepiscopo, subministrante B. Modestâ, filiâ sororis eius, è regalibus horreis, à quibus & nomen accepit, ad diuini cultus officium restauratum, post discessum beatæ Virginis Irminæ, quæ prima hunc locum prouehendum suscepit, tantâ reuerentiâ & honore adprimè donatum accepimus, vt matre istius congregationis vitâ excedente, nulla ab extraneis quocumque modo, sed vna ex ipsis subrogetur, Principibus Ecclesiæ Treuirensis ex consulto fauentibus, Sororibus electione potitis, ipso quoque Præsule deuotè annuente. Quod tantâ auctoritate subnixum, vt in æternum stabile permaneat & fixum: vt in nomine Iesu Christi Domini nostri, sanctiq; prædecessoris Petri, & omnium electorum Dei, æterno seruetur damnandus iudicio, si quis Prælatus tanto hîc cōmorantes exinaniuerit priuilegio. Fiat, fiat, Amen, amen.

Hactenùs illud diploma apud Miræum adiunctum alteri diplomati, quo DAGOBERTVS I possessiones Ecclesiæ metropolitanæ Treuirensis dicitur confirmare: in quo hæc leguntur: *Præcipimus atque iubemus, vt omnes res vel facultates ad Ecclesiam B. Petri Treuericæ vrbis pertinentes, scilicet cellam S. Hilarij, quæ nunc appellatur S. Maximini, quæ est in prædio S. Petri constructa, & cellam S. Paulini & S. Eucharij, & monasterium*

S. Mariæ quod idem præfatus Modovvaldus in territorio S. Petri nuper à fundamentis construxit, quod vocatur Horrea, & basilicam S. Martini .... sub iure & potestate S. Petri Treuirensis ecclesiæ eiusq́; Pontificis perpetualiter mancipata permaneant.... Extat illud diploma à Francisco Rosierio in Stemmatis Lotharingiæ editum pag. 1 sed mirè intricatum, in quo tertiò repetitur nomen *Arnulphi Ducis Austriæ Mosellanicæ*, idque anno IↃCXXIII, quo S. Arnulphus erat Episcopus Metensis, non Atto, siue Abbo, qui isti Episcopus Metensis subscribit. Adduntur sigilla varia conficta, vt DAGOBERTI *Regis habens insculptum scutum liliis plenum*, qui ritus posterioribus temporibus inductus fuit. Nicolaus Zyllesius in defensione Abbatiæ Imperialis S. Maximini idem diploma, sed hinc inde correctum, exhibet, ab aduersariis obiectum, quod nihilominùs §§ nouem à pag. 58 ad pag. 71 cōfictum esse demonstrat. Browerus pag. 422, *Si à vertice*, inquit, *vsque ad extremum vnguem hæc* in eo diplomate contenta, *cōferas, nihil, meâ quidē sententiâ, hic sani reperies.* Eodē modo menda adspersa apparent nonnulla in citato diplomate sub nomine Leonis Papæ. Quomodò enim decesserat S. IRMINA, cùm Horreense monasteriū, subministrante sumptus B. Modestâ, restauraret Modoaldus Episcopus, quod in altero diplomate dicitur *à fundamentis construxisse* ante *annum* XXIII, aut, vt alij, ante *annum regni* XII, *Christi* IↃCXXXIII? Quomodò, inquam, tum è vitâ decesserat S. IRMINA filia DAGOBERTI & Nanthildis, quam, legitimâ coniuge Gomadrude anno sequente IↃCXXXV repudiatâ, duxit? Quidni S. Leonis IX ex Episcopo Tullensi anno CIↃXLIX Pontificis Romani creati, à quo suprà diximùs constitutionem pro monasteriis Stabulao & Malmundario factam esse, potiùs dicatur citatum suprà diploma fuisse; qui tum ob libellum supplicem à quopiam

piam imperito antiquæ historiæ conscriptum, approbârit liberam Abbatissæ electionem, minimè à simili controuersiâ dependentem? Fauet huic coniecturæ, quòd cœnobium S. Romarici, in quo S. Modesta vixit, in diœcesi fuerit Tullensi, vt vel inde apposito S. Modestæ nomine, eius beneuolentiam conciliandam auctor libelli supplicis sperasse videatur. Demum, quidni tam potest illa Leonis Papæ constitutio suppositia censeri, quàm, vt Browerus scripsit, à posteris interpolata?

XIII

Sepultura S. Irminæ *apud VVissenburgenses. Hoc monasterium à* Dagoberto *parente dotatum. Alia monasteria à* Dagoberto *fundata aut dotata.*

ALbum-*Castrum*, inquit Gaspar Bruschius, *vel VVeissenburgum, monasterium instituti Benedictini, vnum ex Germaniæ omnibus antiquissimum ac potentissimum: vna item ex quatuor illis sacri Romani Imperij abbatiis, Ducali dignitate conspicuis, Fuldensis, Campidonensis, ac Murbacensis Abbatiarum in hac felicitate consors ac socia. Id, inquam, amplissimum cœnobium in mediâ Alsatiâ ad montana Vosagi & in eiusdem nominis imperiali oppido ad amnem Lutharum, qui mediam ciuitatem perfluit, amœnissimo loco situm, Spirensis diœceseos, quod alibi VVitzenburgum, quasi sapientiæ castrum dicitur, quod nomen scholæ & academiæ tali pulchrè conuenit. Fundatum ac inchoatum legitur anno* IϽC-XXIII, *dotatum verò & auctum anno Christi* IϽCLXIV *à* Dagoberto *potentissimo Galliarum Rege, cuius filia Domna* Irmina, *prima*

prima fundatrix & Abbatissa Horrei Treuerensis, in sinistrâ VVeissenburgensis summi templi abside, sublimi & magnifico mausoleo (in cuius summitatem Clerus eius loci circa Parasceues festum, Corpus Dominicum collocare solet) deposita, ac terræ omnium parenti reddita est. Hactenùs Bruschius in Monasteriorum Germaniæ chronologiâ. Addit Coccius in DAGOBERTO cap.18, *intra ipsam aram D.* IRMINÆ DAGOBERTI *Regis filiæ sacrum corpus loculo includi, cum hac inscriptione:*

HIC RECONDITVM EST INTEGRVM CORPVS B. IRMINÆ VIRGINIS, FILIÆ DAGOBERTI REGIS FRANCORVM, FVNDATORIS HVIVS MONASTERII.

Quando illud ibi positum sit epitaphium, nusquam legimus. Ex Chronico Spanheimensi, quod Trithemius huius loci Abbas scripsit, ante quingentos annos illud ibi extitisse colligi posse videtur. Nam *anno* CIↃCLII, vt ille tradit, *Crafsto secundus huius monasterij Abbas multis precibus impetrauit caput* S. IRMINÆ *Virginis, filiæ quondam* DAGOBERTI *Regis Francorum, quæ fuit prima Abbatissa monasterij in Horreo Treuirensi.* Erat Craffto Megenhardi Comitis de Spanheim, & dicti monasterij fundatoris filius, anno CIↃCXLIX, vt idem scribit Trithemius, sub Bernhelmo primo Abbate factus monachus, relictâ sponsâ, nomine Clementiâ, filiâ Adolphi Comitis Altimontensis, quæ in monasterio S. IRMINÆ deinceps sanctimonialis vixit, de quâ nos alibi. Delato ergo ad Spanheimenses sacro capite S. IRMINÆ, *integrum corpus* (quod in Epitaphio legitur) non adseruabatur Weissenburgi: nisi quis interpretur *totum corpus*, præter caput; vel *totum*, quia pleraque ossa corporis. In Fragmento historico, quod Alberti Argentinensis Chronico præfixum est, dicuntur SS. Arbogastus & Florentius sub DAGOBERTO I floruisse,

atque hic ad annum IϽCLXXIV vixisse. Quæ errata suprà correximus, ac sanctos illos Antistites tempore Dagoberti II in Alsatiam venisse demonstrauimus. Similes errores chronologici in antiqua Weissenburgensia monumenta, quæ Bruschius descripsit, videntur irrepsisse. Fatetur hic auctor, *catalogum Abbatum*, quem partim Weissenburgi ipse collegit, partim Philippus Flersheymius Episcopus Spirensis illi communicauit, *initio perturbatum ac mendosum videri.* Primus Abbas statuitur Principius, qui & Episcopus Spirensis fuit, sed *cui dignitati priùs præfectus incertum*, ait Bruschius. Agunt de eo in Catalogo Episcoporum Spirensium idem Bruschius, Eisengreinius, Philippus Simonis aliique, ac præfuisse illi Ecclesiæ tradunt sub *Sigeberto* Dagoberti *filio:* accepisseque ab eo Rege *decimas omnium victualium in agro Spirensium prouenientium, quæ anteà Regi dari consueuerant.* II Abbas Weissenburgensis statuitur *Chedonius.* III *Radefridus. Huic*, inquit Bruschius, *Badenses thermæ concessæ esse leguntur.* Huius donationis tabulas ex Coccio hîc referimus, quòd prorsus arbitremur ad Dagobertum II spectare.

Dagobertus *Rex Francorum viris illustribus, Ducibus, Comitibus, Domesticis, vel omnibus gentibus tam præsentibus quàm futuris. Illud ad stabilitatem regni vel remedium animæ nostræ perdurare credimus, si petitiones Sacerdotũ, quas auribus nostris patefecerint, ad effectum perducimus. Ideò cognoscat magnitudo seu nobilitas vestra; quia nos ad suggestionem viri venerabilis* Ratfridi *Abbatis de monasterio VVeissenburgo, balneas illas trans Rhenũ in pago Auciacensi sitas (quas Antoninus & Adrianus quondam Imperatores suo*

opere ædificauerunt) ad monasterium, quod dicitur VVeissenburg, & est constructum in honorem S. Petri in pago Spirensi, visi fuimus concessisse, cum omnibus & cum ipsâ marchâ ad ipsas balneas pertinente, quæ venit de duobus lateribus vsque in fluuium Murga, & de vnâ fronte ad partem occidentalem rasta vna, & de aliâ fronte ad partem orientalem leucas sex, quas homines loci istius dicunt rastas tres esse. Propterea hoc præceptum cessionis fieri iussimus, vt ab hac die memoratus RATFRIDVS *Abbas vel* Patres *ipsius monasterij VVeissenburgensis, suique successores vel monachi ibidem commorantes, de suprascriptis balneis, quas dicunt Aquas calidas, vel marchâ ad ipsas balneas pertinente, faciant quod maluerint: hoc est, habendi, tenendi, suisque successoribus relinquendi, firmissimam habeant in omnibus potestatem.* Et *vt hæc præsens auctoritas firmior sit, manu nostrâ vel annulo nostro subter eam decreuimus roborari. Data sub die* XI *Augusti anno secundo regni nostri. In Christi nomine,* DAGOBERTVS REX.

Hæc regia diplomata, addit Coccius, *cùm aliis compluribus Rudigerum, Abbatum VVeissenburgensium postremum, eumdemq́ primum Præpositum, anno* CIↃIↃV *Maximiliano Augusto eiusq́ filio Philippo Hagenoæ & frequentissimo S. R. I. Principum cœtui ius contra Philippum Comitem Palatinum Rheni dicenti exhibuisse, fasti Alsatici asserunt. Thermæ porrò Badenæ posteris annis in eiusdem appellationis Marchiones domi militiaq́ id temporis inclytos, & huic Ecclesiæ liberali clientelâ deuinctos, feudi iure translatæ sunt.*

sunt. Hæc Coccius. Ceterùm annus II regni DAGOBERTI II apud Austrasios, quem suprà intelligi debere arbitramur, concurrit cum anno Chr. IↃCLXXXI, septemdecim scilicet annis elapsis post annum IↃCLXIV, quo, vti à Bruschio suprà & Munstero in Cosmographiâ obseruatur, à DAGOBERTO monasterium Weissenburgense dotatum auctumque. Verùm iam tum viginti annos è viuis excesserat DAGOBERTVS I, & nepos eius DAGOBERTVS II exul in Hiberniâ degebat.

Extat aliud DAGOBERTI Regis diploma, quo fundatur & dotatur monasterium Weissenburgense, relatum à Trithemio lib. I compendij Annalium de origine gentis Francorum, Munstero, Coccio: eiusdemque meminit Martinus Magerus de Aduocatiâ armatâ cap. 9 num. 513. In eo diplomate multa difficilia sunt. Primò narratur visio Regi facta, apparente inter Sanctos Christo Iudice, eiusque rapinas culpante, tum S. Dionysij patrociniũ, Regisque votum de extruendo monasterio. Quæ verbis omnino eisdem referuntur in diplomate donationum monasterio Haselacensi factarum, quod à DAGOBERTO II fundatum esse diximus, eaque tamquàm à posteris ineptè infarta reiecimus. Clausula ita legitur apud Munsterum: *Datum in ipso monasterio mense Maio anno regni nostri* XXIII, *anno Domini* IↃCXXII. quẽ annum etiam adnotarunt Bruschius & Eisengreinius. Obseruat Coccius apud Trithemium esse adtextum *annum Christi* IↃCXXIX, qui omissus est in operibus eius anno CIↃIↃCI recusis, in quibus hæc clausula est: *Datum, quod fecimus in ipso monasterio, mense Maio, die* XI, *anno regni nostri* XXIII, *in Christi nomine feliciter. Amen.* At non nisi octodecim annos imperauit Austrasiis DAGOBERTVS I, ab anno scilicet IↃCXXI ad IↃCXXXIIX, quo filius eius Sigebertus regnum

Austrasiæ

Austrasiæ accepit. Diplomati Haselacensi, in quo eamdem de raptu DAGOBERTI ad tribunal Christi fabulam narrari diximus, hæc clausula apponitur: *Datum quod feci cum filiis meis, Chlodoueo scilicet atque Sigeberto in dicto Haselacensi monasterio ...anno ab Incarnatione Domini sexingentesimo tredecimo mense Aprili, die sextâ decimâ.* Quibus omnibus expunctis, ostendimus Haselacensis monasterij fundatorem agnosci debere DAGOBERTVM II, quod de Weissenburgensi monasterio etiam dicēdum esse propius vero videtur. Bruschius addit DAGOBERTVM *Regem dedisse Abbati Principio exemptionis ab omni iugo Episcopali & aliarum plurimarum libertatum priuilegia.* quæ in eo diplomate habentur absque mentione *Principij*, sed & *Catalogum Abbatum initio perturbatum ac mendosum esse* ex ipso Bruschio diximus. Dein quæ in eo diplomate leguntur priuilegia, videntur plurima ab Imperatoribus posteà concessa, quale est, quòd *moneta in se habens imagines, expressamq́; similitudinem Nemetensis monetæ, eidem loco concedatur.* Verùm de his securius ferri iudicium posset, si extarent, quæ illi monasterio ab sequentibus Regibus atque Imperatoribus sunt impertita priuilegia.

Rex DAGOBERTVS, *pater* S. IRMINÆ, *coronam insignem candeliferam argenteam, auro subductam, turribus & sumptuosissimo opere elaboratam in eadem ecclesiâ* Weissenburgensi *à summis lacunaribus dependentem fieri curabat, quæ hodie adhuc incolis visendam se offert.* Ita Eisengreinius ante annos ferè centum: qui relato obitu DAGOBERTI I ad annum IↃCXXXII, subiungit: *S. Lutuuinus Galliæ Belgicæ Dux, Treuirorum Archimysta constituitur anno* IↃCXXXIII. quod factum esse circa annum IↃCC dicetur infrà lib. 4. Ast hîc scriptoris inscitiam agnosci satis est.

Alia itidem monasteria in eisdem regionibus extructa

DAGOBERTVM Regem, parentem suum ac conditorem agnouerunt. Eiusmodi sunt Clingense, quod Weissenburgo duabus leucis distat, ab hæreticis deiectum: Regiopontanum, vulgò Konigs-brug, Sacro-nemori vicinum, quod nunc esse Ordinis Præmonstratensium parthenonem tradit Coccius cap. 19; qui cap. 6 asserit DAGOBERTVM *præclarè meritum esse de monasterio Mauri* haud procul ab Tabernis Alsaticis, ac *gratam eius memoriam posteris commendari in elenchis eiusdem cœnobij*. Theodericus Rex vltimus illius nominis, de quo lib. 3 agemus, priuilegia decessorum Regum confirmauit, diplomate dato *Metis in cœnobio S. Arnulphi Kalendis Maij, anno regni* V, *Christi* DCCXXIV, quod ita incipit: *In nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Theodericus Diuinâ fauente clementiâ Rex Francorum viro illustri Luthfrido Alamannorum Duci.* Est hic filius Adalberti, etiam Alamannorum in Alsatiâ Ducis & fratris S. Odiliæ: à quorum altero fratre Athico Habsburgicos atque Austriacos vetustissimæ stirpis suæ originem habere tradunt Vignerius & Chifletius. In dicto autem diplomate decessores Reges memorat Theodericus: *Vnde*, inquit, *Abbas Maurus præceptionem Childeberti Regis*, ac monasterij illius fundatoris, *seu diuæ recordationis Theodeberti, Chlothary*, DAGOBERTI, *Sigeberti itemq́*; DAGOBERTI *quondam Regum, nobis ad ostentationem ostendit.* En S. Sigebertus inter duos DAGOBERTOS, patrem scilicet DAGOBERTVM I, & filium DAGOBERTVM II, quantum assequi possumus. Denium quod prope vrbem Spirensem extat monasterium S. Germano dicatum, à DAGOBERTO extructum atque egregiis dotatum prouentibus tradunt Eisengreinius, Philippus Simonis aliique. Sed quamdiu antiqua non proferuntur monumenta, quis intelligendus sit DAGOBERTVS, incertum.

XIV

Aliæ DAGOBERTI *Regis filiæ. Palatiolum monasterium ab* ADELA *tum viduâ fundatum. Albericus huius filius, nepos* DAGOBERTI, *pater S. Gregorij Vltraiectensis, an etiam auus S. Alberici Episcopi Vltraiectini?*

ALtera DAGOBERTI Regis filia, ADELA, siue ADHELA nomine, post mariti obitum, IRMINÆ sororis exemplo inflammata, monastico item cultu assumpto, vitam sanctissimè traduxisse, ac monasterio Palatiolo Abbatissa præfuisse fertur, à Saussaio ad XXIV Decembris cum S. IRMINA sorore Martyrologio Gallicano inscripta. Custoditur, teste Coccio in DAGOBERTO cap. 12, in vetustis Ecclesiæ Treuirensis monumentis testamentum eius, quo hæredem bonorum omnium Palatiolensem Ecclesiam scribit. Id à Browero pag. 430 editum hîc subteximus.

ADELA *in Christo Domino sacrata Abbatissa*, DAGOBERTI *Regis quondam filia. Cùm peruulgatum notumque bonis omnibus sit; quemadmodùm nos monasterium in villâ, quæ dicitur Palatiolum, in ripâ positum fluminis Mosellæ, quod ipsum à Pippino Maiore-Domus Treuiris permutatione quæsiuimus, honorique S. Mariæ Virginis, Genitricis Domini nostri Iesu Christi, & Beatorum Petri & Pauli ceterorumque Sanctorum iam dudum ad proprij monasterij vsum*

extruxi-

extruximus, in eoque monacharum cœtum disciplinâ & regulâ S. Benedicti viuentium aggregauimus; faciendum denique nobis visum est, vt has vitæ degendæ necessarias opes, quas de propriis hactenùs largitæ sumus, testamenti etiam præsenti paginâ confirmaremus. Legamus itaque & donamus huic, quod diximus, monasterio villam nostram, quæ dicitur Palatiolum, *in quâ cœnobium esse constructum videtur, idque cum omni integritate tam domibus, ædificiis, additamentis, casis, curtibus, mansis, mancipiis, quàm vineis, campis, pratis, siluis adiacentibus, farinariis, aquis, aquarúmque decursibus, & omnibus iis, quæ ad ipsam pertinere villam constat. Addi volumus his prædium Scripnasium in pago Mosao situm, ad ipsius Mosæ fluminis ripam, omnesque possessiones eiusdem villæ; vno duntaxat quadraginta iugerum agro excepto, quem Insulæ nomine appellatum, iam antè dulcissimo filio* ALBERICO *donauimus. Similiter à Deiparæ matris hoc monasterio possideri prædia ea omnia mea volo, quæ in Bietbergis Beslancioque sita: quæque à dulcissimâ germanâ meâ* REGENTRVDE *dato pretio comparaui. Rursus portiones meas villarum Enchiariaci, Vrsiaci, Caimetarum his adiicio, quæ ad Mosellam omnes sitæ sunt: quibus adiungi res item eas facultatesque placet, quæ in prædio Regimoseti à Feronio filio Tullonis iustæ mihi venditionis titulo quondam obtigêre. Accedunt etiam his possessiones Baldelin-*

gis,

gis, quæ in pago sitæ Bentensi, & à Ganciofrido & VVigerico emptæ, in ius peculiumque meum redactę sunt: item quę in prędio Machariaco à Bertonio mihi donata, hęc omnia tribuo donoque. Ad extremum id quoque de sententiâ congregationis memoratę statuimus, vt quidquid opum possessionumque in monasterium hoc ipsum contulimus, id in Archiepiscoporum Ecclesię Treuericę semper sit arbitrio atque tutelâ. Datum Kalendis Aprilis, anno XII *Theoderici Regis.*

Est is Christi IↃCCXXXI. Nam sub vltimo Theoderico decessisse è viuis ADELAM constat. At locus is Canonicorum est collegio, à quo hodieque possidetur, posteà attributus, ab vrbe passuum circiter tria millia in Septemtrionem, Treuirorum suburbano quondam annumeratus, & Episcoporum habitatione illustris, nunc mœnibus auctus ac præterlabentis Mosellæ iocundus adspectu, nomen Palatioli à veteri palatio retinet: vti tradunt Coccius, Browerus, aliiq;.

Tertia soror S. IRMINÆ & ADELÆ à domesticis scriptoribus, inquit Browerus, habetur REGENTRVDIS, quã ADELA in testamento iam recitato *dulcissimam suam germanam* agnoscit, reliqua latent. Coccius cap. 12 omissâ REGENTRVDE, substituit ROTHILDEM, siue RATHILDEM, eamque esse ex filiabus DAGOBERTI Regis, cui S. Florentium luminum & linguæ vsum Diuinâ ope reddidisse diximus, ideoque illam etiam præ reliquis subscripsisse diplomati donationum S. Florentio à Rege DAGOBERTO factarum. Addunt Sanmarthani lib. 4 Genealogiæ Regum Francorum, eius nuptiis adstitisse beneque precatum esse S. Florentium Episcopum Argentoratensem: nupsisse Luderico Bucano, quem vete-

tis castri Insulensis, quod vulgò *de Buck* appellant, conditorem volunt, ac ditionis Gallo-Flandriæ (quam Ludouicus Pius Imperator in diuisione regni *Medenentum*, Audoënus in Vitâ S. Eligij *Medenatum* ferè dixerunt) præfecturam administrasse. Quod defectu antiquorum monumentorum non satis liquet, potissimùm cùm Ludericus diu ante tempora S. Florentij videatur floruisse.

DAGOBERTI II nepos ALBERICVS, filiâ eius ADELA natus, plures procreauit liberos, è quibus fuit S. GREGORIVS, qui Vltraiectinæ Sedi vice Episcopi præfuit Presbyter, in cuius Vitâ S. Ludgerus eius discipulus scribit, *S. Bonifacium post tredecim annos peracta in Fresoniâ prædicationis peruenisse ad Palatiolum monasterium Virginum prope Treuiris ciuitatem in ripâ fluminis Mosellæ, cui tunc præerat Abbatissa nomine* ADDVLA, *religiosa valdè & timens Deum.... Per idem tempus electus puer* GREGORIVS, *quasi quartum decimum aut decimum quintum agens ætatis annum, Dei instinctu venit ad auiam suam, id est, ad matrem patris sui* ALBRICI *supradictam Abbatissam Deum timentem* ADDVLAM.... *Nolens ab eo vltrà disiungi, iuit ad auiam suam prædictam Abbatissam venerabilem* ADDVLAM, *dicens, se velle cum homine pergere, & ad discendos diuinos libros discipulatum eius subire.... Videns ergo famula Dei* ADDVLA, *quia prudens erat fœmina, animum inflexibilem pueri, dedit illi pueros & equos, & dimisit eum ire cum sancto Magistro in opus, quod compleuerunt simul vsque ad martyrium eius*, quod cōtigit V Iunij, anno IƆCCLIV. *Fuerunt ei*, addit S. Ludgerus, *fratres nobiles & eximij de patre generati, & de matre eius nati alij fratres vterini, qui iuuenili audaciâ securi, latronū crudeli manu in siluâ occisi sunt. Ex maioribus fratribus, qui honorati à Rege mittebantur in longinquiora regna Galliarum*, prognatus videtur *S. Albericus* dein Episcopus Vltraiectinus ab aui nomine

ita

ita appellatus, *in quo totius domus spes magna incubuit, qui* ægrotante S. GREGORIO, *in Italiâ erat regali seruitio occupatus*, & *triduo vel quatriduo ante transitum eius venit inopinatè diu optatus, cunctis nescientibus, excepto Patre spiritali, qui eius aduentum longè ante prædixerat*: cuius *electus filius* dicitur, ab aliis *nepos & consanguineus*, dein Coloniæ Episcopus Vltraiectinus ordinatus: quem tamen Ioannes de Beka aliique scribunt *ex Angliâ oriundum, de partibus diæcesis Eboracensis*.

X V

DAGOBERTI *obitus & apud Rotomagenses sepultura.*

LVstrauimus hactenùs variam, in quâ DAGOBERTVS vixit, conditionem, exortum regium, exilium extra Galliam, & in eam reditum; regnum in Alsatiâ, & tandem etiam in hæreditate paternâ Austrasiorum. Spectauimus quoque eximiam eius pietatem, & illustria beneficia, quæ variis Ecclesiis & monasteriis præstitit, & vt à S. IRMINA filiâ præstarentur permisit adiuuitque: vt Sigeberto Rege sancto & Imnechilde prudenti ac piâ Reginâ natum, ac Scotorum denique religiosissimis institutis in Hiberniâ ad vitæ sanctimoniam informatum possis agnoscere: fortè etiam in ipsâ parētum domo à viris sanctis, quos ex eadem Scotorum gente aduenas & pater & Maior-Domus Grimoaldus, huiusque sorores Gertrudis & Begga munificentissimè excipiebant, in infantiâ veluti lacte quodam, rerum Diuinarum sensu, enutritum. Posteà quoque (quoniam id regificum censetur) nec bella defuêre. Ciuile illi cum Theoderico

Rege intercessit: in quo, quantum ex nonnullis vestigiis colligi potest, videtur anno IↃCLXXXVII ab hoste circumuentus, captus, occisusúe. Præcipui eius militiæ Duces fuerunt Vulfoaldus Maior-Domus, Pippinus Herstallus filius Ansigisi & S. Beggæ, & Martinus, qui S. Chlodulpho fratre Ansigisi natus creditur.

Ab hoc Pippino diximus suprà incipere eam historię partem Chronico Fredegarij adiunctam, quam auctor se iussu Childebrandi fatetur scripsisse. Ita autem incipit cap. 97. *In Austriâ mortuo Vulfoaldo Duce, Martinus Dux & Pippinus filius Ansigisili quondam Franci nobilis, dominabantur.* Mortuus est Pippinus sub DAGOBERTO Rege iuniore anno Christi IↃCCXIV, mense Decembri, cùm *rexisset populum Francorum annis* XXVII *& mensibus sex*, vt tradunt Annales Metenses. Cœpit ergo anno IↃCLXXXVII mense Iunio, à quo anno dicti Annales Metenses incipiunt his verbis: *Anno ab Incarnatione Domini nostri Iesu Christi* IↃCLXXXVII *Pippinus filius Ansegisili nobilissimi quondam Francorum Principis, post plurima prælia magnosq; triumphos à Deo sibi concessos, Orientalium Francorum,* id est, Austrasiorum, *glorioso genitori feliciter succedens, suscepit principatum.* Sigebertus Gemblacensis in Chronico, relatâ ad annum IↃCLXXXV nece S. Leodegarij, subdit: *Ansigisus pater Pippini à Gunduino perimitur, quem ipse inuentum & nutritum de sacro fonte susceperat, & ad maximos militiæ honores prouexerat.* Alij Ansegisi necē multò citiùs contigisse arbitrantur. *Gundoinus* suprà in diplomate Childerici, anno IↃCLXXII pro Stabulensibus signato, *Dux* appellatur? Eo *interempto cum satellitibus, Pippini virtutem atque victoriam longè lateq; vulgatam esse,* tradunt iidem Annales Metenses: vt exinde militiæ supremus Præfectus DAGOBERTI fuisse videatur, atque anno dein IↃCLXXXVII mortuo Vulfoaldo, Maior-

Domus

Domus illius à Iunio mense constitutus.

Nec diu superfuisse DAGOBERTVM colligimus ex historiâ Chronico Fredegarij annexâ: cui assentiuntur Chronicõ Moissiacense, Gesta Regum Francorum, & Continuator Aimoini. Ibi relato post obitum Vulfoaldi dominatu Martini & Pippini, additur: *Defunctis*, seu *decedentibus Regibus, commissis inuicem Principibus Ebroino, Martino atque Pippino, aduersùm Theodericum Regem excitantur ad bellum.... Deuicti cum sociis Martinus atque Pippinus in fugam lapsi sunt, persecutusq; eos Ebroinus maximam partem de illâ regione vastauit.* En annus, quo Reges omnes Austrasiorum defuncti erant, siue tum simul cum DAGOBERTO captus sit, aut obierit filius eius, à S. Arbogasto olim ad vitam reuocatus, siue eo antè mortuo vltimus decesserit DAGOBERTVS. Quo autem lethi genere interierit, nusquàm exprimitur. Violentâ morte obiisse innuunt duo, tum quòd corpus in hostili potestate manserit, tum quòd à Martino & Pippino, vt dictum est, contra Regem Theodericum, & Ebroinum quasi in vltionem cædis Regiæ bellum sit resumptum. In Vitâ S. Audoëni XXIV Augusti traditur sacrum huius corpus *Clypiaco Rotomagum* delatum esse, & *in basilicâ B. Petri Apostoli, in loco quem sibi præparauerat, cùm ingenti decore sepultum. In istâ ecclesiâ* (addit auctor Vitæ illius) *requiescunt Chlotharij Regis duæ Reginæ, Haldetrudis & Bertetrudis, itemq;* DAGOBERTVS *filius Sigeberti Regis, quem totondit Grimoaldus: atque etiam Childericus Rex frater Theoderici cum vxore Bilichilde & filiâ, quos ipse vir sanctus illic sepelierat.* Fridegodus Poëta antiquus in Vitâ metricâ MS. S. Audoëni de hisce illic sepultis ita cecinit circa an. Chr. IↃCCCCL:

In quâ Reginæ tumulari commeruêre,
Insuper & Reges multi, multiq; Valentes.

Inter

Interemptus est in venatione Childericus Rex, & in ditione, vt apparet, Parisiorum, non tamen potuit à morte habere sepulturam apud auum DAGOBERTVM I, patrem Chlodoucum II, & fratrem Chlotharium III, in monasterio S. Dionysij, quamuis de eodē monasterio benè meritus esset, vt testantur monumenta antiqua à Dubletio vulgata. Eminuisse eâ occasione videtur pietas S. Audoëni, vt cùm fortè nonnulli regni Optimates aduersùs cadauera Regis, Reginæ ac horum filiæ feralem in modum sæuirent, eadem sibi impetrârit, & suâ in basilicâ Rotomagensi iusta iis fieri curârit, ac tumulum locari. Ast haud æquè euidens est, quâ occasione DAGOBERTVS Rex Austrasiorum, procul à suo regno & paterno apud Metenses sepulchro, in Neustriâ & regno Theoderici, qui eum bello persequebatur, fuerit tumulandus. Quamquàm (quæ erat *immanissima Ebroini tyrannis*, vt loquitur Vrsinus in Vitâ S. Leodegarij) ab eo DAGOBERTVS dolo astuque circumuentus, aut ad pacificum colloquium euocatus, contra fidem datam, & fortè periurio subdolè sancitam, existimari potest, abductus, & interemptus. Iussit idem Ebroinus interfici S. Ragnebertū Martyrem, cuius necis Acta refert Chesnæus tomo I historiæ Francorum pag. 625: in quibus dicitur *intercedente Dei famulo Audoëno Pontifice, Rodomæ vrbis Præsule, cuius fama sacerdotij illo tempore orbem repleuerat Galliæ, non fuisse continuò interfectus.* Si hoc non potuerit impetrare idem S. Audoënus, vt non continuò interficeretur DAGOBERTVS, potuisse ab obitu eius videtur obtinere cadauer, vt apud Childericum patruelem, quem etiam *ob insolentiam* clamitabant *meritò interfectum*, aliquem sepulturæ honorem assequeretur.

XVI *Chro-*

XVI

Chronologia regni Theoderici cum annis DAGOBERTI *collata. Obitus S. Leogarij Martyris, & Ebroini Maioris-Domus.*

Dionysius Petauius par.2 Rationarij temporum lib.4 cap. 17 censet *Chlotharij* III *& Childerici Regum tempora ex Theoderici exordio firmanda.* Et nobis, quamuis illorum temporum tam solida opinemur iacta esse fundamenta, vt exordium regni Theoderici iis superstrui possit; alia tamen non desunt argumenta, quibus cœptam Chronologiam firmemus, assertumque iam DAGOBERTI apud Austrasios regnum muniamus. Ac primo Acta S. Wilfridi, sicut reditum nobis DAGOBERTI ex Hiberniâ ad Austrasios ostenderunt, ita anno IↃCLXXIX (quo suprà diximus Childericum initio æstatis interemptum) clarè euincunt Theodericum regnum recuperasse, eiusque palatio præfuisse Maiorem-Domus Ebroinum.

Expulsus ab Episcopatu Eboracensi est, teste Bedâ lib. 4 cap. 12 *anno* IↃCLXXVIII *S. VVilfridus*: post cuius abscessum Ethelredus Rex Merciorum bellum intulit Egfrido Northumbrorum Regi, à quo Wilfridus fuerat à Sede Episcopali eiectus. Conserto igitur graui prælio iuxta fluuium Trentam, occisus fuit Alfwinus frater Regis Egfridi. *Contigitq́,* inquit Malmesburiensis, *vt anno reuoluto, eodem die, quo ille* (Wilfridus) *præiudicium in Eboraco passus fuerat, cadauer regij adolescentis illatum vrbi longum indiceret iustitium. Ita Ethelredus triumpho functus, integritate regni receptâ, VVinfridum Episcopum,*

piscopum, qui Ceddæ apud Liccfeldsuccesserat, quòd Egfridi partium fuerat, expulit. Is Gallico littori fortè appulsus, in Theodericum Regem & Ebroinum Ducem Francorum incidit: quibus à Britanniâ mandatum erat, vt VVilfridum Episcopum caperent & spoliarent. Quem illi errore nominis acti, socius occisis & rebus ablatis, abire siuerunt. At VVilfridus, ne in manus Theoderici Regis & Ebroini incideret, *in Frisiam,* vt suprà diximus, *nauigauit, hyememq́; ibi exegit.* Inde vere sequente anni IↃCLXXX Romam proficiscens, DAGOBERTVM Regem in Alsatiâ inuisit. Vbi Romam venit, *ab Agathone Papâ* (verba sunt Bedæ lib.5 cap.20) *Episcopatu esse dignus inuentus est*, & *ad Synodum centum viginti quinque Episcoporum, aduersùs eos, qui vnam in Domino Saluatore voluntatem atque operationem dogmatizabant, vocatus inter Episcopos consedit*, & cum iis subscripsit epistolæ ex hac Synodo ad Constantinum Imperatorem, Heraclium & Tiberium Augustos missæ, quæ refertur actione quartâ sexti Concilij Oecumenici, Constantinopoli eodem anno IↃCLXXX mense Nouembri inchoati. Sed ad Theodericum, quem constat anno IↃCLXXIX Regem fuisse, redeamus.

Regno igitur ad eum post Childerici cædem delato, Austrasij Chlodoueum Chlotharij III creditum filium, vt diximus ex Vitâ S. Leodegarij, in Regem assumpserunt, *asserentes cum sacramento Theodericum mortuum esse.* Tunc S. Leodegarius, quòd huic Chlodoueo, vt præscripserat Ebroinus, nollet promittere fidem, captus atque euulsis oculis abductus est, & inediâ aliquamdiu in siluis cruciatus; ac posteà in ædibus Waymeri, Ducis cuiusdam Campaniæ, qui ad hoc malum perpetrandum cùm Didone altero Ebroini Consiliario *è finibus Austri*, siue Austrasiæ, missus fuerat, detentus. Interim Ebroinus, reiecto Chlodoueo illo suppositio, in gratiam Theoderici Regis restitutus, dignitatem Maioris-

Maioris-Domus adhuc anno IↃCLXXIX, vt ex Malmesburiensi constat, recepit. At DAGOBERTO ad regnum Austrasiæ anno sequente IↃCLXXX euecto, Waymerus (cum S. Leodegario) in Neustriam ad Ebroinum fugit, ac *per huius fraudem in Episcopum promotus, in eius indignationem* dein *incurrit; multis flagellis cæsus, turpissimeq́; vt decebat proditorem, condemnatus, laqueo suspensus est. .. S. Leodegarium in quoddam perduxerunt cœnobium: in quo per annos circiter duos latuisse* tradit Vrsinus, ad annum scilicet IↃCLXXXII, quando iussu Ebroini oblatus Regi, opprobriis contumeliisque affectus, linguâ etiam exectâ, traditus est *S. VVaningo*, in cuius *monasterio Fiscano per biennium ferè in Dei laudibus resedit* ad annum vsque IↃCLXXXIV. Quo tempore ei ad Concilium ab Episcopis in Villâ regiâ habitum euocato, ingredi non licuit, sed seorsim à Rege in speciem examinatus, eius atque Ebroini sententiâ capite plexus est die II Octobris, vti gemina vitæ eius historia exactè tradit; altera Episcopo Augustodunensi Ermenario eius successori dicata, altera auctore Vrsino inscripta Ansoaldo Pictauorum Episcopo, in Didonis eius patrui locum substituto. En quinquennium primum regni Theoderici. Sirmondus tomo I Conciliorum Galliæ, partem dicti Concilii in Villâ regiâ habiti edidit, prænotato sequenti anno Christi IↃCLXXXV, vt mirum sit ab eodem addi annum tum fuisse Theoderici Regis XVIII. Eadem Petauii sententia est par. I Rationarii temporum lib. 8 cap. 2, additque, *errare eos, qui S. Leodegarii necem in annum conferunt* IↃCLXXII. Videtur potissimùm confutari Bucherius, qui cum Sirmondo, ipsoque Petauio, Theodericum scripserat Childerico successisse anno IↃCLXVII, & consequenter S. Leodegarium, vti Acta eius exigunt, post quinquennium elapsum anno IↃCLXXII interfectum esse. Miræus in Chro-

nico Belgico dubius hæret, & bis necem Leodegarij annotat, anno scilicet IↃCLXXII cum Bucherio, & anno IↃCLXXXV cum aliis, additâ excusatione ob magnam inter chronographos controuersiam: quæ principiis benè examinatis nulla apparet.

Anno dein IↃCLXXXVII mortuis & Vulfoaldo Maiore-Domus apud Austrasios, & horum Rege DAGOBERTO, Duces Pippinus Herstallus & Martinus à Theoderico Rege & Ebroino, vti diximus, prælio victi sunt. Tunc Martinus Dux Lugduno Clauato, quò fugerat, ad Ebroinum euocatus, contra datam fidem cùm sociis omnibus interfectus est. Ebroinus eâ victoriâ insolenter elatus, dum Francos crudeliùs opprimit, à quodam Hermenfrido confossus est, eodem anno IↃCLXXXVII ad finem vergente, aut certè initio sequentis, *transacto* post necem S. Leodegarij *trium annorum spatio*, vti in vtrisque Actis legitur. Postquàm Ebroinus viuendi finem fecit, Episcopi in Palatio congregati, de corpore S. Leodegarij multis miraculis claro disceptarunt, Ermenarius Augustodunensis, Ansoaldus Pictauiensis, & S. Vindicianus Cameracensis & Atrebatensis. Lite per sortem inter Missarum solennia diremptâ, auectum est sacrum corpus è diœcesi Atrebatensi Pictauium, & in vicino monasterio S. Maxentij *medio Martio mense* depositum. Cuius Translationis solennitas ad XVI Martij in nonnullis Martyrologiis annotatur, contigitque anno IↃCLXXXVIII.

In locum Ebroini successit Warado, seu Waratto, Maior-Domus, ac mox datis obsidibus inter hunc & Pippinum pax firmata. Sed Waradone à filio Gislemaro supplantato resuscitatæ discordiæ sunt, bellumque ciuile recruduit, *quamplurimis nobilibus viris Pippini Ducis fraudulenter ad castrum Manucum*, quod Namurcum interpretantur, *occisis*. Quæ eodem

dem anno IↃCLXXXVIII facta arbitramur. Non diu pôst Gislemarus, sæpius à S. Audoëno Episcopo Rotomagensi frustrà monitus, morte peruicaciam luit, & Warado pater priorem dignitatem recepit. Tunc, vt concordiæ auctor fieret, Coloniam profectus est S. Audoënus, ac pace stabilitâ, ad Regem Theodericum ac Waradonem regressus, in villâ regiâ Clypiaco prope Parisios ex hac vitâ ad præmium meritorum migrauit die XXIV Augusti anno IↃCLXXXIX. Quem obitus illius annum infrà lib. 4 firmabimus: reliqua constant ex eius Vitâ, & Historiâ iussu Childebrandi scriptâ apud Fredegarium cap. 97, 98 & 99. Quæ omnia simul collata chronologicam nostram computationem roborant, vtque anni Theoderici ac DAGOBERTI, quos statuimus, præclarè quadrent, efficiunt.

Prætereà *S. Vindicianus Episcopus Cameracensis*, apud Baldericum lib. I Chronici Cameracensis cap. 25, *super res Atrebatensis Ecclesiæ à Ioanne Papâ confirmari priuilegium curauit, datum* VIII *Idus Maij anno* VII *regni Theoderici*. Est is Ioannes V die XXII Iulij anni IↃCLXXXV electus, anno sequenti II Augusti vitâ functus: quo illud priuilegium necessariò datum est, & nostrum calculum egregiè confirmat. Sirmondus in Notis ad Synodum Rotomagensem & Petauius par. I lib. 8 cap. 2, & par. 2 lib. 4 c. 17, ob *Indictionē* II huic priuilegio additam, asserunt annum Christi indicari IↃCLXXIV. Verùm tum præerat Ecclesiæ Adeodatus Papa, inter quem & Ioannem eam rexerūt Domnus I, Agatho, Leo II & Benedictus II, cui Ioannes V successit. Imò S. Autbertus Episcopus Cameracensis tum etiam viuebat, anno IↃCLXXV die XIII Decembris mortuus, cui anno sequenti, vt suprà ostensum, successit *S. Vindicianus*. Indictio ergo aut XIV reponenda, aut tamquàm à posteris intrusa expungenda, cum subscriptio-

ne Leodegarij iam antè interempti. An etiam tum Austregisilus Bituricensis vltra sexaginta annos mortuus reuixerit, aliusúe eius nominis subscripserit, ipse Baldericus viderit. Simili modo corruit alterum argumentum Sirmondi ad dictam Synodum Rotomagensem relatum: quia nimirùm Priuilegium immunitatis à S. Vindiciano Episcopo datum monasterio Vedastino dicitur *Kalendis Maij anno* VII *Theoderici Regis, Indictione* quoque II, quasi inde inferretur annus Christi IↃCLXXIV. Sed S. Vindicianus, à quo potissimùm illud monasterium extructum est, necdum eo anno Episcopus erat. Ipsi prætereà priuilegio, quod inter Diplomata Belgica edidit Miræus cap. 5, ineptè quædam adiecta: subscribunt enim SS. Austregisilus, Eligius, Audomarus, & Faro Episcopi, ac Wandregisilus Abbas, omnes ante Theoderici regnum vitâ functi. De Synodo Rotomagensi agemus lib. 4.

XVII

Regnum Austrasianum DAGOBERTI II *probatum ex diplomate Theoderici Regis Stabulao & Malmundario dato. Horum sub vtroque Rege Abbas S. Goduinus. Obitus Theoderici Regis.*

PRosequimur reliqua Theoderici Regis gesta, è quibus & regnum DAGOBERTO asserimus, & hactenùs positam chronotaxin firmamus. Mortuo XXIV Augusti ann. IↃCLXXXIX S. Audoëno, erat Maior-Domus antè memoratus

 Warado,

Warado, qui non diu posteà desiit viuere, relictâ Anflede viduâ. *Huius gener*, (inquit auctor historiæ iussu Childebrãdi scriptę apud Fredegarium cap. 99) *nomine Bertharius, honorem Maioris-Domus suscepit*, anno IↃCXC. Contra quē *Franci*, quòd eorum *amicitiam & consilia sæpè contemneret*, *Pippinum concitant*. Hic *contra Theodericum Regem & Bertharium* pugnat anno IↃCXCI *Textricij in Veromanduis*, vincitque. Bertharius à suis occiditur. *Pippinus Theodericum Regem accipiens cum thesauris, & domum palatij, omnia peragebat*, vt idē auctor cap. 100 tradit. Dein *Rex idem victus sub Pippino tribus annis regnasse* traditur in Annalibus Metensibus, quando *Pippinus*, vt in eisdem Annalibus dicitur, *ne tyrannidem videretur exercere, nomen Regis Theoderico inæstimabili pietate reseruauit. Ipse verò totius regni gubernacula, thesaurosq́ regios, & vniuersi exercitus dominationem, propriæ facultatis iure disponenda suscepit.* Excipiunt Annales Fuldenses ad an. 751 *chartas & priuilegia, quæ Regis nomine scribebantur*. Tunc S. Goduinus Abbas monasteriorum Stabulai & Malmundarij, visâ hac regnorum immutatione, curauit nomine Regis Theoderici bona monasterij iterato diplomate stabiliri, quod hîc damus, ex MS. codice Bambergensi, sub hoc titulo:

Exemplar Præcepti Theuderici Regis Abbati Godoino dati de confirmatione omnium rerum monasteriorum.

Theudericus Rex Francorum, vir illuster. Si petitiones Sacerdotum aut Ecclesiarum prolatas, in quo nostris auribus rectè poposcerint, perducimus ad effectum, regiam consuetudinem exercemus, & in æternum Dominum retributorem ex hoc habere confidimus. Ideò notum sit fidelibus nostris, quia

venerabilis vir Godoinus Abba de monasterio Stabulau & Malmundario, quæ sunt in honore S. Mariæ & sanctorum Apostolorum Petri & Pauli vel ceterorum Sanctorum à bonæ memoriæ auunculo nostro Sigeberto quondam Rege, ob amorem Christi, de foreste fiscibus nostris super fluuium Amblauam constructa, Clementiam nostram exposcit, eò quòd ipse Princeps pro mercedis suæ compendio & retributione æternâ, villas aliquas de fiscis, tam vltra Ligera res proprias, quas Domnus Remaglus legitimè possedit, quàm exteras per Præcepta suâ manu roborata sub integrâ emunitate absque introitu Iudicum concessit. Vnde & ipsa Præcepta, seu & confirmationes, decedentium Regum, memoratus Abba se præ manibus habere adfirmat: sed petiit Celsitudinem nostram, vt tam id, quod ipse Princeps Domnus Sigebertus de fisco suo, seu de reliquis locis ad ipsa monasteria à Christianis hominibus inibi videtur fuisse conlatum, & præsentis temporis eorum manet possessio vel dominatio, vt hoc in idipsum pro nostris oraculis confirmare deberemus. Cuius petitioni pro reuerentiâ ipsorum monasteriorum, seu & considerantes sacerdotium ipsius viri Godoini, vel fidei bonæ respectum, quo erga regimen nostrum fideliter videtur famulari, non solùm confirmasse, sed etiam pro mercede nostrâ à nouo reconcessisse nostra comperiat Magnitudo. Præcipientes enim, vt, sicut constat à suprascripto Principe Domno Sigeberto, vel germano

nostro

nostro Childerico quondam Rege, seu ceteris Christianis hominibus ad ipsa monasteria tam villabus, domibus, mancipiis, acolabus, vineis, siluis, campis, pratis, pascuis, aquis, aquarumque decursibus, cùm reliquis beneficiis mobilibus & immobilibus rectè fuisse conlatum vel condonatum. Et ex hoc præsenti tempore quieto ordine pars ipsorum monasteriorum cernitur dominari. Ita deinceps pro nostrâ auctoritate pleniùs in Dei nomine confirmamus tam suprascripta loca, quàm circa supradictum Godoinum Abbatem & successores suos, vel monachos ibidē consistētes, tam nostris quàm futuris temporibus inspectas ipsas anctoritates, antelectos Principes, vel reliqua instrumenta, quod ibidem fuit firmatum, vel condonatum, seu & in anteà iustè & rationabiliter fuerit conlatum, sub emunitatis nomen absque introitu Iudicum ibidem maneat inconuulsum. Quo fiat vt & nobis ad mercedem pertineat, & ipsos seruos meliùs delectet, pro regni nostri constantiâ attentiùs Domini misecordiam deprecari. Et vt hæc præceptio firmior habeatur, & per tempora conseruetur, manus nostræ subscriptionibus subter eam decreuimus roborari. In Christi nomine Theodericus Rex subscripsit.

Hactenùs diploma Theoderici, cui aderat sigillum ex litteris eiusdem nominis formatum. Hoc quoque diploma certum atque indubitatum est. Childericum, cui occiso erat subrogatus, suum (vti reuerà erat) *germanum* agnoscit: & tam ipse *Theodericus*, quàm *Childericus* frater in diplomate suprà allegato, *S. Sigebertum*, horum monasteriorum fundatorem,

torem, suum *auunculum* appellant ac reuerentur. Interim in exemplaribus monasterij Stabulensis, expuncto titulo suprà indicato, hic substitutus est: *Exemplar Praecepti Regis Theoderici, filij* Dagoberti *Iunioris, dati Domno Goduino Abbati.* Nempe, quia oblitteratâ memoriâ Dagoberti II, diploma à nobis illi vindicatum ad Dagobertvm *Iuniorem* retulerant, illi necessariò subiungendas censuerunt Theoderici tabulas iam recitatas, quasi sub vtroque Rege vixisset S. Goduinus Abbas. Verùm obstant tum ipsa diplomata, tum vtriusque & Dagoberti & Theoderici regni tempora à nobis ordinata, tum denique peruetusta exemplaria, quæ iussu S. Henrici Imperatoris Stabulai descripta, Bambergam vnà cum parte aliquâ Reliquiarum S. Remacli delata, istic hactenùs integra atque incorrupta visuntur.

Huius Goduini imago, vt alicuius ex proximis successoribus S. Remacli, visitur apud Stabulenses ad thecam ligneam, quæ circumdat feretrum ipsius S. Remacli, cum hac scripturâ: *S. Goduinus.* Qui Sancti titulus eidem passim & vbique tribuitur per templa & claustra Stabulense & Malmundariense, visiturque in peruetustis tapetibus, omnibusque antiquioribus & recentioribus Abbatum indiculis. In Floribus Ecclesiæ Leodiensis à Bartholomæo Fiseno editis par. 2 Paralipomenon pag. 605 referuntur *SS. Sigolinus, Goduinus, Anglinus, Albricus, & Odilo Abbates Stabulenses:* eorumque aliqua elogia adduntur à Francisco Laurentij, Priore Malmundariensi ex monumentis Stabulensibus collecta; in quibus dicitur, *post S. Sigolinum anno* IↃCLXXXVII *mortuum, S. Goduinum rexisse Ecclesiam Stabulensem* annis nouem, *sub annum* IↃCXCVI vitâ functus, cùm biennio ante Theodericus frater Childerici esset mortuus. Verùm S. Goduinum priùs aliquantò factum esse Abbatem persuadet

det diploma DAGOBERTI suprà, anno regni IV, Christi IↃCLXXXIV datum, eidèmque etiam ante annum IↃCXCVI successisse Papolenum Episcopum ex sequentibus constabit. Sed ad Theodericum redeamus.

Annales Metenses à Pippino Duce exordiuntur: sed, vt quisque eos perlegens intelliget, anno vno priùs, quæ Theodericus gessit, narrant. In his Annalibus dicitur *Theodericus*, postquàm *à Pippino victus est*, quod anno IↃCXCI contigisse diximus, *sub eodem regnasse annis tribus & mortuus esse*. Anno is IↃCXCIV decessit, qui cœpto errore notatur in illis Annalibus præcedens IↃCXCIII. Illum errorem descripsit Sigebertus Gemblacensis; sed æui sequioris scriptor, qui passim in annis Regum Francorum stirpis Merouingicæ titubat: quem Hadrianus Valesius in suis rerum Francicarum historiis ordinandis negat audiri oportere. Historia Francorum iussu Childebrandi scripta cap. 101 tradit *Theodericum regnasse annos* XIV, omissis mensibus, quos aut anno IↃCLXXIX aut IↃCXCIV regnauit, maximè quia ob initium regni multis purturbationibus agitatum, seriùs *præsentibus nobilibus regnorum* Neustriæ, Burgundiæ, &, reiecto Chlodoueo, Austrasiæ, *solenniter*, (vti, quod ex Vitâ S. Leodegarij colligitur, mos erat) *in Regem esse sublimatus* videtur. Hinc Aigradus, auctor coæuus, scribit in Vitâ MS. S. Condedi Abbatis XXI Octobr. *possessiunculas* huic *à nobili Schivvardo collatas* VI *Idus Octobris, sub anno tertio præfati Regis Theoderici, qui erat Lantberti Abbatis Fontanellensis annus tertius*: ergo & annus Christi IↃCLXXXII, vt lib. 4 constabit, vbi de primis Abbatibus Fontanellensibus agemus.

Statutum annum IↃCXCIV obitus Theoderici Regis confirmat Chronicon Vedastinum apud Franciscum le Bar, vbi obitus refertur *in annum quintum regiminis Hattæ* I *Abbatis*, quem

quem electum tradit *anno* IↃCXC; *anno* sequenti IↃCXCI, *Theoderici* XII *à S. Vindiciano solenniter benedictum.* Demum annum mortis eius IↃCXCIV signat antiquum epitaphium, epistylio, seu limbo superiori mausolei eius in monasterio Vedastino inscriptum, his versibus:

Rex Theodericus, ditans vt verus amicus
Nos ope multimodâ, iacet hîc cum coniuge Dodâ:
Regis larga manus, & Præsul Vindicianus,
Nobis Regale dant & ius Pontificale,
In decies nono cum quinquagies duodeno
Anno defunctum sciet hunc, qui quatuor addet.
Quâ legis hac horâ, Dominum pro Regibus *ora,*
Muneribus quorum stat vita Dei famulorum.

Albericus, qui passim malo calculo seriem temporum, quibus priores Reges Francorum vixerunt, digerit, hîc & annum & sepulturam Theoderici rectè obseruat; sed ineptè eclipsin, quæ anno præcedente contigerat, adiungit. Annũ obitus Regis Theoderici statuit Baronius regni eius XIX, Christi DCLXXXVIII: Bucherius, Fisen, Miræus cum Petauio, Sirmondo aliisque, regni XXIV, Christi IↃCXC; quorum rationes, vt vidimus, haud admodùm validæ sunt. Fundamentum primarium, ob quod obitum Theoderici referunt in annum IↃCXC, in annis Childeberti filij supputandis ex ipso Petauio euertitur par. 1 lib. 8 cap. 4: vbi *Pippinum* tradit, *Theoderico superato, vtriusq. regni tenuisse magisterium anno* IↃCXCI.

XVIII

Regnum Chlodouei III. *Diploma datum S. Papoleno Episcopo, Abbati Stabulensi & Malmundariensi.*

QVemadmodùm à morte Chlodouei II tres eius filij adhuc paruuli superfuerunt, Chlotharius III, Childericus & Theodericus, omnes dein regnum Francorum assecuti; ita Theoderico anno IↃCXCIV vitâ functo, filioli parui relicti sunt, Chlodoueus III & Childebertus. Auctor coæuus historiæ iussu Childebrandi scriptæ apud Fredegarium ca. 101, de regno Chlodouei hæc tradit: *Mortuus est Theodericus Rex, regnauit autem annos* XIV. *Chlodoueum filium eius paruulum elegerunt in regnum. Non post multos verò annos prædictus Rex Chlodoueus ægrotans mortuus est. Regnauit autem annos* IV. Hos cuncti passim Chronologi admittunt: & quidem ex iudicio Baronij ab anno IↃCLXXXVIII ad IↃCXCII; Sirmondi, Petauij, Bucherij, Miræi, & aliorum ab anno IↃCXC ad IↃCXCIV. à quo primùm anno regnasse vsque ad IↃCXCVIII Clodoueũ II ex ipsius annis Theoderici fratrumque conuincimus, & infrà in annis regni Childeberti confirmabimus. Malebrancus contendit eum biennio ante patrem Theodericum obiisse, & simul cum eo annos IV regnasse. Historiæ iussu Childebrandi scriptæ assentiuntur Annales Metenses his verbis: *Theoderico mortuo, filius eius paruulus, nomine Chlodoueus, à Pippino ordinatur in Regem. Qui dum quartum annum in regno complesset, innocentem vitam finiuit.* Tempora huius pueruli Regis sub regimine Pippini videntur fuisse prorsus quieta,

Rex, vnà cum antecessore suo Domno Remaglo Episcopo quondam vel suis monachis, vbi ipse ad monasteria Malmunderio & Stabulao Custos esse videtur, locella aliqua commutassent. Unde accepit pars Domni & Auunculi nostri Childerici quondam Regis locellum, cui nomen Athetasis, cum hominibus ibidem commanentibus, & omne peculiare eorum vel terras eorum, quas excolere videntur, his nominibus, Radefrido cum nepotibus suis, Berthramno, Gisloberto, Aganulfo, item Radefrido, Sigofrido, Rigoberto. Pro ipsâ re in commutatione ipse Pontifex accepit de fisco nostro locellum, qui dicitur Maipa cum hominibus ibidem commanentibus his nominibus, Adolino, Altone & VVinsgario, cum terris, quas excolere videntur, & omne peculiare eorum, vt hæc pars ipsi Pontifici & suis monachis in perpetuo tempore debeant permanere. Unde & commutationem ipsius Principis *etiam suis manibus roboratam nobis in præsenti ostendit relegendam. Quod pro firmitate studuimus petitiones eorum pleniùs circa ipsa monasteria vel congregationem sanctam confirmari præceptum. Cui nos hoc beneficium præstitisse vel confirmasse & in omnibus concessisse cognoscite.* Præcipientes *enim, vt, quidquid constat per inspectam ipsam commutationem ipsius* Principis *iustè & rationabiliter inter ipsum & gloriosum Domnum Remaglum iam dictum* Pontificem *fuit commutatum aut concambiatum, tam terris, curtibus, casis,*

 campis,

campis, pratis, siluis, aquis, aquarumúe decursibus, mancipiis, ædificiis vel reliquis rebus atque corporibus; Domnus & Pater noster Papolenus Episcopus ad partem iam dicta monasteria Malmundario & Stabulaco per nostrum Præceptum plenius confirmato perennis temporibus habeat confirmatum atque indultum. Et vt hæc Præceptio nostris & futuris temporibus firmiorem obtineat vigorem, manus nostri signaculo subter eam decreuimus adfirmare. Signum Chlodouei gloriosi Regis.

Data quando facit mensis Iunius dies XXV, *anno* II *regni nostri. Namucho recognoui.*

Erat sigillum ex litteris regij nominis more illius æui effictum. Annus signati huius diplomatis est IↃCXCV aut sequens, quando S. Goduino, vt diximus, mortuo, successit S. Papolenus, Episcopus Apostolicus ad prædicandum Euangelium, fundandasque Ecclesias creatus, qui Româ acceptum corpus S. Symmetrij Martyris, cum aliquibus Reliquiis S. Andreæ Apostoli, in Belgium detulit, & Landernaci in templo parochiali, ac primariâ Stabulensis monasterij hæreditate deposuit, vbi sacro cultu quotannis honoratur XXVI Maij. Est celebris quoque veneratio S. Baboleni apud Stabulenses & Malmundarienses die XXVI Iunij, cuius sacrum caput in sacrario Stabulensi adseruatur. Hunc esse Papolenum in relato Chlodouei diplomate expressum indicauit nobis antè memoratus Dominus Benedictus delle Riue Sacerdos monasterij Stabulensis, eiusque archiui præfectus. Verùm hunc Papolenum arbitramur diuersum à S. Baboleno olim S. Columbani Abbatis discipulo, eiusque in mona-

monasterio Bobiensi successore, cui dein Fossatense ad Matronam fluuium in agro Parisino monasterium commissum est ab eius fundatore Blidegisillo anno III Chlodouei II, Christi IↃCXLVI. Ob cuius Baboleni præclaram virtutem Audobertus Parisiorum Episcopus monasterio eius Fossatensi dedit *priuilegium immunitatis & exemptionis ab omni subiectione Episcoporum & Clericorum*, *anno Chlodouei* V, Christi IↃCXLVIII. Ea priuilegia, qui tum præerat vniuersæ Ecclesiæ, approbauit S. Martinus Pontifex Romanus. Huius S. Baboleni corpus etiamnum cùm sacrâ veneratione adseruatur in Fossatensi monasterio, quod ob S. Mauri reliquias eò translatas vulgò *monasterium S. Mauri* appellari diximus XV Ianuarij ad S. Mauri Vitam.

LIBER

LIBER III.

DAGOBERTVS III REX FRANCORVM.

Ertius Regalem in ſcenam prodit DAGOBERTVS, haud admodùm re aliâ, quàm genere regio, conſpicuus, quippe Rege Childeberto natus, Theodorici filio, Chlodouei II ac S. Bathildis nepote: ceterùm vanâ per omnem ferè vitam vmbrâ regni ornatus, niſi quòd ei ſcriptorum quorundam recentiorum, non quidem aſſentatio (quis enim eius ſit fructus?) ſed imperitia, decora quædam, quæ Auſtraſiani DAGOBERTI erant, eiuſque benefactorum gloriam attribuit. Nam alioquin

——Nihil iſte nec auſus,
Nec potuit.

Omnis penes Pippinum erat poteſtas, in Auſtraſiâ præſertim, quam poſt DAGOBERTI II deceſſum ac Vulfoaldi Maioris-Domus (ſub quibus etiam exercitibus præfuerat) totam ad ſe traxit, ac velut propriũ regnum adminiſtrauit. Titulum tamen & huic adoleſcen-

leſcentulo Regi, & patri eius Childeberto, ac Chlodoueo patruo reliquit, atque auo etiam, quem cùm acie viciſſet, beneficio cumulaſſe, liberoſque eius viſus eſt, quòd appellatione honoreque frui regio paſſus,& quæ ipſe promulganda cenſuiſſet edicta, ſignare. Ita ad ſummum honorem (ad quem plerique omni conatu contendunt,qui Reges vel gratiâ circumuentos, vel opibus armiſque & clientum ſuorum turbis obſeſſos,habent in poteſtate) ad illud,inquam,culmen honoris prudẽtiùs aſpirauit Pippinus,quàm eius auunculus Grimoaldus, de quo in DAGOBERTO II dictum. Firmare ſibi ac ſuis ſpem regni maluit,quàm pręcoperè titulum inuadere.Ita & Auſtraſiorum ſuorum ſe beneuolentiâ communiuit, & minùs alienauit Neuſtraſios.Aſt hi tamen eo extincto,ſub ipſo adhuc DAGOBERTO, mouêre lacertos, aduersùs Auſtraſios Ducemque eorum Theodaldum Pippini nepotem, dein & Carolum Martellum.Iidem,mortuo DAGOBERTO, alium ad gubernacula regni euocauêre abſque Auſtraſiis,Chilpericum Childerici filium.

DAGOBERTO autem huic titulum martyrij ac ſacros honores, quos haberi illi quidam viri eruditi autumant,non inuidemus,nec detrahimus: nec tamen eò induci poſſumus, tantum vt illi dignationis impertiamur. Credibilius putamus S. DAGOBERTVM Sa-

thanaci oppidi. Tutelarem ab eo esse diuersum: argumenta, quæ in vtramque partem afferuntur, proponemus.

I

Pater Dagoberti iii *Childebertus Rex. Huius regnum annis* xiii *terminatum. Subrogatur* Dagobertvs *adhuc puer.*

Ortuo *Chlodoueo* iii, filio Theoderici, adhuc *paruulo*, ac *vitâ* eius *innocente finitâ, Pippinus Regem pro eo fratrem eius Childebertum constituit. Illis quidem nomina Regum imponens, ipse totius regni habens priuilegium, cùm summâ gloriâ & honore tractabat.* Ita auctor Annalium Metensium. Fauebat imperio Pippini puerilis ætas & Chlodouci iii, & posteà Childeberti, quem eo iuniorem fuisse, etiam tradit monachus Egolismensis in Vitâ Caroli Magni. Idem autem annus ɪɔcxcviii & Chlodoueo vltimus fuit & Childeberto primus: vti anni Regum decessorum hactenùs indicati probant, ac mox annus obitus Childeberti firmabit stabilietque.

Petauius par. 2 Rationarij temporum lib. 4 cap. 17, Bucherius, aliique, opponunt scriptum quoddam in fine Chronici veteris Eusebiani, quod penes Bongarsium fuit, repertum, in cuius paginâ primâ libri aduersâ post generalem titulum ita legebatur: *In annum* v *Childeberti Regis Francorum, Pippino iubente, ab Adam sunt anni* v *millia* ɪɔcccc. *Fuit Pascha* x *K. Aprilis. Ascensio Domini K. Madias per cyclum numerum*

merum annorum CXL. *Repetitio à capite cycli.* Hæc ibi, aliâ manu extra ordinem grandibus & vncialibus litteris ſcripta exhibent Pontacus in Apparatu ad Chronicon Euſebij paginâ 27, & Ioſephus Scaliger in Animaduerſionibus in Chronologica Euſebij, vltimâ ante Indicem paginâ, additque *quemadmodùm eſt alia manus ab eâ, qua totum Chronicon ſcripſit, ita magnum eſſe interuallum inter ſcriptionem Chronici & huius Paſchatis notationem.* Circa quæ fatemur annum ibi notari IↃCXCIX, periodi Victorianæ CXL, mundi creati ſecundum Euſebium poſt quinque millia IↃCCCC, quo, cyclò ſolis VIII, litterâ Dominicali E, cyclo etiam Lunæ XVI, Paſcha celebratum eſt XXIII Martij. His non obſtantibus arbitramur aliquot poſt hunc annum ſeculis illud ab imperito Chronographo aut compoſitum fuiſſe, aut certè vitiosè deſcriptū, à quo annus I Childeberti alibi lectus, in annum V commutatur: quod facillimè potuit contingere, cùm ea, quæ in rectam viam reducant aberrantem, neque antecedunt neque ſequuntur. Ceterùm annum primum Childeberti reponendum eſſe ſuadet ratio illa ab Adamo numerandi, illis temporibus ſub obitum vnius & initium regni alterius vſitata. Ita à morte Sigeberti I Regis Auſtraſiorum annus primus regni Childeberti filij, itidem Regis Auſtraſiorum, appoſitis ab Adamo annis, indicatur à Gregorio Turonenſi lib. 4 cap. 46, & Fredegario in Hiſtoriâ epitomatâ cap. 74. Quidni illo exemplo propoſito, huius Childeberti initium, ſubductis etiam ab Adamo annis, fuerit illuſtratum? Imò hæc verba, *Pippino iubente*, ſcilicet *Regis facti*, vti ex Annalibus Metenſibus retulimus, primum fuiſſe regni annum innuunt. Et hæc de ſchedâ illâ ab incognito auctore è triuio aliquo deſumptâ ſufficiant, in gratiam illuſtrium ſcriptorum, qui inde ſibi ἀλεξητήριον ſperarant, examinata.

In Chronico MS. collegij Treuirensis Societatis Iesu auctore Saxone anonymo, hæc leguntur ad annum IϽCXCII, Iustiniani Imperatoris VI, *Chlodoueus filius Theoderici cum fratre Hildiberto regnare cœpit.* Potuit scripti Bongarsiani auctor regnum Childeberti cum fratre Chlodoueo regnantis cœpisse à morte Theoderici parentis, ac posteà perrexisse à morte Chlodouei fratris numerare annũ v regni Childeberti, atq; ita nobiscum in annis Christi adiungendis necessariò consentiet. Eâ fortè ratione annos regni Childeberti numerant nonnulli septemdecim, qui à morte Chlodouei solùm fuerunt tredecim. Wasseburgius lib. 2 Antiquitatum Gallo-Belgicarum, in Agreberto XVII Episcopo Virdunensi, edidit partem testamenti Wolfandi, fundatoris celebris Abbatiæ S. Michaëlis, cum hac clausulâ: *Facta est hæc donatio in ipso monasterio, multorum conuentu bonorum hominum, anno* XV *regni Domini nostri Childeberti Regis. Signum VVolfandi, qui testamento donationis fieri rogauit. Ego VVolfandis Abbatissa signo. Signum Aggrebardi Episcopi* &c. Quæ si mendis typographicis carent, neque annus XV in locum XI aut XII irrepsit; annos illius cùm fratre Chlodoueo regnantis numerari oportet. Nos cum reliquis auctoribus à Chlodouei fratris obitu eos inchoamus, quod hîc monuisse sufficit.

Auctor coæuus Historiæ iussu Childebrandi scriptæ apud Fredegarium cap. 104 hæc tradit. *Mortuus est his diebus Childebertus Rex, & sepultus Cauciaci in basilicâ S. Stephani Martyris. Regnauit autem annos tredecim.* Eodem modo *annos Childebertum tredecim regnasse*, legitur in Chronicis Regum Frãcorum breuiter digestis, & ex MS. Tiliano tomo I Scriptorum historiæ Francorum à Chesnæo pag. 797 vulgatis, & sequitur Ado in Chronico. Hos autem tredecim annos numeramus ab obitu Chlodouei, siue ab anno IϽCXCVIII ad

IϽCCXI,

IϽCCXI, quo Childebertum è vitâ decessisse referunt Annales Metenses, vti & Annales Franciæ breuiores ab auctoribus coæuis scripti, sub initium tomi II historiæ Francorum ab eodem Chesnæo editi: horum alij in monasterio S. Nazarij iuxta Rhenum scripti, & à Marquardo Frehero primùm publicati sunt; alij ex peruetustis Codicibus MSS. Ioannis Tilij & Alexandri Petauij vulgati. Eodem anno obiisse Childebertum nobiscum censent Bucherius, Petauius alijque hactenùs diffidentes, ab anonymo fabulatore de Gestis Francorum (quem toties reiecerant) adiuti. Apud hunc *Chlodoueus* III *annos* solùm *regnauit duos, Childebertus* XVII. Verùm illi, prioribus annis reiectis, posteriores allegant, tamquàm, vt in viam redirent, necessarios.

Quot annos Childebertus natus vitam finierit, incertum est. Chlodoueus III *paruulus Rex factus* traditur, & *puer mortuus*. Hoc Rege Childebertus frater iunior XIII solùm annis regnauit, sed ductâ vxore, & relicto filio DAGOBERTO mortuus: quem alij etiam *puerum*, alij *iuuenculum Regem*, & passim omnes *iuniorem* DAGOBERTVM appellant. Historia iussu Childebrandi scripta hæc solùm habet: DAGOBERTVS *filius eius sedem regni patris sui accepit.* Annales Metenses: *Post cuius*, Childeberti, *decessum Pippinus solitâ pietate filium eius* DAGOBERTVM *in Regem ordinauit.* Quæ in Genealogia Regum Francorum, vsque ad vnctionem Pippini Regis ex MS. Regis Britanniarum editâ, ita leguntur: *Childebertus verò mox vt migrauit ad Dominum, regnum eius suscepit filius eius adhuc puer.* Eadem verba repetuntur in libello vetusti auctoris de Maioribus Domus regiæ. Et certè ætas Childeberti morientis persuadet hanc necdum maturam filij ætatem, quâ patri successit. Eadem infrà stabilientur.

Childebertus Rex Solemium, Hannoniæ vicum in pago Fanomartenſi ſitum, dedit celebri prope Pariſios monaſterio S. Dionyſij, diplomate *anno regni* XII, *die* XII *Martij*, Chriſti ɪↄccx ſignato: quod integrum vulgauit Dubletius in Antiquitatibus monaſterij S. Dionyſij pag. 688, & contractum Miræus in Notitiâ Eccleſiarum Belgij cap. 12. Idem R*ex Childebertus conceſſit Pippino* Herſtallio, *de ſuo fiſco & ex largitatis ſua munere, villam Eliſte nuncupatam in loco Marithaime, in pago Batuâ*, vti teſtatur Carolus Martellus in diplomate à Wilhelmo Hedâ in Hiſtoriâ Vltraiectinâ relato, quo eadem villa donatur S. Willibrordo ab ipſo Carolo Martello, cui *genitor ſuus* cùm eam *villam iure hæreditario in proprietatem concederet*, prudenter commonſtrat auctoritate *Regis Childeberti* de fiſco regio fuiſſe ſublatam, vt anſa cauillationis præcideretur iis, qui eam conuellere donationem vellent.

II

Suprema in Childeberti & DAGOBERTI *regno præfectura Pippini. Huius coniux Plectrudis, num repudiata? Illius obitus.*

ERat Pippino, vt legitur in Hiſtoriâ iuſſu Childebrandi ſcripta cap. 100, *vxor nobilis & prudentiſſima nomine Plichtrudis, genuitq́ ex eâ filios duos: nomen ſenioris Drocus, nomen verò iunioris Grimoaldus*. Et dein cap. 101 poſt indicatum principium regni Childeberti, additur: *Drocus verò à Pippino genitore eruditus, Ducatum Campanenſem accepit, Grimoaldus iunior cum Childeberto Rege Maior-Domus Palatij ſuper Francos electus*

ctus est: fuitq; vir mitissimus, omni bonitate & mansuetudine repletus, largus in eleemosynis, in orationibus promptus. Interim Pippinus & Plectrudis viros Apostolicos ope atque auctoritate iuuabant, deque ecclesiis & monasteriis optimè promerebantur, vt alibi sæpè occasio erit dicendi. Wasseburgius in antiquitatibus Gallo-Belgicis pag. 100, & Philippus Labbeus in Miscellaneis curiosis cap. 5 § 1, vulgarunt illustre monumentum donationis, ac dein commutationis ab his Principibus factæ, cuius hîc partem damus hoc exordio:

In nomine Domini nostri Iesu Christi. Dum inter illustro viro Pippino eiusq; illustrâ matronâ Plectrude, apud Apostolico viro Armonio Episcopo Virdunensis vrbis, seu & venerabili viro Angleberto Archidiacono, qui in ecclesiâ S. Videno, vbi suus pretiosus corpus quiescit, praest, esset cambatio de locellâ per commutationis titulum, sibi inuicem & congrua vel opportuna facere deberent; quod ita & fecerunt. Ideò per præsentem commutationem donat illuster vir Pippinus, eiusq; illustra matrona Plectrudis locum nuncupante Pararico... ad partem Ecclesiæ Domino Videno, vel qui ibidem præfuerint; aut Clericis ibidem deseruientibus, in omnem soliditatem donant & affirmant, vt, quidquid de his vtile Ecclesiæ decreuerit voluntas, faciendi liberam habeat potestatem. Similiter donat ipse Apostolicus vir Armonius Episcopus, & venerabilis vir Anglebertus Archidiaconus, locum nuncupante Commentarias, quem ipse Pippinus eiusq; illustra matrona Plectrudis ad ipsam Ecclesiam Domino Videno per chartulam cessionis eorum tradiderunt, cùm ædificiis, pratis... Facta hæc commutatio sub die XIII *Kalend. Februar. anno* VII *regni Domino nostro Childeberto Regis,* ergo anno Christi IↃCCV. *Ego Hardricus, iubente Domino Pippino eiusq; illustrâ matronâ Plectrude, hanc chartam scripsi & subscripsi.* Hæc ibi de donatione Pippini & Plectrudis, & dein post elapsum aliquot annorum spatium commutatione anno IↃCCV factâ ab

eisdem

eisdem Pippino & Plectrude simul degentibus. Idem *Pippinus gloriosissimus Dux cum nobili coniuge suâ Plectrude ædificauit Floriacum cœnobium in pago Velocassino, anno* IX *Childeberti Regis*; ergo anno Chr. IↃCCVII aut sequenti. Agitur de eo cœnobio in Chronico Fontanellensi in Baino Episcopo & Abbate, quem eidem *præfecit Pippinus Rectorem*.

In historiâ iussu Childebrandi scriptâ cap.102 hæc de Pippino referuntur: *Pippinus contra Ratbodum Ducem Gentilem Frisionum gẽtis aduersùs alterutrum bellum intulerunt, castro Dorestate, illic belligerentes inuicem. Pippinus victor extitit, fugatoq́; Ratbodo Duce cùm Frisionibus, qui euaserant, idem Pippinus cùm multis spoliis & pradâ reuersus est. Post hæc Drocus filius Pippini à validâ febre correptus, mortuus est, & sepultus in basilicâ B. Arnulfi Confessoris in Mettis vrbe. Grimoaldus quoque ex quadam concubinâ genuit filium, nomine Theudoaldum.* Quo hæc tempore gesta sint indicatur in Annalibus breuibus à Frehero ex MSS. S. Nazarij editis, qui sic incipiunt: *Anno* IↃCCVII *Pippinus senior regnare cœpit*, ob victoriam de Ratbodo reportatam. *Anno* IↃCCVIII *Drogo mortuus. Anno* IↃCCX *Pippinus perrexit in Alemanniam*. Annales alij ex MSS. Tilij & Petauij ita incipiunt: *Anno* IↃCCVIII. *Quando Drogo mortuus est tempore verni. Anno* IↃCCIX *Quando Domnus Pippinus perrexit in Suauis cõtra VVilarium. Anno* IↃCCX. *Item Pippinus in Suauis contra VVilarium.* Bellum hoc Sueuicum pluribus refertur in Annalibus Metensibus, quo omisso, hæc traduntur in Historiâ iussu Childebrandi scriptâ, cap. 103 & 104: *Igitur præfatus Pippinus aliam duxit vxorem nobilem & elegantem, nomine Alpheidam, ex quâ genuit filium, vocauitq́; nomen eius linguâ propriâ Carolum. Creuitq́; puer elegans, atque egregius factus est. Mortuus est his diebus Childebertus Rex*, anno, vt diximus, IↃCCXI. Quæ autem inter obitum Droci, seu Drogonis & Childeberti

doberti Regis narrantur de Alpaide & Carolo Martello, referuntur ad annos interpositos IↃCCIX & IↃCCX, quando forsan Carolus post obitum Droci, seu Drogonis, in familiam est à Pippino adscitus. Quo tamen tempore Pippinus & Plectrudis simul viuebant, quando eas, quas habebant Epternaci possessiones, donasse S. Willibrordo suprà diximus relato diplomate, cuius hoc est exordium: *Ego in Dei nomine illustris vir Pippinus, filius Ansgisi quondam, nec non illustris matrona mea Plectrudis filia quondam Hugoberti.* & hæc additur clausula: *Actum Gaimundis* III *Idus Maias regni D. N. Childeberti anno* XII. *Pippinus & Plectrudis ... subscripsère.* Fuit is annus Christi IↃCCIX aut sequens.

In Historiâ iussu Childebrandi scriptâ, narrato exordio regni DAGOBERTI additur, *Grimoaldum filiam Ratbodi Ducis duxisse vxorem.* vti etiam habetur in Annalibus Metensibus ad illum annum IↃCCXI, & hæc subduntur: *Anno* IↃCCXII *Pippinus iterum obstinatione Alamannorum motus, Rhenum transiens cum validâ manu totam illam regionem subuertit, suæq; ditioni subegit. Anno* IↃCCXIII *Pippinus* Princeps *infra* Principatus *sui terminos ea quæ pacis erat disponens, in nullam partem eo anno exercitum duxit. Anno* IↃCCXIV *ægrotante* Pippino *in Iopilâ villâ publicâ, quæ sita est super fluuium Mosam, cùm ad visitandum eum filius eius Grimoaldus properaret, & ad orationem in basilicâ S. Lamberti Martyris processisset, & diutiùs in oratione pronus persisteret, à nequissimo viro, nomine Rangario, gladio percussus occubuit.* Pippinus *verò* Princeps *de infirmitate conualescens, omnes qui in illo consilio fuerant, iustâ vltione interemit: in locumq; Grimoaldi filium eius paruulum ex concubinâ natum, nomine Theodaldum, Maiorem-Domus cùm* DAGOBERTO *Rege constituit,* Hæc ibi: quorum aliqua de morbo Pippini, nece Grimoaldi, & Theudoaldo creato Maiore-Domus, etiam leguntur in Historiâ iussu

 Chil-

Childebrandi ſcriptâ cap.103.

In illo morbo poſt necem Grimoaldi coram Plectrude coniuge ſuâ Suueſtram prædium S. Willibrordo donaſſe Pippinum tradit Browerus lib. 7 Annalium Treuirenſium pag.435. *Diploma*, inquit, *vetus inſpeximus, quo ipſe* Pippinus *in villâ Bagoloſo, regnante iam tum* DAGOBERTO, *iacens ex morbo, S. VVillibrordum prædio Suueſtrâ donat, quod prædium ipſum ad riuum cognominem in pago Moſariorum ſitum eſſe confirmat, atque vt in nepotum, Grimoaldi & Drogonis filiorum, ſit tutelâ, cauet. Denique cùm propter morbi magnitudinem ſubnotare non potuiſſet ipſe,* Plictrudi *coniugi dat negotium, vt ipſa donationem ſubſcribendo corroboret.* En Plectrudis coniux cum ſuo marito, & prædium Suueſtra tutelæ non Caroli Martelli, ſed nepotum, Drogonis & Grimoaldi filiorum, commiſſum. Illam donationem Theofridus in Vitâ S. Willibrordi ita affirmat: *Idem munificus Princeps, ſub chirographi conſcriptione, anno* IV *Regis* DAGOBERTI, VI *Nonas Martij, tradidit illi* Willibrordo *villam in pago Moſariorum ſitam, & à præterfluentis fluuij nomine Sueſtram nuncupatam, & egregiæ Blittrudis ſagaci induſtriâ ab ingenuis viris pecuniâ impendiis comparatam.* Eſt Sueſtra, ſiue Suſtera, illuſtre nobilium Virginum monaſterium cùm oppido adiuncto circiter ter mille paſſus à Moſâ remotum, è regione ferè Maſaci, ſeu Maſecæ oppidi, Traiectum inter & Ruremundam, in pago ſiue Comitatu Moſariorum, ſiue Maſauiorum, aut Maſelandiæ, de quo nomine alibi accuratè actum eſt.

Eodem quoque anno IↃCCXIV, vt traditur in Annalibus Metenſibus, *Pippinus Princeps iterum moleſtiâ corporali correptus, circumſitis gentibus Francorum dominationi ſubactis, in pace obiit* XVII *Kalend. Ianuar. Rexit autem populum Francorum annis* XXVII *& menſibus ſex.* In Annalibus Francorum auctioribus, è MS.

Tiliano

Tiliano à Chesnæo pag. 11 tomo 2 historiæ Francorum editis, hæc leguntur: *Anno* IↃCCXIV *depositio Grimoldi, & depositio Pippini in medio Decembrio.* Ab eius obitu ita incipiunt Annales Francorum Fuldenses: *Pippinus filius Anchisi Dux Francorum, post mortem VVolfaldi Ducis partem Austriæ regebat, obtinuitq́ regnum Francorum per annos* XXVII *cum Regibus Ludonico, Hildeberto &* DAGOBERTO. *Moritur anno* II *Anastasij Imperatoris, qui est ab Incarnatione Domini* IↃCCXIV *in mense Decembri.* Eodem anno IↃCCXIV vitâ functum esse passim omnes Chronologi & historiographi scribunt, etiam Bucherius, Fisen, aliique hactenùs à nostrâ chronotaxi discrepantes, qui absque vllo præuio exemplo præfecturam Pippini ad annos quadraginta protraxerunt.

Mortuo Pippino *relictam esse Plectrudem viduam* tradunt Annales Metenses: quam ad obitum vsque marito cohabitasse innuunt antiqua monumenta. Amauit interim Pippinus Alpaidem, ex eâque genuit Carolum Martellum & Childebrandum: cuius iussu scripta Historia refert, vt suprà dictum, *Pippinum aliam duxisse vxorem*, idque, vt addunt Annales Fuldenses, *priore coniuge posthabitâ*, seu minùs amatâ. Verùm quæ in eadem Historiâ appellatur *concubina Grimoaldi*, ex quâ hic genuit Theudoaldum, in Genealogiâ Regum Francorum ex MS. Regis Britanniarum editâ, & in libello de Maioribus Domus regiæ, vocatur etiam *alia coniux Grimoaldi*, vti mater Caroli, *alia Pippini vxor*: vt hæ voces, *alia coniux*, *alia vxor*, & *concubina* videantur pro eodem promiscuè sumi. Hinc in Erchanberti fragmento, ex Breuiario Regum Francorum & Maiorum-Domus, dicitur *Carolus filius Pippini ex concubinâ*, & à Flodoardo lib. 2 Historiæ Ecclesiæ Remensis ante annos IↃCC scriptæ cap. 12, *Carolus ex ancilla stupro natus*, quæ in Historiâ iussu Childebrandi scri-

ptâ *elegans & nobilis* habetur. Quæ ex Pseudo-Marcellino in Vitâ S. Swiberti referuntur, pro neutrâ parte merentur citari.

III.

Bellum sub DAGOBERTO *inter Austrasios & Neustrios. Obitus* DAGOBERTI.

IN Historiâ iussu Childebrandi scriptâ hæc leguntur cap. 104: *Post obitum eius*, id est, Pippini, *Plichtrudis matrona præfata, suo consilio atque regimine cũcta agebat.* & quidẽ *discreto regimine*, vt explicat Chronicon Moissiacense. Sed dein, vt refertur in Annalibus Metẽsibus, *maxima cõturbatio orta est in gente Francorum. Nam maiores natu filij eius Drogo & Grimoaldus, ipso* Pippino *viuente, vitâ discesserant. Theobaldus verò, Grimoaldi ex concubinâ filius adhuc puer erat: qui etsi patri in principatu successerat, minimè tamen tantum regnum dignè gubernare praualebat.* Quo tempore, vt in priori Historiâ legitur, *Franci mutuò in seditionem versi, consilio inutili, commissâ acie in Cociâ siluâ contra Theudoaldum & leudes Pippini quondam & Grimoaldi inière certamen: corruitq; ibi immodicus exertitus. Theudoaldus itaque à sodalibus suis per fugam lapsus euasit. Magna & valida perturbatio & persecutio extitit apud gentem Francorum. Eo tempore elegerunt in honorem Maioris-Domus quemdam Francum, nomine Raganfridum. Commotoq; exercitu hostili vsque Mosam fluuium properant, cuncta vastantes. Cum Radbodo Duce fœdus inierunt. His diebus Carolus Dux, à præfatâ fœminâ Plichtrude sub custodiâ detentus, Dei auxilio liberatus est. Eodem tempore* DAGOBERTVS *Rex obiit, regnauitq; annos quinque.*

Eadem, sed aliquantulùm amplificata, traduntur in Annalibus Metensibus, scilicet à *Francis in locum Theodaldi Raginfridum Maiorem Domus sub* DAGOBERTO *Rege constitutum esse. Tunc gentem illam omnium beneficiorum inuicti Principis* Pippini *pariter oblitam, in Austrasiam toto impetu properantes, vsque ad Mosam fluuium totam illam regionem vastauisse....... Eodem tempore* DAGOBERTVM *Regem obiisse, qui regnauit annis quinque.* In Annalibus Francicis breuibus ex MSS. S. Nazarij à Frehero editis hæc coniunguntur: *Anno* IↃCCXV *Pugna Francorum & mors* DAGOBERTI *Regis.* In aliis Annalibus ex MSS. Tiliano & Petauiano: *Anno* IↃCCXV DAGOBERTVS *Rex mortuus est, & Saxones deuastauerunt terram Hattuariorum,* siue *Hazzdariorum.* Quæ eadem leguntur in Annalibus Fuldensibus. At Chronicon Moissiacense: *Eo tempore* DAGOBERTVS R*ex ægrotans mortuus est anno* II *regni sui.* Quod regni tempus melius exprimitur in Gestis Francorum: *Sequente tempore* DAGOBERTVS R*ex ægrotans mortuus est, regnauitq; annos* V. Ita alibi passim *mortuus* dicitur, nusquam *occisus*: quod tamen, vt infra examinabitur, recentiores dixerunt. Annos quinque regni eius numeramus ab initio anni IↃCCXI ad finem ferè anni IↃCCXV. atque ita in Chronico breuissimo ex MS. Tiliano pag. 781 à Chesnæo tomo I historiæ Francorum relato, dicitur: DAGOBERTVS *regnauit annos* IV, *obiit in* V. Baronius tradit *anno* IↃCCVIII *in locum Childeberti subrogatum* DAGOBERTVM II, *regnum tenuisse annos quinque.* At veritus, vt eos rectè componeret cum morte Pippini, ac initio præfecturæ Caroli Martelli, altissimo eius obitum silentio inuoluit.

Huius DAGOBERTI diplomate anno II regni signato, confirmantur immunitates aliaque priuilegia à genitore eius Childeberto concessa Ecclesiæ Cenomanensi. Refertur id

 à Lab-

à Labbeo in Miſcellaneis curioſis cap.3 § 2, vbi agit de DAGOBERTO I, annotat tamen ad hunc DAGOBERTVM pertinere; à quo *Præceptum immunitatis Eccleſiæ ſuæ obtinuiſſe S. Rigobertum Epiſcopum Remenſem* tradit Flodoardus lib. 2 Hiſt. Eccl. Remenſis cap. 11. Sed & *Hugo* Drogonis filius, Pippini nepos, *dum adhuc laicus eſſet, largitus eſt Benigno Abbati Fontanellenſi Vierlacum villam, quæ ſita eſt in pago Tellau ſuper fluuio Eora, quæ ipſi de iure prædictorum parentum ſuorum obuenerat. Facta eſt hæc largitio ab anno Dominicæ Incarnationis* IↃCCXIII, *qui fuerat annus* DAGOBERTI *iuuenculi Regis* III, *Pippini autem Ducis* XXVI, XI *Kalend. Iuliarum die, feriâ* IV. Ita Chronicon Fontanellenſe in Hugone Abbate: in eum annum IↃCCXIII reliqui characteres conueniunt, cyclo Solis XXII & litterâ Dominicali A, Imò, vti in Benigno Abbate narratur, *anno quinto, regnante* DAGOBERTO *iuniore Rege, quidam Presbyter, nomine Leutbertus, vir valdè diues, contradidit eidem venerabili Patri Benigno prædium, quod vocatur Bodardi-villa, ſitum in pago VVinnau.... vnde ſtatim priuilegium confirmationis, à prædicto Rege editum, accipere curauit, quod adhuc in ſcriniis noſtri cœnobij reconditum retinetur.* Quin & *Benigno Abbati largitus eſt* DAGOBERTVS *Rex iunior quartam partem de Arlauno foreſte, anno quinto regni ſui, ſuggerente Theodaldo Maiore-Domus regiæ, per loca deſignata.... Edita eſt autem hæc donatio, ſiue confirmatio, à præfato Rege* DAGOBERTO, *anno Dominicæ Incarnationis* IↃCCXV, *Indictione* XIII, V *Iduum Iuniarum die Dominicâ. Eodem anno ipſe* DAGOBERTVS *Rex mortuus eſt.* Congruunt & hîc characteres, concurrente in dictum annum cyclo Solis XXIV, litterâ Dominicali F. Ibidem recenſentur villæ aliaúe donaria, quæ eidem Benigno Abbati collata ſunt, cum hoc benè meritorum ordine: *Ermoaldus primo anno* DAGOBERTI *iuuenculi Regis* X *Kalend. Martij. Erinnulfus anno* II. *Gaugia fæmina*

mina anno III, *Erinfridus anno* IV. & *Aganulfus anno* V, XIII *Kalendas Aprilis*. Sed eminent *Brotmundus* eiusque filius *Milo Presbyter*, qui *tempore conuersionis sua huic monasterio largiti sunt patrimonia duo Offimacas & Bettonis curtem in pago Tellau, anno* III *Dagoberti iunioris, qui erat Pippini senioris Ducis* XXVI, *Incarnationis Dominica* IↃCCXIII. Ac relatâ sanctè â Milone peractâ vitâ, addit auctor: *Audiui narrantem quemdam venerabilem senem, qui ab eo didicit, qui ipsum Milonem multo tempore vidit, quòd fuisset staturâ procerus, vultuq́ angelicus, caluitiem habens capitis venerandam.* vnde, quo vixerit tempore scriptor Chronici Fontanellensis, sciri potest. De eo infrà iterum agemus.

IV.

Chilpericus Rex successor DAGOBERTI, *filius Childerici Regis anno* IↃCLXXIX *occisi. Illius bella & obitus. Contra eum Chlotarius à Carolo Martello Rex creatus. Abbates primi Corbeienses.*

MOrtuo in iuuenili ætate DAGOBERTO Rege, & adhuc, quod verosimilius nobis videtur, cælibe & forsan impubere, *Franci Danielem quondam Clericum, cæsarie capitis crescente elegerunt, atque Chilpericum nuncupant.* Ita Historia iussu Childebrandi scripta cap. 106. Chronicon Moissiacense, Annales Metenses, aliaque Gesta & Genealogia Regum Francorum. Monachus Egolismensis in Vitâ Caroli Magni hunc *Chilpericum* scribit esse *fratrem* DAGOBERTI *iunioris, illiusq́*

illiusque consanguineum Theodericum successorem. Verùm ordo illic immutatus, fortassis ita emendandus, vt *Chilpericus* dicatur *consanguineus* DAGOBERTI *iunioris*, & *Theodericus frater Chilperici:* qui *Calensis* cognominatur, quòd feratur *in monasterio Calâ ennutritus*, sub S. Bathilde, quam auiam suam Chilpericus agnoscit, vti Childericum patrem: post cuius necem vixit S. Bathildis in Calensi monasterio ad annum ferè IↃCLXXXV: cuius *anima recepta est ab Angelorum choro, vel obuiante amico suo fidelissimo quondam Domno Genesio Episcopo* Lugdunensi, mortuo mense Nouembri anno IↃCLXXXIV: vti auctor non multis annis post obitum S.Bathildis in eius Vitâ narrat. In hoc ergo monasterio post necē patris Childerici videntur hi filij eius delituisse, tutelamque & defensionem securissimam obtinuisse apud S. Bathildem auiam, ac post huius obitum apud S. Bertilam eiusdem monasterij Abbatissam, aliasque sanctimoniales. Quarum consilio, vt omnis praecideretur inuidię contentionisque occasio, apud Regem Theodericum patruum, eiusque liberos & fautores, videtur Chilpericus in Clericum attonsus esse & nomē Danielis assumpsisse.

Huius Chilperici natiuitatem certam atque indubitatam reddit diploma ex codice MS. Virdunensi editum à Philippo Labbeo in Miscellaneis curiosis cap.5 § 2, quo confirmātur bona monasterio Corbeiensi donata, genusque regium huius Childerici indicatur. Ex illo nonnulla huc transcribo: *Religiosus*, inquit, *& venerabilis Abbas de monasterio, cognominante Corbeiâ, qui ponitur in pago Ambianense, quem auunculus noster Chlodecharius quondam Rex, vel Domna & aua nostra Baldechildis quondam Regina, ob amorem Christi in honorem SS. Petri & Pauli Principum Apostolorum & S. Stephani Martyris, visa fuerunt construxisse, ad nostram accessit presentiam, Clementiæ regni*

regni nostri suggessit, eò quòd præfatus auunculus noster Chlottarius quondam Rex, seu etiam dicta aua nostra Domna Baldechildis Regina, vnde luminaria monachi ibidem consistentes habere deberent, de teloneo ad Fossas annis singulis ad ipso monasterio concessserunt.... Vnde & ipsâ præscriptione subscripto auunculo nostro Clodecario, nec non & auâ nostrâ Baldechilde Reginâ, sed & confirmatione Domno & genitore nostro Childerico quōdam Rege, ipse venerabilis Sebastianus Abba nobis in præsente de hoc protulit relegenda.... Data sub die tertio Kalend. May, anno primo regni nostri, Compendio, in Dei nomine feliciter. Annus is erat Christi IϽCCXVI, quo *Sebastianus* Corbeiēsium quartus Abbas viuebat. Primus fuit *S. Theodefridus*, tēpore Chlotarij III fundatoris: quo ad Episcopatum Albigensem euecto, cùm Theoderici Regis consensu successit II Abbas *Chrodegarius*: quo vitâ functo constitutus est III Abbas *Erembertus*, cuius electionem idem Rex Theodericus confirmauit. At Sebastiani successor *Grimo* quintus Corbeiensis Abbas anno IϽCCXLI Romam ad Gregorium III Pontificem à Carolo Martello legatus est. Chlotharij & Theodorici Regum pro Corbeiensibus tabulas edidit Sirmondus tomo I Cōciliorum Galliæ ex codice Virdunensi, ex quo etiam descripserat diploma Chilperici à Labbeo vulgatum: cui & tempora Chilperici Regis & *Sebastiani* Abbatis fidem conciliant, quam præcedentium diplomatum consensus certissimam reddit: vt mirum sit Chilpericum filium Childerici ab San-Marthanis lib. 4 Historiæ Genealogicæ Francorum cap. 6 alium statui à Chilperico Daniele, DAGOBERTI Iunioris successore, de quo agunt cap. 9.

Hunc DAGOBERTVM *Regem* Chilpericus *consobrinum* suū appellat in altero diplomate monachis S. Mauri ad Ligerim dato *Parisiis* VIII *Kalend. Maias anno* II *regni*, Christi IϽCCXVII,

in quo & meminit *Raganfredi Maioris-Domus.* Erant fratres Childericus pater Chilperici, & Theodericus auus DAGOBERTI Iunioris: hinc pro rudis illius æui inscientiâ *consobrini* appellati. Magnam huius diplomatis partem edidit cum præcedenti Labbeus. Tertium eius diploma refert Dubletius in Antiquitatibus monasterij S. Dionysij pag. 689, *datum Compendij pridie Kalend. Martias* eodem *anno* II *regni*, in quo mentio fit *Turnoaldi Episcopi Parisiensis*, & *Raganfridi Maioris-Domus.*

HIc ergo *Chilpericus filius* Childerici à Francis in Neustriâ in Regem assumptus, quod decessores Reges sub Pippino non fecerant, ipse quadraginta circiter annos natus, præfuit militiæ, exercitusque duxit: ac primò *anno* IↃCCXVI in auxilium belli *Radbodo Frisonum Duce* euocato, cum *Raganfredo Maiore-Domus* Austrasiam ingressus, & clade aliquâ exercitui Caroli Martelli illatâ, *Coloniensium ditiones*, & *regiones Rheno vicinas vastauit*, *acceptisque à Plectrude muneribus reuertens*, ab exercitu Caroli *grande perpessus est damnum.*

Anno IↃCCXVII post priuilegium monasterij S. Dionysij signatum *Compendij pridie Kalend. Martias*, & *Rex* Chilpericus & *Raganfridus Maior-Domus* exercitum in Austrasiam duxerunt. At *Vinciaci in pago Cameracensi*, *die Dominicâ in Quadragesimâ*, XII *Kalend. Aprilis*, *à Carolo deuicti*, *& in fugam lapsi terga vertentes, euaserunt. Quos Carolus Parisios vsque persecutus est.* vt legitur in Historia iussu Childebrandi scriptâ, Annalibus Fuldensibus, Metensibus, aliisque. Dicto anno IↃCCXVII, cyclo Lunæ XV, Solis XXVI, litterâ Dominicali C incidebat Pascha in diem IV Aprilis, & dies XXI Martij, seu XII Kalendas Aprilis, in Dominicam Passionis, vt eam ritu Ecclesiastico appellamus. Regressus Parisios Rex cum Raganfredo, ibidem VIII *Kalendas Maias* signauit alterum, quod dixi-

diximus, monasterio S. Mauri ad Ligerim indultum priuilegium.

Carolus victor regressus, Coloniam vrbem cepit reseratam, & thesauros patris Pippini à Plectrude sibi tradi curauit. Quæ in Annalibus Fuldensibus ad annum IↃCCXVIII referuntur, quando *Carolus Chlotarium Regem constituit, nomine, non potestate.* Tunc *Chilpericus Rex & Raginfridus, auxilio Eudonis Ducis Aquitanorum instauratâ rursus acie, superati fugantur à Carolo*, secundùm eosdem Fuldenses Annales. Verùm *Eudo*, vt addit historia iussu Childebrandi scripta, *Chilpericum Regem secum cũ thesauris suis auexit. Chlotharius Rex eo anno obiit. Insecuto anno* IↃCCXIX *Carolus per Missos suos amicitias cum Eudone Duce faciens, ab eo prædictum Regem cum multis muneribus recepit. Veniensq́; vrbem Nouiomo post non multum tempus cursum vitæ & regnum amisit, & mortuus est, regnauitq́; annos* VI. Hæc ibi. At reliqui annos V scribunt, qui anni istic restituendi, à IↃCCXV scilicet ad IↃCCXX, quo Chilpericum mortuum esse referunt etiam Annales Fuldenses. *Hugo* filius Drogonis, nepos Pippini, *largitus est VVitlanam villam VVandoni Abbati Fontanellensi anno* I *Chlotharij Regis, quem Carolus post fugam Chilperici ac Ragenfridi Regem sibi statuerat. Et possessa est* ea villa *ab hoc cœnobio vsque ad regimen VVidonis laici Abbatis per annos* XLIII. Ita Chronicon MS. Fontanellense.

V

Theoderici vltimi regnum XVII *annorum. An* DAGOBERTO *patre natus? Interregnum Caroli Martelli.*

INter Reges Francorum primæ ſtirpis Merouingicæ quatuor fuêre, *Theoderici* nomine: primus Chlodouei I filius, qui regno Francorum, quadrifariàm diuiſo ab obitu patris, id eſt à XXVII Nouembris anni IϽIX, regnum Meteníe, quod dein Auſtraſiorum dictum eſt, capeſſiuit, mortuus ſub finem anni IϽXXXIII aut initium ſequentis. Secundus *Theodericus* eſt filius Childeberti Regis Auſtraſiorum, & à morte S. Guntramni, etiam Burgundiæ, quo anno IϽXCVI vitâ functo, regnum Burgundiæ obtinuit *Theodericus*, & Theodeberto fratre prælio victo, etiam Auſtraſiorum anno IϽCXII, at ſequente IϽCXIII Metis mortuus. Tertius *Theodericus* eſt filius Chlodouei II, qui Chlothario III fratre ſeniore defuncto anno IϽCLXXVI Rex Neuſtriæ electus regno pulſus, euocato ex Auſtraſiâ Childerico altero fratre: quo dein anno IϽCLXXIX occiſo, regnum recuperauit, tenuitque vſque ad annum IϽCXCIV.

Quartus *Theodericus, mortuo Chilperico anno* IϽCCXX, *à Carolo* Martello *in ſedem regni conſtitutus eſt*, vti his verbis traditur in Annalibus Fuldêſibus. Auctor Hiſtoriæ iuſſu Childebrandi ſcriptæ cap. 107, *Chilperico* R*ege*, inquit, *mortuo, Theodericum* R*egem ſtatuerunt in ſedem regni, qui nunc locum ſolij regalis obtinuit annis vitæ ſimul praſtolatis*, ſeu potiùs *protelatis*, vti legendum cenſet Labbeus in elogiis hiſtoricis Re-

gum

gum Francorum num. 18. At *nunc* dicitur, quia Historiam suam auctor primâ vice finiuit cap. 109. relatis annis ab Adamo, diluuio, Abrahamo, Moyse, Salomone, templo reædificato, & Christo, vbi hæc leguntur: *A passione Domini vsque in istum annum præsentem in Cyclo Victorij anni* CLXXVII *Kalendis Ianuarius, die Dominicâ anni* IↃCCXXXV, *&, vt istud millenarium compleatur, restant anni* CCLXV. Bucherius in eruditis Commentariis ad Canonem Paschalem Victorij ca. 10 explicat eos *annos in Cyclo Victorij* CLXXVII *Kalendis Ianuarius die Dominicâ inchoatos fuisse, econtrà* IↃCCXXXV *completos, & quidem non à Passione, sed à Natiuitate Christi iuxta vulgarem epocham, quæ tunc in vsum sensim inuehebatur*, itaque incipiebat annus IↃCCXXXVI. At vixit Theodericus ad annum sequentem IↃCCXXXVII, vti legitur apud Labbeum in codice MS. computus Ecclesiastici his verbis: *A Natiuitate Domini vsque ad prædictum annum, in quo Theudericus Rex Francorum mortuus est*, IↃCCXXXVII; *in quo anno Indictione* V, *Epacta* XV, *Concurr.* I . . . . *Pascha* IX *Kal. Aprilis Luna* XVII, &c. In Chronicis duobus breuissimis ex MS. Remensi, & MS. Tiliano relatis in Historiâ Francorum Chesnæi tomo 1 pag 781, dicitur *Theodericum regnasse annos* XVII, scilicet ab anno IↃCCXX ad IↃCCXXXVII. Hæc de annis regni Theoderici vltimi, quē Childerico patre videri natum, & fratri Chilperico successisse suprà innuimus.

Gesta Reguli Francorum his verbis concluduntur: *Fräci Theudericum* II, *Cala monasterio enutritum, filium* DAGOBERTI *Iunioris, Regem super se statuunt: qui vsque nunc in regno subsistit.* Ex quibus ea, quæ ex Historia iussu Childebrandi, Theodorico viuente, scriptâ desumuntur, indubitata sunt, cuius imitatione se *tunc* etiam viuere finxit. Continuator Aimoini hæc Regum Gesta à cap. 44 interserit libro quar-

 to,

to, & continenti methodo historia Aimoini deducitur ad annum Christi CIↃLXV, relictis interim de Theoderico verbis istis: *Qui nunc sexto anno in regno subsistit*: tamquam auctor idem seculis prope quinque continuis vixisset, qui seculo illo vndecimo videtur magnâ incuriâ Gesta Regum ex variis congessisse. In Fragmento Ercanberti hæc ita referuntur: *Theodericum filium* Tagoberti *iunioris Franci in Regem sibi statuunt, qui nutritus in Calā monasterio erat, regnauitq; annis* VI. scilicet quia apud Continuatorem Aimoini legebatur eum *sexto anno in regno subsistere*. In Chronicis Francorum breuiter digestis ex MS. Tiliano pag. 797 & in libello vetusti scriptoris de Maioribus-Domus, dicitur. *Franci Theodericum* Dagoberti *iunioris filium Regem super se statuisse*: quæ ex Gestis Regum Francorum descripta sunt. In eodem libello de Maioribus-Domus *regnum* Dagoberto *adhuc puero* collatum esse suprà retulimus: imò ex ætate eius & Childeberti patris ac Chlodouei III patrui probauimus eum in iuuenili ætate decessisse, ideoque nomen Iuuenculi & Iunioris obtinuisse.

Mortuo Theoderico, Carolus Martellus per reliquum vitæ tempus sine alio Rege imperauit, vsque ad annum IↃCCXLI, quo mense Octobri Parisiis vitâ functus est, & in monasterio S. Dionysij sepultus: cui antè indulserat priuilegium à Dubletio pag. 690 relatum, cum hac clausulâ: *Actum Careciaco villa in palatio, quando fecit mensis September dies* XVII, *annum* V *post defunctum Theodericum Regem. Signum Inlustro viro Karlo Maiorim-Domus, qui hanc epistolam donationis fieri rogauit.*

VI *Chil-*

VI

Childerici vltimi genus, regni abdicatio. Regnum Pippino anno IↃCCL *delatum. Theodericus filius Childerici monachus Fontanellensis.*

E Diuisione Caroli Martelli Principatum regni filij eius Karlomannus & Pippinus aliquamdiu absque vllo Rege administrarunt. Extat diploma Pippini, quo Ecclesiæ Matisconensis immunitates confirmantur, cùm hac clausulâ: *Signum Pippini Maioris Domus. Ego Rodalgus iussus scripsi. Actum Kalendis Ianuarij in anno secundo Principatus eiusdem Pippini in ciuitate Metis in Palatio regio.* Is erat annus IↃCCXLIII, sub cuius initium assumptum esse Childericum vltimum in Regem Francorum, collegimus ex Concilio Suessionensi tunc habito, ad quod ita præfatur Pippinus: *In Dei nomine & Trinitatis. Anno* IↃCCXLIV *ab Incarnatione Christi, sub die* VI *Nonas Martij & Lunâ* XIV, *in anno secundo Childerici Regis Francorum, ego Pippinus Dux & Princeps Francorum.* Chronicon Fontanellense in Hugone Abbate tradit *Theodericum Regem* fuisse *patrem Childerici Regis nouissimi ex genere Merouingorum*, cuius filius, aui nomine Theodericus appellatus, ac patre deposito, in Clericum attonsus, in monasterio Fontanellensi collocatus est; vt infrà ex eodem Chronico dicetur. In Genealogiâ Regum Francorum apud Chesnæum tomo 1 pag. 793 dicitur etiam *Theodericus genuisse Hildericum, qui in Sithio monasterio constitutus est.* Monachum esse factum tradit Iperius Abbas Sithiuensis in Chronico Bertiniano capitulo 6 par. 2 his verbis: *Anno Principatus Pippini* VIII, *id est, anno Domini*

mini IↃCCL. *Pippinus videns Hildericum Regem senem, & . . . Reip. in nullo subuenire . . . nuntios misit ad Zachariam Papam . . . Audito responso Franci Regem Hildericum attonsum in monachum in monasterium istud S. Bertini in Sythiu detruserunt. Quem Abbas Nantharius in monachum suscepit, & vt melius potuit, eius curam egit. Sic quoque Franci Pippinum sibi Regem statuerunt, qui de mandato Zachariæ Papæ coronatus fuit per S. Bonifacium Maguntinæ ciuitatis Archiepiscopum.* Extat diploma donationis monasterio Epternacensi à Pippino Rege factæ, cuius hoc est exordium: *In nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Pippinus illuster vir, Rex Francorum. Cùm propitiâ Diuinitate ad hoc intendimus, vt sanctis locis aliquid muneris impendimus, & regalis munificentiæ commendamus largitatem, & supernam nobis conciliamus pietatem; proinde notificamus omnibus Christi nostriq; fidelibus, esse locum in regno nostro Epternaca vocatum.* Reliqua paucis omissis leguntur apud Miræum in Notitiâ Ecclesiarum Belgij cap. 20. Hæc additur clausula: *Et vt hæc traditio nostra, regali auctoritate firmata, inconuulsa permaneat, hanc traditionem manu propriâ subterfirmamus, & sigilli nostri impressione fideliter sigillamus. Signum Domini Pippini Regis gloriosissimi. Bonifacius Archicancellarius recognoui. Datum tertiâ Nonas Maij, anno Incarnationis Domini* DCCLII, *Indictione quintâ, anno verò Domini Pippini Regis tertio. Actum Compendio palatio in Dei nomine feliciter. Amen. Signum Garobaldi Episcopi. Signum Bernarei Episcopi*, &c. Erat signum Pippini litteris nomen eius more illius æui exprimentibus efformatum. At descriptum cum autographo consentire hoc testimonium confirmat: *Collationata est hæc copia cum suo originali, & veri sona reperta de verbo ad verbum & litteris ad litteras, per me infrascriptum Concilij Regiæ maiestatis Luxemburgensis Prographaeum.*

V. Strengh.

Secundùm

Secundùm hoc diploma annus IↃCCL, regni Pippini primus est: quam sententiam confirmant Annales quam plurimi ab auctoribus coæuis aut valdè antiquis conscripti. Quales sunt Annales Francorum auctiores ab anno IↃCCVIII ad annum IↃCCCVIII, quo auctor se vixisse testatur, ex MS. Tiliano à Chesnæo tomo 2 à pag. 11 editi: tum Annales Rerum Francicarum ex MS. Bauarico ab Henrico Canisio tomo 3 Antiquæ Lectionis vulgati, ab anno IↃCCXLI ad IↃCCXCIII, qui ex MS. Loiseliano continuantur apud Chesnæum à pag. 24 ad annum IↃCCCXIV. Dein Annales Regum Francorum ab Eginhardo Caroli Magni Notario ab eodem anno IↃCCXLI ad an. IↃCCCXXIX conscripti. Iisdem consentiunt tum Annales Bertiniani ab eodem etiam anno IↃCCXLI ad annum IↃCCCLXXXII continuati, tum Annales Metenses ad annum IↃCCCCVI deducti. Habemus penes nos codicem MS. admodùm vetusto charactere de Historiâ Pippini & Caroli ab nuptiis Ansperti cœptâ, sed cui post annum IↃCCCXIII mutila aliqua desunt. In hoc codice post relatum ad annum IↃCCXLVIII bellum Bauaricum & nuptias Pippini, ista traduntur:

Anno IↃCCXLIX Burghardus Vurzeburgensis Episcopus & Fulradus Capellanus missi fuerunt ad Zachariam Papam interrogando de Regibus in Franciâ, qui illis temporibus non habentes Regalem potestatem, si benè fuisset an non. Et Zacharias Papa mandauit Pippino, vt meliùs esset illum Regem vocari, qui potestatem haberet, quàm illum, qui sine Regali potestate manebat: Vt non conturbaretur ordo, per auctoritatem Apostolicam iussit Pippinum Regem fieri.

Anno IↃCCL Pippinus secundùm morem Francorum electus est ad Regem, & vnctus per manum sanctæ memoriæ Bonifacij Archiepiscopi, & eleuatus à Francis in regno in Suessionis ciuitate.

Anno IↃCCLI *Hildericus, qui falsè* Rex *vocabatur, tonsoratus est, & in monasterium missus.*

Anno IↃCCLII *Pippinus, monente S. Bonifacio, quibusdam Episcopatibus vel medietates vel tertias rerum reddit, promittens postmodùm omnia restituere.*

Anno IↃCCLIII *Pippinus* Rex *in Saxoniâ iter fecit . . . eodemq́; anno Stephanus* Papa *venit in Franciam . . .*

Anno IↃCCLIV *supradictus Apostolicus Stephanus confirmauit* Pippinum *vnctione sanctâ in* Regem, *& cum eo inunxit duos filios eius Domnum Karolum & Carlomannum in* Regibus: *& Domnus Bonifacius Archiepiscopus in Frisiâ nuntians verbum Domini & prædicando Martyr Christi effectus est.* Hæc ibi, quæ ferè eadem in reliquis Annalibus citatis narrantur: vti etiam secunda à Stephano Papâ vnctio anno IↃCCLIV facta: quam etiam refert Iperius, additque: *Huius secundæ coronationis Pippini tempore* Rex *Hildericus monachus huius ecclesiæ obiit. . . Nec multò pòst Abbas Nantharius migrauit ad Dominum.* & mox capitulum 7 ita incipit: Dagobertvs *huius loci Abbas* VII *rexit monasterium à tempore secundæ coronationis Pippini* Regis, *ferè vsque ad obitum ipsius*: qui contigit VIII *Kalend.* Octob. anni IↃCCLXVIII.

Chronicon Fontanellense hactenùs dicta confirmat, ac filium Childerici vltimi suggerit his verbis: *Huic egregio Patri Austrulfo edidit gloriosus* Rex *Pippinus priuilegium quoddam suæ auctoritatis: in quo præcepit, vt nullus Iudex nec exactor reipùblicæ Francorum, ad caussas audiendas ac freda exigenda, nec fideiussores accipiendos, nec ad vllam exacturam gerendam, in potestatem huius cœnobij ingredi audeat: sed sub perenni suâ defensione ac protectione secura in æternum ab omni quer imoniâ valeret permanere. Quod priuilegium in scriniis huius nostri monasterij pro munere sacro adhuc conseruatur. Editum est anno Dominicæ Incarnationis septingētesimo quinquagesimo, die octauo Iduum Iuniarum,*

rum, Vermeriâ palatio regio. Quo anno idem gloriosus Pippinus, ex consultu B. Zachariæ Papæ vrbis Romæ, à B Bonifacio Archiepiscopo vnctus, Rex constituitur Francorum, ablato Principis nomine Vnde rumor potêtiæ eius & timor virtutis in vniuersas transiit terras. Et Hildericus Rex Merovvingorum ex genere ortus, depositus, tonsúsq; ac in monasterio S. Audomari, quod dicitur Sythiu, trusus est. Cuius filius, nomine Theodericus, in hoc monasterio anno sequenti Clericus effectus, collocatus est. In eodem Chronico, in Wandone Abbate, *annus quintus Regis Pippini* numeratur *Dominicæ Incarnationis* IↃCCLIV, quo loco agitur de miraculis patratis ope S. Seruatij, de cuius Reliquiis particulas Wando Traiecto, vbi in exilio aliquamdiu fuerat, Fontanellam attulerat.

VII

S. DAGOBERTVS *Sathanacensis Patronus, Martyr habitus: incertum an regiæ stirpis.*

SAthanacum vrbs Lotharingiæ perquàm munita, in confiniis Ducatus Luxemburgensis ad flumen Mosam, sacras Reliquias S. DAGOBERTI à pluribus seculis adseruat. De hoc DAGOBERTO inquirimus, quis fuerit. Alij solùm *Martyrem* appellant: alij R*egem Francorũ: sed Confessorem* quidam, nonnulli *Martyrem*. Antiquissimum monumentum, in quo illius memoria reperitur, extat in Chartulario monasterij Gorziensis, scriptum anno CIↃLXIX, quo ecclesiam S. DAGOBERTI tradidit monachis Gorziensibus Godefridus Barbatus Lotharingiæ Dux, filius Gothilonis Ducis: cuius diplomatis partem hîc damus.

In nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Ego Godefridus Dei gratiâ Dux & Marchio... instinctu & supplicatione venerandæ collateralis nostræ Beatricis multoties sollicitatus, considerans, ecclesiam S. Dagoberti *apud Sathanacum, villam iuris nostri, & pretiosis ipsius sancti* Martyris *ossibus, & multis aliis Sanctorum pignoribus illustratam, sed à Canonicis inibi sub carnali vitâ degentibus, & sua potiùs quàm Diuina quærentibus, vsquequaque neglectam; virum boni testimonij & sanctæ conuersationis Henricum Gorziensem Abbatem & monachos eius, cum consilio Domini Conradi sanctæ Treuirorum Sedis Archiepiscopi, (in cuius diœcesi locus ipse situs erat) ceterorumque fidelium Dei ac nostrorum conuocauimus, & illis remotis istos in locum eorum substituimus. Quapropter notum esse volumus tam futuris quàm præsentibus sanctæ Gorziensis Ecclesiæ filiis & fidelibus, quia ecclesiam iam dictam* S. Dagoberti *S. Gorgonio & Abbati Gorziensi Henrico & successoribus eius legali donatione concedimus & confirmamus, & omnibus rebus sibi* ex antiqvitate *appendentibus delegamus, id est, in dotibus altaris, in decimis, campis, pratis, pascuis, siluis, piscationibus, censibus, capaticis, & omnibus aliis pertinentiis. Prætereà superaddimus eis iudiciarium mansum: superponimus cum reditibus suis ecclesiam sitam apud villam Mosacum... Et vt hæc donatio & confirmatio perpetuum*

memo-

memoriale obtineat, hanc descriptionem testamentalem iussimus exarari, & nostri sigilli impreßione, simulque testium idoneorum affixione signari. Signum Godefridi Ducis. S. Beatricis coniugis suæ. S. Godefridi filij sui. S. Heselini Comitis ... Actum Bullioni, anno Dominicæ Incarnationis CIↃLXIV, *Indictione* VII, *regnante Henrico, filio gloriosi Imperatoris Henrici anno regni eius* XIII.

Godefridus Dux eodem adhuc anno CIↃLXIX, aut, vt alij volunt, CIↃLXX mortuus est, relictis Godefrido Gibboso hærede, & Idâ filiâ, quæ Eustathio Comiti Bononiensi nupta, peperit Godefridum Bullonium, dein Regem Hierosolymitanum. Hic Godefridi Gibbosi auunculi sui absque liberis mortui, hæreditatem adeptus, ecclesiam S. DAGOBERTI, ab Arnulfo Comite occupatam, monachis Gorziensibus restituit. Cuius beneficij diploma in eodem Chartulario Gorziensi refertur pag. 186, ex quo hæc excerpo:

In nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Patris, Filij & Spiritus sancti, Godefridus, Diuinâ propitiante clementiâ, Dux & Marchio ... Notum esse volumus sanctæ vniuersalis Ecclesiæ filiis & fidelibus tam futuris quàm præsentibus, quia Dux Godefridus, auus meus, cùm Beatrice vxore suâ, apud Sathanacum iuris sui villam, in ecclesiâ sancti MARTYRIS DAGOBERTI, *prò suarum animarum remedio, monachos de monasterio S. Gorgonij constituerat, eisque inter alia ad supplementum victus & vestitus ecclesiam villæ Mosaci, quæ sine contradictione suæ potestatis erat, legaliter con-*

donauerat . . . Quibus omnibus auditis & diligentiùs consideratis, visum est nobis, Comitem Arnulfum, qui princeps ipsorum fuerat ecclesiæ peruasorum, sub nomine sacramenti & fidei coniurare, vtrumnam hæc omnia cognosceret vera esse, an potiùs ea vellet vel posset veraciter impugnare. Qui sine adiuratione acceptâ, confessus est hæc ita, vt diximus, acta esse, seque & interfuisse, & audisse & vidisse, &, ipso auo meo hanc donationem faciente, laudasse . . . . Et ipse iure obniti non valens, ad opus Dei & S. DAGOBERTI, *ibique deseruientium monachorum, ipsam ecclesiam nobis integrè & sine omni in posterum reclamatione reddidit & werpiuit: & nobis ecclesiæ donum* S. DAGOBERTO *super altare restituentibus, ipse spontaneus interfuit & laudauit. . . . Signum Godefridi, Dei gratiâ Ducis & Marchionis. S. Amalrici. S. Simonis fratris sui. S. VValteri. S. Ottonis . . . Acta Bullioni anno Domin. Incar.* CIↃXCIII *Indict.* I, *anno regni Henrici quarti* XXXVII, *Imperij* X. *Pontificante Domno Filberto Treuirorum Episcopo anno* P*ontificatus sui* X.

In alio eiusdem Godefridi diplomate hæc leguntur:

Ego & frater meus Balduinus notum facimus omnibus, quòd ecclesia apud Sathanacum olim villam, nunc castellum, in honore S. DAGOBERTI MARTYRIS *constructa temporibus priscis, ab auo nostro Duce Godefrido Barbato & Beatrice coniuge suâ, S. Gorgonio Gòrziensi & Henrico ipsius lo-*

ci Abbati & monachis ipsius, cùm omnibus appendiciis suis donata, & ab eius filio Godefrido similiter Duce nostroque auunculo totâ vitâ suâ laudata est ... Quapropter .. ego Godefridus Dux & frater meus Baldwinus .. vt Fratres prædicto loco deseruientes, pacificè illud & absque cuiusquam inquietudine teneant, per manus liberorum fideiussorum super altare S. Gorgonij donum ipsum poni, & vestiturâ legali confirmari effecimus, scilicet ecclesiam S. DAGOBERTI *cùm domo, quæ vulgò Cella vocatur, & cùm omnibus appendiciis, simulque ecclesiam de Mosaco cùm omnibus vtilitatibus suis, & omnibus quæ prædictus auus meus superaddidit donationibus prælibatis. Vt autem hæc nostra statuta rata & inconuulsa maneant, hanc memorialem descriptionem fieri iussimus, & sigilli nostri impressione, testiumque idoneorum affixione signauimus. Signum Godefridi Ducis, qui hanc chartam describi fecit. S Balduini fratris sui ... Actum Sathanaci anno Dominicæ Incarnationis* CIↃXCVI, *Indictione* IV.

Eodem adhuc anno, XV Augusti Godefridus Bullonius iter in Terram sanctam aggressus est. En tria diplomata seculo XI signata, in quibus septies nomen S. DAGOBERTI repetitur, tertiò MARTYRIS laude decoratur, nusquam Regio nomine aut stirpe nobilitatur. Dicitur *ecclesia in eius honore priscis temporibus constructa*: ergo ducentis fortasse vel trecentis annis elapsis.

VIII S.DA-

VIII

S. DAGOBERTVS, *Rex Francorum habitus, an filius S. Sigeberti? an* DAGOBERTVS I?

GOrgonius Martyr Patronus Gorzienfis monafterij colitur IX Septembris: ad diem proximè fequentem hæc traduntur in Calendario Breuiarij Treuirenfis MS. IV *Idus Septemb.* DAGOBERTI *Regis Martyris Fräciæ.* At XXIII Decembris celebrior S. DAGOBERTI memoria eft: quo die in feptem codicibus MSS. Vfuardi, fed ad vfum Ecclefiarum Belgicarum auctis, ifta legimus: *Eodem die* DAGOBERTI, *Regis Francorum.* quæ eadem habent Maurolycus, Martyrologium Coloniæ anno CIↃCCCCXC cufum, & Molanus in Auctario Vfuardi. Hermannus Greuen in fuis additionibus adfcribit *Confefforis* titulum, Ferrarius in Catalogo Sanct. *Treuiris,*inquit, S. DAGOBERTI *Regis,patris*S. IRMINÆ *Virginis, primæ Abbatiffæ Horreenfis.* Refertur hæc eodem die in quodam Codice MS. aft in Martyrologio Romano alijfque poftridie, feu XXIV Decemb. Fuiffe S. Irminam filiam DAGOBERTI II, Regis Auftrafiorum, fuprà probauimus. De eodem agit idem Ferrarius XXIX Ianuarij: *Metis* S. DAGOBERTI *Regis,* idque vti annotat, *ex Kalendario Ecclefiæ Metenfis.* In quâ vrbe vti & Treuirenfi DAGOBERTVS vixit: ac Metis mortuus fepultufque eft S. Sigebertus, Rex etiam Auftrafiorum, & huius DAGOBERTI pater. De morte DAGOBERTI fuprà egimus, & ex loco fepulturæ apud Rotomagenfes in regno Neuftriæ, in bello quod cùm Rege Theoderico & Ebroino Maiore-Domus coactus geffit, captum, læfum

 occifumúe

occiſumúe coniectauimus. At factâ apud eoſdem Rotomagenſes inquiſitione, didicimus, omnino certum haberi, DAGOBERTVM illic in S. Audoëni, aliàs S. Petri, baſilicâ tumulatum fuiſſe; ſed neſciri quando, quomodò, quorſumúe de illo loco tranſlatum ſit Regis iſtius corpus. Quod variis occaſionibus fieri potuit, aut inter pacis conditiones Optimatibus Auſtraſiæ corpus ſui Regis repetẽtibus, quorum aliquis ex ſuo affectu ſepulturam illius Sathanaci concedi impetrârit; aut aliquo Francorum Rege, vt Auſtraſiis gratificaretur, vltro offerente, aut etiam, vt transferretur Sathanacum vſque, procurante: maximè ſi illic antè captus, læſus, aut per iniuriam interemptus fuerit. Potuit etiam ſepulchrũ eius poſteà tantâ virtute miraculorum clareſcere, vt cultus ſacer eiuſdem Canonicâ auctoritate fuerit ſancitus. Potuit denique controuerſum fuiſſe, quâ potiſſimùm veneratione honorari poſſet: num cum S. Leodegario Epiſcopo aut S. Ragneberto Duce, aliiſque vi atque tyrannide Ebroini oppreſſis atque occiſis, eſſet Martyribus annumerandus: nam etiam hos nouos & quaſi alterius generis Martyres temporibus Chriſtianorum effectos ſcribunt auctor Vitæ S. Leodegarij aliique. Hinc aliqui forſan *Natalem* DAGOBERTI Regis ſolùm indicant, quem alij *Confeſſorem*; alij *Martyrem* prædicant, etiam ab aliquibus omiſsâ regiâ dignitate, quòd expulſum plures ſcirent, non autem ad regnũ Auſtraſiorum reuocatum. Quâ de cauſsâ vti reliqua eius Acta, aut DAGOBERTO primo, aut DAGOBERTO vltimo paſſim leguntur attributa; ita hæc eius veneratio ad alterutrum exiſtimari poteſt, promiſcuè tranſlata.

Ac de DAGOBERTO primo, in Florario MS. iſta referuntur ad XXIII Decembris: *Eodem die Depoſitio S. Dagoberti* Re*gis Francorum, inclytâ de ſtirpe* K*arolidarum propagati. Qui optimè*

mè regalia sceptra gubernans, Ecclesiarum & Sacerdotum atque pauperum seu peregrinorum ditator supra modum largissimus extitit. Hic iustitiæ amorem est complexus, eò quòd Pippini Maioris-Domus & Brabantiæ Ducis consilio inniteretur: ac vniuersarum gentium sibi subditarum adeò fauoribus extollebatur, vt nullus de præcedentibus Francorum Regibus illius laudibus fuisset præexcellentior. Postquàm ergo DAGOBERTVS *annis quatuordecim optimè gubernasset, dormiuit in pace anno salutis* IↃCXLV. *De quo per visionem cuidam reuelatum est, quòd anima eius ad iudicium Dei rapta sit, & multis contra eam pro expoliatione ecclesiarum suarum declamantibus, cùm eam iam mali angeli vellent ad pœnas inferni rapere, interuentu sancti Martyris Parisiensis Dionysij, cui ipse maximè deuotus fuerat, liberata est.* Ita Florarium seculo decimo sexto conscriptum. Idem Rex DAGOBERTVS refertur in Martyrologio Germanico Canisij anno CIↃIↃXCIX edito: quem ad eumdem diem Piis adnumerat Sauslaius in Martyrol. Gall. *In Austrasiâ,* inquit, *colitur hodie beata memoria* DAGOBERTI *Francorum Regis Christianissimi, in villâ Spinogillo ad Sequanam* XIX *Ianuarij defuncti, atque post mortem è manibus dæmonum per Sanctos erepti, quorum ipse præcipuè ecclesias ornanerat,* &c. Et XIX Ianuarij hæc habet: *Obiit piæ memoriæ* DAGOBERTVS *Rex Christianissimus, cuius animam precibus S. Dionysij ereptam extremo è discrimine & in cælum euectam vidit Ioannes sanctissimus anachoreta.* Hæc ille. Sed qui *in Austrasiâ colitur,* Austrasiorum potiùs fuisse Rex censendus, cùm è viuis excessit, cuius & apud Austrasios corpus adseruatur. Atque ipse Saussaius suprà ad XXIII Decemb. scribit DAGOBERTVM I *sepultum fuisse in ecclesiâ S. Dionysij in Fràciâ, quam ex voto magnificè extruxerat.* Testatur Dubletius lib. 4 Antiquitatum monasterij S. Dionysij cap. I, corpus DAGOBERTI istius ad dexterum latus maioris altaris ab initio colloca-

tum,

tum, modò sub ipso altari situm esse, in eâque ecclesiâ XIV Kalendas Februarij anniuersarias pro eo preces hodieque celebrari.

I X

S. DAGOBERTVS, *an filius Childeberti Regis? An Dux aliquis Francorum?*

ALij contrà DAGOBERTVM vltimum filium Childeberti eum esse putant, quem Sathanacenses Martyrum honoribus celebrant. De quo Theodericus monachus Epternacensis, quem ferunt anno CIↃXCII res gestas Regum atque Imperatorum collegisse, ita scribit: *Anno verò* IↃCCXV DAGOBERTVS *Rex anno* V *regni sui in Cortiâ siluâ occisus, Sataniaco sepultus est*. Eodem, quo Theodericus, seculo floruit Albericus Trium-Fontium monachus, cuius in Chronico ista narrantur ad annum IↃCCXIV: *Mortuo Childeberto Francorum Rege, post annos* XVII, *& in abbatiâ S. Stephani de Cauciaco sepulto, quidam filius eius Chlodoueus, qui &* DAGOBERTVS, *regnat annis* IV. Anno deinde IↃCCXIX: DAGOBERTVS *Iunior Francorum Rex à quodam filiolo suo in siluâ martyrizatus, iacet apud Sathanagium*. Edidit hæc duo testimonia Alexander Wilthemius in eruditissimo Commentario ad Acta S. DAGOBERTI Regis Francorum & Martyris.

Videntur Acta illa seculo Christi XII, & à Gorziensi forsan quopiam monacho ad suos Sathanaci degentes, scripta. Nam in Prologo ait se *à Fraternitate Satanagensi flagitante rogitatum, aggredi arduum opus de gloriosi* Regis DAGOBERTI *actibus.... quia, vt S. Benedictus ait, Obedientia quæ maioribus*

 prabe-

præbetur, Deo exhibetur. Præterea obseruat Wilthemius in Appendice pag.80, *ex quo sub Brunone Treuirorum Archiepiscopo,* (qui sedit ab anno CIↃCII ad annum CIↃCXXIV) *Sathanaci pro Canonicis locati sunt Gorzienses cœnobitæ, hos paræciis Sathanacensi & Mosacensi vicarios Presbyteros Curatores dedisse, eisq; stipendium & vectigalia constituisse: sed exinde supergredientibus Presbyteris stipendij vectigaliumq; decretorum modum, Brunonem Archiepiscopum, re ad se delatâ, denuò intra modum Presbyteros factis tabulis coërcuisse.* ac dein *anno* CIↃCLVIII *Hillinum Treuirorum Archiepiscopum Isembaldo Gorziensi Abbati firmauisse Sathanacensem cellam, & quid Pastor Sathanacensis, quid Mosacensis, quid cella Sathanacensis inuicem iuris haberent, sanxisse, atque etiam paræciam ad Balim vicum, assensu Brunonis eius regionis Archidiaconi,* D. DAGOBERTO *donauisse, conditis tabulis Augustæ Treuirorum.* Hæc ibi: è quibus constitutæ in cellâ Sathanacensi fraternitatis monachorum Gorziensium tempus penitùs eruitur, quando illorum rogatu Acta S. DAGOBERTI arbitramur non tam scripta, quàm absque iudicio temerè congesta. Nec mirum: præfatur namque auctor se *actus illius nequaquàm alicubi scriptos nactum esse,* imò *eos à memoriâ hominum viuentium penitùs recessisse.* Non ideò tamen comminisci quæ scriberet, ei licebat. Quid suspicari fas sit, inde iudicium esto.

Natus traditur DAGOBERTVS, *regnante auo Theoderico, diebus quoque germanorum suorum Lotharij & Hilderici*, quasi hi tres fratres simul regnassent. Mortuus est Chlotharius anno IↃCLXXV, vel IↃCLXXVI, Childericus IↃCLXXIX, cui successit Theodericus, vitâ functus an. IↃCXCIV, relictis, vt suprà demonstratum, duobus filiis paruulis, Chlodoueo III, & Childeberto, qui fratri an. IↃCXCVIII successit, admodùm adhuc adolescens infraque pubertatem, vt necesse sit DAGOBER-

GOBER-

GOBERTVM non ipso regni initio fuisse natum. Neque verò Childebertus filium DAGOBERTVM S. Bathildi auiæ suæ, iam pridem tempore Theoderici Regis mortuæ, commendauit in Calâ monasterio moribus piis instituendum, neque sedecim annos regnauit Childebertus, sed solùm tredecim. Dein DAGOBERTVS Remis apud Austrasiós in Regem sublimatus traditur, & quidem *benedictionem adeptus regiæ dignitatis ab Archipræsule Sedis Remensium, nomine Landone.* Sed qui isti Ecclesiæ præfuerat tempore S. Sigeberti Regis Austrasiorum, quo tum mortuo eam rexerunt SS. Niuardus, Reolus, & Rigobertus, à Carolo Martello, post obtentam de Chilperico DAGOBERTI successore & Raganfrido, Vinciaci in pago Cameracensi, anno IↃCCXVII mense Martio, victoriam, in exilium pulsus, vti narratur in eius Vitâ IV Ianuarij cap. 4. Imò à DAGOBERTO obtinuisse S. Rigobertum priuilegium immunitatis suprà diximus.

Sed pergit auctor quo cœpit pede; ac Synodum ait à DAGOBERTO Rotomagi coactam esse, in eâ resedisse Regem, cum Pontificibus, Comitibus ac Palatinis suis: adfuisse Hugonem, filium Drogonis, Abbatem Fontanellensem, repetiisse Floriacum monasterium ab auo Pippino ædificatū, & Fontanellensi cœnobio, confirmante Childeberto Rege, subiectum; sed nuper ab Hilderico Maiore-Domus iniustè ablatum. Diximus suprà, monasterium illud à Pippino & Plectrude extructum esse, eique datum Rectorem Bainum Abbatem Fontanellensem. Huic Baino successit Benignus, & præfuit toto eo tempore quo DAGOBERTVS regnauit, vti priuilegia donationum suprà relata clarè conuincunt: inter quæ vnicum est ipsius Hugonis, aliud Regis DAGOBERTI anno V regni mense Iunio signatum. Deiecto autem de regimine monasterij Benigno, Wando monachus, filius Baldrici

drici subrogatur : quo posteà Traiectum in exilium iussu Caroli Martelli victoris ablegato, restitutus Benignus, præfuit ad an. ıɔccxxiii, mortuus mense Ianuario, *celebratâ euindicatione villæ Monticelli anno* iii *Theoderici Regis* xiv *Kalend. Augusti, Tulpiaco castro.* Huic Benigno tandem subrogatus *Hugo*, rexit monasterium Fontanellense *annis* ix, *mensibus* ii, *diebus* xiii, ac sanctè decessit vi *Idus Aprilis anni* ıɔccxxx. Hinc alij diiudicēt de Hilderico Maiore-Domus, & illustri eo Concilio apud Rotomagenses habito, quorum nulli antiquiores scriptores meminêre. De Synodo Rotomagensi sub Theoderico Rege auo huius Dagoberti ab S. Ansberto Episcopo Rotomagensi collectâ agemus infrà.

Prosequitur auctor acta Dagoberti, quem ait à S. Willibrordo in Frisiam euocatum, cum Duce Carolo Martello, & magno Francorum exercitu eò venisse, Radbodum in Daniam vsque expulisse, & S. Willibrordum in Sede Pontificatus relocasse. Neque hæc credibilia: nam Dagobertvs anno v regni, Christi ıɔccxv, v Iduum Iuniarum, die Dominicâ, vti suprà demonstrauimus, habebat adhuc Theodaldum, siue Theobaldum, filium Grimoaldi, aulę suæ Prefectum, seu Maiorem-Domus: quem deinde amotum reliquosque Austrasios bello persecutus, prælio conflixit in Cociâ siluâ: assumpsit Raganfridum Maiorem-Domus, fœdus iniit cum Radbodo Duce Frisiorum contra Carolum Martellum tum Austrasiorum Ducem factum, & eodem anno obiit. Dagoberti successor Chilpericus anno sequente ıɔccxvi cum Raganfrido, suppetias ferente Radbodo, in Coloniensem agrum perrexit, ac cladem intulit Carolo Duci, ab eo in reditu maiorem passus. Hinc occasio arrepta adscribendi iter Coloniense Dagoberto.

Cuius

Cuius martyrium persuasurus auctor, fingit venationem DAGOBERTI apud Austrasios in siluâ Scorciâ siue Scoriâ, eiusque illic dormientis somnium, quod S. Gunthramno alij adscribunt.

Et hæc de Vitâ DAGOBERTI ibi relatâ. Eius martyrium subnectitur, aliquātò accuratiùs descriptū in Martyrologio MS. Adonis, quod auctum extat, in monasterio S. Laurentij iuxta Leodium: vbi hæc legūtur ad XXIII Decemb. *Eodem die passio S.* DAGOBERTI *Regis Francorum, qui quadam die pergens venatum in saltu Vuaurensi, plenus Spiritu sancto, in loco qui dicitur Scortias, tribus millibus distante à fisco Sataniaco, in quo ipse morabatur, à filiolo suo, nomine Ioanne, decimo Kalend. Ianuar. martyrizatus est, & ab Angelis deportatus est ad societatem sanctorum Martyrum.* Hæc ibi, in quibus nonnulla sunt ab auctore Vitæ S. DAGOBERTI non animaduersa: DAGOBERTVM illum morari solitum Sathanaci: Scortias tribus millibus à Sathanacensi fisco distare: nomen filioli fuisse *Ioannem.* Ædificatum est illud S. Laurentij iuxta Leodium vrbem monasterium à Reginardo Episcopo Leodiensi circa annum CIↃXXVI; in quo eodem XI & sequenti XII seculo litterarum studia admodùm floruerunt. Ibi dicitur prima ara erecta ad honorem S. Thomæ Cantuariensis ab Euerlino X Abbate, qui post annum CIↃCLXX, quo ille martyrij palmam est adeptus, vixisse traditur ad annum CIↃCXCII. Huius interim martyrium recentiori manu memorato Martyrologio inscriptum erat, vt saltem ante illud tempus videatur collectum, & antiquiore etiam manu hinc inde auctum.

Hæc ferè de S. DAGOBERTO occurrêre, de re totâ aliorum esto iudicium. In diplomatis Ducum Godefridi

Barbati

Barbati & Godefridi Bullonij suprà relatis, nulla regiæ dignitatis mentio est, & in fisco Sathanacensi eum morari solitum iam diximus, vt videatur Dux aliquis Francorum fuisse, & forsitan è regio sanguine prognatus.

LIBER

LIBER IV.

Galliarum Epiſcopi, & Concilia, DAGOBERTORVM Regum temporibus.

PRæcipua temporibus iis, quibus Francis imperitauêre DAGOBERTI, felicitas Galliarum fuit, ab Epiſcoporum, ſanctitate & ſapientiâ clariſſimorum, copiâ. DAGOBERTVS I ad pietatem & Chriſtianas regendi artes à primâ ætate informatus ab Epiſcopis eſt: quorum quamdiu conſiliis monitiſque obtemperauit, ceteris Regibus longè gloriâ antecelluit. Ex ipſiuſmet palatio multi prodiêre Epiſcopi, qui religioſâ diſciplinâ potiùs, quàm aulicis miniſteriis, eruditi videbantur. Ad ſecundum quoque DAGOBERTVM multi confluxêre ſanctiſſimi Epiſcopi, non ex Hiberniâ ſolùm, vbi exulârat, ſed ex variis Galliarum oris, illecti fortaſſe quidam ipſius regali munificentiâ, ab ipſo nonnulli accerſiti. Nec defuêre etiam iunioris DAGOBERTI ætate, Apoſtolico fidei zelo inflammati, ceteriſque ſanctimoniæ ornamentis conſpi-

cui Episcopi. Quorumdam ex his facta anteà mentio est; sed tempora, quibus sacros Ecclesiarum thronos insedêre, minùs rectè ordinata alibi sunt. Neque Conciliorum, quæ sunt ab iis celebrata, satis accurata ratio extat. Fuerunt ea, ob ciuilia identidem exorientia bella, vtcumque infrequentia, (nisi quorumdam sint acta memoriaque abolita) tamen illa quoque ad eorumdem Regum illustrandam memoriam perquàm accommodata. Horum ergo Conciliorum, & quorumdam Episcoporum (non omnium, sed qui eâ tempestate clarissimi fuêre) seorsim hîc asserenda tempora, successionumque series est.

I

Concilium Parisiense anno ıↄcxiv. *Remense* ıↄcxxiv. *Episcopi Vesontionenses, Bituricenses, Cadurcenses, Pictauenses, Lingonenses, aliiq. Sedes Elusana translata.*

Væ de variis Episcopatibus Galliæ, Episcoporumque Conciliis, præcipuè eorum ætate Regum habitis, quorum Chronologiam, genus, acta illustrauimus, sparsim fuissent sæpius repetenda, nec nisi perincommodè suis ponderari momentis seorsim potuissent: consultò in hunc locum seposuimus.

faimos ad clariorem lucem seiuncto ab superioribus tractatu expensuri.

Incipimus à Concilio Remensi sub S. Sonnatio Episcopo, in quo tertius hic est Canon: *Vt capitula Canonum Parisiis acta, in generali Synodo, in basilicâ S. Petri, Chlotharij Regis studio congregatâ, omni firmitate custodiantur.* Vtinam hæc Parisiensis Synodus integra & lacunis expletis repræsentaretur! Eam edidit Sirmondus, sed *vnicum se eius exemplar, situ & carie multis locis exesum vel corruptum*, fatetur reperisse. *Septuaginta nouem adfuisse Episcopos ex veteri quadam Collectione* tradit, quot in nullo Concilio sub Regibus Francorum primæ stirpis fuisse memorantur. Sed nec vnius quidem Episcopi nomen indicatur, subscriptionibus omnibus hactenùs oblitteratis. Tempus Synodi huius Parisiis habitæ in titulo, & in Edicti Regij subscriptione, adnotatur, *dies* XV *Kalendas Nouembris, annus regni Chlotharij* XXXI, id est, Christi IϽCXIV, quando post Theodeberti & Theoderici mortem, vniuersum Francorum imperium erat adeptus.

Flodoardus lib. 2 Historiarum Eccl. Remensis cap. 5 agit de Concilio sub Sonnatio habito, & nomina Episcoporum, qui ei Concilio interfuerunt, exactè recenset, his verbis: *Romulfum in Episcopatu Remensi secutus est Sonnatius, qui Synodum celebrasse reperitur cum aliis quadraginta, vel eò ampliùs Galliarum Episcopis: vbi etiam S. Arnulfus Metensium Præsul inuenitur interfuisse, cùm Theodorico Lugdunensi, Sindulfo Viennensi, Sulpitio Bituricensi, Modegisilo Turonensi, Senoco Elosanensi, Leontio Santonensi, Modoaldo Treuirensi, Cuneberto Coloniensi, Richerio Senonensi, Donato Vesontionensi, Auspicio Augustodunensi, item Modoaldo Lingonensi, Ragneberto Baiocensi, Childoaldo Abrincatensi, Bertegisilo Carnotensi, Palladio Autissiodorensi, Gundoaldo Meldensi, Leudeberto Parisiacensi, Chainoaldo Laudu-*

 ni

ni Clauati, Godone Virdunensi, Anserico Suessionensi, Claudio Reiensi, Bertoaldo Cameracensi, Agomaro Siluanectensi, Cæsario Aruernensi, Vero Ruthenensi, Agricolâ Gabalensi, Lupoaldo Moguntiacensi, VVillegiselo Tolosano, Constantio Albiensi, Namatio Ecolesmensi, Rustico Caturcensi, Auderico Auscensi, Emmone Arelatensi, Felice Catalaunensi, Hadoindo Cenomanensi, Magnebodo Andegauensi, Ioanne Pictauensi, Leobardo Namnetico. En XLI Episcopi cum suis Sedibus accuratè expressi, qui simul eidem Synodo interfuerunt, cuius annum hîc inquirimus, hactenùs perperàm ab aliis obseruatum. Claudius Robertus in Galliâ Christianâ tamquàm anno IƆCXXXIV habitam sæpe allegat.

Ioannes Iacobus Chiffletius v. CL. par.2 Vesontionis Archiepiscopos Vesontionenses enumerat: è quibus à seculo Christi septimo sequentes, iique omnes Sanctis adscripti, hoc tradūtur ordine sedisse: *Nicetius, Protadius, Claudius, Donatus, Migetius, Ternatius, Geruasius.* Vitam S. Nicetij damus VIII Februarij à pag. 168, Protadij X eiusdem mensis à pag. 412, de reliquis alibi acturi. Synodo huic Remensi interfuit S. Donatus XXV Episcopus secundùm catalogum Chiffletij, qui de eo agens asserit, *Synodum Remensem non potuisse celebrari ante annum* IƆCXXXII, *cùm adhuc S. Claudius, nondum autē S. Donatus Vesontione sedebat.* Ipsum autem *S. Claudiū* dixerat antè, *electū* anno IƆCXXVI, *pertæsum deinde Archiepiscopalis curiæ, & priuatæ vitæ studio ductum, anno* VII *sui Episcopatus, Christi* IƆCXXXII *aut* IƆCXXXIII *ad S. Eugendi monasterium se recepisse:* quod nunc ab eo S. Claudij appellatur. Ferdinandus à Rya Archiepiscopus Bisuntinus in epistolâ ad Clerum suum anno CIƆIƆLXXXIX scriptâ, & vnà cum Breuiario excusâ, præfatur se in eo edendo, *vsum operâ industriâque piissimorum, simulq; doctissimorum virorum, adhibitisq; Sanctorum veris historiis.* Iul o:

Breui-

Breuiario ad VI Iunij ita incipit Lectio IV ad Matutinum: *Claudius de Salinensium Principum Palatinorum gente, liberalibus artibus & litteris sacris atque Ecclesiasticis apprimè instructus, circa annum Christi sexcentesimum trigesimum sextus à Nicetio præfuit Ecclesiæ Bisuntinæ.* Addit Chiffletius & *primum à Geruasio locum obtinuisse, ex plerisque catalogis haberi.* Addo & consequenter quartum fuisse à Donato, quem illis annis, quos Chiffletius S. Claudio attribuit, sedisse mox constabit ex Synodo Remensi, cui interfuit, superstes tempore Chlodouei II, cuius anno V, Christi IↃCXLVIII, subscripsit exemptioni monasterij Fossatensis, adfuitque Concilio Cabilonensi sub eodem Rege habito. A posteris insertos annos Christi, vt alibi sæpius monuimus, non admittimus.

Seuerinus Binius, in Conciliis anno CIↃIↃCXVIII editis, statuit hoc *Concilium Remense circa an.* IↃCXXX *tempore Honorij Papæ celebratum, indicari tempus præsentiâ Arnulphi, Sulpitij, Cuniberti & Modoaldi Episcoporum.* Sed hi simul pluribus annis Episcopi fuerunt. Sirmondus, in Notis fatetur, *de anno Concilij nihil liquere.* Refert tamen *ad annum* DAGOBERTI II, *Christi* IↃCXXX. Sirmondum sequuntur Miræus in Chronico Belgico, Labbeus in Synopsi historicâ Conciliorum Galliæ, aliique. Rationem dant Sirmondus & Labbeus, quòd *Rusticus Episcopus Cadurcensis, quem septem tantùm annis præfuisse arbitrantur, successorem habuerit S. Desiderium* fratrem *anno* VII *eiusdem* DAGOBERTI, *Christi* IↃCXXXV. Verùm dubius Sirmondus hæc addit: *Quòd si de annis* DAGOBERTI *sermo sit, quibus ante patris obitum in Austrasiâ regnabat, citerior aliquantò Christi annus huic Synodo conueniet.* Est hic Desiderius, cuius epistolæ ad DAGOBERTVM & Sigebertum Reges, varios Episcopos virosque illustres, extant: cuius Vitæ XV Nouemb. dandæ duo nacti exemplaria sumus, alterum Tolosâ à Petro Possi-

no nostro transmissum, alterum à R. P. Francisco Boulartio Parisiis ad S. Genouefam Canonico Regulari & Reuerendissimi Generalis Canonicorum Regularium Assistente cõmunicatum. Labbeus in Miscellaneis Curiosis cap. 3 § 6 partem illius Vitæ edidit, atque in eâ Regis Dagoberti de eo ad Episcopatum promouendo duo diplomata, alterum Episcopis & Ducibus missum, alterum S. Sulpitio Pio Archiepiscopo Bituricensi; à quo petit, *vt in sanctâ Paschali solennitate Desiderius debeat Pontificali benedictione esse consecratus*. Signatur diploma *sub die Idus Aprilis anno* VIII Dagoberti, Christi IↃCXXXV, quando subierant adhuc Cadurcenses Chariberto fratri, anno IX regni Dagoberti mortuo. Prætereà anno Chr. IↃCXXXV, Cyclo Lunæ IX, Solis XXVIII, litterâ Dominicali A, Pascha celebratum est IX Aprilis, & anno proximè sequenti, Cyclo Lunæ X, Solis I, litteris Dominicalibus G F, Pascha incidit in XXXI Martij, & sic Idus Aprilis neutro anno ante Pascha occurrerũt, priore incidêre in Feriã quintam post Pascha, posteriore in Sabbatum post Octauam Paschæ, quæ Dominica in Albis dicitur. Ast anno Christi IↃCXXXVII, Dagoberti X. Cyclo Lunæ XI, Solis II, litterâ Dominicali E, Pascha fuit XX Aprilis, & Idibus Aprilis Dominica Palmarum, quâ illa priuilegia seu diplomata fuisse signata, persuadent eadem S. Desiderij Acta, in quibus legimus *Regẽ* Dagobertvm XVI *anno regni sui obiisse & sceptra regni duobus filiis* Chlodoueo *&* Sigeberto *reliquisse, ac* Chlodoueum *quidem regnum Francorum, Sigebertum autem* Austrasiorum *gubernasse:* hisce Austrasiis tunc accesserunt Cadurci cum vicinâ Aquitaniæ I parte. *Huius Sigeberti* XVII *regni* apud Cadurcenses *anno, Episcopatus autem sui* XXIII *sub die* XIII *Kalendarum Decembrium vltimum spiritum exhalauit Desiderius* : qui fuit annus Chr. IↃCLX, quando XXIII annos in Episcopatu

complerat.

compleraт. Hæc de S. Desiderio, cuius Acta calculum annorum non omnino exactum habent; eiusque fratri Rustico potiùs septemdecim, quàm septem annos esse attribuendos ex dicendis constat.

At Concilium illud Remense habitum esse sub Chlothario parente DAGOBERTI, hæc probant: primò *Ioanni Pictauensi Episcopo*, qui huic Synodo adfuit, mortuo successit *Dido*, cui *Pictauensis vrbis Præsuli à Chlothario Rege litterarum studiis imbuendus S. Leodegarius in primis ætatis initiis traditus est*: vt in huius Vitâ scribit Vrsinus, *Pictauorum Pontifici Ansoaldo*, Didonis successori, inscriptâ. De Didone, qui vltra quinquaginta annos eam Ecclesiam rexit, suprà egimus. Interfuit eidem Concilio Remensi Modoaldus Episcopus Lingonensis, cuius successor Bertoaldus in diplomate Chlotharij II pro monasterio S. Benigni memoratur, teste Claudio Roberto Lingonensi Presbytero in Galliâ Christianâ. Subscripsit idem Bertoaldus Concilio Cabilonēsi sub Chlodoueo II. Adfuit eidem Concilio *Senocus Episcopus Elosanensis*, de quo ita scribit cap. 54 Fredegarius: *Anno* XLIII *regni Chlotharij*, Christi IↃCXXVI, *Palladius eiusq. filius Senocus, Episcopus Elosanus, incusante Aighinane Duce, quòd rebellionis VVasconorum fuissent conscij, exilio ritruduntur*. Erat *ciuitas Elusatium metropolis Nouempopulaniæ*, vt in Notitiâ prouinciarum & ciuitatum Galliæ, temporibus Honorij Augusti conditâ, traditur, & confirmatur in Capitulatione de Nominibus regionum Galliæ tomo I Chesnæi editâ. Quæ dignitas Elosanis ablata est, atque ad vicinam Ausciorum ciuitatem translata, Senoco, quantùm colligimus, in exilium pulso. Neque enim deinceps vlla reperitur Episcopatus Elusani mentio: cuius Episcopi, qui ante Senocum sederunt, plures referuntur in Historiâ Gregorij Turonensis, & præcipuis Conciliis

antè

antè in Galliâ habitis. De Sede Metropolitanâ Elusatium, eiusque translatione disputat Petrus de Marcâ lib. 1 Historiæ Bearniæ cap. 6 & cap. 25 de Senoci exilio: antè quòd eius exilium Concilium illud Remis est habitum. Denique Flodoardus suâ narratione satis innuit illud ante tempora Dagoberti contigisse, dum caput sequens ita exorditur: *Post hunc beatum virum* Sonnatiū, *Leudegesilus, Attilæ Episcopi frater, tempore* Dagoberti *Regis, Episcopium rexit.* Accepit Dagobertvs *Remos* post ductam Gomadrudem vxorem, *anno*, vt diximus, *Chlotharij* XLII, Christi IↃCXXV, quo eodem anno, tempore verno, aut potiùs præcedenti IↃCXXIV, Concilium arbitramur celebratum. Et quamuis *Sonnatius* sederit tempore *Brunechildis Reginæ*, cùm quâ tradit Flodoardus *pro vtriusque partis opportunitate* eum *quasdam res commutasse*; tamen eū ad an. IↃCXXIV vixisse tempus successoris Leudegesili indicat, ac persuadet Sedes S. Sulpitij Pij Episcopi Bituricensis, qui eidem interfuit Remensi Concilio, S. Austregisilo XX Maij anni IↃCXXIV vitâ functo creatus Episcopus. Habuerunt SS. Austregisilus & Sulpitius Pius decessores in Episcopatu Bituricensi SS. Sulpitium Seuerum, Eustasium, & Apollinarem, quorum primus mortuus est *anno Childeberti Regis* XVI, *& Gunthramni* XXX, ergo Christi IↃXCI, vt, qui tum temporis non procul inde viuebat, scribit Gregorius Turonensis lib. 10 Historiæ Francorum, in quâ annis Regum cap. 24 propositis, hæc subdit cap. 26: *Obiit & Sulpitius Bituricæ vrbis Pontifex, cathedramq; eius Eustasius Augustidunensis Diaconus est sortitus*: vti XXIX Ianuarij, die eius natali, diximus. Ioannes Chenu Biturix, in Notitiâ Archiepiscoporum & beneficiorum diœcesis Bituricensis describendâ diligens & accuratus, tradit S. Eustasium eam Ecclesiam annos XII rexisse, extremumque diem obiisse pridie Kalendas Ianuarij,

Ianuarij, anno secundùm calculum positum secundo & sexcentesimo ad finem dilapso. Huius successorem S. Apollinarem, probat idem Chenu annos IX sedisse, ac III, seu, vt alij volunt, II Nonas Octobris obiisse, ergo anno Christi IↃCXI, assignato vtrique tam Eustasio, quàm Apollinari vltimo anno imperfecto: vt citiùs non potuerit eligi ordinarique Episcopus S. Austregisilus, quàm sub dicti anni IↃCXI finem. In huius Vitâ auctor coæuus hæc scribit: *Mortuo Bituricensi Episcopo Apollinari suffectus est Austregisilus, quam functionem duodecim annis præclarè administrauit, quemadmodùm ab Angelo ei nocte illâ fuerat prædictum, cùm primos fines vrbis esset ingressus, & diluculo* narrauit *Sulpitio Diacono, qui posteà in Episcopatu ei successit*, XX Maij, anno IↃCXXIV vitâ functo. Hæc pluribus deduximus, quòd auctores alij in annis S. Austregisili assignandis valdè aberrent, & certus character Remensis Concilij inde etiam dependeat, cum multorum Episcopatuum Galliæ notitiâ.

II

Concilium Cabilonense circa an. IↃCL. *Episcopi Parisienses.*

PRæcipua Regibus Francorum, etiam primæ stirpis Merouingicæ, sedes fuit Lutetia, nobilior exinde facta: à cuius Episcoporum notitiâ, vtpote magis suis Regibus familiarium, clarius reliquis Episcopatibus affundi lumen oporteret. Sed, quod mirandum est, neque horum Episcoporum catalogi mendis carent, post Democharem nostrâ ętate Parisiis editi à Iacobo Brulio in Antiquitatum Parisien-

 sium

sium Theatro, Ioāne Chenu in Chronologicâ historiâ Episcoporum Galliæ, & Claudio Roberto in Galliâ Christianâ. Post hos, fas fuerit etiam nobis in iis perscrutandis operam ponere.

Episcopus xxvi statuitur *Leudebertus*, quem Concilio Remensi sub S. Sonnatio anno ɪↄcxxiv habito, interfuisse suprà diximus. xxvii *Episcopus Audobertus*, quem & præcedentem potiùs vnum eumdemque censent aliqui apud Democharem. Hic S. Babolenum Fossatensi cœnobio primum præfecit Abbatem: tabulis *donationis* eiusdem cœnobij *à Blidegisillo Diacono factæ sub die Nonarum Maiarum anno* iii *Chlodouei* ii, Christi ɪↄcxlvi, subscripsit: ac *priuilegium immunitatis atque ab omni Episcoporum & Clericorum subiectione exemptionis* adiunxit. Quod *Chlodoueus Rex anno* v *regni*, Christi ɪↄcxlviii, *die* xv *Maij, & quatuor Archiepiscopi, videlicet Gaudericus Lugdunensis, Annobertus Senonensis, Preslelandus Bituricensis & Donatus Vesontionensis, septemq́; Episcopi confirmarunt.* Quæ in Actis S. Baboleni ad xxvi Iunij exactiùs traduntur. Hic *Gaudericus*, aliis *Candericus*, *Archiepiscopus Lugdunensis*, præfuit *Concilio Cabilonensi* sub eodem *Rege Chlodoueo* habito: post quem subscripserunt *Landalenus Viennensis, Audoënus Rotomagensis, Armentarius Senonensis, Vulfoledus Bituricensis, Donatus Vesontionensis, Rauracus Neuernensis, Deodatus Matisconensis, Pappolus Genauensis, Palladius Autisiodorensis, Ferreolus Augustodunensis, Bertoaldus Lingonensis, Audo Aurelianensis, Malardus Carnotinus, Aurelianus Venciensis, Baudomerus Tarantasiensis, Protasius Sedunensis, Ingildus Valentinus, Clarus Gratianopolitanus, Gratus Cabilonensis, Florentius Bellicensis, Ætherius Ebredunensis, Magnus .... Betto Tricastinensis, Potentissimus Vappicensis,* Arricus *Lausanensis, Claudius Regensis, Licerius Vindauscensis, Petronius Vasionensis, Bertefredus* Ambianensis,

E ligius

Eligius Nouiomensis, Deocarius Antipolitanus, Leborius Maurianensis, Chairibonus Constantiensis, Amlacarius Sagensis, Launobonus Lexouiensis, Ragnericus Ebroicensis, Betto Iuliobonensis. & per suos vicarios *Latinus Turonensis, Salappius Namnetensis, Audobertus Parisiensis, Felix Lemouicensis, Chadoindus Cenomanensis, Durioterus Redonensis.* Addendus *Theodosius Arelatensis*, ad quem è Concilio missa est epistola, secundùm quam *Chlodoueus Rex in suprascriptâ vrbe Cabilono* VIII *Kalendas Nouembris Synodale præcepit esse Concilium*, Episcoporum è regnis Neustriæ & Burgundiæ. Annum Chlodouei Regis excidisse dolemus. Est is ex notitiâ quadraginta Episcoporum qui interfuerunt eruendus. *Magnus* fortè est *Magnebodus Andegauensis*, qui Concilio Remensi adfuit.

Ac primis Chlodouei annis non esse habitam eã Synodũ persuadẽt tũ SS. Audoënus & Eligius, tantũ III regni anno, Christi IↃCXLVI, die XIV Maij consecrati Episcopi, tũ Annobertus Senonensis & Prestelandus Bituricensis, qui exẽptionem Fossatensem confirmarunt XV Maij anno V Chlodouei, Christi IↃCXLVIII, à quorum altero si Vulfoledus Bituricensis non censeatur diuersus, alius est Armentarius Senonensis, qui Synodo adfuit. Inter eos Episcopos, qui cum Audoberto Parisiensi per vicarios subscripserunt, est S. Hadoindus Cenomanensis, qui Synodo Remensi anno IↃCXXIV interfuit, & anno V Chlodouei, Christi IↃCXLVIII, VIII Idus Februarij, iam senex, suum testamentum confecit, à nobis editum XX Ianuarij in Appendice pag. 1142. in quo licet se sanum corpore & mente, sanoque cõsilio vsum profiteatur; videtur tamen ab illo tempore alium debuisse substituere, nec multis annis superfuisse. Dum ergo certiorem temporis characterem licuerit obseruare, ad annum IↃCL cum Sirmondo referemus: neque seriùs habitum arbitramur:

mur: multò minùs posse ad annum IↃCLX aut IↃCLXII aut ad tempora etiam Vitaliani Papæ differri, quod Baronius, Binius, aliique collectores Conciliorum, fecerunt. Neque Audobertus Episcopus Parisiensis post annum IↃCL videtur diu vixisse, cui à S. Audoëno dicatam Vitam S. Eligij post Baroniũ scripsit Claudius Robertus. Verùm is est Chrodobertus, de quo mox agemus, cui eam Vitam corrigendam approbandamúe misit Audoënus post annum IↃCLXXVI.

XXVIII *Episcopus Parisiensis S. Landericus* tempore Chlodouei II, qui in publicâ annonæ penuriâ, pauperes vt aleret, primùm priuatam supellectilem vendidit, dein & vasa sacra & Ecclesiastica confregit, posteà Xenodochium iis fouendis iuxta sanctæ Dei Genitricis ecclesiam ædificauit, censuque dotauit. Denique priuilegium immunitatis monasterio S. Dionysij indulsit *mense Iulio anno* XV *Chlodouei*, Christi IↃCLVIII, & anno sequente præcepto Regis, de libertate hac isti monasterio datâ subscripsit X *Kal. Iulij*, vt necessariò, quia dies X Iunij natali eius venerationi sacer est, ad annum IↃCLX vixisse videatur: quando verò obierit, ex tempore successoris constabit.

XXIX *Episcopus Parisiensis Chrodobertus, siue Robertus*. XXX *Sigobaudus*. XXXI *Importunus*. Ita Brulius, Chenu, Claudius Robertus. Verùm S. Landerico successit, qui his autoribus est Episcopus.

XXXII *Agilbertus*, aliquibus *Aglebertus*, *Angilbertus*, *Ailbertus*, inscriptus Martyrologio Gallicano ad XI Octobris, cuius soror habetur *S. Teutlechildis*, siue *Telechildis*, prima monasterij Iotrensis Abbatissa, cui parẽtes S. Bertilam, primam dein Calensis monasterij Abbatissam, commendarunt, suadente id S. Audoëno, cuius frater Ado illud monasteriũ

ad

ad Matronam flumen extruxerat. Menardus lib. 1 Obseruationum ad x Octobris, quo colitur *S. Teutlechildis*, scribit ex veteribus monumentis monasterij Iotrensis, eā *illustri Francorum sanguine natam, patre Belfrido, Modæ S. Autharij vxoris germano, & matre Agiâ.* Fuisse *Adonem, Audoënum, & Radonem patre* Authario, sed *matre Agiâ* prognatos tradunt S. Audoëni Acta. Fuisse etiam *S. Lupi Senonensis*, A*ustreni* A*urelianensis, &* A*unarij* A*utisiodorensis Episcoporum genitorem Bettonem, genitricem* A*ustregildem, vocabulo* A*gam*, legitur Kalendis Septembris in Vitâ S. Lupi. An simili modo mater S. Audoëni *Moda cognomento* Aga, siue *Agia* fuit? Huius ergo consobrinus Agilbertus, ad prædicandum Euangelium ac conuertendos Anglos ac Saxones Britanniæ incolas Episcopus ordinatus, secessit in Hiberniam, in quâ, vti habet Beda lib. 3 cap. 7, *Pontifex quidam,* Agilbert*us nomine, natione Gallus, legendarum gratiâ Scripturarum non paruo tempore demoratus est*, vsque ad annum IↃCL, quo A*gilbertus*, vt Chronologus Anglo-Saxo cum Bedâ nuper excusus obseruat, *à Gallis oriundus, VVestsaxonum Episcopatu potitus est.* Tum namque (ita pergit Beda): *ex Hiberniâ venit in regnum Kenvvalck, coniunxitque se Regi, spõte ministerium prædicandi assumens. Cuius eruditionem atque industriam videns Rex, rogauit eum, acceptâ ibi Sede Episcopali, suæ gentis manere Pontificem. Qui precibus eius annuens, multis annis eidem genti Sacerdotali iure præfuit. Tandem Rex, qui Saxonum linguam tantùm nouerat, pertæsus barbaræ loquelæ, subintroduxit in prouinciam alium suæ linguæ Episcopum.... Vnde offensus grauiter* Agilbertus *quòd hoc ipso inconsulto ageret Rex, rediit Galliam, & accepto Episcopatu Parisiacæ ciuitatis, ibidem senex & plenus dierum obiit.* Hæc Beda. Sed quòd is *multis annis* apud Kenwalchium egisse Agilbertum tradat, Chronologus Anglo-Saxo *decem* fuisse innuit, ita scribens ad *annum* IↃCLX: Hic

Agilbertus abiit à Kenvvalchio, & VVina Episcopatum eius per triennium accipiens tenuit: nec non Parisiorum Episcopatum in Galliis ad Sequanam flumen suscepit. At Beda lib. 3 cap. 25 & 26 tradit Streneshalensi Synodo anno IↃCLXXIV interfuisse, & Catholicum Pascha contra Scotos defendisse.

Viuebat iam pridem in Nordhumbriâ suprà memoratus *S. VVilfridus, coniunctus*, vti ait Beda lib. 5 cap. 20 *amicitiis Alfredi Regis, ad* cuius *iussionem Presbyter ordinatus est ab* Agilberto *Episcopo Geuissorum*, id est Occidentalium Saxonum. *Quem non multò pòst, detectâ & eliminatâ Scotorum sectâ, Galliam mittens cum consilio atque consensu patris sui Osvvi, Episcopum sibi rogauit ordinari, eodem* Agilberto *tunc Episcopatum agente Parisiacæ ciuitatis, cum quo & alij* XI *Episcopi ad dedicationem* Antistitis *conuenientes, multùm honorificè ministerium impleuerunt.* Annum exprimunt IↃCLXIV Wigorniensis, Westmonasteriensis, aliique. Vitâ functus est Wilfridus anno IↃCCIX, postquàm consecratus est Episcopus, XLV. Præterea eodem Bedâ teste lib. 4 cap. 1, *S. Theodorus ordinatus est Episcopus* Cantuariensis *à Vitaliano Papâ anno Dominicæ Incarnationis* IↃCLXVIII, *sub die* VII *Kalendarum* Aprilium *Dominicâ*, scilicet cyclo Solis V, litteris Dominicalibus B A. Quo anno, VI *Kalendas Iunias Britanniam missus, ad* Agilbertum *Parisiorum Episcopum profectus est, & ab eo benignè susceptus, & multo tempore habitus.* Quamdiu posteà vixerit, nusquam legimus. E Bedâ suprà diximus, *senem & plenum dierum obiisse*: & quidem, vt Saussaius addit, *in monasterio Iotrensi*, vbi *in cryptâ ædiculæ S. Pauli Eremitæ, quam condiderat, sepultus, multis refulsit miraculis.*

XXX *Sigrobandus*, aliis *Sygobrandus, Sigebrannus, Sigobaudus*, qui in Vitâ priore S. Bathildis dicitur *Sigoberrandus*, in posteriore *Sigebrandus. Erat*, inquit auctor ille, *eius* Bathildis *sancta*

cta deuotio, vt in monasterio . . . conuersari deberet. Nam & Franci pro eius amore hoc maximè dilatabāt, nec fieri permittebant, nisi commotio illa fuisset per miserum Sigoberrandum Episcopum, cuius superbia inter Francos meruit mortis ruinam. Et exinde ortâ intentione, dum ipsum contra eius voluntatem interfecerunt, metuentes, ne hoc ipsa Domna contra eos grauiter ferret, ac vindicare ipsam caussam vellet, permiserunt eam subitò pergere ad ipsum monasterium. Annum nusquam legimus expressum. Maturâ pridem ætate fuisse tunc Chlotharium, suprà probauimus, & post annum IↃCLXX hanc cædem, & S. Bathildis ingressum in monasterium, contigisse. *De Importuno* qui Sigobrandi successor traditur, nihil constat.

Sequitur *Chrodobertus*, aliis *Hrodobertus*, & *Robertus*, cuius Sedis tempus suggerit *S. Audoënus*, dum ei *Vitam S. Eligij, nuper*, vt ait, *à se descriptam* mittit, *vt si quid minùs aptum deprehenderit, studiosè emendet*. Legitur ea epistola ad calcem Vitæ S. Eligij, cum responso Chrodoberti, quo Vitam à se lectam approbat. In eâ Vitâ scribit Audoënus, *Chlotharium* III *diem obiisse*, ac *duos superstites fratres reliquisse. De quibus quid futurum sit*, vult *solius Dei iudicio diffiniri.* Ex his Childericum sub æstatem anno IↃCLXXIX interemptum esse, quarto post obitum Chlotharij anno, ex supradictis constat: ante quem annum ea Vita scripta est, & *ad Chrodobertum*, siue *Robertum Parisiensem* missa. Erat horum Regum mater S. Bathildis, quam diximus in monasterio Kalensi adhuc regnante Theoderico Rege vixisse, mortuam post annū Christi IↃCLXXXIV. Cuius Vitam, proximis post obitum eius annis scriptam, edidimus ex MS. S. Mariæ de Ripatorio ad XXVI Ianuarij: in quâ num. 7 dicitur *monasterium Corbegia ab eâ constructum, vbi venerabilis vir Domnus Teudofredus, nunc enim Episcopus, tunc verò Abbas, magno gregi Fratrum præfuit.* Illi verò in regimine

monasterij

monasterij successisse diximus Chrodegarium, eique mortuo Erembertum, huiusque electionem Regem Theodericum confirmasse. In hac Vitâ de Chrodoberto hæc habentur: *Rex Chlodoueus vir eius migrauit à corpore, relictâque sobole filiorum cum matre, suscepit illicò post eum filius eius Chlotharius quondam Francorum regnum. Tunc etenim præcellentibus Principibus Chrodoberto Episcopo Parisiaco, & Domno Audoëno, seu & Ebroino Maiore-Domus, cùm reliquis Senioribus vel ceteris quàm pluribus, & regnoquidem Francorum in pace consistenti. Tunc enim nuper & Austrasij, pacifico ordine, ordinante Domnâ Balthilde, per consilium quidem Seniorum receperunt Childericum filium eius Regem Austri.* Hæc auctor coæuus, quæ in alterâ Vitâ num. 5 magis expolita proferuntur, è quibus hæc spectant Chrodobertum: *Et suffragantibus præcellentissimis Principibus Chrodoberto Episcopo Parisiaco, & Domno Audoëno Rotomagensi, seu Ebroino Maiore-Domus, cum reliquis Senioribus, vel ceteris quàm plurimis regni honorem quærentibus, ad regimen Francorum in pace constituitur.* Hæc ibi. Stephanus Binettus in Vitâ S. Bathildis Gallico sermone editâ, cùm id esse dubium iudicaret, *Chrodobertum vel Agilbertum* scripsit. Verùm auctor coæuus videtur tantùm voluisse indicare inter *Principes Palatij* fuisse primò *Chrodobertum*, illum eumdem, qui, quo tempore ipse eam Vitam scribebat, *Episcopus* erat *Parisiensis*: dein *Domnum Audoënum*, nullâ conditione appositâ, diuturno Episcopatu omnibus notum: posteà *Ebroinum Maiorem-Domus*, qui ab eâ dignitate nuper expulsus, eamdem receperat. Fuit autem Chrodobertus Episcopus temporibus Childerici Regis Neustriæ & Theoderici fratris.

XXXIII *Episcopus Sigofridus*: de quo hactenùs nihil legimus.
XXXIV *Turnaldus*, seu *Turnoaldus*, ex *Abbate*, inquit Clau. Robertus, *S. Dionysiano* XI. Qui potiùs relicto Episcopatu factus

monachus

monachus ac dein Abbas. Nam in tabulis donationum *anno II regni, pridie Kal. Martias*, id est, anno Christi IↃCCXVII, *concedit Chilpericus Rex terras peculiares ad basileca S. Dionysij, vbi Domnus Turnoaldus Episcopus Custos praeesse videtur.... ad integrum ipse Domnus Turnoaldus Episcopus ad ipsa sancta basileca Domni Dionysij Martyris habeat concessum.* Integrum diploma recitat Dubletius lib.3 pag. 689, qui lib.1 pag. 179 tradit eum fuisse Abbatem XII sub dicto Chilperico, eiusque successore Theoderico, ac posteà creatum Episcopum Parisiensem: quod minùs probamus, neque successores permittunt. potissimùm si *S. Cerannus*, seu *Ceraunus*, Turnoaldo successerit, vti collocatur in Catalogo MS. Episcoporum Parisiensium, ab eoque diuersus statuitur *Centunus* decessor Leudeberti. Fauent Brulius & Chenu, dum tradunt *S. Cerannum claruisse tempore* DAGOBERTI II *Francorum Regis anno salutis* IↃCCXVII. Inscriptus est Martyrologio Gallicano XXVII Septembris, at Breuiario Parisiensi postridie. Quâ difficultate tantisper sepositâ sequuntur

XXXV *Aldulphus.* XXXVI *Bernecharius*, solis nominibus noti. XXXVII *Hugo* filius Drogonis, quem suprà diximus Abbatem etiam Fontanellensem fuisse, ac sanctè mortuum VI Idus Aprilis anno IↃCCXXX, Indict. XIII. In cuius monasterij Chronico MS. dicitur *Archiepiscopus Ecclesiæ Rotomagensis*, & *Rector siue procurator vrbis Parisiacæ XXXV à B. Dionysio constitutus*: qui *præsulatum Ecclesiæ Parisiacæ, simulq; Baiocassinæ cum Rotomagensi tenuit, factione scilicet patris sui Caroli Principis, extra decreta tamen canonum.* Hæc ibi: quæ de Episcopatu Parisiensi dicta sufficiant.

III

Concilium Rotomagense an. IↃCXCII. *Archiepiscopi Lugdunenses & Rotomagenses. Primi Abbates Fontanellenses.*

Alia difficultas, quâ & chronologia nostra oppugnari, & quæ à nobis de Dagoberto II asserta sunt, fortasse non nemini euerti posse videantur, est in primis Abbatibus monasterij Fontanellensis diœceseos Rotomagensis, & inde ad Ecclesiarum gubernacula euocatis. Fundator fuit S. Wandregisilus: ei successit, non S. Genesius Archiepiscopus Lugdunensis, sed qui Genesio hac in dignitate substitutus posteà est, S. Lãtbertus. Hoc itidem ad Cathedram Lugdunensẽ euecto, factus est III Abbas S. Ansbertus. Hic dein ordinatus Archiepiscopus Rotomagensis, Synodũ conuocauit multorũ è Neustriâ & Austrasiâ Episcoporũ, Theoderici Regis auctoritate. Eam autumant Baronius, Binius, Sirmondus, Labbeus, aliique anno IↃCLXXXII esse habitam, quòd annum eum videatur Aigradus auctor coæuus in S. Ansberti vitâ statuere. Verùm ea Vita, vt IX Februarij, vbi totam damus, perspicere licet, à posteris est interpolata: vti & S. Wandregisili primi Abbatis ac fundatoris monasterij Fontanellensis.

Vitiatas esse Episcoporum Lugdunensium tabulas monet Sauaro in Notis ad Sidonij Apollinaris epistolam 15 libri 7. Qui seculo VII vixerunt, recenset Demochares recto ordine, qui aliquot intrusis inuertitur apud Iacobum Seuertium, Ioannem Chenu & Claudium Robertum, aliosque.

Floruit

Floruit *Aridius* ſub Theoderico Rege Burgundionum filio Childeberti, & quidem, vt tradit Fredegarius cap. 24, ab anno regni eius VIII, id eſt, Chriſti IↃCIII. Illum ait Aimoinus lib. 3 cap. 90 *ſucceſſiſſe Secundino*: ſubſcribit Demochares. Alij interponunt *Delphinum*, de quo infrà, & *Chagnoaldum*: ſed hunc ſuprà diximus anno IↃCXXIV. Concilio Remenſi adfuiſſe Epiſcopum Lugduni Clauati, id eſt, Laudunenſem ſub Archiepiſcopatu Remenſi. Colitur is VI Septembris. Interfuit eidem Concilio Remenſi ſucceſſor Aridij *Theodericus*, aliis paſſim *Tetricus* dictus. Poſt eum ſedit *Gaudericus*, aliis *Candericus* dictus, quem ſuprà oſtendimus ſubſcripſiſſe immunitati monaſterij Foſſatenſis anno IↃCXLVIII, & dein Concilio Cabilonenſi. Ab hoc ordinatum eſſe Subdiaconum S. Baldomerem patet ex huius Vitâ ad XXVII Februarij ex codice MS. monaſterij S. Iuſti euulgandâ: quo in monaſterio tunc viuebat ſub *Viuentio* Abbate. Poſteà Archiepiſcopum ipſummet factum Viuentium, veriùs cenſet Demochares, quàm qui Gauderico eum præponunt. Secutus eſt *S. Annemundus*, Clothario ſub S. Bathildis matris tutelâ regnante, occiſus: quem ad S. Bathildis Vitam § 5 oſtendimus ab Anglis *Delfinum* appellari. Subrogati dein *S. Geneſius*, eique anno DCLXXXIV vitâ functo, *S. Lantbertus* Abbas Fontanellenſis, ſecundus à Wandregiſilo, ad quem redimus.

Extat S. Wandregiſili Vita, ipſi Lantberto Archiepiſcopo Lugdunenſi inſcripta. Præfatur auctor tradere ſe aut *à ſemetipſo viſa*, aut *à venerabilibus monachis; qui ei per prolixa adhæſerunt tempora, aſſertione veriſſimâ aſſerta*. Hic ergo Wandregiſilus cùm ſub DAGOBERTO I opinione ſanctitatis floreret, extruxit monaſterium in Eliſgaugio territorio: inde in Italiam profectus, Bobienſe S. Columbani monaſterium luſtrauit: Romamque adiens, limina Apoſtolorum venera-

tus est. In Gallias reuersus, in monasterio quodam, Romanis dicto, vltra saltum Iurensem, sub institutione regulari *per decem ferè annos* vixit. Intercà DAGOBERTO Rege mortuo, in Neustriâ & Burgundiâ successerat Chlodoueus II, cuius *anno* III, Christi IↃCXLVI, *die Dominicâ ante Litanias, siue Rogationes*, XIV *Maij* consecratum esse in Archiepiscopum Rotomagensem S. Audoënum sæpius diximus. Huius sanctitatis famâ excitus Wandregisilus Rotomagum venit: *aliquamdiu* cum eo conuersatus ordinatur *Subdiaconus*, & *processu temporis Diaconus: ac non multò post à S. Audomaro Taruanensi Episcopo consecratur Sacerdos*. Erat eo tempore præfectus palatio Chlodouei *Erchenoaldus, ex maternâ origine consanguineus VVandregisili*: quo fundum Fontanellæ donante, cœpit hic monasterium construere *sub die Kalendarum Martiarum anno præfati Regis vndecimo*, Christi IↃCLIV, non IↃCXLV, quòd interpolator censuit, quasi S. Audoënus factus fuisset Archiepiscopus, & quidem sub Chlodoueo, anno IↃCXXXIV. Verùm nostram chronologiam sequentia accuratâ serie confirmant. Nam *anno Chlodouei* XV, *regiminis S. VVandregisili* IV, Betto eius precibus sanatur: is est annus Christi IↃCLVII. *Chlotharium Regẽ adiit VVandregisilus*, & priuilegium regiæ confirmationis *super areâ cænobij sui liberalissimâ datione accepit anno regni* VII, *regiminis* illius XV, qui est annus Christi IↃCLXVIII. Demum *expleuit S. VVandregilus in sacro regimine decem & nouem annos, menses quatuor, dies quoque viginti & vnum*, mortuus *anno duodecimo Chlotharij*, XXII *Iulij*, anno Christi IↃCLXXIII. Qui annos Christi in eius Vitam infarsit, ab anno IↃCXLV ad IↃCLXV præfuisse eum monasterio scribit, quamuis solùm computet *annos decem & nouem*: quia nimirùm exorsus à Paschate annum, vltimo anni IↃCXLV mense auspicatum esse regimen censuit. Chronotaxin nostram

ſtram ſtabiliunt anni ſequentium Abbatum. Viuente S. Wādregiſilo occiſus eſt *S. Annemundus Lugdunenſis Archiepiſcopus*, in eiuſque locum *ordinatus S. Geneſius Abbas, per quem S. Balthildis*, vt huius Vita tradit, *vnà cum Regis Chlodouei imperio largâ procedebat eleemoſynâ cunctis pauperibus per multa loca. Abbas* dicitur, ſed cuius monaſterij non exprimitur: fortè honoris cauſsâ in palatio ita appellatus, ac poſteà quòd ſucceſſor eius S. Lantbertus anteà Fontanellenſis Abbas fuiſſet, ipſe quoque ex eodem cœnobio veniſſe ad Epiſcopale ſolium exiſtimatus eſt à Seuertio, Chenu, Claudio Roberto, Rainaudo in Indiculo SS. Lugdunenſium, Sauſſaio ad Kalend. Nouemb. aliiſque, quos ratio temporis abundè refellit, niſi velint eum Fontanellenſibus præfuiſſe ante S. Wandregiſilum, anteque extructum monaſterium.

Mortuo ergo S. Wandregiſilo, Abbatem ſecundum conſtitutum eſſe S. Lantbertum, ſiue Lambertum, teſtantur Acta S. Wandregiſili, ac S. Ansberti eius ſucceſſoris, Sanctique Condedi Presbyteri. In his *annum Lantberti Abbatis* IX conuenire in *annum* III *regni Theoderici*, VI *Idus Octobris*, ſuprà diximus. Is eſt annus Chriſti IƆCLXXXII. At S. Geneſio anno IƆCLXXXIV Kalendis Nouembris vitâ functo, conſecratus eſt Lugdunenſis Archiepiſcopus S. Lantbertus, eique in monaſterio Fontanellenſi ſuffectus tertius Abbas S. Anſbertus. Quam epocham probant eadem Acta S. Condedi, dum tradunt *ſub anno* VII *Regis Theoderici S. Ansbertum anno* II *gubernaſſe Fontanellenſe monaſterium*: erat autem annus Chriſti IƆCLXXXVI. Aſt anno IƆCLXXXIX *S. Audoënus Archiepiſcopus Rotomagenſis migrauit ad Dominum nonagenarius, cùm rexiſſet Eccleſiam* illam, vt diximus, *annos* XLIII, *menſes* III, *dies* X: ſcilicet à die XIV Maij anni IƆCXLVI ad XXIV Auguſti anni IƆCLXXXIX, vt nihil accuratiùs dici poſſe videatur. In Actis

 adiungitur

adiungitur *annus ab Incarnatione Christi*, IϽCLXXVII, quo IX *Kalend. Septemb. die Dominicâ*, è vitâ dicitur decessisse, vt aut *anno* IϽCXXXIV, & quidem *regnante Chlodoueo*, antequàm natus esset, ordinatus sit S. Audoënus Episcopus, aut solùm annos XXXI eam rexerit Ecclesiam, non XLIII claré expressos. Præterea anno IϽCLXXVII intruso, cyclo Solis XIV, litterâ Dominicali D, dies XXIV Augusti incidit in diem Lunæ, non Dominicam: quod alterum σφάλμα est hominis parum accurati. Interim Fridegodus Poëta, dum seculo decimo hanc Vitam carmine heroico edidit, pro obitu eius

annos

Octo designat sexcentos septuaginta.

quando dies natalis, IX Kalendas Septembris fuit feriâ III. seu die Martis. Attamen canit:

Ecce quater denis ac ternis sederat annis,
Mensibus & tribus, bis quinis atque diebus,
In Cathedrâ Sedis diocesis Rotomagensis.

& quidem, vt ante dixerat:

Anno iam sexto decimo piè Theoderico
Sceptra gubernante cum Reginâ Clodohilde.

Ita & Auctor Vitæ *annum* XVI *regni Theoderici Regis* & *Cratildis Reginæ* assignat ex peruerso calculo annorum Regum præcedentium. Ceterùm hactenùs eum XVI annum non reperimus obseruatum. *Sextus annus* reponitur à Baronio, *vigesimus tertius* à Petauio, *decimus* à Bucherio & Fiseno, quem & nos assumimus, persuadetque subiunctus *VVaratto Subregulus res palatij administrans*, ab obitu Gislemari anno IϽCLXXXIX, regni Theoderici X, in eam dignitatem restitutus.

S. Audoëno anno IϽCLXXXIX mortuo successit S. Ansbertus, cuius Sedem celebrem facit Synodus Rotomagensis ab eo habita, & quidem *anno gloriosi Regis Theoderici decimo tertio.*

tertio. Sirmondus *hunc annum Theoderici* XIII hactenùs repertum in Synodi actis excusis, & MSS. Rotomagensi ac Fontanellensi, quibus maximè fidendum, aliisque variis, corrigit ex solo codice S. Michaëlis in mari, *annumq;* XVI *Theoderici* reponit, quot eum non regnasse annos probauimus. Sirmondum sequitur Labbeus, & cum illo refert ad annum IↃCLXXXII, quo adhuc viuentibus SS. Genesio Archiepiscopo Lugdunensi & Audoëno Rotomagensi, sub Lantberto Abbate Fontanellensi priuatus viuebat S. Ansbertus. Conuocati ad eam Synodum Episcopi referuntur hoc ordine: *Ansbertus Episcopus vrbis Rotomagensis præfuit & subscripsit.* Duorum sequentium Sedes non indicantur. Sunt autem *Ratbertus*, aliis *Ruotbertus, Rutbertus,* & *Bertus* Archiepiscopus Turonensis: qui *corpus S. Leodegarij,* cùm anno IↃCLXXXVIII Pictauium deferretur, *cum choris psallentium & lampadibus,* teste Vrsino, *per mediam duxit ciuitatem.* Alter, *S. Regulus* Archiepiscopus Remensis, qui testamento S. Amandi Episcopi Traiectensis anno II Theoderici subscripsit, cui successit S. Rigobertus, anno IↃCCXVII in exilium pulsus. Sequuntur Episcopi; *Atrardus Carnotenæ vrbis,* cui Rouillardus dum *annos Sedis quatuor* tãtùm assignat, & ferè sub *Chlodoueo* III Theoderici filio, Chronologiam nostram confirmat. *Ansoaldus Pictauensis vrbis,* qui translationem corporis S. Leodegarij procurauit, cuique huius Vitam dicauit Vrsinus. *Aquilinus Ebroicæ vrbis*, cui Vita, danda XIX Octobr. annos Sedis XLII assignat. Aliquorum dein Sedes non indicatur: & sunt, *Cadoënus,* fortè *Cadocanamus,* Macloüiensis in Britanniâ Armoricâ. *Armonius. Saluius. Desiderius,* fortè Redonensis in Britanniâ Armoricâ, qui lein martyrio affectus, colitur XVIII Septemb. *Fulcrannus. Ioannes,* forsan Abrincensis in Normanniâ. *VVillebertus,* siuè *Hillebertus* Meldensis,
qui

qui colitur XXVI Maij. *Gerebaldus Baiocassinæ vrbis*, cui VII Decembris sacer est. *Taurinus*, fortè Namnetensis, successor S. Paschbarij, cuius mentio fit in eadem Vitâ S. Ansberti. Denique *Aunobertus Sagiensis vrbis*, cuius Vitâ XVI Maij dãda est. Et hæc de Synodo Rotomagensi habitâ anno Theoderici XIII, Christi IↃCXCII, antequàm corpus S. Audoëni à S. Ansberto in editiorem locum transferretur, quod contigit fésto Ascensionis Christi sequentis anni IↃCXCIII. Pulsus dein in exilium S. Ansbertus, mortuus est in Alto-monte monasterio Hannoniæ IX Februarij anni IↃCXCV. Cuius corpus trigesimo ab obitu die Fontanellam translatum est, Hilberto S. Ansberti successore adhuc viuente, quo anno IↃCC mortuo, electus est S. Bainus ex Episcopo Teruanensi monachus Fontanellensis: sub quo corpora SS. Wandregisili, Ansberti, & Vulfranni, Archiepiscopi Senonensis illic mortui, è templo S. Pauli ad ecclesiam S. Petri translata sunt anno IↃCCIV, dein tempore persecutionis Normannicæ anno IↃCCCLVIII ad villam Bladulphi prope Quentauicum, circa annum IↃCCCXCV Carnutum, posteà Bononiam circa annum IↃCCCC, & inde tandem Gandauum ad monasteriuum Blandinium anno IↃCCCCXLIV, ibique ab hæreticis dissipata anno CIↃIↃLXXVIII. Quæ omnia IX Februarij exactiùs probantur.

Episcopi

IV

Episcopi Argentoratenses ab anno CCCXLVI *per quatuor secula enumerati. Episcopi Moguntini, VVormatienses, Spirenses.*

QVæ ad Rhenum est nobilissima Argentoratensis Ecclesia, excepit olim, vt suprà demonstrauimus, proprium suæ ditionis Regem, DAGOBERTVM II, filium S. Sigeberti, eiusque est plurimis maximisque beneficiis locupletata & ornata: cuius interim munificentiæ laus, nomine è posterorum memoriâ eraso, DAGOBERTO I eius auo attributa est, & tantâ exaggeratione, vt post alios scriptores Iodocus Coccius singulari dissertatione hanc Regis beneficẽtiam commendaturus, in titulo libri indigetet DAGOBERTVM *Regem Argentinensis Episcopatus fundatorem.* Ab eiusdem DAGOBERTI regno originem illius Episcopatus repetunt Wymphelingus in Catalogo Episcoporum Argentinẽsium anno CIↃIↃVIII excuso, Bruschius de Episcopis Germaniæ, Demochares lib. 2 de Missæ sacrificio cap. 34, Cratepolius de Sanctis Germaniæ, Guillimannus in Commentario de Episcopis Argentoratensibus, Miræus lib. 5 Notitiæ Episcopatuum Orbis, Ruerus par. 2. Antiquit. Vosagens. lib. 2 ca. 4, & passim alij scriptores, qui hoc & præcedenti seculo floruerunt.

Contra hos omnes præualet clarissima auctoritas Notitiæ prouinciarum & ciuitatum Galliæ, temporibus Honorij Augusti conditæ: in quâ hæc leguntur: *Prouincia Germania prima, numero* IV, *Metropolis ciuitas Moguntiacensium. Ciuitas*

tas Argentoratensium. Ciuitas Nemetum. Ciuitas Vangionum. Quibus in vrbibus Sedes tunc fuisse Episcopales manifestum est ex Synodo Agrippinensi, *sub Constante*, Constantini Magni filio, *post Consulatum Amantij & Albini vi Idus Martias*, anno CCCXLVI, habitâ. Interfuêre *Amandus Argentinensium, Iesses Nemetum, Victor Vangionum; consentientibusq; & mandantibus Martino Episcopo Moguntiacensium*, ac pluribus aliis, Euphratam Episcopum Coloniensem, quòd Christum Deum negaret, condemnarunt. Ante illud tempus plures fuerunt Episcopi Moguntini, etiam martyrij palmâ illustrès, de quorum recto ordine disputat Serarius lib. 2 Rerum Moguntiacarum cap. 24, ac vigesimum eius Sedis censet *Martinum*. An tamen præcedentes omnes, qui Catalogo Episcoporum Moguntinensium inscribũtur, fuerint eius Sedis Episcopi, non liquet. De S. Ignatio Martyre aliqua diximus ad Vitam S. Ignatij Antiocheni Kalendis Februarij, in tractatu de Variis reliquiarum Translationibus num. 12, pag. 36. Quòd huc spectat, arbitramur eodem modo apud Argentoratenses, Nemetes, Vangiones primis Christi seculis Episcopos fuisse, sed quorum nomina iniuriâ temporum perierunt.

Auctor Vitæ S. Deicoli, Lutrensis in Burgundiâ Abbatis, quã XVIII Ianuarij ex Lutrensibus membranis edidimus, de S. Amando aliisque vrbis Argentoratensis Patronis circa annum DCCCCLXV hæc scripsit cap. I: *Ciuitas Argentina, quæ vulgarico vocabulò Strasburch vocatur, exceptis Reliquiis principalibus, proprios se gaudet habere Patronos, quos à Domino suscepit veræ fidei fundatores, & Diuini verbi prodigos seminatores, id est, Amandum, Iustinum, Arbogastum, Florentium, & alios nonnullos, quorum nomina in beati ordinis albo superna illa regio sine fine tenet coaxata.* Hæc ibi. Agi autem de sanctorum Patronorum

norum Reliquiis, toto capite innuitur: in quo Floriaci monasterij dicuntur Patroni SS. Benedictus & Scholastica, vrbis Suessionensis S. Sebastianus Martyr, & sic de reliquis. Primus ergo fidei apud Argetoratenses fundator dicendus est senior Amandus, qui tribus integris seculis vixit ante S. Amandum Episcopum Traiectensem, quos indoctum vulgus non internoscit, dum illius facta huic tribuit. Nam Traiectensis Amādi Reliquias magnâ cum veneratione in monasterio Elnonensi, ideò *S. Amandi* vulgò appellato, semper fuisse adseruatas ex dictis VI Februarij constat. Amandus ergo, qui primus Argentoratensium Episcopus habetur, vixit seculo Christi quarto, atque, vt diximus, interfuit anno CCCXLVI Synodo Agrippinensi.

Secuti illum sunt in eadem Sede Episcopi, II *Iustus*, siue *Iustinus*, suprà in Actis S. Deicoli memoratus. III *Maximinus*. IV *Valentinus*. Hos quatuor eo ordine recenset Wymphelingus, additque *Sanctos adpellari, pingiq; cum diadematibus, & credi inter Diuos receptos esse*. Est eidem V *Solarius*, quem cum præcedentibus Sanctum nominant Bruschius & Demochares: à quibus Solarij successor statuitur VI *Biulfus*, siue *Giulphus*. Sequentes hoc ferè ordine recensentur à Wymphelingo, Bruschio, Demochare, Guillimanno: VII *Magnus, de insigni & nobilissimâ prosapiâ ortus*. VIII *Garoinus, Gaorinus, Garinus*, aut *Baroinus*. IX *Landebertus*. X *Rodobaldus*, siue *Rathboldus*. XI *Magnebertus*, seu *Magnobertus*. XII *Labyolus, Laybolus, Laiblinus, Vbiolus*, siue *Vbelinus*. XIII *Gundoaldus, Gundoldus*, aut *Sundersholdus*. XIV *Aldus, tempore Heraclij Imperatoris*, inquit Wymphelingus, id est, tempore Chlotharij II, à quo DAGOBERTVS filius Austrasiis Rex datus est. XV *Gando*, (fortè S. Amandus Episcopus Traiectensis creditus) *vir clari ingenij*, vt ait Wymphelingus, aut, vt Bruschius, *vir eximiè doctus &*

ctus & sapiens. XVI *Vto, Vtho*, siue *Otho*. Addit Wymphelingus, *de horum patriâ, genere, vitâ, morte, sepulchris, nihil penè se offendere potuisse.* XVII *Ansoaldus*, quem Bruschius & Demochares aiunt *à Rege Childerico constitutum* esse, fortè attigerit primos eius annos. XVIII *Rotharius*, siue *Rodtharius*, quē suprà ostendimus *tempore Childerici Regis Austrasiæ*, & Dagoberti II in Alsatiâ regnantis floruisse: quo tempore S. Deodatum extruxisse monasterium Vallis-Galileæ vetusta diplomata demonstrant. Huius Deodati fuisse socios SS. Arbogastum & Florentium, monasteriorum Heiligenforstensis & Haselacensis fundatores, suprà dictum est. Ex his XIX Episcopus fuit S. Arbogastus, à Dagoberto II filio S. Sigeberti ad eam dignitatem euectus. Successit XX Episcopus S. Florentius. Amborum tempora suprà stabiliuimus. Quia tamen, quòd Fastis Sanctorum adscripti forent, in quibusdam Catalogis sunt primis Episcopis, qui & Sancti habentur, adiuncti, magna temporum, quibus reliqui floruêre, est facta perturbatio.

Sequitur XXI *VVitgernus*, Gaspari Bruschio *VViggerus*. Hic, vt ait Heddo in suo testamento, *monasteriolum in Nigrâ siluâ in Marchâ Etinheim, in loco nuncupante Monachorum-cellâ, super fluuiolo Vndusâ; de nouo suo opere ædificauit in honore S. Mariæ semper Virginis, & S. Ioannis Baptistæ, Sanctiq. Petri Apostoli & ceterorum Sanctorum: & monachos ibidem congregauit, & dedit ad ipsum locum aliquid de rebus S. Mariæ.* Addit dein Heddo, *se posteà inuenisse ipsum monasteriolum antecessorum negligentiâ desolatum.* Qui istic *taxatur*, inquit Wymphelingus, est *successor VVitgerni* XXII *Episcopus VVandelfridus.* Guillimannus post hunc *Hidolphum* ponit ab aliis omissum, fortè per errorem ex testamento Heddonis intrusum, qui dicti monasterij constituit *Abbatem virum reuerendissimum,*

nomine Hildolfum, nisi hic sit *Aulidulfus*, à Wymphelingo, Bruschio, Demochare post Heddonem recensitus, qui XXIII esse deberet. XXIV *Heddo*, siue *Etho*, aut *Ethico*, filius Ethiconis, fratris S. Odiliæ Virginis & Alsatiæ Comitis, natipatre Adalrico, siue Athicone, & matre Beresuindâ, sorore Reginæ Bilichildis, vxoris Childerici Regis. Est autem dictus *Heddo*, siue *Etho* factus Argentoratensium Episcopus anno IϽCCXXXIV, quo etiam Carolus Martellus Frisiam vastauit, vti illa apud Hermannum Contractum coniunguntur. Zacharias Papa inter Episcopos Galliæ & Germaniæ, quibus epistolam VI, à Sirmondo tomo 1 Conciliorum Galliæ relatam, scripsit, *Heddum Stratehurgensem* numerat. Edita est eadem epistola à Guillimanno in Heddone, Serario lib. 3 Rerum Moguntiacarum cap. 6, aliisque, sed vbique deest annus Pontificatus Zachariæ cum Indictione. Sirmondus coniectat datam anno IϽCCXLIV; Baronius, Bucherius, Miræus aliique anno IϽCCXLVIII. Præfuit Ecclesiæ S. Zacharias Papa ab anno IϽCCXLI ad annum IϽCCLI, post quem diu superstes Heddo memoratum antè testamentum scripsit III *Idus Martij regnante Pippino anno* XI, Christi IϽCCLX aut sequente: illud integrum edidit Guillimannus.

En vigintitres aut quatuor Episcopi, qui ab anno CCCXLVI vsque ad annum IϽCCLX per quatuor secula Ecclesiæ Argentoratensi ab S. Amando, qui Synodo Agrippinensi interfuit, vsque ad Heddonem præfuerunt. Neque vlla earum Sedium, quarum Antistites dictæ Synodo anno CCCXLVI adfuerunt, plures numerat vsque ad eos qui in citatâ Epistolâ Zachariæ Papæ memorantur. Nam Rotomagenses referuntur *Eusebius* & *Reginfridus*, inter quos fuerunt Episcopi XXI. A *S. Seruatio* vltimo Tungrensi ac primo Traiectensi, ad *S. Hubertum*, Traiecti sederunt Episcopi XX, post

eum Leodij *S. Florebertus*, ac dein *Fulcarius* in epiſtolâ Zachariæ memoratus. Apud Ambianenſes inter *Eulogium* & *Rambertum* quindecim ſolùm Epiſcoporum ſuperſunt nomina: quinque tantùm inter *Ieſſen* & *Dauidem* apud Spirenſes. Eadem ferè reliquorum Epiſcopatuum ratio eſt, quorum Epiſcopi aut in Synodo Colonienſi memorantur, aut in Zachariæ Papæ Epiſtolâ. Expenſa à nobis accuratè ſingulorum ſucceſſio, at ne cui faſtidium creet, hîc omiſſa. Hortatur S. Zacharias Papa Epiſcopos Galliæ & Germaniæ in dictâ epiſtolâ, vt miniſteriis ſuis conſtanter inſiſtant cum Bonifacio Archiepiſcopo Moguntino, Sedis Apoſtolicæ Vicario. Numerantur ante S. Bonifacium quadraginta Epiſcopi Moguntini, quorum viceſimum cenſeri Martinum, in Synodo Colonienſi memoratum, ſuprà diximus: à quo tempore per tria ſubſecuta ſecula alij viginti eidem Eccleſiæ præfuerunt.

Wormatiæ Vangionum vrbis Epiſcopus primus habetur *Victor*, qui eidem Synodo Colonienſi ſubſcripſit. II *Amandus*, qui S. Seruatium Epiſcopum Tungrenſem, cùm Româ rediret, magnificè ſuſcepit. Tranſtulit dein S. Seruatius Sedem Epiſcopalem Tungris Traiectum, ibique mortuus eſt anno CCCLXXXIV. III Epiſcopus Vangionum habetur *Carolus*. IV *Crotoldus*. VIII *S. Rudpertus*, ſiue *Rupertus*, quem antiqua eius Acta XXVII Martij tradunt *anno II Childeberti Regis Auſtraſiorum*, Chriſti IↃLXXVII, *in VVormatiâ fuiſſe Epiſcopum, ſed magnâ eiectum iniuriâ, primum Salisburgenſem Epiſcopum factum*. X ſtatuitur *S. Amandus* eius nominis II, anno regni DAGOBERTI I Regis Auſtraſiorum VI, Chriſti IↃCXXVI aut ſequente, de quo ſuprà in DAGOBERTO I egimus. XII deſignatur *Geroldus* tempore Carolomanni ac Pippini & Zachariæ Papę. Aliorum Epiſcoporum nomina intercidiſſe aiunt Bruſchius

schius, Demochares, aliique Catalogorum Episcopalium scriptores. Nos longè plures, quàm quinque ab iis recensitos, arbitramur fuisse: & coniicere certò licet ex catalogo Episcoporum Moguntinorum & Argentoratensium, quæ vrbes Chunorum, Gothorum, Wandalorum, Alamannorum aliorumq; Christianæ religionis hostium persecutionẽ æquè passæ videntur. Eadem Episcoporum Spirensium ratio est, de quibus suprà in DAGOBERTO I satis egimus.

V

Archiepiscopi Treuirenses. S. Hildulphi ætas, inq; Mediani monasterij regimine successores vsque ad seculum XI.

PRimaria Regum Austrasiorum ditio erat Belgica I, cuius metropolis, Augusta Treuirorum. Sub hac Episcopales vrbes, Diuodurũ Mediomatricorũ ciuitas & Regum sedes, Tullum Leucorum, Verodunum. De harum vrbium Episcopis, qui seculo septimo, DAGOBERTORVM præcipuè temporibus, floruerunt, pauca adnotamus. Browerus in illustri opere Annalium Treuirensium de illius ciuitatis Archiepiscopis agit, sed aliâ prorsus chronotaxi, cuius exactam rationem miramur à viro tanto neglectam. Initium regni DAGOBERTI apud Austrasios collocat ad annum IϽCXXVI, illique regna Neustriæ Burgundiæque adiuncta statuit ad annum IϽCXXXI; eo namque Chlotharium patrem mortuum & Remense Concilium sub Sonnatio habitum. Hoc nos Concilium suprà retulimus ad annum IϽCXXIV aut sequentem. Ei interfuit *S. Modoaldus Treuirorum Episcopus.* Hunc tradit

dit Browerus *Sebaudo* succeſſiſſe IↃCXXVI Christi anno, regni Dagoberti primo. Non diſplicet ea regni epocha: ſed corrigenda altera, dicendusque S. Modoaldus ordinatus circa an. IↃCXXII. Poſt annos Sedis triginta aſſerit Browerus eum ſub regno Childerici deceſſiſſe anno Christi IↃCLVI, ratus S. Sigebertum Regem Auſtraſiorum vitâ functum anno IↃCLIV aut ſequenti, Childebertum filium Grimoaldi mox regno depulſum, eique Childericum ſubſtitutum. Verùm ad annum vſque IↃCLXIII vixiſſe S. Sigebertum Regem ſuprà oſtendimus: quem vſum conſilio Pontificum ſui temporis, *Chuniberti Colonienſis, Nemoriani*, ſeu *Numeriani, Treuirenſis*, & *Giſloaldi Virdunenſis* auctor eſt ipſe Childericus in diplomate donationum monaſteriis Stabulao & Malmundario factarũ ſuprà relato. Vbi etiam indicauimus tabulas S. Deodato monaſterij Vallis-Galileæ fundatori ab eodem Numeriano tempore Childerici Regis ſignatas. At Browerus ſcribit ſe *nihil de Numeriano, præter Epitaphij memoriam, veterum monumentis traditum reperiſſe.* Inſcriptus eſt Martyrologio Romano ad diem V Iulij.

Succeſſit Numeriano *S. Hildulphus*, quem Browerus aliique paſſim ad tempora Pippini Regis & annum Christi IↃCCLIV reiiciunt. Acta eius MSS. varia ſunt, ſed nulla abſque næuis, pleniùs emendanda XI Iulij: præcipua incipiunt his verbis: *Quoniam quicumque baptizati, Christum induti ſunt, & hæreditatem animo ſuſpirarunt æternæ ſalutis, vt aliquando illam valerent conſequi, vſi ſunt lumine caritatis*. Ex his Actis nonnulla citantur in Vitâ S. Agricij Epiſcopi Treuirenſis editâ XIII Ianuarij cap. 2 num. 10. Traditur in iis S. Hildulphus natus *regente Noricorum, hoc eſt Bavvaricorum, gentem Garibaldo, & Auſtraſiis imperante Theudeberto filio Childeberti*. Andreas Brunnerus lib. 5 Annalium Boiorum aſſerit circa annum

IↃCCVII

IↃCVII Thaſſiloni mortuo ſucceſſiſſe Garibaldum, quo regnante Theodebertus obiit à fratre victus anno IↃCXII. Quàm procùl hæc tempora diſtant ab anno IↃCCLIV, quo Hildulphum volunt creatum Epiſcopum. Sed pergit Vitæ illius auctor: *Moribus Eccleſiaſticis aſſuefactus* Hildulphus *apud vrbem, vulgò Regenesburch dictam*, Clericatus *honore donatus eſt ... Tandem exemplo fidelis* Abrahæ *terrâ, cognatione, domoq́ parentum egreſſus, iter arripuit Sicambriam versùs, ſubiitq́ ciuitatem Treuerim ... Erat illis diebus in regio palatio* Anſgiſus *Arnulfi filius*, cui *poſt multum temporis decedenti ſucceſſit Pippinus* filius, qui *& alios filios habuit; ſed ex his præcipuus Carolus extitit, primi ex Francis magni Imperatoris Caroli auus.* Anſigiſus, cuius hîc ſtirps auguſta explicatur, floruit potiſſimùm ſub Regibus Sigeberto & Childerico. *Publicis igitur vtilitatibus*, inquit auctor, *inuigilante Anſgiſo iam dicto, & Milone Archiepiſcopo Treuirenſium rebus humanis exempto ... communi voluntate Treuirorum confirmatur Antiſtes Hildulphus.* Hic næuus nominis Milonis intruſi poſteriores ſcriptores in errorem abduxit: at Numeriano ſubſtituto, qui cum Anſigiſo vixit, ſecurè progredimur.

Factus ergo Archiepiſcopus Treuirorum Hildulphus tempore Childerici & Anſigiſi, magnâ apud Regem auctoritate pollentis, priuilegia immunitateſque à deceſſore ſuo Numeriano & Pontifice Romano datas, S. Deodato confirmauit: ac relicto Epiſcopatu, Medianum monaſterium extruxit, cui ſimul & Valli-Galilææ à morte Deodati præfuit. Eum enim, vnaque SS. Arbogaſtũ & Florentium, (qui deinde Epiſcopi Argentoratenſes fuêre) ſancti propoſiti ſocios habuerat, temporibus Childerici, Theoderici & DAGOBERTI II filij S. Sigeberti, vt ſuprà probauimus. In Fragmento hiſtorico, quod Alberti Argentinenſis Chronico

præfixum est, dicitur *Athicus, siue Adalricus, regnante Childerico vxorem duxisse, Bersuindam nomine, sororem Reginæ, genuisseq́ filiam à natiuitate cæcam, nomine Odiliam, quæ à S. Erhardo Ratisponensi Episcopo & Hildolfo Treuerensi baptizata, in sacro fonte visum recepit.* In Vitâ S. Hildulphi dicitur baptizata, cùm is iam diu relicto Episcopatu in Vosagi partibus degeret. Coluntur S. Odilia XIII Decemb. S. Erhardus VIII Ianuarij, cuius illic varia Acta dedimus. At mortuus est *S. Hildulphus*, vt in eius Vitâ legitur, V *Idus Iulij, cùm ageretur annus ab Incarnatione Iesu Christi* IↃCCVII, *consulatu Iustiniani minoris Augusti, à Leone*, imò Leontio, *contra eum rebellante narium detruncatione deformati*, V *Indictione, Sergio venerabili Papâ, cuius duo proximiores successores nomen Ioannis possederunt, Romanam Ecclesiam regente.* Verùm hæc omnia exactiùs conueniunt in annum Christi IↃCXCII, quando Indictione V imperabat, necdum expulsus, Iustinianus; S. Sergius Ecclesiæ præerat, creatus Pontifex sub finem anni IↃCLXXXVIII, mortuus anno IↃCCI: cui successerunt Ioannes VI & Ioannes VII, quorum hic dicto anno IↃCCVII è vitâ migrauit. Verùm siue anno priore, seu posteriore, aut etiam tempore intermedio diem extremum Hildulphus obierit, ad prouectam peruenit senectutem, vt octogesimum aut etiam nonagesimum vitæ annum attigerit.

Post S. Hildulphum præfuerunt monasterio Mediano *Reginbertus* annos quinquaginta, *Sinidrabertus* vltra viginti, *VVadaluninus* vix duodecim, *Fortunatus* Patriarcha tempore Caroli Magni electus, annos viginti. Seculo nono secuti sunt *VValdo, Ysimundus* quondam Episcopus, *Theodericus, Reginardus, Pippinus*. Dein seculo decimo substitutis Clericis imperarunt Comites *Hillinus, Ricquinus, Otto, Boso, Amardus, Gislibertus*: hic monasticum ordinem restituit, sub Frederico Duce

co Duce Lotharingiæ, S. Gerardo Episcopo Tullensi, Ottone I Imperatore, atque *Adelbertum* Abbatem constituit: cuius successor *Nardulfus* anno Christi CIↃXIV viuebat. Hęc pluribus exponuntur in libello MS. de successoribus S. Hildulphi in Vosago, quem auctor Vitæ eius seculo XI scripsit, cùm celebri mentione *Domni Abbatis Lamberti, qui anno ab Incarnatione Domini* CIↃXLIII *in VI Feriâ, quæ II Nonas Nouembris habebatur, corpus gloriosi Martyris Bonifacij de Begonis-cellâ ad Medianum monasterium reuexit.* His interpositis, quorum notitiã videtur Ioãnes Ruerus in Antiquitatibus Vosagensibus non habuisse; redeo ad Archiepiscopos Treuirenses.

S. Hildulpho sufficit Browerus *VVeomadum* ad annum IↃCCLXVIII, quasi ille tum in eremum Vosagensem ad S. Deodatum secessisset, Medianum monasterium condidisset, ac S. Odiliam baptizasset. Quibus expositis ita concludit: *Atque hæc quidem, quòd nullâ annorum digesta serie legerim apud veterem scriptorem, si non concinnâ methodo, at optimâ fide tradere conatus sum; gnarius quàm erubescendo genere scripta de Erhardo, Hildulpho & Odiliâ circumferantur, quorum fidem auctores minimè vindicent.* Hæc Browerus, meritò aliquam rerum temporũque perturbationem suspicatus, à quâ tamen se nec sic extricat. Nos ab eo recedimus ad seculum præcedens, quando S. Hildulphus, circa annum IↃCLXX Archiepiscopus Treuirensis fuit. Cui in eremum secedenti, *S. Basinus* successit, regnante adhuc Childerico, vixitque vsque ad tempora Childeberti; quo rerum potiente è vitâ decessit circa annum Chr. IↃCC. *S. Lutvvinus*, Basini ex sorore Gonzâ nepos, & Mediolacensis monasterij fundator, ad Ecclesiam Treuirensem administrandam post auunculum assumptus est: atque Episcopus subscripsit donationi S. Irminæ Abbatissæ, factæ *Kalend. Decemb. anno* IV *regni Childeberti*,

 Christi

Christi ꟾↄcci. cuius donationis diploma suprà dedimus. *Lutvvinus in episcopatu constitutus, res quæ sibi hæreditario iure obuenerant, vel pretio comparauerat, Mediolacensi monastério contradidit anno Childeberti Regis* XII, Christi ꟾↄcix aut sequente: vti in eius Vitâ legitur. S. Lutwino successit filius eius *Milo*, quem ait Hincmarus in Præfatione ad Vitam S. Remigij, *tonsurâ Clericum, moribus, actu, habitu irreligiosum laicum episcopia Remorum ac Treuirorum per quadraginta circiter annos pessumdedisse*. Obtinuit Episcopatum Remensem expulso anno ꟾↄccxvii S. Rigoberto legitimo Episcopo, circa quod tempus videtur S. Lutwinus ex hac vitâ migrasse xxix Septemb. quo colitur: vti iv Martij decessor eius S. Basinus. De S. Chlodulpho Episcopo Metensi ad classem Archiepiscoporum Treuirensium non admittendo suprà egimus.

V I

Episcopi Tullenses, Virdunenses, Metenses, Colonienses.

QVæ hîc in S. Hildulpho explicata est difficultas, Tullenses etiam attingit Episcopos: quorum qui decimusquintus à Claudio Roberto recensetur *Teufredus*, in diplomate donationū à S. Sigeberto Rege pro monasteriis Stabulao & Malmundario signato post an. ꟾↄclx, *Theodefridus* appellatur. Huius successor traditur fuisse xvi *Leudinus*, cognomento Bodo, frater S. Salabergæ Abbatissæ, de quâ suprà egimus. Hic soluto coniugio, *incisâ cæsarie, monachi agebat officium. At non multò pòst Tulli oppidi adeptus Episcopatum, non multò pòst naturæ debitum reddidit*; vti in illius Vitâ habetur.

tur. XVII est *Eborinus*, quem cùm S. Numeriano Archiepiscopo Treuirorum sub Rege Childerico vixisse suprà dictum est. Et hæc tempora sunt, quibus S. Deodatus cœnobium Vallis-Galilææ condidit. Auctor Vitæ S. Hildulphi, quo cœperat errore huius episcopatum ad regnum vsque Pippini post Milonis obitum differre, eodem tradit S. Hildulphum secessisse in eremum tempore *Iacobi* Episcopi Tullensis XXV, & ab eius decessore *Girbaldo* locum in saltu Vosagi obtinuisse: qui Episcopi tempore Milonis, aut etiam seriùs præfuerunt Ecclesiæ Tullensi. Auctor Vitæ S. Deodati eosdem errores describit, & quasi sèmet correcturus, addit *S. Hildulphum tempore Iacobi Leucorum Episcopi anno Christi* IƆCLXXI, *ab aduentu S. Deodati ad Vallem-Galilæam tertio*, ad eremum venisse. *Hîc nobis*, inquit, *ne fortè succenseat vllus, & duos Pontifices Leucorum, Godonem scilicet & Bodonem fuisse inter Girbaldum (cuius diebus B. Deodatus reliquisse Episcopatum* Niuernensem *fertur*) *& inter Iacob, cuius tempore Dominus Hildulphus. Nec conuenire rationi, vt quatuor Episcopi administrauerint pontificium vix tribus annis.* Hæc ille auctor: contra quem rectè adnotat Ruerus par. 2 Antiquitatum Vosagensium lib. 1 cap. 14, *S. Deodato locum monasterij sui non assignasse Garibaldum, sed potiùs Eborinum, si id fecerit aliquis Episcopus Tullensis: verùm maiori certitudine attribuendum esse S. Numeriano.* Habemus confirmationem donationis à Grodegango Episcopo Metensi, factæ monasterio Gorziensi, in Compendio palatio publicè in Synodo congregatâ *anno* IƆCCLVI, *regni Pippini* VI, *die* XV *Kalend. Iunij*, cui subscripsit *Iacob peccator Episcopus*, quem eumdem, de quo agimus, vrbis Tullensis esse opinamur. Securiùs, ex libello successorum S. Hildulphi suprà indicato, dicuntur *S. Gerardo* Episcopo Tullensi subrogati *Stephanus*, dein *Bertoldus*, omisso Roberto, quem

alij inter hos duos collocant.

Tullo vicinum eſt Verodunum, altera ſub Treuirenſi Archiepiſcopo Sedes Epiſcopalis, de cuius Epiſcopis præclarum opus edidit Richardus Waſſeburgius Eccleſiæ Virdunenſis Archidiaconus: qui tamen nec Regum Francorum, neque ipſorum Epiſcoporum annos ſemper rectè diſpoſuit. Decimus huius Sedis numeratur *S. Agericus*, quem Gregorius Turon. qui cum illo ſub eodem Rege vixit, lib. 9 cap. 23 tradit *diem obiiſſe anno* XIII *Childeberti Regis Auſtraſiorum*, ergo Chriſti IↃLXXXVIII: cuius tamen obitum Waſſeburgius refert ad annum IↃXCV, VII annorum errore, quem alij ex Waſſeburgio deſcribunt.

S. Agerico ſubſtitutus legitur apud eumdem Turonenſem *Charimeres*, ſeu *Charimerus*, anteà Regis Cancellarius. Huic ſucceſſit tempore Theodeberti II *Hermenfridus*, quem mortuum tradunt poſtquàm triennio Auſtraſiæ regnum Chlotharius occupârat, ergo anno IↃCXVI, non IↃCXXI, vt cum Waſſeburgio alij tradunt ad quinque annos aberrantes. At maiori mendo omiſſus eſt *Godo*, quem ſuprà oſtendimus interfuiſse Synodo Metenſi ſub Sonnatio anno IↃCXXIV aut ſequenti: quo ferè tempore, expenſas DAGOBERTO Rege Auſtraſiorum præbente, fundatum eſt monaſterium Theologienſe iuxta oppidum S. Wendelini, in quo *S. Paulus* per aliquot annos commoratus eſt monachus, dein Abbas factus, ac poſteà creatus Epiſcopus Virdunenſis, ſubrogatus non *Hermenfrido*, multis antè annis mortuo, quàm extrueretur monaſterium Theologienſe; ſed Godoni, cuius Sedi X, aut XII anni ſunt tribuendi. Mortuus eſt *S. Paulus* circiter annum IↃCXLIX, VIII Februarij, quo die exactiùs hæc ad eius Vitam examinamus paginâ 170 & ſequentibus. In Pauli locum electus eſt *Gisloaldus*, ſeu *Gislocardus*, in ſuprà relatis Re-

gum

gum Sigeberti & Childerici diplomatis memoratus. Huius successores traduntur *Gerebertus*, dein *Armonius*, quem bona quædam Ecclesię suæ cum Pippino Herstallo eiusque coniuge Plectrude commutasse xx Ianuarij, anno VII Childeberti Regis, Christi IↃCCV, suprà ex antiquis tabulis ostendimus. Eodem adhuc Childeberto regnante *Agrebardus* Virdunensium Episcopus fuit, quem testamento Wolfandi fundatoris Abbatiæ S. Michaëlis subscripsisse diximus.

Inter Metenses Episcopos, XXIX habetur *S. Arnulphus*, qui, vt auctor coæuus in eius Vitâ, è codicibus MSS. edendâ XVI Augusti, scribit, *sub Theodeberto II Rege Austrasiorum per multa experimenta probatus, omnium primus in palatio effectus est, & sex prouincias in suâ administratione solius rexit arbitrio*: dein cùm *vrbs Metensium Præsule indigeret, vnâ voce populorum acclamatum est, Arnulphum Domesticum atque Consiliarium Regis dignum esse Episcopum: sicq; deinceps & Episcopales gestauit infulas, & primatum Palatij tenuit.* Hæc ibi, non indicato Rege qui tunc Austrasiis imperauit. Hinc auctor Vitæ *S. Goërici*, eius in Episcopatu successoris, sub eodem Theodeberto asserit Episcopum fuisse. In Actis MSS. S. Chlodulphi, eius filij, legitur *sub Rege Theoderico B. Arnulphum, Clero & populo postulante, ex eruditissimo laico & sanctissimo Maiore Domus derepentè Clericum factum, Cathedra Pontificali felicissimè ad regendum fuisse eleuatum.* Anno id IↃCXII aut saltem sequenti factum fuisse oporteret. Etenim anno IↃCXIII Theoderico extincto, monarchiam Francorum consecutus est *Chlotharius* II, *quo consentiente*, in aliis S. Arnulphi Actis MSS. *dicitur ipse renitens in Episcopum Metensem assumptus.* S. Bertrannus Episcopus Cenomanensis testamentum fecit VI *Kalend. Aprilis anno vicesimo secundo regnantis Chlotharij Regis*, qui annus esse videtur IↃCXVIII, ducto eius numeri initio, non à morte

Chilperici

alij inter hos duos collocant.

Tullo vicinum est Verodunum, altera sub Treuirensi Archiepiscopo Sedes Episcopalis, de cuius Episcopis præclarum opus edidit Richardus Wasseburgius Ecclesiæ Virdunensis Archidiaconus: qui tamen nec Regum Francorum, neque ipsorum Episcoporum annos semper rectè disposuit. Decimus huius Sedis numeratur *S. Agericus*, quem Gregorius Turon. qui cum illo sub eodem Rege vixit, lib. 9 cap. 23 tradit *diem obiisse anno* XIII *Childeberti Regis Austrasiorum*, ergo Christi IↃLXXXVIII: cuius tamen obitum Wasseburgius refert ad annum IↃXCV, VII annorum errore, quem alij ex Wasseburgio describunt.

S. Agerico substitutus legitur apud eumdem Turonensem *Charimeres*, seu *Charimerus*, anteà Regis Cancellarius. Huic successit tempore Theodeberti II *Hermenfridus*, quem mortuum tradunt postquàm triennio Austrasiæ regnum Chlotharius occupârat, ergo anno IↃCXVI, non IↃCXXI, vt cum Wasseburgio alij tradunt ad quinque annos aberrantes. At maiori mendo omissus est *Godo*, quem suprà ostendimus interfuisse Synodo Metensi sub Sonnatio anno IↃCXXIV aut sequenti: quo ferè tempore, expensas DAGOBERTO Rege Austrasiorum præbente, fundatum est monasterium Theologiense iuxta oppidum S. Wendelini, in quo *S. Paulus* per aliquot annos commoratus est monachus, dein Abbas factus, ac posteà creatus Episcopus Virdunensis, subrogatus non *Hermenfrido*, multis antè annis mortuo, quàm extrueretur monasterium Theologiense; sed Godoni, cuius Sedi X, aut XII anni sunt tribuendi. Mortuus est *S. Paulus* circiter annum IↃCXLIX, VIII Februarij, quo die exactiùs hæc ad eius Vitam examinamus paginâ 170 & sequentibus. In Pauli locum electus est *Gisloaldus*, seu *Gislocardus*, in suprà relatis Regum

gum Sigeberti & Childerici diplomatis memoratus. Huius successores traduntur *Gerebertus*, dein *Armonius*, quem bona quædam Ecclesię suæ cum Pippino Herstallo eiúsque coniuge Plectrude commutasse xx Ianuarij, anno VII Childeberti Regis, Christi ıↄcc v, suprà ex antiquis tabulis ostendimus. Eodem adhuc Childeberto regnante *Agrebardus* Virdunensium Episcopus fuit, quem testamento Wolfandi fundatoris Abbatiæ S. Michaëlis subscripsisse diximus.

Inter Metenses Episcopos, XXIX habetur *S. Arnulphus*, qui, vt auctor coæuus in eius Vitâ, è codicibus MSS. edendâ XVI Augusti, scribit, *sub Theodeberto* II *Rege Austrasiorum per multa experimenta probatus, omnium primus in palatio effectus est, & sex prouincias in suâ administratione solius rexit arbitrio*: dein cùm *vrbs Metensium Præsule indigeret, vnâ voce populorum acclamatum est, Arnulphum Domesticum atque Consiliarium Regis dignum esse Episcopum: sicq; deinceps & Episcopales gestauit infulas, & primatum Palatij tenuit.* Hæc ibi, non indicato Rege qui tunc Austrasiis imperauit. Hinc auctor Vitæ *S. Goërici*, eius in Episcopatu successoris, sub eodem Theodeberto asserit Episcopum fuisse. In Actis MSS. S. Chlodulphi, eius filij, legitur *sub Rege Theoderico B. Arnulphum, Clero & populo postulante, ex eruditissimo laico & sanctissimo Maiore Domus derepentè Clericum factum, Cathedra Pontificali felicissimè ad regendum fuisse eleuatum.* Anno id ıↄcxıı aut saltem sequenti factum fuisse oporteret. Etenim anno ıↄcxııı Theoderico extincto, monarchiam Francorum consecutus est *Chlotharius* II, *quo consentiente*, in aliis S. Arnulphi Actis MSS. *dicitur ipse renitens in Episcopum Metensem assumptus.* S. Bertrannus Episcopus Cenomanensis testamentum fecit VI *Kalend. Aprilis anno vicesimo secundo regnantis Chlotharij Regis*, qui annus esse videtur ıↄcxvııı, ducto eius numeri initio, non à morte

Chilperici

Chilperici patris, ſed ab eo tempore, quo poſt Childeberti patruelis ſui obitum partem non exiguam regni eius occupauit Chlotharius. In eo teſtamento, baſilicæ Cenomanenſi SS. Petri & Pauli donat *villam Vocriono*, quam *partiuerat cum Domno Arnulpho Epiſcopo Metenſi*, & ſibi *tenuerat*, huic permittens *villas, quæ fuerant Egulfi & Arnoaldi*. Integrum inſtrumentum edidit Antonius Coruæſerius in Hiſtoriâ Epiſcoporum Cenomanenſium.

DAGOBERTVM Regem Auſtraſiorum à Chlothario patre conſtitutum, S. Arnulphi prudentiâ eruditum fuiſſe, eiuſque conſilio prudenter regnaſſe, etiam aliquot poſt obitum Chlotharij parentis annis, ſuprà diximus. Hinc receſſum Arnulphi ad eremum Voſagi relicto Epiſcopatu arbitramur contigiſſe circa annum IↃCXXX aut ſequentem. Sedi S. Arnulphi vulgò attribuuntur anni quindecim, qui ad calcem libelli Pauli Diaconi de Epiſcopis Metenſibus, tempore Caroli Magni ſcripti, leguntur. Verũ ea appendix eſt alterius ſcriptoris minùs accurati, qui S. Pappolum deceſſorem Arnulphi, à Paulo etiam indicatum, omiſit, atque eius loco præpoſuit Arnoaldum aſſignatis illi annis XXVII & diebus XXX. Huius deceſſori *Agilio*, quem alij *Aigulfum*, ſiue *Agilfum* appellant, commendauit S. Gregorius Magnus, vti & aliis Galliarum Epiſcopis, S. Laurentium anno IↃCI in Britanniam redeuntem: vti oſtendimus II Februarij ad Vitam eiuſdem S. Laurentij Cantuarienſis Archiepiſcopi pag. 291. Eſt ea epiſtola 52 libri 9 Regiſtri S. Gregorij. Fuerunt autem ſecundùm Pauli Diaconi catalogum hoc ordine Epiſcopi Metenſes: *Agiulfus. Arnoaldus. Pappolus. S. Arnulphus. S. Goëricus*, qui corpus S. Arnulphi circa an. IↃCXXXVIII è Voſago Metas tranſtulit. *Godo. S. Chlodulphus*, filius S. Arnulphi: ad hunc S. Trudo circa annum IↃCL aut ſequentem à S.

Remaclo

Remaclo Epiſcopo Traiectenſi Metas miſſus, plurima bona, raro exemplo, legauit Eccleſiæ S. Stephani, ibidemque pluribus annis ſacris profaniſque ſtudiis inſtitutus, ac Sacerdos ordinatus, rediit ad S. Remaclum anno Epiſcopatus huius X, Chriſti IↃCLIX. Vixit dein S. Clodulphus Epiſcopus Metenſis cum Gilloaldo Virdunenſi, Eborino Tullenſi, S. Numeriano Treuirenſi, ſub Childerico Rege: vti iam ſæpiùs dictum eſt.

Tempore S. Arnulphi & trium ſucceſſorum, floruit *S. Chunibertus* Epiſcopus Colonienſis, qui cum S. Arnulpho interfuit Concilio Remenſi anno IↃCXXIV aut ſequenti. Poſt cuius ad eremum ſeceſſum, DAGOBERTVM conſilio S. Chuniberti proſperè vſum fuiſſe, eique commendaſſe S. Sigebertum filium, Regem Auſtraſiorum creatum, ſuprà diximus. Idem poſt obitum DAGOBERTI cùm B. Pippino aliiſque Auſtraſiæ Optimatibus, theſaurum illius cum Principibus Neuſtriæ diuiſit anno IↃCXLV. Et hæc tempora ſunt, quibus *S. Goëricus* & *Godo* apud Metenſes floruerunt. Denique cùm *conſilio S. Chuniberti* Colonienſis Archiepiſcopi, nec non Epiſcoporum *Attelani* Laudunenſis, *Theodefridi* Tullenſis, & *Gislocardi* Virdunenſis, donationes monaſteriis Stabulao & Malmundario factas approbauit S. Sigebertus Rex poſt annum IↃCLX.

VII

Episcopi Traiectenses ad Mosam. S. Lamberti exilium sub Dagoberto II, *cædes sub Pippino Herstallo.*

Plura hîc de Traiecti ad Mosam Episcopis dicenda forent, nisi ea singulari Diatribâ anteà seorsim disputassem. Quæ autem contrà obiici posse videbantur, obiter refutaui ad Vitam S. Amandi Episcopi Traiectensis VI Februa. § 7 & 8 à pag. 824. Paucula, quia ad historiam Regum Dagobertorvm spectant, repeto. XVI Episcopus Traiectensis fuit *S. Ioannes Agnus*, qui, teste Harigero cap. 32, *vir pius ac locuples, ab agricultura regiis præceptis ad Episcopatum rapitur, regnum Austrasiorum administrante* Dagoberto *adolescente*: ergo ante annum ƆƆCXXV, quando necdum ductâ vxore, Austrasiam tantùm septemtrionalem regebat Dagobertvs I. *Ipse verò B. Ioãnes cursum vitæ præsentis explens, in bonâ senectute decessit*, XXV Iulij anni ƆƆCXLVI. Dein *S. Amandus* antè ad prædicationem Euangelij Episcopus consecratus, à Rege & Sacerdotibus coâctus, triennio solùm, quod annis Christi sexcentesimo quadragesimo septimo, & duobus sequentibus terminamus, Traiectensi Ecclesiæ præfuit. Profectus is Romam anno ƆƆCL ad S. Martinum Papam, atque ab eo impetratos messis Euangelicæ adiutores, SS. Landoaldum, Amantium aliosque, secum in Belgium anno ƆƆCLI adduxit. Proinde haud potuit S. Landoaldus, quod à nonnullis asseritur, nouem antè annos vices S. Amandi in Episcopatu Traiectensi gessisse. Et hæc paucis attigisse sufficiat. Integra S. Amandi

Amandi Acta à pluribus conscripta ad VI Februarij edita sunt à pag. 815 ad pag. 903.

In disputatione historicâ ad tomum I Chapeauillæi cap. 6 num. 100, tradit auctor, ab eo tempore, quo *S. Amandus à Martino Papâ impetrauit veniam decedendi Episcopatu*, id est, ab anno IƆCL, *nullum definitum Episcoporum Traiectensium characterem apparere ante mortem primi Leodiensium Episcopi*, siue *annum Christi* IƆCCXXVII, *per annos omnino septuaginta septem, quo interuallo quatuor tantùm concluduntur Episcopi Remaclus, Theodardus, Lambertus, Hubertus, omnes Sancti.* Ex his LXXVII *annis conceduntur S. Huberto triginta*, eiusque ingressus *componitur cum vere anni* IƆCXCVII, *S. Lambertus* dicitur *cœpisse ineunte anno* IƆCLVI, ac *labente Episcopatus sui anno* XL *cæsus*, XVII *Septembris*. Atque ita *SS. Remacli & Theodardi Pontificio quinque solùm annorum spatium relinquitur*: idque, vt fatetur, *absque vllo apparente charactere.* Secundùm hanc chronologiam in tabulis adiunctis assignatur triennium Episcopatui S. Remacli, ab anno IƆCL ad annum IƆCLIII, quo dicitur *illi Stabuletum sponte decedenti suffectus S. Theodardus.* Verùm *anno* VI *Episcopatus S. Remacli cœpta sunt extrui Stabulaus & Malmundarium*: & *S. Trudo ad intelligendum indaginem sacræ Scripturæ, anno* VI *episcopatus S. Remacli studium conuertit*, & dein *sacræ Scripturæ scientiis sufficienter imbutus, anno* X *Episcopatus S. Remacli est Sacerdos à S. Chlodulpho ordinatus.* Dein Metis reuersum *S. Remaclus in collegam ad prædicandum Euangelium Christi assumpsit, partitoq; onere curæ pastoralis, Ecclesias ordinare, & Pænitentiæ sacramentum conferre suâ auctoritate iniunxit.* Tunc *S. Trudo ad Sarcinium locum suæ nationis iter direxit, & fundandi cœnobij fundamenta iecit. Circa idem tempus S. Remaclo ab onere curæ pastoralis absoluto, S. Theodardus Abbas Stabulensis, constituitur Traiectensis Episcopus, post paucos dies à Chuniberto Archiepiscopo*

piſcopo Colonienſi conſecratus. His ipſis verbis iſta in Trudonenſi Chronico MS.cap.6 & ſequentibus narrantur:confirmanturque in S. Trudonis Vitâ XXIII Nouembris à Theoderico monaſterij illius Abbate ſcriptâ.

En decem anni Epiſcopatus S. Remacli certis characteribus probati. Huic ergo anno IϽCLX Stabulaum decedenti ſuffectus eſt S. Theodardus, quem volunt *anno* IϽCLV *martyrio coronatum.* In Floribus Eccleſiæ Leodienſis paginâ 6 in Serie Epiſcoporum hæc leguntur: *S. Amandus ceſſit anno* IϽCL. *S. Remaclus ceſſit* IϽCLIII. *S. Theodardus obiit* IϽCLVI. Et hæc omnia *abſque vllo apparente charactere* affirmantur. Certiſſimum nos ſuprà protulimus in tabulis donationum *Childerici Regis, datis quando fecit menſis September dies* VI, *anno* VIII *Domni Childerici Regis, Traiecto feliciter.* In his pro monaſteriis Stabulao & Malmundario *iubet Rex Domno & Patri Theodardo Epiſcopo, cum foreſtariis loca menſurare & deſignare.* Annus is eſt IϽCLXXII, quando Childericus maturâ iam ætate vxorem duxerat Bilichildem, quæ cum Imnechilde Reginâ, viduâ S.Sigeberti, eaſdem tabulas ſignauit. Harum autem tabularum dum meminerunt Reges Theodericus frater Childerici, & Chlodoueus III, atque Imperatores Ludouicus Pius, Otto II & Henricus II, ac denique Leo IX Pontifex Maximus, ſecuros de iis nos reddunt. Auctor Vitæ S. Theodardi, à Sigeberto Gemblacenſi meliori ſtylo adornatæ, dum ab Epiſcopatu S. Amandi anno IϽCXLVI inchoato ad martyrium vſque S. Theodardi *triginta circiter annos* interponit (quibus *Eccleſia Traiectenſis poſſeſſionum ſuarum quantitate mutilata, atque irruentibus vndique procellis agitata eſt*) neceſſariò necem S. Theodardi ad annum vſque IϽCLXXVI reiicit: quo anno arbitramur eum pro Eccleſiæ defenſione Martyrem apud Nemetes X Septembris occubuiſſe. In

Chronico

ChronicoMS. collegij Treuirensis Societatis Iesu, auctore Saxone anonymo, hæc habentur *anno Christi* IↃCLXXXIII, *Constantini* XIV: *S. Lampertus Traiectensi Episcopatu successit S. Theodardo.* Verùm huic MS. Chronico haud magna apud nos est fides. Nam in eo dicuntur DAGOBERTVS I obiisse anno IↃCLXIII, ac filius eius Chlodoueus anno IↃCLXXXI.

Vltimi ergo Ecclesiæ Traiectensis Præsules fuêre SS. Lambertus & Hubertus, quorum Episcopatui annos integros quinquaginta assignamus, ab anno scilicet IↃCLXXVII ad IↃCCXXVII. Sed quot sint singulis horum attribuendi, non æquè liquet. Inter auctores, qui Vitam & martyrium S. Lamberti scripserunt, primus habetur Godeschalcus, Ecclesiæ Leodiensis Diaconus, qui eam lucubrationem aggressus iussu Agilfridi Episcopi anno IↃCCLXI ordinati. Hunc tamen Godeschalcum tradunt aliqui, Vitam illius deflorasse ex priore, quæ extat in variis MSS. auctore anonymo quidem, sed *contemperaneo*, vt scribit Chesnæus tomo I Historiæ Francorum, vbi pag. 674 & sequenti, partem eius edidit. Prologus vtriusque idem est, vbi auctor dicit se *narrare conuersationem vitæ eius, quæ ab adolescentiâ suâ plurimis comperta fuit, & per viros prudentes cognita firmatur:* & se *effari cursum vitæ eius, & gloriosam martyrij palmam, sicut per fideles viros & idoneos testes ad suum peruenisset auditum.* Ex hac Vitâ pauca decerpo: *Interfecto Theodardo, consilio plebis & simul cum Regis Childerici imperio, subrogatus est Landebertus, vt præesset Ecclesiæ Treiectensi. Porrò Rex cùm almitatem eius percunctasset, diligebat illum super omnes Pontifices & Optimates suos. Erat enim Consiliarius fortis & omnem sapientiam cum curâ & moderatione gerebat. Apud Regem summum tenebat locum . . . Cùm interfectus fuit ab impiis gloriosus Rex Childericus, tunc inuidus omnium bonorum diabolus festinus insurrexit contra beatum virum. Tunc aduersarij*

 sæuissimi

sæuissimi, iniqua & falsa consilia machinantes, vt eum de Sede Pontificali deiicerent. Et ita prævaluit iniquitas eorum, & deposuerunt eum de Sede suâ sine caussâ, & priuatus de honore suo absque culpâ. Posthac Faramundum in Cathedram illius constituerunt. Electus Dei Landebertus Pontifex perrexit ad monasterium, quod vocatur Stabolaus, nec ampliùs in obsequium eius remanserunt, quàm duo pueri. Qui vnus ex eis Theodoenus multùm nobis de vitâ & operibus eius solitus est narrare. Hæc ibi, quæ alij descripserunt. Occisus est Rex Childericus anno IↃCLXXIX, cuius videtur S. Lambertus & necis auctores culpasse, & filios voluisse ad regni successionẽ promouere. Contra quos Neustrij Theodericum sibi Regem sumpserunt; Austrasij Chlodoueum, Chlotharij III creditum filium, eoque reiecto aliquamdiu etiam Theodericum. Verùm cùm Ebroini non ferrent sæuitiam, labente anno IↃCLXXX DAGOBERTVM II ad regnum euocarunt. Eiectus eodem videtur anno S. Lambertus, & forsan ab Ebroino, cui posteriores scriptores eius adscribunt exilium. Nec reuocatus est à DAGOBERTO, quòd Ecclesiæ Traiectensi præesset Faramundus, ad eam Sedem, vt ferunt, promotus ab Episcopo Coloniensi; qui apud DAGOBERTVM videtur plurimùm gratiâ valuisse, vt eum propterea idem Rex iusserit ad procurandam Frisonum conuersionem incumbere. Alioquin S. Lamberto apud Optimates regni, per quos DAGOBERTVS erat ad regnum Austrasiorum euocatus, obesse poterat affectus erga Childericũ filiosque.

De Cathedrâ S. Lamberto restitutâ hæc habentur in eadem Vitâ: *Pòst, septem annis expletis, depositus est Faramundus de Sede Pontificale, & eiectus de prouinciâ Treiectinse. In illo tempore erat Princeps Pippinus super plurimas regiones & ciuitates sitas Europæ. Audita opera beatissimi viri, sub vnius diei articulo iussit eum cum magno honore ad propriam Sedem reuocari.* Vitâ functi

cti sunt & DAGOBERTVS Rex, & Vulfoaldus Maior-Domus anno IOCLXXXVII, & summa regni Austrasiorum præfectura à mense Iunio penes Pippinum fuit: cuius imperio eodem adhuc anno reuersus esse ad Sedem Traiectensem videtur S. Lambertus: quo & Ebroinus est interemptus.

Cædis autem S. Lamberti hæc ibidem occasio narratur: *Cùm Dominus vocasset S Landebertum, vt propter tanta opera dignam ei redderet mercedem, insurrexerunt duo pessimi homines Gaullus, & germanus suus Roldus in aduersitatem eius, & seruientes Ecclesiæ suæ, in tanta opera peruersa, vt nullus eos ferre potuit, nec euadendi erat locus ante illos. Repleti amici Pontificis irâ & tristitiâ, calamitate magnâ compulsi, & humilitate depressi, interfecerunt eos ex merito eorum. In illis diebus erat Dodo, Domesticus iam supradicti Principis Pippini, proprius consanguineus eorum, qui interfecti fuerant. Et erant ei possessiones multæ, & in obsequio eius pueri multi. Cùm audisset necem proximorum, collexit magnam copiam virorum, fortissimos ad præliandum: mox irruit ad interficiendum beatissimum virum Landebertum Pontificem in villâ, cuius vocabulum est Leodio, sitâ super fluuium, qui vocatur Mosa* &c. Vna eademque patratæ à Dodone cædis caussa adfertur in Vitâ à Godeschalco apud Chapiauillæum, atque alterâ à Stephano Episcopo Leodiensi ducentis à S. Lamberti transitu annis conscriptâ.

Oratorium SS. Cosmæ & Damiani, in quo *beatissimus Christi Sacerdos telo transfixus, animam Deo transmisit*, pluribus mox illustratum est miraculis, etiam cæcis illuminatis. Quare, *necdum anni curriculo expleto*, ecclesia in eodem loco extructa est, & magno populi concursu frequentata: in eâque loco corporis Traiectum delati, lectus collocatus est, artubus eius sanctificatus. Ecclesia illa dicitur *basilica S. Lantberti Martyris*, in Historiâ iussu Childebrandi scriptâ cap. 104, &

in

in Annalibus Metensibus ad annum IↃCCXIV, quo in eâ Grimoaldus filius Ducis Pippini, est interfectus. Sancti viri nomen Fastis sacris inscriptum est. Martyrologium Romanum hoc eum exornat elogio ad XVII Septemb. *Apud Leodium B. Lamberti Episcopi Traiectensis, qui cùm regiam domum Zelo religionis increpasset, à nocentibus innocens occisus, aulam regni cælestis perpetuò victurus intrauit.* Priora verba *de regiâ domo increpitâ*, ex Adone desumpta sunt, reliqua ex Vsuardo. Vti hîc *regia domus*, ita alibi *regnandi & regni* voces tribuuntur Pippino, eiusque hæredibus, qui licet Reges non essent, plusquàm regiâ tamen pollebant auctoritate. Ita in breuibus Francorum Annalibus, vt suprà dictum, *Pippinus senior regnare cœpit.* & Chronicon Hildensheimense an. 688. *Pippinus Dux filius Anschisi post mortem VVlfaldi Ducis cœpit regnare.* Similia in eo habentur ad annum 714, 741, & 747, in Fredegario continuato, & aliis passim. In Annalibus Bertinianis dicuntur *anno* IↃCCXLII *Carlomannus & Pippinus in itinere diuisisse regnum.*

At quænam accenderint *Zelum religionis* in S. Lamberto, vt *aulam regiam increparet*, silent antiquiores scriptores, nisi fuerint contumeliæ & conuicia à Gallo & Rioldo illata, rei familiaris direptio, & intolerabilis ministrorum oppressio: quæ, Dodone eos protegente, contra ius fasque omne dissimulabantur à Principe. Posteriores aliam caussam adiunxerunt. Anselmus Canonicus Leodiensis seculo XI ita scripsit: *Altera fuit caussa, quòd Pippinus Maior Domus regiæ, face libidinis adulterinæ succensus, memorati Dodonis sororem Alpaidem legitimæ coniugi Plectrudi superinduxisset. De quâ re Sanctus Dei Lambertus, tantum in Principe perhorrescens facinus, adulterini criminis eum arguere non reformidabat.* Hæc ille, quæ posteà aucta adeò sunt, vt etiam asseruerint Plectrudem legitimam vxorem domo eiectam ac repudiatam à Pippino fuisse. Ea suprà confutauimus. Successit

Succeſſit Lamberto S. Hubertus vltimus Traiectenſium Epiſcopus, primuſque Leodienſium, mortuus anno IↃCC-XXVII *feriâ ſextâ* XXX *Maij*. Cuius *corpus ab obitu eius anno* XXI, *Carolomanni ac Pippini fratrum* III Chriſti IↃCCXLIII, *die Dominicâ*, III *Nouembris eſt eleuatum.*

VIII

Primorum Regum Principumq́ primæ & ſecundæ ſtirpis in eadem Traiectenſi Diœceſi ſedes.

ILlud poſtremò ad eius, quâ de egimus, Diœceſis Traiectenſis gloriam addendum videtur: primis Francorum Regibus in eâ ſedem, Principibus illis, à quibus ſecunda ſtirps Regum orta, poſſeſſiones peramplas domiciliumque fuiſſe. Non ago hîc de B. Pippino, patre SS. Gertrudis & Beggæ, S. Sigeberti Regis Maiore-Domus, qui, vt in Annalibus Metenſibus dicitur, *populum inter Carbonariam ſiluam & Moſam fluuium & vſque ad Freſionum fines vaſtis limitibus habitantem iuſtis legibus gubernabat*. Eius nepos Anſigiſi & S. Beggæ filius Pippinus, Craſſus agnomine, in villâ Herſtallo potiſſimùm habitauit, fortaſſis & ibi natus, vnde & illi Herſtallo, aut Herſtallio cognomentum apud ſcriptores. Quamquàm & aliud habuit ex oppoſito Herſtalli palatium in Iupiliâ villâ, quæ in quodam eius diplomate, citato à nobis ſuprà pag. 162, *villa Bagoloſus* dici videtur. Infra Leodium iacet vicus vterque, cis Moſam Herſtallum, trans eum Iupilia. Hîc palatij locus in modico colle oſtenditur. Quod Herſtalli fuit, aiunt ex eius materiâ pontē eſſe conſtructum: at neque palatij nunc, neque pontis veſtigium apparet. Vox ipſa *Herſtal*,

Exercitus ſtabula ſignificat, quaſi iſthic publicum equile fuerit. Infra Herſtallum iacet pagus alter *Hermal*, quaſi *Exercitus conuentum* dicas. Iis locis potentiam ſuam firmauêre illi Maiores Domus regiæ, ac Regum Reges, Pippinus, Martellus, Pippinus Breuis, qui deinde Rex fuit. Magno denique Carolo & Ludouico Pio, Pippini huius filio ac nepoti, Herſtallum quoque in deliciis fuit, ac Aquæ-Grani in eadem diœceſi (ſed iam tunc Leodienſi) modò vrbs elegans. Aliud in Epiſcopatu eodem domicilium Pippino Herſtallo fuiſſe videtur in Moſariorum diſtrictu, vnde ipſe S. Wironem Epiſcopum *gratiâ confeſſionis diſcalceatus adibat*, vt in huius Vitâ ad VIII Maij dicitur: *nam ſolitus erat illi lubrica lapſus humani detegere.* Ac deinde iſta ſubnectuntur: *Conſultis etiam natu maiorum intereſſe ſæpe accitur, quandoquidem habitus conſilio, nec futilis eloquio.* Non enim exiſtimo bidui triduiúe itinere vel ſanctum virum euocatum Iupiliam Herſtallumúe fuiſſe, vel hinc Principem ad eum fuiſſe profectum. Erat autem S. Wironis monaſterium ad Ruram flumen, leucâ vnâ ſupra Ruremundam, de quo eadem Vita: *Pippinus B. VVironem mox inter ſuos honoratum, cunctiſq; venerandum locauit, eiuſq; ſanctitati ſe committens, cum ſummâ veneratione vt Patronum excoluit. Locum namq; remotum à mundi negotiis Dux ipſe præfatus prouidens in futurum B. VVironi conceſſit ad manendum, quò liberiùs cum ſuis inibi cæleſtes caperet fructus. Qui locus ore vulgi Mons Petri dicitur, in quo oratorium S. Mariæ ſemper Virginis Deiq; Genitricis honore conſtructum & conſecratum eſt: nec non S. Petri monaſterium decori operis artificio conſtructum ex lapidibus, quod perdurat in præſens.* Nunc Mons S. Odiliæ appellatur, vbi adhuc pars parietum templi ex lapide impolito viſitur. Præpoſitus illic quondam & collegium Canonicorum fuit, ſed Ruremundam poſteà tranſlatum, vt in Chro-

nico

nico lib.2 cap. 16 testatur Ioannes Gerbrandus à Leydis & Legenda Sanctorum anno 1485 Louanij excusa. De Herstallo, Iupiliâ, Aquis-Grani superuacanea est longior disquisitio, cùm de iis toties Francorum Annales meminerint.

Antiquorum quoque Regum asserenda huic Diœcesi habitatio est. Chlodionem sanè, siue Chlogionem, scribit S. Gregorius Turonensis *apud Dispargum castrum habitasse*. Quæritur vbi terrarum id fuerit. Conuenit inter plerosque, *Dispargum* cuiuspiam librarij incuriâ scriptum, pro *Dispurgo*, siue *Disburgo*, vt est in Teutonicâ linguâ facilis mutatio tenuium litterarum in medias, aut etiam aspiratas, P in B vel F. *Dispargum* igitur, siue *Disburgum*, censent Germani nonnulli *Duisburgum* esse, oppidum Cliuensis Ducatus, haud longè ab Ruræ amnis in Rhenum influentis ostio. Vir quidam eruditus *in Montensi Comitatu*, (qui *Ducatus* dici debuit, quod à trecentis ferè annis titulo gaudet) atque *ex aduerso Coloniæ* locat, velut cum Tuitio in vnum conflans oppidum, cùm distent bidui itinere. Est *Tuitium ex aduerso Coloniæ*, inque eo insigne monasterium à S. Heriberto Archiepiscopo Coloniensi ante annos IↃCL fundatum, cuius Abbas fuit Rupertus, egregiis in sacram Scripturam commentariis clarus, è S. Laurentij iuxta Leodium cœnobio ad illud regendum accitus. Quod verò idem ille scriptor *Duisburgum, olim Deusonis castrum appellatum* scribit, apud neminem veterum legi. Cæsi quidem *Saxones Deusone in regione Francorum* dicuntur in S. Hieronymi Chronico. *Ad Vsonem* legit Pontacus.

Porrò qui *Duisburgum* esse *Dispargum* asserunt, habent, quorum auctoritate nitantur, Gesta Regum Francorum. Hæc repetitâ inde à Troianis origine gentis (vt ferè amant clarorum populorum ornari fabulis initia) per Tanaim flumen, paludesque Mæotidas ad cónfinia venisse Pannonia-

rum Francos aiunt, ibique vrbem *Sicambriam* ædificasse. Dein à Valentiniano Augusto acie victos, *egressos à Sicambriâ venisse in extremis partibus Rheni fluminis in Germaniarum oppidis, illicq; inhabitasse.* Ac post pauca: *Habitabat itaque Chlodio Rex in Dispargo castello in finibus Toringorum in regione Germaniæ.* Cui veterum nota illa circa Pannoniam *Sicambria*? Fuêre tempore Iulij Cæsaris *Sicambri*, siue *Sigambri, proximi Rheno.* Iidem, qui deinde Franci, aut iis vicini. Ibidem certè Francos statuit S. Hieronymus in Vitâ S. Hilarionis XXI Octobris: *Inter Saxones*, inquit, *& Alamannos gens extat, non tam lata quàm valida, apud historicos Germania, nunc verò Francia dicitur.* Hi Ripuarij Franci fuerunt, quorum regio vbi fuerit, ex ipsâ illorum Lege intelligitur, dum tit. 36 §4 ita vicinæ iis gentes indicantur: *Si quis Ripuarius aduenam Alamannum, seu Frisionem, vel Baiuuarium, aut Saxonem interfecerit* &c. Eorum deinde metropolis fuit Colonia Agrippina. At Ripuariorum Rex neque Chlodio, neque successor eius Meroueus, aut Childericus fuêre: huius filius Chlodoueus Sigebertum Claudum Regem Coloniensem à proprio filio fraudulenter trucidari curauit, vltusque quod suaserat paricidium, filium interemit, & Ripuarios sibi subiecit.

Ceterùm Gesta illa, quæ citauimus, Regum Francorum sequuntur Rorico monachus, Sigebertus Gemblacensis, Iuo Carnotensis, & nuper M. Antonius Dominicius in Assertore Gallico cap. 5, qui tamen fatetur *auctorem* horum *Gestorum incertum esse, nec semper erroris expertem.* Alioquin non diffitetur Gregorius Turonensis fuisse suo æuo, qui vellent Francos è Pannoniâ aduenisse, quod ipse neque affirmat, neque refellit. Ita ergo scribit lib. 2 Histor. Franc. cap. 29. *Tradunt multi eosdem ex Pannoniâ fuisse digressos: & primùm quidem littora Rheni amnis incoluisse: dehinc transacto Rheno, Tungriam*

griam transmeasse. Ac paullò pôst: *Ferunt etiam tunc Chlogionem vtilem ac nobilissimum in gente suâ Regem Francorum fuisse, qui apud Dispargum castrum habitabat, quod est in termino Tungrorum*. Non inficior quasdam editiones hîc habere *Thoringiam* & *Thoringorum*. Sed quis capere possit, venisse è Panoniâ ad Rhenum Francos, eius littora accoluisse, eo deinde traiecto Thuringiam transmeasse, atque in eius termino habitasse? Erant ad Orientale Rheni latus, à quo procùl itidem in Orientem distabat Thuringia. Hanc si petere volebant, inutile erat Rhenum transmittere; nisi si hariolari cuiquam lubet, atque asserere, transmisisse Rhenum, vt dissimularent expeditionem, moxque eo rursus transito Thuringiam petiisse. At neque eâ ratiocinatione conficietur *Dispargũ* fuisse *Duisburgum*, quod procùl à termino Thuringorum distat.

Ex verbis Gregorij Turonensis planè mihi colligi videtur in eâ prouinciâ Belgij, quæ nunc Brabantia dicitur, habitasse. Nam indicato Chlodionis domicilio apud *Dispargum*, ista subnectit: *In his autem partibus, id est, vsque ad meridionalem plagam habitabant Romani vsque Ligerim fluuium... Chlogio autem missis exploratoribus ad vrbem Camaracum, perlustrata omnia, ipse secutus Romanos proterit, ciuitatem adprehendit*. Hæc igitur ciuitas meridionalis erat, *Dispargum* Septemtrionale, inter Batauos nimirùm siue Frisones & Romanos situm, non ad Orientem circa Thuringiæ fines. Et verò quî potuisset ab vsque Thuringiæ limite ita improuisus aduenire, tot vastis fluminibus, Rheno præsertim ac Mosâ, transmissis, ac Romanos iuxta Camaracum obterere? Præsertim si verum esset, quod habent Gesta Regum Francorum: *In illo tempore*, inquiunt, *in his partibus citra Rhenum vsque Ligere fluuio habitabant Romani*. Quî igitur horum omnia pertransiit

præsidia? Fatetur eorumdem Gestorum scriptor alibi sæpiùs cum Romanis cõflixisse, priusquàm Camaracum perueniret. *Chlodio autem Rex*, inquit, *misit exploratores de Dispargo castello Toringorum vsque ad vrbem Camaracum. Ipse posteà cum grandi exercitu Rhenum transiens, multo populo Romanorum prostrato, hostes fugauit. Carbonariam siluam ingressus, Tornacensem vrbem obtinuit, exinde vsque Camaracum vrbem properauit ibiq; paruo tempore residens, Romanos, quos ibi inuenit, interfecit.* Gregorij Turonensis credibilior est narratio, eaque innuit fuisse hanc Chlodionis subitam irruptionem, Romanis nihil tale metuentibus: non ergo tam diffusum terrarum spatium peragrari, ac superari flumina debuerunt, sed vix bidui fortassis iter impendi.

Diximus alibi ex Ammiano, Francos Salios apud *Toxiandriam-locum* sedes fixisse assentiente Iuliano Cæsare. Duabus leucis à *Toxiandria-loco*, vulgo *Tessenderloo*, distat *Diesthemium* Brabantiæ oppidum, quod ego *Dispargum*, siue *Disburgum*, esse omnino autumo. Adstipulatur Godefridus Wendelinus I. V. D. atque illustris Ecclesiæ Tornacensis Canonicus & Officialis in eruditis ad Legem Salicam commentariis pag. 99 ita scribens: *Est verò iam alterum Diesborch, oppidum dudum amplum atque insigne: vtpote cui nihil eorum deest, quæ ad Aulæ regiæ maiestatem poscuntur, non agri, non prata, non siluæ, non paludes, non venatio, non flumina, non piscatio, non vinea .... Et istud est reuerà hoc ipsum, de quo Gregorius loquitur* DISPARGVM *castrum, quod stetit in vrbis inferiore parte, cliuo saxoso, ambitu pedum* 3000, *altitudine* 70. Idem paginâ sequenti: *Cùm mœnium ambitus, quibus nunc cingitur oppidum, satis sit laxus, duos Burgos complectitur, quorum maior in edito est monte, vocaturq; Kakenborch... At verò Burgus alter (Dies-burch) minor quidem est illo Kakenburgo: neque enim mons est, sed cliuus tantùm*

tantùm oblongus, saxeus, in abruptum præcipitium desinens, ambitu, sicut dixi, pedum 3000, altitudine pedum 70, quomodò istud obseruaui: sed amœnitate loci propter fluuium proximum Tameram, prospectumq́, in siluas, vineas, agros ac prata vtrimque latissima, paludesq́, piscosissimas, dignum profectò Principibus domicilium: vt, si Faramundus, per ista Francorum prima exordia, locum vllum voluerit deligere, non alium debuerit, quàm hunc ipsum in totâ Taxandriâ, vel etiam Hasbaniâ, exoptare, vbi Regnum possit auspicari, ac filio Chlodioni excipiendum relinquere, quod anno CCCCXXVIII *fecit. In illo ergo Dispargo castro Regia fuit pro Germanicis moribus Germanica, Francica, hoc est, rudis atque incondita, lignea quippe, nec nisi subter in fundamentis lapidea vel saxea, quorum magnitudo ac moles cum vestigiis cauearum superest hodieq́..*

Fuit igitur Burgum primùm, id est, castrum, quod, siue quia Marti sacrum, siue à fundi Domino, siue ab habitatore *Diestburgum*, siue *Diestpurgum*, est appellatum. Nam diphthongus *ie* Brabantis idē sonat quod I longum. Cùm adiectis pluribus ædificiis in oppidum excreuisset, Diest cœpit appellari: pars ea, vbi steterat castrum, *Burgum* dictum. Idem in *Antuerpia* nomine licet obseruare. Primùm dicta *Burcht-aen de vverf*, id est, burgum ad crepidinem siue ripam. *VVerf* enim dicimus locum iactis in flumen molibus præmunitum, vt commodè appellere naues possint, aut simpliciter ripam. Constat enim ex veteribus monumentis Equestrem familiam *van de VVerue* in hac vrbe *à Ripâ* olim cognominari. Cùm ergo adiectis ad castrum domibus ampliari cœpisset, hoc solùm *aen de VVerf*, vel *aen-de VVerp*, siue *Andouerpum* dictum, *Burgi* nomine remanente in hanc diem ei parti, quæ castro continebatur. Idem *Diest-burgo* euenisse videtur, vt oppidum *Diest* nuncuparetur, Burgi nomen parti, vbi castrum fuerat, adhæreret. Aut certè, more nostratibus

tibus vsitato, dimidiatum, vt breuiùs pronunciaretur, nomen. Ita, quæ *Rhenoberga* nobis dicitur, *Berck* accolis est. Pro *Maestricht*, Traiecto ad Mosam, *Tricht* dicunt ciues ac finitimi; pro *S'Hertoghen-Bosch* Silua-Ducis, pleriq; Brabanti *den Bosch*, Silua. Ita quæ initio forsā *Diestheim*, quasi Disonis domus, dein *Diestburg*, Disonis castrum, atque vsu vulgi *Diest* est appellatum. Multa autem circa Diesthemium vestigia Saliorum Francorum extant, vnde colligere possimus illic *Dispargum* regium castellum seu palatium fuisse, recensita ab eodem Wendelino. Tres pagi vbi Lex Salica conscripta, *Salheim*, quod Saliorum domicilium sonat, *Bodersheim*, & *VVindershouen*: tum prope Diesthemium Salicus vicus, *Selck*; & prata Salica, *Seelbemde*, nec non & agri inter Herkam & Halam oppida *Vranckryck*, id est, Francorum regnum, dicti.

Alia V. CL. Ioanni Iacobo Chiffletio in Anastasi Childerici super *Dispargo* sedit sententia: Castrum illud fuisse in pago, qui Louanium inter & Bruxellam ferè medius iacet, ac *Dusborch* appellatur. Fuisse eum locum tunc, si non in Diœcesi Tungrensi, certè ab eius limite non procul. Diestenses quoque negare, qui in oppido suo est Castri veteris locus, *Disburgum* dici, sed *Burgum*: cuius rei à nobis iam examinata ratio est. Sigillo autem, quo pagi Dusburgensis Scabini ab omni memoriâ signare chartas soliti sunt, ait castri figuram exprimi, circùm adscriptis hisce verbis: S. SCABINORVM DE DVSEBORCH: *Superesse viros senes ac fide dignos, qui viderint rudera & vestigia veteris castri. Referre loci Pastorem ex antiquis monumentis, ducentis ante Furam annis Disburgum illud Ducum Brabantiæ castrum fuisse.* Demum *per militarem viam, quæ per Angiam* (siue Edingam) *Athum & Lutosam, Tornacum ducit*, Chlodionem instituere iter potuisse. Quę argumenta haudquaquàm

quaquàm tantum apud me habent ponderis, atque illa, quæ Wendelinus circa Diesthemium extare vestigia Saliorum Francorum scribit: ad quæ *Toxiandriæ-loci* vicinitas accedit, vbi olim consedisse eos constat. Neque vox *Duseborch Disburgo* ita affinis: aliud enim *Dis* vel *Dies*, aliud *Duse*. *In termino Tungrorum* fuisse *Dispargum*, scribit S. Gregorius Turonensis, ditionis videlicet, quæ ad Bethasios, & forsan aliquātò vltra, pertingebat: longiùs multò Diœcesis, de quâ non meminit Gregorius. Quale porrò in eo pago extitit castrum, innumera sunt passim per totum Belgium. Nam quòd Ducum Brabantiæ castrum id dicatur ducentis ante Furam annis fuisse, nihil admodùm ad rem facit. Annis ferè sexcentis priùs Disburgi Chlodio habitauit, quàm vlli essent Brabantiæ Duces, quorum potestatem post annum millesimum demum vsurpauêre Comites Louanienses, ex Montensium Comitum, siue Hainoënsium Ducum (nam vtroque titulo compellati olim) stirpe exorti. Vellem tamen Vir Eruditissimus, laudata sibi à Pastore Duiseburgensi monumenta, inspicienda poposcisset. Forsan certiora inde eruisset: forsan etiam ea explosisset; si præsertim ridiculam Ducum nostrorum antiquitatem statuerent: vti statuit Christianus Massæus, qui Petrum Taboreū & Ioannem Marium secutus, vt profitetur lib. 13 Chronicorum mundi pag. 186, catalogum Ducum Brabantiæ collegit, inque eo vetustissimum adstruit nomen Montis-frigidi, in quo ædificatum Caudemburgense iuxta Palatium in vrbe Bruxellensi monasterium est, ex cuius archiuo edidit Chifletius iconismum sigilli Duseborch, eiusque pagi asserit Pastorem à Præposito istius monasterij constitui. Hæc ergo excerpo ex Masseo: *Godefridus, cognomento Carle, Rex Tungrorum, genuit Carolum Inach, qui Romanos iuuit in bello Mithridatico. Rapuit filiam Iulij*

Proconsulis Arcadiæ: cum quâ fugit per Franciam Cameracum, vallemq́. Cygnorum ad Montem frigidum apud Bruxellam. Genuit Octauium & Zuanam, quam Saluius Brabo vxorem duxit Louanij in templo Martis & Plutonis præsente Iulio Cæsare: qui dedit ei omnem terram à mari Noruuego vsque ad Tornacum & Scaldam, Hannoniam, siluam Carbonariam, titulo Ducatus Brabantiæ. Brabo gigantem occidit, ob id Marchio Antuerpiæ primus creatus sacri Princeps Imperij: occisus Romæ in conspiratione contra Cæsarem. Eiusmodi multa in quibusdam Chronicis reperiuntur, quæ tum nemo alius, qui quidquam iudicij habeat, probauerit; tum ego sanè malim fateri me nihil scire, quàm alio loco illa habeam, nisi vanissimarum fabularum. At si ab illo Pastore citata monumenta certis nitantur tabulis publicorum edictorum aut testamentorum, pactorumúe (quod nemo sagaciùs expendere quàm Chiffletius potest) libenter cuiusmodi sint addisceremus. Satis tamen ratione exploratum videtur, non posse ea Chlodionis habitationem illi loco vindicare. Neque Chlodionem existimo per confinia illa Scaldis ac præsidiorum Romanorum iter instituisse. Campi ingentes Hasbaniæ, Brabantiæ Gallicanæ, vt nunc appellatur, & Hannoniæ, multò erant & à periculo remotiores, & ad celeritatem itineris aptiores. Si autem ad penetrandam Carbonariam siluam insistere viæ militari oportuit, expeditior erat, quæ Aduatucâ Tungrorum Bauacum Neruiorum ducebat, in quam vspiam ingredi circa hodiernum Hannoniæ limitem cum copiis poterat. At solùm ista adfero, vt ostendam non imponi mihi, aut cuiquam, qui mecum antè senserit, prioris sententiæ retractandæ necessitatem: quod alioquin ingenuè facerem, faterer que, si mihi certior veritatis lux affulgeret.

I X

Epilogus. Lectoris compellatio.

AD extremũ Te, LECTOR ERVDITE, obteſtor, DAGOBERTO vt meo faueas, ſecundo (inquam) illi Auſtraſio, quem ab exilio in regnum, gloriæque plurimis benefactis partæ poſſeſſionem, reſtitui. Nolui Te ſub exordium ſcriptionis orare hanc gratiam, ne precariò extorta potiùs, quàm illius merito obtenta videretur. Ne autem denuò in Hiberniam relegetur, regnoque exturbetur, haud arbitror magnoperè nunc eſſe metuendum. Niſi ſi quis cæco impetu inceſſere quoſuis, nullâ etiam ex cauſâ, velit. Certè hæc dum eſſet ſub prælo Diatriba, venit in manus meas *Genealogiæ Francicæ plenior aſſertio, auctore Dauide Blondello*, in quâ is folio LXXII ita Io. Iacobum Chifletium arguit: DAGOBERTVM *paruulum, quem Grimoaldus* CONTINVO POST SIGIBERTI REGIS MORTEM *tonderi & in Scotiam deportari iuſſerat, regio, quem numquàm geſtauit, titulo temerè inſignit.* Vbi is prælegi ſibi noſtra (quia captus oculis eſt) curauerit, mutabit, opinor, ſententiam. Atque etiam, licet, vt exiſtimauit Chifletius ac ceteri ſcriptores, reuerſus è Scotiâ ad regnum numquàm fuiſſet DAGOBERTVS; tamen Regis primogenitus, mox vt ille obierat mortem, verè in ius regium legitimus hæres ſuccedebat: eſtque è ſolio abſtractus ac relegatus. Numquàm enim auderet Blondellus aſſerere, (ni ſe maieſtatis vellet crimine alligare) Francorum Reges non illicò in vacuum ius regni, etiam infantes atque in cunis iacentes, ſuccedere, etſi ſub Procerum matrumúe tutelâ ad legitimam ætatem permanere cogantur. Eodem iure Sigebertus Theoderici

Austrasiæ & Burgundiæ Regis filius, Childeberti nepos, patre mortuo verè Rex fuit, etsi fortassis numquàm inauguratus, ac proinde iure potuit idem Chifletius S. Sigebertum DAGOBERTI nostri patrem, tertium eius nominis appellare, gnarus inaugurationem fortassis ad regni moderanda gubernacula, non etiam ad ius adeundum regni, titulumque Regis, requiri. Quod immeritò idem Blondellus reprehendit.

Aliis in rebus Te, LECTOR, velim DAGOBERTI honori fauere. Primò, vt, quæ alia eius repereris diplomata, signatasque ab eo eiusúe tempore tabulas, si quæ opera eius, certis testata monumentis, si quæ auctorum de rebus ab eo gestis testimonia, ea nobiscum communices. Sed potissimùm si quid erueris, vnde constare possit, hunc eum esse, cuius est Sathanaci Cælitum honoribus consecrata memoria. Valdè ego quidem in eam sententiam inclinabam, sed tantum mihi ausus non sum auctoritatis arrogare, id vt iudicio meo definirem. Qui plus viderit, magnam à nobis gratiam inibit, si significet. Denique si quid in hac meâ commentatione repereris, quod tibi videatur cum aliis veteribus certisque monumentis minùs concordare, liberè me moneas, gratias ingenuè habiturum atque emendaturum.

Si quid autem palàm scripto refellere, siue ex professo, seu casu ita ferente, volueris, neque impedire id possum, nec volo deprecari. Illud stipulari iure licet, ne scriptum hoc meùm refellas, nisi legeris. Quâ in re mihi aliàs iniuriam, ac sibi etiam maiorem, fecit quidam, disertior forsan orator quàm peritior historicus, qui aduersùs meam de Traiectensi Episcopatu & Episcopis Diatribam libellum edidit (absque suo tamen nomine, quod nec ego hîc aperiam, licet neutiquam ignotum mihi sit) ac multa obiecit in eo

mihi,

mihi, quæ non ſcripſeram. Nam pag. 12 ſcribit, *nouitate non tolerabili in dubium* à me *reuocari, fueritne idem D. Maternus Treuirenſis ab D. Petro ſubmiſſus*, & primus Præſul Tungrenſis. Si mea legiſſet, numquàm ita ſcripſiſſet. Cùm enim tres ſcriptores, quos defendere ſe velle profitetur, nullum Tungris Epiſcopum fuiſſe ante S. Seruatium verè Tungrenſem velint, ſed Treuirenſes ſolùm illic Euangelium prædicaſſe, ſacraque adminiſtraſſe: ego verè omnes illos fuiſſe Tungrenſes Epiſcopos contendi, ſiue vtramque Sedem ſimul rexerint, ſiue priùs Tungrenſem, dein Treuirenſem, ſeu denique aliqui fortaſſis Tungrenſes ſolùm fuerint, non Treuirenſes: vti de S. Martino innuit Martyrologium Romanum XXI Iunij. S. Maternum S. Petri diſcipulum, Apoſtolum & Epiſcopum Tungrorum aſſerui fuiſſe, ac fortaſſis, vt Coloniæ, alium poſteà eiuſdem nominis Epiſcopum. Non legit itidem, quâ ego ratione Borboniorum temporum & Haidrotiorum mentionem fecerim. Nam cùm alius quidam ſcriptor dixiſſet, Leodium præhabitum Traiecto, quia minùs aduersùs Epiſcopos illic tumultuum, quàm Traiecti motum iri præſagirent ſancti illi Præſules, qui Sedem tranſtulerunt; oſtendi nullas proferri excitatas Traiecti ſeditiones, multas extitiſſe Leodij. Hîc ille inuidioſiſſimè, *omni Leodienſi nationi* ea obiici conclamat, ac viciſſim ingerit, quę Louanij, Bruxellis, Gandaui, Brugis aduersùs Principes motæ conſpirationes. Quid illæ ad Traiectenſes attinent? Quid ad Epiſcoporum ſecuritatem? Cur non Vltraiectenſium attulit contra ſuos Antiſtites tumultus, magis iis, quos nos tetigimus, affines? Nec nos *omni nationi* ea *obiecimus*. Scimus ſemper in illis tumultibus maiorem eſſe proborum numerum, inſolentiorem paucorum audaciam. Pag. 20 & 21 penè ad nauſeam inculcat Epiſcopos Leodienſes ſeipſos *Tungren-*

ses appellasse, atque illud omittit, in quo præcipuam esse vim ostendi, quòd iidem qui se *Tungrenses* scribebant, eos, quos ego verè Traiecti sedisse affirmo, *Traiectenses* perpetuò appellarint. Denique illa è triuio ingerit conuicia pag. 9, quòd vni cuipiam è Societate, *decori meiq; non satis memor*, *plagij* crimen obiecerim: idemque pag. 24 denuò inculcat, nec satis cauisse me, quæ aliis obieci. *Si plagij* nomen vel res in totâ illâ Diatribâ à me expressa est, non recuso quin ipse ista verè scripsisse existimetur. At si nihil tale inueniri potest, fateatur ipse oportet, se vel non legisse quod scripsi, vel finxisse quod refelleret. Vsque adeò autem lege *plagij* ipse non teneor, vt ferè nimiùm abierim in contrarium; monitus sæpe ab amicis, quòd, ingenuè licet, nimis tamen crebrò, exponam, à quibus acceperim, aut didicerim, quæ scribo. Quod spondet fore vt ostendatur, non ab Vrtâ Eburones dictos, nec Aduatucam Eburam esse, sed Vatucam, quæ Aduatüca dici non debuerit, id auidè expectamus. At numquàm vel ipse vel alius euincet contra Cæsarem, ipsiusque Ambiorigis testimonium, *Eburones Rhenum inter ac Mosam latè tetendisse.* Cetera, quæ ad ipsam Episcoporum historiam spectant, refutauimus ad Vitam S. Amandi VI Februarij.

Vale LECTOR, & mirari desine, quòd non tam citò ac vellent multi, vniuersum nostrum de Sanctorum Actis opus prodeat in lucem, cùm singulorum Acta Sanctorum, quoad licet, seu Gallorum, seu Germanorum, siue Anglorum aut Hispanorum, seu Græcorum aut Syrorum, aut quacumque aliâ ex gente, pari atque hæc studio accuremus.

INDEX
CHRONOLOGICVS.

576 *An-*

621 DA-

Kk

Pippinus

731 ADE-

INDEX
HISTORICVS.

filio

Dieſthemij

Warado

IHS

FACVLTAS R. P. PROVINCIALIS

EGo infraſcriptus Societatis IESV per Flādro-belgicam Præpoſitus Prouincialis, poteſtate ad hoc mihi ab Admodùm Reu^do^ P. Goſuino Nickel eiuſdem Societatis Præpoſito Generali datâ, facio facultatem Iacobo Meurſio, Typographo Antuerpienſi, excudendi librum, cui titulus eſt : De tribus DAGOBERTIS Francorum Regibus Diatriba Godefridi Henſchenij è Societate IESV. Quem librum tres Societatis noſtræ Theologi legerunt, & ſolidum publicoque vtilem cenſuerunt. In cuius rei fidem nominis mei ſubſcriptione, Officiique mei ſigillo has firmaui. Antuerpiæ XVII Octobris CIↃIↃCLIV.

THOMAS DEKENS.

APPROBATIO CENSORIS.

LIbrum R.P. Godefridi Henschenij Societatis Iesu Religiosi, cui titulus est: De tribus DAGOBERTIS Francorum Regibus Diatriba, doctè & solidè concinnatum, vtilem qui peritorum historicorũ manibus teratur, adeoque publico dignissimum censui. Ant. 17 Octobris 1654. In cuius rei testimonium subscripsi sigilloque ordinario muniui

T. VOOCHT S. T. L.
Protonotarius Apostolicus, Canonicus & Archipresbyter Ant. librorum censor.

FACVLTAS REGIA.

HIc Liber vtiliter imprimi potest. Antuerpiæ 24 Octob. 1654.

P. STOCKMANS.

